

Arbeidsmarktmonitor Sport 2008

Zicht op beroepsonderwijs en arbeidsmarkt
op het gebied van sport en bewegen

In opdracht van Calibris, NOC*NSF en WOS

Hans Schuit
Koen Kauffman
Jarno Hilhorst (Kennisspraktijk)
Erik Keppels
Meike Elfring (Kennisspraktijk)

Nijmegen, 24 augustus 2009

© 2009 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergronden en doelstelling AMMS	1
1.2	Probleemstelling en onderzoeksvragen	2
1.3	Arbeidsmarktmodel	3
1.4	Opzet van het onderzoek	4
1.5	Leeswijzer	6
2	Deelnemersperspectief: de arbeidsmarkt voor mbo-ers met een SB-profiel	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Macrogegevens deelnemers / schoolverlaters mbo opleiding Sport & Bewegen	7
2.3	Respons en representativiteit	10
2.3.1	Respons	10
2.3.2	Achtergrondkenmerken van de respondenten	11
2.3.3	Representativiteit van de onderzoeksgegevens	13
2.4	Uitstroombestemming gediplomeerde mbo-ers Sport en Bewegen	14
2.5	Kenmerken vervolgopleidingen	14
2.6	Kenmerken van banen na de opleiding	17
2.6.1	Aantal banen en sportgerelateerde banen na afstuderen	18
2.6.2	Huidige arbeidsmarktpositie afgestudeerden	18
2.6.3	Redenen voor keuze niet-sportgerelateerde baan	21
2.6.4	Functiebenamingen sportgerelateerde banen	22
2.6.5	Verdeling van sportgerelateerde banen naar sector	23
2.6.6	Formatieomvang sportgerelateerde banen	24
2.6.7	Sportgerelateerde banen naar type aanstelling	26
2.6.8	Kerntaken binnen sportgerelateerde functies	27
2.6.9	Opleidingseisen sportgerelateerde functies	31
2.7	Kenmerken periodes zonder werk en vervolgopleiding	31
2.8	Stages	34
2.9	Oordeel over initiële SB-opleiding	35
2.10	Combinatiefuncties Sport en Bewegen	37
2.11	Conclusies	38
3	Deelnemersperspectief: de arbeidsmarkt voor afgestudeerden van hbo-sportopleidingen	43
3.1	Inleiding	43
3.2	Macrogegevens afgestudeerden hbo-sportopleidingen	43
3.3	Respons en representativiteit	44
3.3.1	Respons	44
3.3.2	Achtergrondkenmerken van de respondenten	45
3.3.3	Representativiteit van de onderzoeksgegevens	46
3.4	Uitstroombestemming afgestudeerden hbo-sportopleidingen	47
3.5	Kenmerken vervolgopleidingen	47
3.6	Kenmerken van banen na de opleiding	50
3.6.1	Aantal banen en sportgerelateerde banen na afstuderen	50

3.6.2	Huidige arbeidsmarktpositie afgestudeerden	51
3.6.3	Redenen voor keuze niet-sportgerelateerde baan	53
3.6.4	Functiebenamingen sportgerelateerde banen	54
3.6.5	Verdeling van sportgerelateerde banen naar sector	55
3.6.6	Formatieomvang sportgerelateerde banen	55
3.6.7	Sportgerelateerde banen naar type aanstelling	57
3.6.8	Kerntaken van sportgerelateerde functies	58
3.6.9	Opleidingseisen sportgerelateerde functies	61
3.7	Kenmerken periodes zonder werk en vervolgopleiding	61
3.8	Stages	63
3.9	Oordeel over initiële hbo-sportopleiding	64
3.10	Combinatiefuncties Sport en Bewegen	66
3.11	Conclusies	66
4	Werkgeversperspectief: de arbeidsmarkt voor afgestudeerden met een SB-profiel	71
4.1	Inleiding	71
4.2	Respons en representativiteit	71
4.3	Kenmerken organisaties op het werkveld Sport en Bewegen	74
4.3.1	Personen en fte binnen responsgroep	75
4.3.2	Sportgerelateerde medewerkers en fte	75
4.3.3	Onderscheid tussen betaalde en vrijwillige medewerkers	76
4.3.4	Onderverdeling binnen subsectoren en sportdisciplines	76
4.3.5	Overzicht meest voorkomende functies en opleidingseisen	77
4.3.6	Kerntaken binnen sportgerelateerde functies	78
4.4	Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de afgelopen 5 jaar	79
4.5	Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de komende 5 jaar	82
4.6	Ervaringen met stages en sportgerelateerde opleidingen	87
4.7	Opleidingsbeleid en opleidingspraktijk	92
4.8	Conclusies	94
5	De arbeidsmarkt voor sport en bewegen 2003-2013	97
5.1	Inleiding	97
5.2	Sportgerelateerde werkgelegenheid anno 2008	97
5.2.1	Verantwoording extrapolatie	97
5.2.2	Omvang sportgerelateerde werkgelegenheid anno 2008	98
5.3	Ontwikkeling arbeidsmarktvaart sportgerelateerde functies in periode 2003-2008	100
5.4	Ontwikkeling arbeidsmarktvaart sportgerelateerde functies in periode 2008-2013	102
5.4.1	Sportgerelateerde arbeidsmarktvaart 2008-2013 (op basis werkgeversverwachting)	103
5.4.2	Model 2: sportgerelateerde arbeidsmarktvaart 2008-2013 op basis realisatiecijfers	105
5.5	Aansluiting beroepsopleidingen Sport en bewegen op arbeidsmarktvaart	107
5.5.1	Veronderstellingen arbeidsmarkttraming Sport en bewegen 2008-2013	108
5.5.2	Vraag en aanbod arbeidsmarkt sport en bewegen 2008-2013	109
5.5.3	Beschouwing vraag en aanbod arbeidsmarkt Sport en bewegen 2008-2013	113

6 Conclusies: beantwoording van de onderzoeksvragen	119
6.1 Conclusies ten aanzien van de eerste onderzoeksvraag	119
6.2 Conclusies ten aanzien van de tweede onderzoeksvraag	120
6.3 Conclusies ten aanzien van de derde onderzoeksvraag	120
6.4 Conclusies ten aanzien van de vierde onderzoeksvraag	122
6.5 Conclusies ten aanzien van de vijfde onderzoeksvraag	124
6.6 Conclusies ten aanzien van de zesde onderzoeksvraag	125
Begrippenlijst	127
Literatuur	129
Bijlage bij hoofdstuk 2 - Tabellen / figuren onderzoek mbo-afgestudeerden	131
Bijlage bij hoofdstuk 3 - Tabellen / figuren onderzoek hbo-afgestudeerden	143
Bijlage bij hoofdstuk 4	151
Bijlage 4.1 - Steekproef werkgeversonderzoek	151
Bijlage 4.2 - Respons en non-respons binnen de drie hoofdsectoren	153
Bijlage 4.3 - Respons vraag 1a ten opzichte van de steekproef	154
Bijlage 4.4 - Tabellen / figuren werkgeversonderzoek	155
Bijlage bij hoofdstuk 5 - Tabellen ontwikkeling sportgerelateerde functies 2003-2013	171

1 Inleiding

1.1 Achtergronden en doelstelling AMMS

Op verzoek van Calibris, de Werkgeversorganisatie in de Sport (WOS) en NOC*NSF heeft het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) in het voorjaar van 2008 een onderzoek opzet uitgewerkt voor de ArbeidsmarktMonitor Sport 2008 (AMMS). De AMMS 2008 is het min of meer logische gevolg van de AMMS 2006, die in 2006 is uitgevoerd door de onderzoekscombinatie van het IVA en het WJH Mulier Instituut.

Met de uitvoering van de AMMS in 2006 werd een belangrijke eerste stap gezet bij het in beeld brengen van de arbeidsmarkt op het gebied van sport en bewegen. De AMMS 2006 leverde o.a. een reconstructie op van de omvang van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen, een beeld van de verdeling van medewerkers over diverse segmenten van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen, een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van functies binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen, en een aantal scenario's voor de ontwikkeling van dit arbeidsmarktsegment in de komende jaren.

In het voetspoor van de AMMS 2006 heeft de AMMS 2008 de volgende doelen:

- a. het in beeld brengen van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen anno 2008 ('foto');
- b. het in beeld brengen van de ontwikkeling van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen in de periode 2003-2008 ('film' over de afgelopen 5 jaar);
- c. het in beeld brengen van de ontwikkeling van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen in de periode 2008-2013 ('film' over de komende 5 jaar, arbeidsmarktprognose);
- d. op grond van punt a-c: het in beeld brengen van mogelijke beleidsimplicaties voor kwaliteit en kwantiteit van de huidige opleidingen op het gebied van sport en bewegen;
- e. de onder punt a-d genoemde doelstellingen op een dusdanige systematische wijze verwezenlijken, dat de onderzoeksuitkomsten bruikbaar zijn voor een vergelijking tussen de diverse meetmomenten van de AMMS over de jaren heen.

De AMMS 2008 bouwt voort op de basis van AMMS 2006. Net zoals bij de opzet van de AMMS 2006 zijn bij de inrichting van de AMMS 2008 een aantal keuzes gemaakt, die in dienst staan van de herhaalbaarheid, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van de monitorfunctie van de AMMS. Daarnaast bevat de AMMS 2008 een aantal nieuwe elementen, die als doel hebben om het AMMS-instrument in een aantal opzichten aan te scherpen dan wel te verbreden. Deze nieuwe elementen binnen de AMMS 2008 dragen bij aan een verdere optimalisering van het beeld van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt op het gebied van sport en bewegen en aan de vergelijkbaarheid van de onderzoeksgegevens over de jaren heen.

De belangrijkste verschillen tussen de opzet van de AMMS 2008 en de AMMS 2006 zijn de volgende:

1. binnen de AMMS 2008 wordt een meer nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen het werkgeversperspectief en het afgestudeerdenperspectief;
2. in tegenstelling tot het werkgeversonderzoek van de AMMS 2006 is deelname aan het onderzoek van de AMMS 2008 niet 'open'; binnen het werkgeversonderzoek van de AMMS

- 2008 is sprake van gerichte selectie van werkgevers om zo veel mogelijk te kunnen sturen op de samenstelling en representativiteit van steekproef en responsgroep;
3. ten behoeve van het afgestudeerdenperspectief wordt primair gebruik gemaakt van 'eigen data' en niet van secundaire analyse op bestaande gegevens (van CFI, CBS, ROA, Toppen etc.) over afgestudeerden van opleidingen op het gebied van sport en bewegen;
  4. deze 'eigen data' zijn verzameld op basis van twee deelonderzoeken onder afgestudeerden van opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen, op respectievelijk mbo- en hbo-niveau.

Door deze keuzes in het design van de AMMS 2008, die bijdragen aan de kwaliteit en reikwijdte van het meetinstrument, zijn de bevindingen uit de AMMS 2006 en de AMMS 2008 op belangrijke punten niet of moeilijk met elkaar vergelijkbaar. Naar de toekomst toe is de vergelijkbaarheid van de bevindingen uit de AMMS over de jaren heen met de veranderde onderzoeksopzet juist beter gewaarborgd en zal de AMMS 2008 als ijkpunt fungeren.

Het onderzoek onder hbo-afgestudeerden impliceert een verbreding van de reikwijdte van de AMMS. Voor de uitvoering van dit deelonderzoek is afstemming gezocht met het ALODO, het directeurenoverleg van de Academies voor Lichamelijke Opvoeding en de KVLO, de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding. ALODO en KVLO hadden zelf reeds gevorderde plannen voor het uitvoeren van een arbeidsmarktonderzoek onder afgestudeerden van ALO's. In overleg tussen de opdrachtgevers van de AMMS en ALODO/KVLO is afgesproken om beide onderzoeksinitiatieven op elkaar af te stemmen.

Praktisch gezien had deze afstemming tot gevolg, dat voor het onderzoek onder hbo-afgestudeerden is samengewerkt tussen KBA en bureau Kennispraktijk, waarbij de analyse en rapportage verzorgd zijn door Kennispraktijk. Daarnaast is de begeleidingscommissie van de AMMS 2008 uitgebreid met vertegenwoordigers vanuit het ALODO en de KVLO.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

In het verlengde van de doelstellingen van de AMMS zoals verwoord in paragraaf 1.1 laten de onderzoeksvragen, waarop de AMMS 2008 een antwoord wil geven, zich als volgt omschrijven:

1. Wat is het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen anno 2008 en hoe is de werkgelegenheid binnen dit arbeidsmarktsegment verdeeld over de diverse sectoren binnen dit arbeidsmarktsegment?
2. Hoe heeft het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen zich ontwikkeld in de periode 2003-2008, zowel in algemene zin als op het niveau van de diverse sectoren binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen?
3. Hoe heeft het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen zich ontwikkeld in de periode 2008-2013, zowel in algemene zin als op het niveau van de diverse sectoren binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen?
4. Hoe ziet de loopbaan van gediplomeerden van mbo- en hbo-opleidingen Sport en Bewegen eruit na het beëindigen van hun initiële beroepsopleiding:
  - In welke mate kiezen zij ervoor om verder te leren, te gaan werken of raken zij werkloos?
  - In welke mate kiezen zij voor sportgerelateerde vervolgopleidingen, in welke mate komen zij terecht in sportgerelateerde functies?

5. In welke mate is er sprake van een kwantitatieve en kwalitatieve aansluiting tussen de arbeidsmarkt vraag naar sportgerelateerde functionarissen (vraagkant) en de gediplomeerde uitstroom uit de opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau (aanbodskant)?
6. In welke mate vragen de onderzoeksbevindingen ten aanzien van vraag 1 tot en met 5 om kwalitatieve en kwantitatieve aanpassingen binnen de bestaande mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van sport en bewegen?

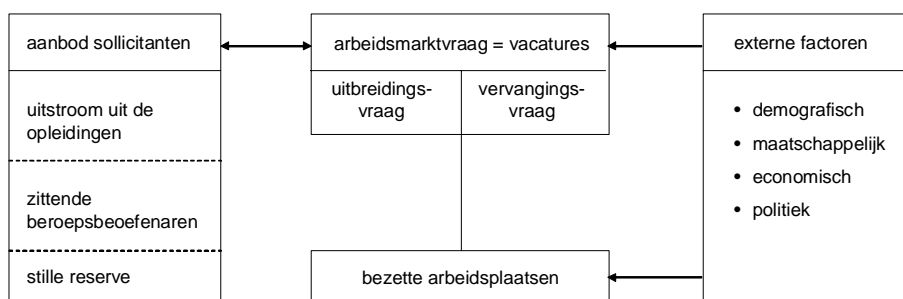
1.3 Arbeidsmarktmodel

Voor de afbakening van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen maakt de AMMS 2008 gebruik van de indeling in 3 hoofdsectoren zoals deze ook gebruikt is binnen de AMMS 2006:

- a. de sector van de sportverenigingen;
- b. de sector van de branche-eigen organisaties: sportorganisaties anders dan sportverenigingen, sportscholen en fitnesscentra, zwembaden, outdoor-organisaties en overheidsdiensten met betrekking tot sport;
- c. de sector van de 'aanpalende' organisaties: toerisme & recreatie, onderwijs, zorg, welzijn, veiligheidsorganisaties.

Om uitspraken te kunnen doen over de aansluiting tussen de arbeidsmarkt vraag naar sportgerelateerde beroepsbeoefenaren in de periode 2008-2013 en het aanbod van afgestudeerden vanuit de opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau wordt een eenvoudig arbeidsmarktmodel gehanteerd. Het model bevat een beperkt aantal basiskenmerken van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen. Het arbeidsmarktmodel ziet er als volgt uit:

Figuur 1.1 – Eenvoudig arbeidsmarktmodel

In de AMMS 2008 staat de aansluiting tussen de gediplomeerde uitstroom uit de beroepsopleidingen op mbo- en hbo-niveau op het gebied van Sport en Bewegen enerzijds en de vraag vanuit de arbeidsmarkt centraal. Het aansluitingsvraagstuk wordt zowel historisch als toekomstgericht benaderd.

In historisch opzicht wordt aandacht besteed aan de arbeidsmarktvervingen van afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen en aan de uitbreidings- en vervangingsvraag van werkgevers uit de drie genoemde hoofdsectoren in de periode 2003-2008.

Naar de toekomst toe wordt een prognose gemaakt voor de periode 2008-2013 van de te verwachten uitstroom uit de beroepsopleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau en de te verwachten arbeidsmarktvraag. Op basis van deze ramingen wordt in paragraaf 5.5.2 een uitspraak gedaan over de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor sport en bewegen in de periode 2008-2013 op basis van een aantal aannames ten aanzien van het instroomaandeel vanuit de beroepsopleiding binnen de openstaande vacatures.

Op basis van de opgestelde ramingen wordt in paragraaf 5.5.3 een uitspraak gedaan over de wenselijkheid c.q. noodzaak om te komen tot een eventuele bijstelling van de instroom in de beroepsopleidingen op het gebied van Sport en Bewegen. Bij de onderbouwing van deze uitspraak worden ook relevante externe factoren betrokken zoals het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen.

1.4 Opzet van het onderzoek

Zoals in paragraaf 1.1 reeds is aangegeven kent de AMMS 2008 twee onderscheiden invalshoeken:

- a. het afgestudeerdenperspectief, en
- b. het werkgeversperspectief.

Onderzoek onder afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen Sport en Bewegen

Voor het onderzoek onder afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen is gebruik gemaakt van gestandaardiseerde telefonische interviews. De contactgegevens van de respondenten zijn verkregen via de mbo- en hbo-instellingen, die opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen aanbieden. De keuze voor telefonische interviews is ingegeven door de ervaring dat de medewerking aan telefonisch onderzoek relatief hoog is en de uitval tijdens de interviews te verwaarlozen. In paragraaf 2.3 en 3.3 wordt ingegaan op de respons en representativiteit van de telefonische enquêtes onder respectievelijk afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen.

De telefonische enquête is gehouden onder gediplomeerden van mbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen, die afkomstig zijn uit de afstudeercohorten 2003-2004 en 2006-2007. De telefonische enquête onder gediplomeerden van hbo-opleidingen is afgenomen bij vertegenwoordigers van de afstudeercohorten 2003-2004, 2004-2005 en 2006-2007. Het extra afstudeercohort 2004-2005 in het onderzoek onder hbo-afgestudeerden is terug te voeren op een eerder in ALODO-verband gemaakte keuze voor onderzoek onder deze drie cohorten.

Met de keuze voor de genoemde afstudeercohorten kan zowel inzicht verkregen worden in de maatschappelijke positie van afgestudeerden betrekkelijk kort na hun afstuderen (circa 1 jaar na behalen van diploma initiële beroepsopleiding; mbo- en hbo-enquête) als na een wat langere periode: 3 jaar (hbo-cohort 2004-2005) respectievelijk 4 jaar (mbo- en hbo-enquête) na het behalen van het diploma van de initiële beroepsopleiding op het gebied van Sport en Bewegen.

In de telefonische enquêtes is aan de respondenten gevraagd om informatie over de volgende zaken:

- a. Uitstroombestemming: werk, vervolgopleiding, werkloosheid.
- b. Functiekenmerken van baan c.q. banen (o.a. functiebenaming, gevraagd opleidingsniveau, functie-omvang, vrijwillig/betaald).
- c. Kenmerken initiële beroepsopleiding (mbo: niveau 2-3-4; hbo: ALO, overige SB-opleidingen).
- d. Beroepsrendement: mate van doorstroom naar sportgerelateerde banen en vervolgopleidingen.
- e. Bpv/stage-ervaringen van afgestudeerden van SB-opleidingen: oordeel over beschikbaarheid en kwaliteit van bpv/stage-plaatsen.
- f. Deelnemersoordeel over de kwaliteit van de gevolgde opleiding (o.a. aansluiting op functie-eisen).
- g. Bekendheid met, geschiktheid voor en interesse in 'combinatiefuncties Sport en Bewegen'.

Onderzoek onder werkgevers

Voor het onderzoek onder afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen is gebruik gemaakt van een email-enquête met een gestandaardiseerde vragenlijst. Voor de contactgegevens van deze organisaties is gebruik gemaakt van het leerbedrijvenbestand van Calibris, van de bestanden met stage-organisaties van de hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen en van de verenigingslijsten van de diverse sportbonden. Wanneer bepaalde typen organisaties onvoldoende vertegenwoordigd waren in het steekproefbestand zijn van deze typen organisaties via internet extra organisaties gezocht.

Aan de werkgevers is informatie gevraagd over de volgende aspecten:

- a. Organisatiekenmerken, o.a.:
  - soort organisatie;
  - aantal fte / aantal personen;
  - aandeel werknemers met een sportgerelateerde functie op totale formatie;
  - procentueel aandeel sportgerelateerde functies binnen de organisatie.
- b. Functiekenmerken:
  - functiebenamingen sportgerelateerde functies;
  - dienstverband: betaald werk of vrijwilligersfunctie;
  - functie-omvang;
  - opleidingseisen voor sportgerelateerde functies (vmbo, mbo, hbo, wo, branche/bondsopleiding).
- c. Vacatures in afgelopen 5 jaar: volume, functiecategorieën, aandeel uitbreidingsvraag, aandeel vervangingsvraag, mate van vervulbaarheid, gebruikte wervingskanalen.
- d. Inschatting van ontwikkeling van sportgerelateerde formatie binnen eigen organisatie in de komende 5 jaar: volume, functiecategorieën, aandeel uitbreidingsvraag, aandeel vervangingsvraag, benoemen meest bepalende factoren voor groei/krimp van sportgerelateerde formatie.
- e. Bpv/stage:
  - huidige en verwachte aanbod van bpv/stage-plaatsen (erkend en niet erkend);
  - bereidheid om van niet-erkend leerbedrijf over te gaan naar erkend leerbedrijf;
  - oordeel over ervaringen met opleidingen en bpv/stage-deelnemers.
- f. Werkgeversoordeel over kwaliteit van SB-opleidingen en afgestudeerden van deze opleidingen: uitgesplitst naar mbo, hbo, wo, branche- en bondsopleidingen.

- g. Opleidingsbeleid werkgevers: omvang scholingsbudget, scholingsbeleid ic. opleidingsplan; aanbieders van postinitieel onderwijs; scholingsbereidheid van werknemers, eventuele knelpunten.

Macrobestanden

Naast de bevindingen uit de diverse deelonderzoeken onder afgestudeerden en werkgevers maakt de AMMS 2008 gebruik van databestanden op macroniveau van o.a. CFI, HBO Raad en het CBS. Deze bestanden op macroniveau dienen enerzijds als een check op de representativiteit van de onderzoeksbevindingen en vormen anderzijds de grondslag voor het extrapoleren van de bevindingen uit de diverse enquêtes naar het populatieniveau, i.c. de arbeidsmarkt voor sport en bewegen.

1.5 Leeswijzer

Het voorliggende onderzoeksverslag is als volgt opgezet:

- Hoofdstuk 2 beschrijft de uitkomsten uit het onderzoek onder afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen.
- Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de onderzoeksresultaten van de enquête onder afgestudeerden van opleidingen Sport en bewegen op hbo-niveau. De tekst in hoofdstuk 3 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van Kennispraktijk en het lectoraat Bewegen en Gedragsbeïnvloeding van Hogeschool Windesheim¹.
- Hoofdstuk 4 gaat in op de resultaten uit het werkgeversonderzoek.
- Hoofdstuk 5 bevat een extrapolatie van de bevindingen uit het werkgeversonderzoek naar het macroniveau van de Nederlandse arbeidsmarkt voor Sport en Bewegen. Ook worden de bevindingen uit de beide deelonderzoeken onder afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau vertaald naar het populatieniveau. Op grond van deze beide extrapolaties wordt een raming gemaakt van de aansluiting tussen de vraag naar functionarissen met een sportgerelateerd functieprofiel in de periode 2008-2013 en het aanbod van afgestudeerden vanuit de opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau in de zelfde periode. Ten slotte, wordt op basis van deze raming een uitspraak gedaan over eventuele kwantitatieve bijstellingen van de instroom in de mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen.
- In hoofdstuk 6, ten slotte, worden op basis van het uitgevoerde onderzoek conclusies getrokken ten aanzien van de in paragraaf 1.2 geformuleerde onderzoeksvragen.

---

¹ Zie voor een meer uitgebreide beschrijving: Hilhorst, J., Elfring, M., Bosscher, R. en J. Steenbergen (2009). HBO-sport werkt! Inzicht in het arbeidsmarktperspectief van de hbo-sportinstituten (Alo's). Dalfsen: Drukkerij Meijerink.

2 Deelnemersperspectief: de arbeidsmarkt voor mbo-ers met een SB-profiel

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de arbeidsmarkt voor afgestudeerde mbo-ers met een Sport & Bewegen profiel beschreven. Grondslag voor dit hoofdstuk wordt gevormd door de uitkomsten van een telefonische enquête onder afgestudeerden van mbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen uit de afstudeercohorten 2003/2004 en 2006/2007.

Centraal in de beschrijving van de onderzoeksbevindingen staan kenmerken van de loopbaan van de desbetreffende afgestudeerden:

- In welke mate kiezen afgestudeerden ervoor om direct na hun diploma te gaan werken of door te stromen naar een vervolgopleiding?
- In hoeverre zijn vervolgopleidingen en banen na het behalen van het mbo-diploma te typeren als 'sportgerelateerd'?
- Hoe kijken afgestudeerden terug op de relatie tussen hun mbo-opleiding Sport en Bewegen en hun vervolgopleiding respectievelijk de functies die ze uitoefenen?

Daarnaast wordt gerapporteerd over de bekendheid met en interesse in 'combinatiefuncties Sport en Bewegen' onder de afgestudeerden van de beide cohorten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting.

2.2 Macrogegevens deelnemers / schoolverlaters mbo opleiding Sport & Bewegen

Tabel 2.1 tot en met 2.3 bevatten informatie over het totaal aantal ingeschreven deelnemers, de omvang van de jaarlijkse instroom en de omvang van de jaarlijkse gediplomeerde uitstroom op niveau 2, 3 en 4 aan de mbo-opleidingen Sport en Bewegen in de periode 2004-2007. Deze cijfers zijn afkomstig van CFI.

Terwijl het totaal aantal ingeschreven deelnemers in de periode 2004-2007 (zie tabel 2.1) stijgt, lijkt zich aan de instroomkant (tabel 2.2) een lichte daling in te hebben gezet, in ieder geval bij de deelnemers op niveau 2 en 4 en mogelijk ook op niveau 3. In de komende jaren zal duidelijk worden of deze daling mogelijk meer structureel van aard is en in welke mate er sprake is van een dalende instroom.

Tabel 2.1 – Aantal ingeschreven deelnemers mbo opleiding Sport & Bewegen

	2004 / 2005	2005 / 2006	2006 / 2007
Niveau 2: Sport- en bewegingsbegeleider	1.406	2.091	2.565
Niveau 3: Sport- en bewegingsleider	2.779	3.614	4.512
Niveau 4: Sport- en bewegingscoördinator	5.323	8.585	10.299
Totaal	9.508	14.290	17.376

Bron: CFI

Tabel 2.2 – Instroom mbo opleiding Sport & Bewegen

	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
2005/2006	1.294	1.653	3.697	6.644
2006/2007 *	1.318	1.998	2.679	5.995
2007/2008	1.140	1.938	2.820	5.898

* Vanaf het schooljaar 2006/2007 is de opleiding Sport en Bewegen met CREBO 91400 meegenomen als niveau 4.
Bron: CFI

Aan de kant van de gediplomeerde uitstroom is sprake van een stijging van het aantal gediplomeerden op alle niveaus in de periode 2003-2007. Over het geheel is sprake van een stijging van de gediplomeerde uitstroom met circa 50 procent. De stijging is - uiteraard - het sterkst op het niveau van de opleidingen op niveau 2 en 3, die pas in 2002 van start zijn gegaan en voorheen nog geen deelnemers hadden.

Tabel 2.3 – Uitstroom aantal gediplomeerde schoolverlaters mbo opleiding Sport & Bewegen²

	2004	2005	2006	2007
Niveau 2: Sport- en bewegingsbegeleider	210	341	438	563
Niveau 3: Sport- en bewegingsleider	29	210	264	350
Niveau 4: Sport- en bewegingscoördinator	1.326	447	1.314	1.460
Totaal	1.565	998 ³	2.016	2.373

Bron: CFI

Tabel b2.1 in bijlage 2 bevat cijfers over de doorstroom van deelnemers aan opleidingen Sport en Bewegen uit de jaren 2005-2006, 2006-2007. Uit de tabel valt het volgende op te merken:

- Doorstroom op niveau 4 is vooral doorstroom naar het hbo (60%) en naar andere mbo-opleidingen buiten het SB-domein (25%).
- Doorstroom op niveau 3 is vooral te typeren als opstroom naar een niveau-4-opleiding (71% medio 2006 en 53% medio 2007). Medio 2007 is de opstroom naar niveau 4 wel aanzienlijk gedaald ten gunste van de doorstroom naar andere mbo-opleidingen buiten het SB-domein (van 20% medio 2006 naar 37% medio 2007).
- Doorstroom op niveau 2 is vooral doorstroom naar een ander type mbo-opleiding buiten het SB-domein (44%). De opstroom naar de SB-opleiding naar niveau 3 bedraagt circa 35 procent en naar niveau 4 circa 20 procent.

2 In de tabellen is er verschil tussen gegevens per kalenderjaar (bijv. tabel 2.3) en per schooljaar (bijv. tabel 2.1). De door de scholen aan CFI geleverde gegevens bevatten (a) de actieve inschrijvingen op de peildatum van 1 oktober, (b) de beëindigde inschrijvingen 12 maanden voorafgaand aan die peildatum en (c) alle resultaten uit het kalenderjaar waarin de peildatum valt. De gediplomeerde uitstroom in tabel 2.3 is derhalve per kalenderjaar weergegeven. CFI verwerkt de overige gegevens in een stromenbestand tot gegevens per schooljaar. Behalve de tabel over de gediplomeerde uitstroom, zijn de tabellen in deze paragraaf dan ook per schooljaar weergegeven. Voor het onderzoek is tabel 2.3 het meest relevant, omdat deze de grondslag vormt voor de steekproefbepaling.

3 De eerste dataset van CFI van mbo-deelnemers die met behulp van het nieuw ingevoerde Onderwijsnummer zijn verkregen, over het schooljaar 2004/2005, is niet geheel compleet. Dit omdat niet goed bekend is welke deelnemers in 2003/2004 waren ingeschreven. Dit verklaart de lage geregistreerde uitstroom in de tabel voor 2005 op niveau 4. Dit is ook de reden dat bijvoorbeeld in tabel 2.4 er zoveel deelnemers zijn die als vooropleiding 'buiten het onderwijs' hebben. Als van een deelnemer niet bekend was welke opleiding gevolgd is in het voorgaande jaar, werd deze voor het schooljaar 2004/2005 in de 'restcategorie' 'buiten het onderwijs' geplaatst.

- De afstroom van SB-opleidingen op niveau 3 en 4 naar SB-opleidingen op niveau 2 en/of 3 is relatief klein, en bedraagt gemiddeld tussen de 2 en 4 procent per jaar.

Tabel 2.4 bevat informatie over de vooropleiding van de ingestroomde deelnemers van opleidingen Sport en Bewegen over de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008. In de tabel vallen een paar zaken op:

- Binnen de instroom is sprake van een relatief grote groep deelnemers, waarvan de vooropleiding niet bekend is (zie voetnoot op vorige pagina). Wanneer we ons beperken tot de meest betrouwbare cohorten, 2006-2007 en 2007-2008, gaat het op niveau 2 om circa 20-25 procent van de deelnemers, op niveau 3 om ongeveer 25 procent van de deelnemers en op niveau 4 om ruim 10 procent van de deelnemers.
- Met name op niveau 2 is het aandeel van deelnemers vanuit het Leerweg Ondersteunend Onderwijs (LWOO) relatief hoog: in het cohort 2007-2008 is 26 procent van de deelnemers afkomstig vanuit het LWOO.
- Op alle niveaus van de SB-opleidingen is sprake van een substantiële instroom van deelnemers, die uit andere mbo-opleidingen afkomstig zijn: op niveau 2 gaat het om circa 17 procent, op niveau 3 om ongeveer 13 procent en op niveau 4 om ongeveer 10 procent van de deelnemers.
- Het grootste deel, variërend van ongeveer de helft tot circa twee derde, van de instroom in mbo-opleidingen Sport en Bewegen is afkomstig uit het vmbo (inclusief lwoo).
- Op niveau 3 en 4 is sprake van een kleine instroom vanuit het hbo: circa 2-3 procent van de deelnemers.

Tabel 2.4 – Vooropleiding instromers mbo opleiding Sport & Bewegen

	Niveau 2		Niveau 3		Niveau 4		Totaal	
	'06/'07	'07/'08	'06/'07	'07/'08	'06/'07	'07/'08	'06/'07	'07/'08
Vmbo	39%	37%	49%	52%	62%	63%	52%	54%
Buiten het onderwijs*	21%	18%	26%	24%	12%	11%	19%	16%
Mbo (niet S&B)	17%	17%	13%	13%	10%	10%	13%	12%
Lwoo**	20%	26%	3%	4%	5%	5%	8%	9%
Havo	1%	1%	4%	4%	8%	8%	5%	5%
Hoger onderwijs	0%	0%	3%	2%	4%	2%	3%	2%
Volwasseneneducatie	0%	0%	1%	0%	1%	1%	1%	1%
Brug***	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Vwo	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Totaal	1.318	1.140	1.998	1.938	2.679	2.820	5.995	5.898

Bron: CFI

* Deze groep personen heeft het voorgaande jaar geen bekostigd onderwijs gevolgd. Dat kan betekenen dat ze het jaar daarvoor particulier onderwijs volgden, een opleiding in het buitenland volgden, werkend of werkloos waren. Onderwijsnummers van het jaar voorgaand aan '05/'06 waren, met de invoering van BRON, niet voor iedereen bekend. Deze groep kwam derhalve in de categorie "buiten het onderwijs" terecht. Wegens de omvangrijke groep die tot deze categorie behoort in het schooljaar '05/'06 zijn alleen gegevens vanaf '05/'06 opgenomen in de tabel.

** Leerwegondersteunend onderwijs.

*** Brugjaren van het voortgezet onderwijs (1^e en 2^e jaar).

Tenslotte blijkt uit de CFI-cijfers (zie bijlage 2, tabel b2.1), dat er geen deelnemers op niveau 4 zijn met een BBL-route. Op niveau 2 en 3 (waar de BBL-route in 2004-2005 van start is gegaan)

is sprake van een kleine groep BBL-ers. In het meest recente cohort 2007-2008 gaat het om tussen de 1,5 en 2,5 procent.

2.3 Respons en representativiteit

2.3.1 Respons

Afgestudeerden van de mbo opleidingen Sport en Bewegen van de jaargangen 2003-2004 en 2006-2007 zijn in de periode 15 september – 22 oktober telefonisch benaderd voor een interview. Daarbij is gevraagd naar de gevolgde (voor)opleiding, stage, vervolgopleiding, loopbaan-geschiedenis, de huidige functie(s) en de daarvoor gevraagde opleidingseisen, en naar eventuele periode(s) zonder werk.

Op basis van de uitstroomgegevens van beide jaargangen, zie tabel 2.3 in paragraaf 2.2, een foutenmarge van 5 procent en een betrouwbaarheidsmarge van 95 procent, is de benodigde netto steekproef berekend (= 640). Voor het bepalen van de bruto steekproef is uitgegaan van een respons van 25 procent: de bruto steekproefomvang bedraagt daarom 4x de omvang van de netto steekproef (= 2.560). Deze gegevens zijn in tabel b2.2 naar cohort en niveau weergegeven.

Door de opleidingen Sport en Bewegen zijn contactgegevens beschikbaar gesteld van 2.583 afgestudeerden. De totale benodigde bruto steekproefomvang bedroeg 2.560 afgestudeerden. Over alle niveaus en beide cohorten heen is de bruto steekproefomvang gerealiseerd. Dit geldt echter niet voor elke afzonderlijke groep. De gerealiseerde bruto steekproef voor de groep niveau 2 afgestudeerden is lager dan wenselijk in het licht van de te realiseren netto steekproefomvang.

Belangrijker dan de gerealiseerde bruto steekproefomvang is de gerealiseerde netto respons. In totaal zijn er netto 681 geslaagde interviews afgenomen, een fractie hoger dan het streefcijfer van 640 interviews. Dit is 26,4 procent van de gerealiseerde bruto steekproef ($n = 2.583$), waar uit was gegaan van een respons van 25 procent. Dit geldt echter niet voor elke categorie afgestudeerden afzonderlijk. De netto respons van 25 procent voor de afgestudeerden op niveau 2 en 3 van het cohort 2003-2004 is niet gehaald⁴. Voor de overige categorieën respondenten is de streefrespons wel gehaald, zie ook tabel b2.3.

Van de 2.583 beschikbaar gestelde contactgegevens van afgestudeerden Sport en Bewegen is uiteindelijk contact geweest met 1.002 personen oftewel 38,8 procent van het bruto bestand. De overige respondenten zijn niet benaderd en/of niet bereikt. Bij deze 1.002 personen zijn uiteindelijk 681 interviews afgenomen, een deelnamepercentage van 68 procent. Tabel 2.5 brengt deze stappen van bruto steekproef naar netto respons in beeld.

---

4 De opleidingen Sport en Bewegen op niveau 2 en 3 zijn in 2002 van start gegaan. Daarbij zijn de opleidingen in werkelijkheid vaak pas later gestart, door terughoudendheid bij scholen. Hierdoor zijn de aantallen afgestudeerden op niveau 2 en 3 op populatieniveau binnen het afstudeercohort 2003-2004 relatief laag. Nadat de eerste pogingen om in contact te komen met de schaarse afgestudeerden binnen het respondentenbestand op niveau 3 waren mislukt, is besloten om verdere pogingen gericht op deze groep te staken en de aandacht op andere categorieën respondenten te richten. Ook de respons van de groep afgestudeerden op niveau 2 uit 2003-2004 is met 14 lager dan het streefgetal van 41.

Tabel 2.5 – Respons mbo afgestudeerden

Gerealiseerde bruto respons	Gerealiseerde contacten	Daadwerkelijke medewerking
2.583	1.002	681

Van de 1.002 benaderde personen hebben er 321 afgezien van deelname aan de telefonische enquête. Tussen deze non-responsgroep van 321 personen en de responsgroep van 681 personen doen zich geen noemenswaardige verschillen voor wat betreft de instelling waar zij hun mbo-opleiding Sport en Bewegen hebben gevolgd en wat betreft cohort en niveau van de gevolgde SB-opleiding.

Omdat de redenen voor het niet deelnemen aan de telefonische enquête mogelijk iets zeggen over de houding van deze respondenten ten opzichte van de door hen gevolgde SB-opleiding, is geprobeerd om inzicht te krijgen in de redenen voor non-respons (zie ook tabel b2.4 in de bijlage voor een weergave van deze redenen).

Meer dan een derde (35%) van de non-respons kan verklaard worden doordat het aangeleverde telefoonnummer foutief was en de beoogde respondenten zelf niet bereikt zijn (nummer buiten gebruik; andere gebruiker, die niet bekend is met de beoogde respondent). Nog eens 30 procent van de non-respons wordt verklaard door het niet kunnen bereiken van de beoogde respondenten doordat deze personen ziek of met vakantie waren dan wel dat anderen (familie, nieuwe bewoners) die wel bereikt werden op het opgegeven telefoonnummer niet bereid waren om de juiste telefoongegevens door te geven vanwege privacy-overwegingen of gepercipieerde van de beoogde respondent. In totaal wordt 65 procent van de non-respons verklaard door het om uiteenlopende redenen niet kunnen bereiken van de beoogde respondenten.

In 'slechts' 112 van de 321 non-respons-gevallen is sprake van een bewuste weigering door de beoogde respondent om mee te werken aan het onderzoek. De opgegeven redenen komen in grote mate overeen met de non-respons-redenen zoals die bekend zijn van andere enquêtes (geen tijd, geen vertrouwen in anonimiteit etc.). In één geval was de weigering gebaseerd op een sterke antipathie tegen de gevolgde opleiding op het gebied van Sport en Bewegen.

Wanneer we de respons berekenen op basis van het aantal daadwerkelijk bereikte respondenten, dan komt de respons op basis van een deelname van 681 van de 793 bereikte personen uit op 86 procent.

2.3.2 Achtergrondkenmerken van de respondenten

Het totale respondentenbestand bestaat voor 61 procent uit mannen (ter vergelijking: de gehele populatie deelnemers SB bestond in de cohorten 04/05 t/m 07/08 voor 70% tot 72% uit mannen). Het gros van de geïnterviewden (662 of 97% van de 681) rekt zichzelf tot de Nederlandse bevolkingsgroep. Een enkeling geeft aan Surinaams / Antilliaans / Arubaans (n=8), Turks (n=2) of Marokkaans (n=2) te zijn. Zeven respondenten rekenen zichzelf tot een andere bevolkingsgroep, zoals de Engelse, Irakese, Russische, Srilankaans, of tot meerdere bevol-

kingsgroepen, zoals de Turkse én Nederlandse⁵. Zie tabel b2.5 in de bijlage voor een overzicht van gegevens over de achtergrondkenmerken van de gehele populatie afgestudeerde SB-ers.

Tabel b2.6 in de bijlage geeft inzicht in de spreiding van de respondenten over het land. De indeling is gebaseerd op de postcodegegevens van de respondenten en volgt de CWI-districtsindeling. Daaruit valt af te lezen dat de verdeling van de responsgroep over de diverse CWI-districten in het cohort 2006-2007 evenwichtiger is dan in het cohort 2003-2004, waarin met name de districten Zuidwest en Zuidoost sterk vertegenwoordigd zijn. Vanaf het schooljaar 2004-2005 is het aantal SB-opleidingen verder gegroeid en dit gegeven vertaalt zich in een meer evenwichtige spreiding van deelnemers over de diverse CWI-districten.

De afgestudeerden van de mbo-opleidingen Sport en Bewegen op niveau 2 en 3 uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 zijn vrijwel uitsluitend afkomstig van het vmbo of de voorlopers van het vmbo (mavo en vbo). Een gedeelte van de afgestudeerden op niveau 4 (ongeveer 12%) heeft als vooropleiding het havo genoten en een enkeling het vwo. Een klein deel van de instroom is afkomstig van zogenoemde SDV-opleidingen (Sport, Dienstverlening, Veiligheid) in het vmbo. Hierbij dient wel bedacht te worden, dat deze opleidingen nog relatief jong zijn en om die reden slechts een beperkt marktaandeel hebben in de onderzochte cohorten afgestudeerden. Latere cohorten zullen vanwege de toename van het aantal SDV-opleidingen in het vmbo in de voorbije jaren vermoedelijk een hoger aandeel instromers met een SDV-vooropleiding laten zien.

Tabel 2.6 – Gevolgde vooropleiding

n=681	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Vbo	7%	2%	3%	3%	1%	2%
Vmbo SDV*	-	0%	11%	3%	0%	2%
Vmbo overig	71%	40%	75%	71%	69%	58%
Mavo	14%	40%	4%	9%	14%	23%
Havo	-	13%	-	5%	10%	9%
Vwo	-	1%	-	-	0%	0%
Overig	-	2%	4%	5%	3%	3%
Mbo	7%	3%	4%	3%	3%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(14)	(278)	(80)	(58)	(251)	(681)

* Sport, Dienstverlening en Veiligheid.

De cijfers voor de responsgroep uit tabel 2.6 zijn overigens niet zonder meer vergelijkbaar met die voor de gehele populatie uit tabel 2.4 (paragraaf 2.2)⁶. De belangrijkste vaststelling voor dit

5 Uit gegevens van CFI over de gehele populatie deelnemers SB blijkt ongeveer 85 procent autochtoon te zijn. Dit percentage is echter niet één-op-één vergelijkbaar met de 97 procent van de responsgroep die zichzelf rekent tot de Nederlandse bevolkingsgroep. Onder deze 97 procent vallen afgestudeerden SB met dubbele nationaliteiten, die volgens CFI gegevens van niet-Nederlandse herkomst zijn, maar zichzelf tot de Nederlandse bevolkingsgroep rekenen in dit onderzoek.

6 Bij de populatiegegevens van het CFI betekent de vooropleiding in welke situatie men zat het jaar voorafgaand aan de instroom in de opleiding Sport & Bewegen. CFI onderscheidt daarbij de categorie 'buiten het onderwijs' als gevolgde vooropleiding (zie ook tabel 2.4, paragraaf 2.2). De deelnemers aan de telefoonenquête is gevraagd naar hun laatst gevolgde opleiding. Dat kan dus ook een opleiding van een aantal jaren geleden zijn.

moment is dat overall genomen circa 85 procent van de deelnemers uit de responsgroep afkomstig is vanuit het vmbo dan wel de voorgangers van het vmbo.

De overgrote meerderheid van de deelnemers uit de responsgroep heeft een SB-opleiding gevolgd in de BOL-variant. In vergelijking met de CFI-cijfers (bijlage 2, tabel b2.7) ligt het aandeel BBL-ers in de responsgroep relatief hoog, op circa 7 procent (berekend over alle cohorten en niveaus van afstuderen heen; zie verder bijlage 2, tabel b2.8).

De gegevens over het niveau van uitstroom van de deelnemers uit de responsgroep in vergelijking met de uitstroomcijfers van CFI over de zelfde jaren zijn in tabel b2.9 uiteengezet. De verdeling over de diverse opleidingsniveaus binnen het cohort 2006-2007 komt nagenoeg overeen met de verdeling op populatieniveau. De verdeling over opleidingsniveaus binnen het cohort 2003-2004 spoort minder goed met de verdeling binnen de populatie: respondenten op niveau 4 zijn binnen dit cohort oververtegenwoordigd, respondenten op niveau 2 en 3 ondervertegenwoordigd c.q. absent.

2.3.3 Representativiteit van de onderzoeksgegevens

Over het algemeen zijn de onderzoeksgegevens representatief te noemen. Met een netto respons van 681 deelnemers, waarvan 292 deelnemers uit het afstudeercohort 2003-2004 en 389 uit het cohort 2006-2007, voldoet de respons aan de eisen voor een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent. Op het niveau van de afzonderlijke cohorten geldt dit eveneens voor het cohort 2006-2007, het cohort 2003-2004 voldoet net niet aan de betrouwbaarheidsmarge van 95 procent. Binnen het cohort 2003-2004 ontbreekt het met name aan deelnemers op niveau 2 (te weinig) en niveau 3 (absent).

Andere kanttekeningen met betrekking tot de representativiteit van de onderzoeksgroep betreffen de regionale herkomst van de deelnemers naar regio (afgemeten aan de vestigingsregio van hun SB-opleiding) en de verdeling van deelnemers naar leerweg. Binnen de responsgroep zijn deelnemers uit de regio's Zuidwest en Zuidoost relatief sterk vertegenwoordigd. Van mbo-instellingen uit deze regio's zijn meer gegevens van afgestudeerden ontvangen. Of de regionale spreiding van respondenten overeenkomt met die van de gehele populatie is niet bekend. Ook bevinden zich in vergelijking met CFI-gegevens relatief veel BBL-ers in de responsgroep (zie ook tabel b2.7 en b2.8 in bijlage 2). Het aandeel mannelijke deelnemers in de responsgroep ligt iets lager (61% vs. 71%) dan in de populatie.

Wat betreft de 'fit' tussen achtergrondkenmerken van de responsgroep en de populatie alsmede de omvang en samenstelling van het cohort 2003-2004 zijn er dus kanttekeningen te plaatsen bij de representativiteit van de responsgroep. Daar staat tegenover, dat er sprake is van een hoge respons (68% van alle gerealiseerde contacten, 86% van alle daadwerkelijk bereikte beoogde respondenten) en dat er weinig opvallende verschillen zijn in achtergrondkenmerken tussen de respons- en de non-responsgroep.

Met inachtneming van de hiervoor geplaatste kanttekeningen kan de onderzoeksgroep van gediplomeerde mbo-ers van de opleiding Sport en Bewegen uit de uitstroomcohorten 2003-2004 en 2006-2007 behoorlijk representatief genoemd worden.

2.4 Uitstroombestemming gediplomeerde mbo-ers Sport en Bewegen

In welke mate hebben uitstromers van de cohorten 2003-2004 respectievelijk 2006-2007 er na het behalen van hun diploma voor gekozen om te gaan werken dan wel om verder te gaan leren? De gemaakte keuzes van de respondenten zijn weergegeven in tabel 2.7. Minder dan 30 procent kiest ervoor om te gaan werken en volgt geen opleiding meer. Het merendeel (72%) van de respondenten gaat na het afstuderen nog een opleiding volgen. De meeste respondenten doen dit direct na het afstuderen. Een kleine groep (circa 12% van de totale groep respondenten) kiest ervoor na enige tijd een vervolgopleiding te volgen, gemiddeld genomen zo'n 17 maanden na het behalen van hun diploma. Deze groep heeft zich waarschijnlijk eerst op de arbeidsmarkt begeven.

Wanneer we het cohort 2003-2004 vergelijken met het cohort 2006-2007, dan zien we dat deelnemers op niveau 4 in 2006-2007 verhoudingsgewijs vaker de arbeidsmarkt betreden en minder vaak een andere opleiding gaan volgen. Wellicht dat een gedeelte van deze respondenten later alsnog een vervolgopleiding gaat volgen. Het percentage dat direct na het afstuderen kiest voor een vervolgopleiding is bij beide groepen niveau 4 gelijk (59% om 60%).

Tabel 2.7 – Uitstroombestemming gediplomeerden mbo-opleidingen Sport en Bewegen

n=681	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Direct naar vervolgopleiding	50%	59%	68%	59%	60%	60%
Na enige tijd naar vervolgopleiding (ev. na periode op arbeidsmarkt)	14%	19%	8%	5%	7%	12%
Direct naar arbeidsmarkt en daar nog steeds verblijvend per sept/okt 2008	43%	22%	25%	36%	33%	28%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(14)	(278)	(80)	(58)	(251)	(681)

In de volgende twee paragrafen worden de kenmerken van vervolgopleidingen (2.5) en banen na de uitstroom uit de oorspronkelijke SB-opleiding (2.6) nader bekeken.

2.5 Kenmerken vervolgopleidingen

Tabel 2.8 geeft inzicht in het type vervolgopleidingen, dat gekozen wordt door de 'verderleerders' onder de gediplomeerde afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen van de uitstroomcohorten 2003-2004 en 2006-2007.

Tabel 2.8 – Vervolgopleidingen (direct of enige tijd) na het behalen van diploma initiële mbo-opleiding Sport en Bewegen⁷

n=488	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Sporteigen totaal	38%	52%	71%	68%	43%	52%
SB mbo niveau 3	25%	-	51%	8%	-	7%
SB mbo niveau 4	13%	1%	19%	54%	-	7%
ALO	-	29%	-	5%	20%	20%
Andere SB-opleiding op hbo-niveau	-	22%	-	-	21%	17%
Sportaanpalend totaal	13%	33%	-	3%	43%	30%
- SPW (mbo)	-	1%	-	-	-	0%
- SPH (hbo)	13%	2%	-	-	8%	4%
- Fysiotherapie / Cesar (hbo)	-	14%	-	-	14%	11%
- Ergotherapie (hbo)	-	2%	-	-	1%	1%
- Podotherapie (hbo)	-	1%	-	-	-	0%
- CMV / Maatschappelijk werk & dienstverlening (hbo)	-	0%	-	-	1%	1%
- Pabo (hbo)	-	8%	-	-	8%	6%
- Pedagogiek (hbo)	-	1%	-	-	1%	1%
- Voeding en diëtetiek (hbo)	-	1%	-	3%	1%	1%
- Vrijtijds-/event-/outdoor-management (hbo)	-	3%	-	-	6%	3%
- PMT (hbo)	-	-	-	-	2%	1%
- Verpleegkunde (hbo)	-	0%	-	-	2%	1%
Overig totaal	50%	15%	31%	30%	16%	19%
Ander type mbo opleiding	-	6%	27%	16%	4%	8%
Ander type hbo opleiding	25%	7%	-	-	8%	6%
Anders	25%	2%	3%	14%	4%	4%
Totaal aantal respondenten die kiezen voor een vervolgopleiding	100%* (8)	100% (217)	100% (59)	100% (37)	100% (167)	100% (488)**

* door afrondingsverschillen komt het percentage niet altijd exact op 100% uit.

** van drie respondenten is onduidelijk welke vervolgopleiding gekozen is.

Iets meer dan de helft (52%) van de afgestudeerden kiest voor een SB-vervolgopleiding. Het grootste deel hiervan betreft vervolgopleidingen op hbo-niveau. Daarnaast is er sprake van een grote groep afgestudeerden (30% van degenen die verder studeren) die verder gaat in een opleiding met een behoorlijke mate van inhoudelijke verwantschap met het domein Sport en Bewegen in opleidingen met een pedagogische of fysiologische invalshoek. Het merendeel van deze verwante of 'aanpalende' opleidingen bevindt zich op hbo-niveau. Gemiddeld 19 procent van de respondenten gaat na het behalen van zijn SB-diploma verder in een andere opleiding, die niet verwant is met Sport en Bewegen. Deze bestrijken een breed scala aan opleidingen, waaronder commerciële economie, rechten, communicatie en media.

7 De uitstroomgegevens van de respondenten uit dit onderzoek (= eerste rij van tabel 2.8) geven niet aan op welk niveau de deelnemers zijn begonnen. Zo kan het zijn dat een niveau-2-afgestudeerde uit 2003-2004 zegt een hbo-opleiding als vervolg te hebben gekozen. In werkelijkheid heeft deze deelnemer na het niveau 2 een niveau 4 opleiding SB gevolgd en daarna pas gekozen voor een hbo-opleiding. Een niveau-3-afgestudeerde van het cohort 2006-2007 die doorstroomt naar een SB opleiding niveau 3 is in feite begonnen op niveau 2.

Tabel 2.9 vermeldt de huidige opleidingsstatus van de 491 respondenten, die voor een vervolgopleiding gekozen hebben: respondenten van het cohort 2003-2004 hebben hun vervolgopleiding, (zowel met als zonder diploma) vaker afgerond dan respondenten uit het cohort 2006-2007.

Tabel 2.9 – Huidige situatie betreffende de vervolgopleiding

n=491	Afstudeercohort 2003-2004		Afstudeercohort 2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Status vervolgopleiding						
Nog bezig	38%	40%	80%	95%	91%	66%
Afgerond met diploma	38%	47%	7%	-	4%	23%
Gestopt zonder diploma	25%	13%	13%	5%	6%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(8)	(217)	(60)	(37)	(169)	(491)

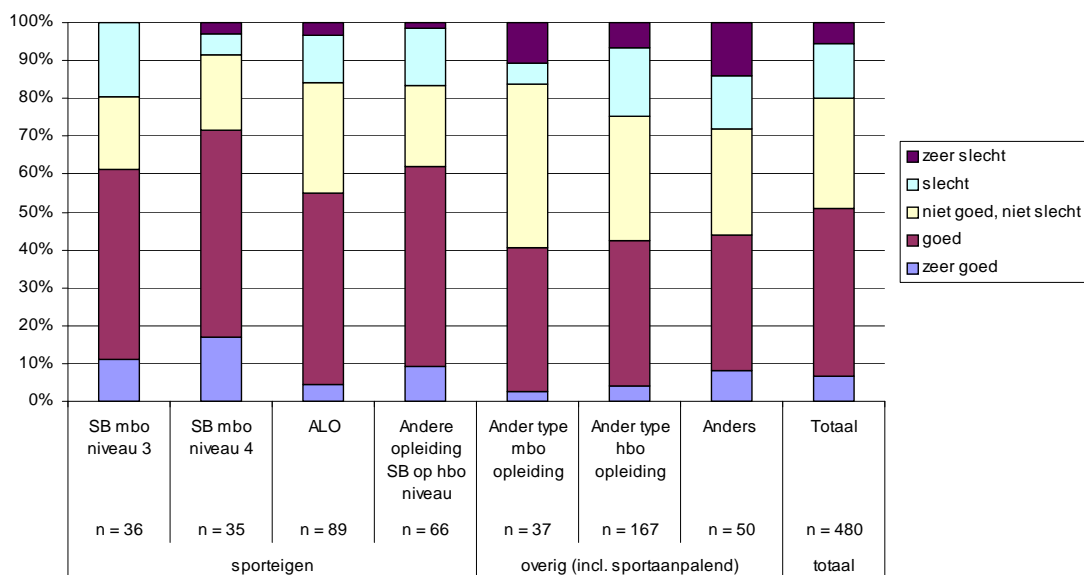
De respondenten die gestopt zijn met hun vervolgopleiding (n=51) geven daarvoor vooral de volgende redenen op:

- “de opleiding past niet goed bij mij”;
- “de opleiding was te moeilijk was voor mij”;
- “lichamelijke klachten”.

Een enkeling geeft aan “door verandering van keuze in vervolgopleiding”, “in verband met topsport”, “door teleurstelling in de kwaliteit van de opleiding”, “al een baan gekregen te hebben” of “vanwege privéredenen” de opleiding niet afgemaakt te hebben. Geen enkele respondent heeft aangegeven te zijn gestopt omdat de opleiding moeilijk te combineren is met werk of de thuissituatie.

Aan de respondenten, die gekozen hebben voor een vervolgopleiding, is gevraagd een oordeel te geven over de aansluiting van hun initiële mbo-opleiding Sport en Bewegen op hun vervolgopleiding. In grafiek 2.1 is het oordeel van de respondenten over de aansluiting met de vervolgopleiding weergegeven.

Grafiek 2.1 – Oordeel over aansluiting initiële SB-opleiding op vervolgopleiding

Duidelijk is dat de aansluiting naar (mbo of hbo) vervolgopleidingen Sport en Beweging als beter wordt beoordeeld dan de aansluiting naar andere opleidingen. Alle vervolgopleidingen op het gebied van Sport en Beweging scoren minimaal 50 procent 'goed' tot 'zeer goed'. Met name de aansluiting op de mbo niveau 4 opleiding Sport en Beweging, die normaal gesproken binnen het zelfde opleidingsinstituut wordt gevolgd, wordt door velen (> 70%) als 'goed' tot 'zeer goed' ervaren. Gemiddeld genomen is ongeveer 20 procent van de 'verderleerders' uit de responsgroep 'slecht' tot 'zeer slecht' te spreken over de aansluiting van de opleiding SB op de vervolgopleiding. Dit percentage ligt hoger bij respondenten, die voor een ander type hbo-opleiding hebben gekozen en voor respondenten uit de categorie 'anders'.

2.6 Kenmerken van banen na de opleiding

In deze paragraaf gaan we in op de 'huidige' banen (peildatum: september/oktober 2008) van de afgestudeerde mbo'ers Sport en Beweging:

- hoeveel banen hebben ze (gehad)?
- om wat voor functies gaat het?
- wat zijn daarin de kerntaken?
- binnen wat voor organisaties werken ze?
- hoe veel uren werken ze?
- wat voor dienstverband hebben ze?

2.6.1 Aantal banen en sportgerelateerde banen na afstuderen

Tabel 2.10 geeft inzicht in het aantal banen dat de afgestudeerden hebben vervuld sinds hun afstuderen en het aandeel van sportgerelateerde functies binnen deze banen.

Tabel 2.10 – Banen (inclusief vrijwilligersbanen) sinds afstuderen oorspronkelijke studie, totale responsgroep

n=680	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Geen banen	15%	4%	20%	9%	9%	8%
1 baan	38%	26%	31%	41%	37%	32%
2 banen	-	29%	26%	31%	29%	28%
3 banen	31%	17%	18%	14%	16%	17%
4 banen of meer	15%	24%	5%	5%	10%	15%
Totaal aantal respondenten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(13)	(278)	(80)	(58)	(251)	(680)
Aantal respondenten dat minimaal een baan had/heeft	11	268	64	53	228	624
Aantal respondenten met minimaal één sportgerelateerde baan	73%*	88%*	53%*	79%*	81%*	81%*
	(8)	(236)	(34)	(42)	(185)	(505)
Totaal aantal banen	25	731	126	97	464	1.443
% sportgerelateerde banen	32%	63%	31%	52%	50%	55%

* % is berekend ten opzichte van het aantal respondenten met een baan.

Afgestudeerden van mbo opleidingen Sport en Bewegen niveau 4 van het cohort 2003-2004 hebben inmiddels vaak al een paar banen gehad, 15 procent zelfs al 4 of meer. Gemiddeld heeft de totale groep 2,7 banen per persoon, waarvan 1,7 sportgerelateerd, beoefend. Afgestudeerden van het cohort 2006-2007 hebben uiteraard sinds hun studie minder banen gehad. Toch hebben zij er gemiddeld al bijna twee per persoon gehad. Van die banen is de helft ongeveer sportgerelateerd. De niveau 2 afgestudeerden hebben minder vaak sportgerelateerde banen achter de rug. Minder dan een op de drie banen is bij deze groep sportgerelateerd, een beeld dat overeenkomt met de niveau 2 afgestudeerden van het cohort 2003-2004, hoewel deze responsgroep te klein is om representatieve uitspraken over te doen.

2.6.2 Huidige arbeidsmarktpositie afgestudeerden

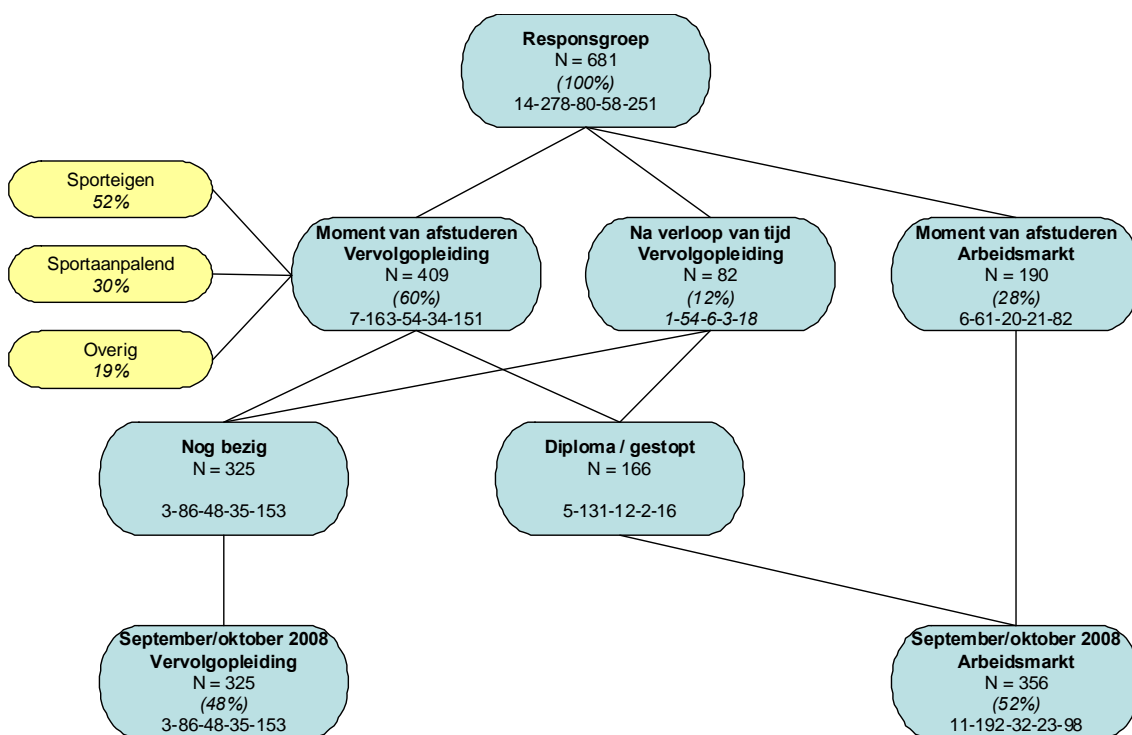
Tabel 2.10 uit paragraaf 2.6.1 geeft inzicht in het aantal banen en aantal sportgerelateerde banen van de respondenten sinds hun afstuderen. Daaruit blijkt dat nagenoeg alle afgestudeerden na het beëindigen van hun initiële studie één of meer banen hebben gehad. Het resterende deel van paragraaf 2.6 richt zich op de *huidige arbeidsmarktpositie* (september/oktober 2008) van de respondenten. Binnen de nog volgende tabellen zullen we onderscheid maken tussen de groep respondenten, die momenteel nog een opleiding volgt (gegevens over deze groep staan in de bijlage, zie tabellen b2.10 – b2.12), en de groep die geen opleiding meer volgt en zich volledig op de arbeidsmarkt begeven heeft (tabellen over deze groep staan, op tabel b2.13 na, in de hoofdtekst). Hoewel beide groepen respondenten deel uitmaken van de arbeidsmarkt,

mag aangenomen worden dat de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden, die nog bezig zijn met een vervolgopleiding, verschilt van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden, die ervoor gekozen hebben om te gaan werken na hun initiële opleiding. Binnen het werkveld Sport en Bewegen bevinden zich veel splinterbanen die met name aantrekkelijk lijken voor de groep die nog studeert.

Figuur 2.1 bevat een stroomschema, dat inzicht geeft in de school- en/of beroepsloopbaan van afgestudeerden van de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 na afronding van een initiële mbo-opleiding Sport en Bewegen, uitgesplitst naar opleidingsniveau. Ten tijde van het onderzoek volgen 325 (48%) van de 681 respondenten nog een vervolgopleiding. De overige 356 respondenten (52%) heeft zich op de arbeidsmarkt begeven en volgt ten tijde van het onderzoek geen opleiding (meer).

Figuur 2.1 – Schematisch overzicht loopbaan responsgroep

Leeswijzer: de vijf getallen onder in elke box geven de verdeling weer van de respondenten over de vijf te onderscheiden groepen: de afgestudeerden uit cohort 2003-2004, niveau 2 en 4, respectievelijk de afgestudeerden uit cohort 2006-2007 op niveau 2, 3 en 4.

Over de *huidige* arbeidspositie van de respondenten wordt gerapporteerd aan de hand van het aantal (sportgerelateerde) banen, dat zij ten tijde van het onderzoek vervullen. In totaal hebben 581 (of 85%) van de 681 respondenten een baan. Vrijwilligerswerk wordt hierbij ook als baan meegerekend. Van 571 van deze 581 is meer bekend van hun huidige arbeidsstatus. Van de overige tien is dit niet bekend, deze zijn niet in de tabellen 2.11 en b2.10 opgenomen.

Over de groep respondenten die naast een baan een opleiding volgt, wordt gerapporteerd in tabel b2.10. In tabel 2.11 bevat gegevens over het aantal sportgerelateerde banen van de respondenten die geen opleiding meer volgen. Van deze groep heeft 26 procent meer dan 1 baan ten tijde van het onderzoek. Tussen de groep respondenten, die ten tijde van het onderzoek nog een vervolgopleiding volgt, en de groep respondenten, die de arbeidsmarkt heeft betreden, zit niet veel verschil. Over beide categorieën heen genomen heeft zo'n 70 tot 75 procent momenteel 1 baan. Ruim een vijfde heeft 2 banen. Een kleine groep (zo'n 6%) heeft 3 of meer banen. Afgestudeerden op niveau 4 hebben wat vaker meerdere banen tegelijk. In totaal hebben de werkende respondenten 774 banen, dat is gemiddeld 1,4 banen per persoon.

Tabel 2.11 - Aantal (sportgerelateerde) banen per persoon (respondenten die toegetreden zijn tot arbeidsmarkt*)

	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
- 1 baan	50%	73%	81%	81%	73%	74%
- 2 banen	25%	23%	14%	19%	19%	21%
- 3 banen	25%	4%	5%	-	8%	6%
Aantal respondenten met een baan (incl. vrijwilligerswerk)	100% (8)	100% (182)	100% (21)	100% (21)	100% (86)	100% (318)
Totaal aantal banen**	14	239	27	25	117	422
Aantal personen	8	182	21	21	86	318
Volledig sportgerelateerd****	36%	60%	31%	52%	62%	58%
Gedeeltelijk sportgerelateerd	7%	17%	-	-	9%	12%
Niet sportgerelateerd	57%	23%	69%	48%	28%	30%
Totaal aantal banen***	100% (14)	100% (239)	100% (26)	100% (25)	100% (116)	100% (420)
Gemiddeld aantal banen per persoon	1,8	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3
Gemiddeld aantal sportgerelateerde banen per persoon	0,8	1,0	0,4	0,6	1,0	0,9

* Peildatum: september - oktober 2008.

** Het gaat hier om het aantal banen, niet fte.

*** Het totaal aantal banen ligt iets lager dan de 2 rijen hiervoor genoemde aantallen, omdat respondenten met meer dan 3 banen slechts de mogelijkheid hadden om voor 3 banen de vragenlijst in te vullen.

**** Sportgerelateerd: de hoofdtak van het werk bestaat uit activiteiten op het gebied van sport en bewegen.

70 procent van de banen – van de respondenten die geen opleiding meer volgen – is deels of volledig sportgerelateerd, bij 30 procent gaat het om een niet sportgerelateerd baan. Bij de respondenten die nog wel een opleiding volgen ligt dit percentage lager, namelijk op 60 procent. Bij beide groepen respondenten neemt het aantal sportgerelateerde banen af naarmate het opleidingsniveau lager is. Zo is 69 procent van de banen van de niveau-2-afgestudeerden uit het cohort 2006-2007 (die momenteel geen opleiding volgt) niet sportgerelateerd, tegenover 48 procent op niveau 3 en 28 procent op niveau 4. Dit beeld zien we ook terug in het gemiddeld aantal sportgerelateerde banen per persoon. Naarmate het opleidingsniveau van afgestudeerde SB-ers hoger ligt, hebben ze een grotere kans op sportgerelateerde banen.

2.6.3 Redenen voor keuze niet-sportgerelateerde baan

Wat zijn nu de redenen dat een afgestudeerde van de opleiding Sport en Bewegen kiest voor een niet-sportgerelateerde baan? Hierbij richten we ons op de groep respondenten die zich op de arbeidsmarkt heeft begeven en geen opleiding meer volgt. Tabel 2.12 geeft inzicht in de redenen voor het kiezen van een niet-sportgerelateerde baan (N=147). De belangrijkste redenen zijn de volgende:

- Het feit, dat de huidige baan interessanter leek dan een baan in de sector Sport en Bewegen (25%);
- Een deel van de respondenten (20%) kon (nog) geen baan in de sector Sport en Bewegen vinden;
- Een andere groep respondenten heeft bewust voor een switch gekozen (met de opleiding en/of baan) naar een andere sector (15%);
- Voor 14 procent van de respondenten is het te lage salaris een reden om een niet-sportgerelateerde baan te nemen;
- Ongeveer 8 procent van de respondenten is per toeval in hun huidige niet-sportgerelateerde baan gerold. Veelvuldig wordt aangegeven dat ze de huidige baan al hadden tijdens of voor de studie;
- (Gerelateerd aan de reden van het te lage salaris) binnen de huidige baan kunnen respondenten meer uren draaien (7%);
- De huidige baan biedt meer regelmatige werktijden dan niet-sportgerelateerde banen (5%).
- Daarnaast is er nog de categorie respondenten, die door andere redenen niet in een sportgerelateerde baan terecht zijn gekomen (7%). Soms is de exacte reden onduidelijk, maar een enkeling geeft aan dat ze een goede baan buiten Sport en Bewegen aangeboden hebben kregen of dat ze er naast een sportgerelateerde baan voor de afwisseling een niet-sportgerelateerde baan bij doen.

Tabel 2.12 – Redenen voor keuze niet-sportgerelateerde banen (respondenten toegetreden tot arbeidsmarkt)

n=147	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Huidige baan leek interessanter dan een baan in sector SB	75%	25%	20%	33%	17%	25%
Kon geen baan vinden die met sport en bewegen te maken had	-	11%	35%	25%	29%	20%
Bewuste switch naar ander werkveld (en evt. opleiding)	-	25%	10%	-	10%	15%
Kan met huidige baan meer verdienen	-	15%	5%	17%	17%	14%
Toeval, ben in de baan gerold (die ik al had tijdens of voor de studie)	13%	8%	10%	8%	7%	8%
Kan met huidige baan meer uren draaien / huidige baan is volledige aanstelling	13%	5%	20%	-	5%	7%
Werktijden zijn met huidige baan regelmatig	-	6%	-	8%	5%	5%
Andere redenen	-	6%	-	8%	12%	7%
Totaal	100% (8)	100% (65)	100% (20)	100% (12)	100% (42)	100% (147)*

* Het totaal opgegeven redenen is hoger dan het aantal niet-sportgerelateerde banen in tabel 2.11, omdat respondenten meerdere redenen konden opgeven.

Over het geheel genomen kan gesteld worden, dat bij het merendeel van de respondenten (ongeveer 65%) die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt en gekozen hebben voor een niet-sportgerelateerde functie, sprake lijkt te zijn van een min of meer bewuste persoonlijke afweging, waarbij de niet-sportgerelateerde banen op grond van een aantal kenmerken (aanstellingsomvang, beloningsniveau, inhoudelijke aspecten etc.) aantrekkelijker gevonden lijken te worden dan sportgerelateerde banen. Daarnaast bestaat deze groep uit een categorie respondenten (20%) met een negatieve keuze (geen sportgerelateerde functie kunnen vinden) en een categorie respondenten (15%) met min of meer diffuse redenen (toeval, andere redenen).

2.6.4 Functiebenamingen sportgerelateerde banen

Tabel 2.13 biedt een overzicht van de functiebenamingen van respondenten, die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt (peildatum september – oktober 2008).

Tabel 2.13 – Functiebenamingen sportgerelateerde* banen (respondenten toegetreden tot arbeidsmarkt)

n=291	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
sportinstructeur (bijv. fitnessinstructeur) / sport- en bewegingsbegeleider / sportleider of sportbegeleider	50%	26%	38%	85%	51%	36%
Trainer / coach	-	15%	38%	8%	10%	13%
docent Lichamelijke Opvoeding / leraar bewegingsonderwijs	-	13%	-	-	4%	9%
bewegingsagoog	-	5%	-	-	6%	5%
allround zwembadmedewerker	33%	4%	-	-	1%	4%
activiteitenbegeleider	-	2%	-	-	5%	2%
Operationeel manager (Sport en Beweging)	-	2%	-	-	-	1%
beleidsmedewerker sport	-	2%	-	-	-	1%
Combinatiefunctie Sport en Beweging	-	1%	-	-	1%	1%
sportopbouwwerker, sportbuurtwerker	-	1%	-	-	1%	1%
recreatiemedewerker	-	1%	-	-	-	1%
Verenigingsmanager	-	1%	-	-	-	1%
toezichthoudende zwembadmedewerker	-	-	13%	-	-	0%
Verenigingsondersteuner	-	-	-	-	-	-
Combinatiefunctie Sport en Welzijn	-	-	-	-	-	-
BOS-medewerker (inclusief LOBOS)	-	-	-	-	-	-
Andere functiebenaming	17%	27%	13%	8%	21%	24%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(6)	(182)	(8)	(13)	(82)	(291)*

* Zowel geheel als gedeeltelijk sportgerelateerde functies (zie ook tabel 2.16b) zijn meegerekend.

** Van 3 banen is de functiebenaming onbekend (totaal aantal sportgerelateerde banen van respondenten toegetreden tot de arbeidsmarkt = 294).

De grootste groep van de afgestudeerden is aan de slag als sportinstructeur / sport- en bewegings(bege)leider (36%). Van de niveau-4-afgestudeerden van het cohort 2006-2007 is onge-

veer 2 keer zo veel (51%) van de afgestudeerden werkzaam als sportinstructeur dan van niveau-4-respondenten uit het cohort 2003-2004 (26%). Mogelijk vervult het 'instructeursvak' de rol van 'instapfunctie' voor afgestudeerden op niveau 4 in afwachting van een 'betere baan'.

Zo'n 13 procent is werkzaam als trainer / coach. Ook docent Lichamelijke Opvoeding / leraar bewegingsonderwijs wordt door 9 procent genoemd als functiebenaming. Met name uit het cohort 2003-2004 is 13 procent van de afgestudeerden op niveau 4 werkzaam als docent LO. Deze functiebenaming wordt ook genoemd door enkele afgestudeerden van het cohort 2006-2007, hoewel dit formeel in de beschikbare tijd na afloop van hun initiële SB-opleiding niet mogelijk is. Mogelijk geven zij onbevoegd les of komt deze functiebenaming in de ogen van deze respondenten het beste overeen met hun feitelijke werkzaamheden.

In totaal is meer dan de helft van de respondenten werkzaam in één van de hiervoor genoemde functies. De overige respondenten zijn werkzaam in een breed scala van sportgerelateerde functies. De functies van (LO)BOS-medewerker en verenigingsondersteuner worden hierbij niet genoemd. De 'combinatiefunctie Sport en Bewegen' wordt door 3 respondenten (1%) genoemd. Bijna een kwart heeft andere - dan de in de tabel weergegeven - functiebenamingen genoemd, die soms meer en soms minder sportgerelateerd lijken te zijn. Voorbeelden van dergelijke functies zijn: fysiotherapeut, evenementenmanager, psychomotorisch therapeut, pedagogisch medewerker, masseur, sportcoördinator, verkoper (van sportartikelen) en zwemleraar.

2.6.5 Verdeling van sportgerelateerde banen naar sector

Afgestudeerden Sport en Bewegen, die zijn toetreden tot de arbeidsmarkt, zijn vooral werkzaam binnen de volgende sectoren:

- sportscholen / fitnesscentrums (21% van de banen);
- sportverenigingen (18% van de banen);
- zorg & welzijnsinstellingen (13% van de banen);
- onderwijs (11% van de banen).

Bij elkaar genomen bevindt zich 63 procent van de sportgerelateerde werkgelegenheid in één van de vier hiervoor genoemde soorten sectoren (zie voor een totaaloverzicht tabel 2.14).

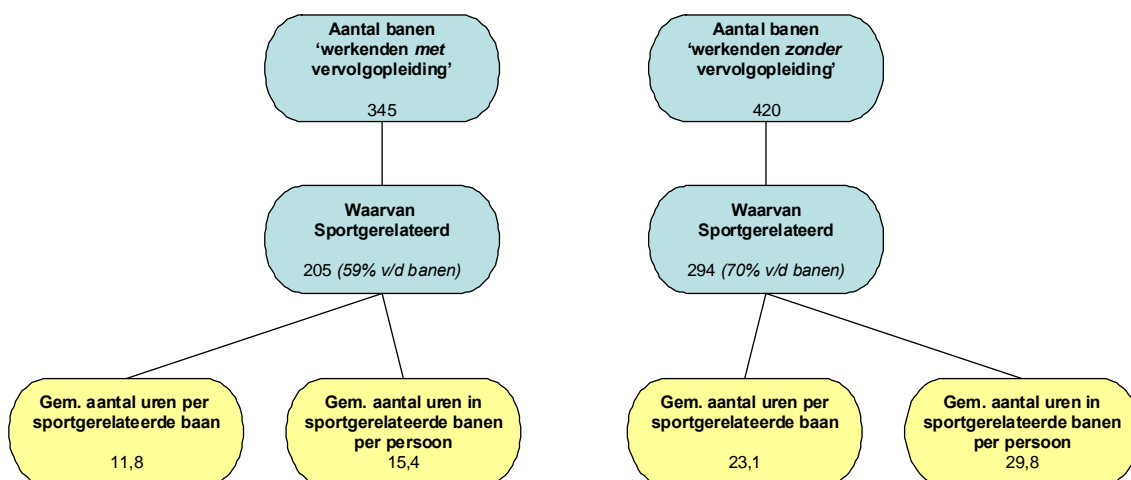
Tabel 2.14 – Sportgerelateerde banen naar sector (respondenten toegetreden tot arbeidsmarkt)

n=294	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
sportschool / fitnesscentrum	50%	15%	13%	62%	28%	21%
sportvereniging	-	18%	63%	23%	14%	18%
zorg & welzijnsinstelling	-	14%	13%	-	13%	13%
• ziekenhuizen	-	3%	-	-	-	2%
• verpleging en verzorging	-	1%	-	-	2%	1%
• thuiszorg	-	-	-	-	1%	0%
• GGZ (Geestelijke GezondheidsZorg)	-	1%	-	-	0	0%
• Gehandicaptenzorg	-	3%	-	-	6%	4%
• GGD (Gemeentelijke GezondheidsDienst)	-	-	-	-	-	-
• Maatschappelijke opvang (daklozen/verslaafden e.d.)	-	1%	-	-	-	1%
• Sociaal Cultureel Werk / Jongerenwerk	-	2%	-	-	-	1%
• Sociaal Cultureel Werk / Ouderenwerk	-	2%	-	-	-	1%
• Sociaal Cultureel Werk / andere doelgroepen	-	1%	-	-	-	0%
• Jeugdzorg	-	-	13%	-	1%	1%
• Kinderopvang/ buitenschoolse opvang	-	-	-	-	2%	1%
onderwijs	-	13%	-	-	8%	11%
zwembad	33%	6%	13%	8%	5%	6%
overheid of semi-overheid (incl. sportservice)	-	4%	-	-	4%	4%
outdoor-organisatie	-	4%	-	-	4%	3%
toerisme & recreatie	-	2%	-	-	5%	3%
justitiële inrichting	-	2%	-	-	1%	2%
sportbond	-	2%	-	-	1%	1%
defensie	-	1%	-	-	2%	1%
politie	-	1%	-	-	-	0%
brandweer	-	-	-	-	-	-
een ander soort organisatie	17%	18%	-	8%	14%	16%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(6)	(184)	(8)	(13)	(83)	(294)

2.6.6 Formatieomvang sportgerelateerde banen

In figuur 2.2 wordt de gemiddelde omvang van sportgerelateerde banen weergegeven voor respectievelijk afgestudeerden die nog bezig zijn met een vervolgopleiding en afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt.

Figuur 2.2 – Gemiddelde omvang sportgerelateerde banen, situatie september/oktober 2008

Tabel 2.15 bevat meer specifieke gegevens over de formatieomvang van sportgerelateerde banen van de groep afgestudeerden mbo-ers Sport en Bewegen *zonder* vervolgopleiding. Tabel b2.11 in bijlage 2 bevat gelijke gegevens, maar dan van de groep die wel een vervolgopleiding volgt in september/oktober 2008. In de tabel wordt allereerst de formatieomvang in uren van de sportgerelateerde banen aangegeven. Vervolgens wordt het totaal aantal sportgerelateerde banen, uren en personen weergegeven, waarmee in de laatste twee regels de gemiddelde omvang in uren per sportgerelateerde baan is berekend, alsmede de gemiddelde omvang dat een persoon werkzaam is in sportgerelateerde banen.

Tabel 2.15 – Omvang sportgerelateerde banen* (afgestudeerden, toegetroden tot arbeidsmarkt)

	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
0-8 uur per week	33%	21%	75%	8%	27%	24%
9-16 uur per week	17%	16%	13%	15%	16%	16%
17-24 uur per week	17%	12%	13%	31%	9%	12%
25-32 uur per week	33%	17%	-	31%	20%	18%
> 32 uur per week	-	33%	-	15%	29%	30%
Totaal aantal sportgerelateerde banen	100% (6)	100% (183)	100% (8)	100% (13)	100% (82)	100% (292)
Totaal aantal uren	98	4372	63	299	1905	6737
Totaal aantal personen	6	139	5	12	64	226
Gemiddeld aantal uren per sportgerelateerde baan	16,3	23,9	7,9	23,0	23,2	23,1
Gemiddeld aantal uren in sportgerelateerde banen per persoon	16,3	31,5	12,6	24,9	29,8	29,8

* Inclusief tweede en derde banen.

De belangrijkste bevindingen uit de figuur 2.2 en tabel 2.15 zijn:

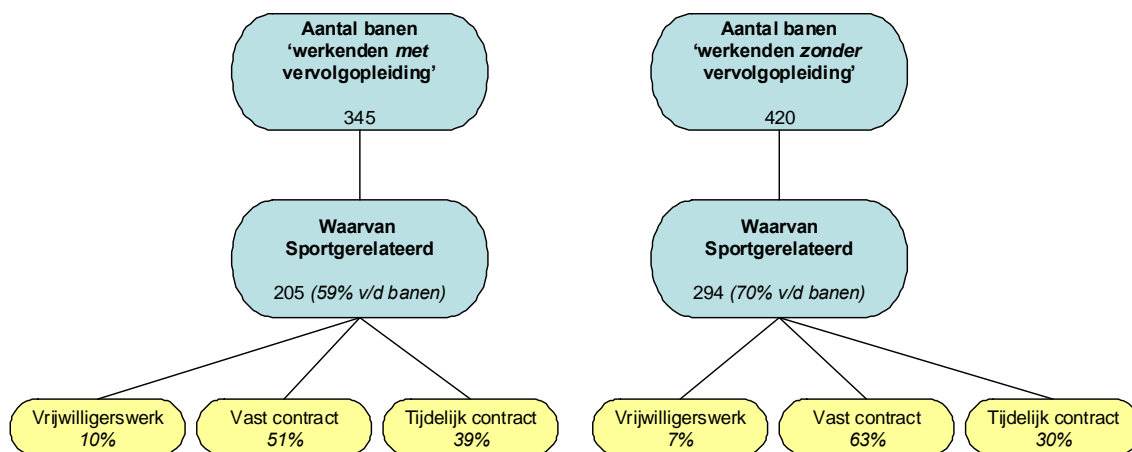
- Afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt werken gemiddeld bijna 2 keer zo veel uren (circa 30 uur per week) binnen sportgerelateerde functies dan afgestudeerden, die nog bezig zijn met een vervolgopleiding (circa 15 uur per week).
- Ook de gemiddelde omvang van sportgerelateerde banen is bij de eerste groep ongeveer 2 keer zo groot als bij de tweede groep.
- Afgestudeerde respondenten op niveau 4 (werkenden zonder vervolgopleiding) uit het cohort 2003-2004 maken nauwelijks meer sportgerelateerde uren dan hun soortgenoten uit het cohort 2006-2007, die hun opleiding pas relatief kort geleden hebben afgesloten.

Daarnaast blijkt dat afgestudeerden op niveau 2 (werkenden zonder vervolgopleiding) gemiddeld minder sportgerelateerde uren maken dan afgestudeerden op niveau 3 en 4. Dit lijkt te gelden voor beide cohorten. Hierbij dient echter bedacht te worden dat het om zeer kleine aantallen respondenten gaat (NB uit aanvullende gegevens blijkt dat respondenten op niveau 2 gemiddeld ruim 2 keer zo veel niet-sportgerelateerde uren werken als sportgerelateerde uren).

2.6.7 Sportgerelateerde banen naar type aanstelling

In figuur 2.3 wordt een overzicht gegeven van de mate waarin sportgerelateerde banen bestaan uit vrijwilligersfuncties, vaste contracten en tijdelijke contracten voor respectievelijk afgestudeerden die nog bezig zijn met een vervolgopleiding en afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt.

Figuur 2.3 – Sportgerelateerde banen naar type aanstelling, situatie september/oktober 2008

De twee belangrijkste conclusies, op grond van figuur 2.3, zijn:

- Van alle sportgerelateerde banen heeft 58 procent de vorm van een vast contract, 34 procent van een tijdelijk contract, en bij 8 procent gaat het om vrijwilligersbanen.
- Afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt beschikken verhoudingsgewijs iets vaker over een vast contract dan respondenten, die nog bezig zijn met een vervolgopleiding (63% tegenover 51%). Deze laatste groep respondenten heeft iets vaker een baan met een tijdelijk contract of een vrijwilligersbaan.

Tabel 2.16 bevat meer specifieke gegevens over het type aanstelling van sportgerelateerde banen van afgestudeerden mbo-ers Sport en Bewegen die geen vervolgopleiding volgen (zie tabel b2.12 in bijlage 2 voor de overige respondenten). Uit tabel 2.16 blijkt dat:

- Afgestudeerden uit het cohort 2003-2004 vaker beschikken over een vast contract dan afgestudeerden uit het cohort 2006-2007.
- De respondenten zijn - op een enkele uitzondering na - allemaal werkzaam in Nederland.

Tabel 2.16 – Sportgerelateerde banen naar type aanstelling (respondenten, toegetroten tot arbeidsmarkt)

n=293	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
- aantal vrijwilligersbanen	-	7%	25%	-	7%	7%
- banen met vast contract	83%	68%	50%	46%	54%	63%
- banen met tijdelijk contract	17%	25%	25%	54%	39%	30%
Baan bevindt zich in:						
-- Nederland	100%	99%	100%	100%	95%	98%
-- Buitenland, binnen Europa	-	1%	-	-	5%	2%
-- Buitenland, buiten Europa	-	-	-	-	-	-
Totaal aantal sportgerelateerde banen*	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(6)	(183)	(8)	(13)	(83)	(293)

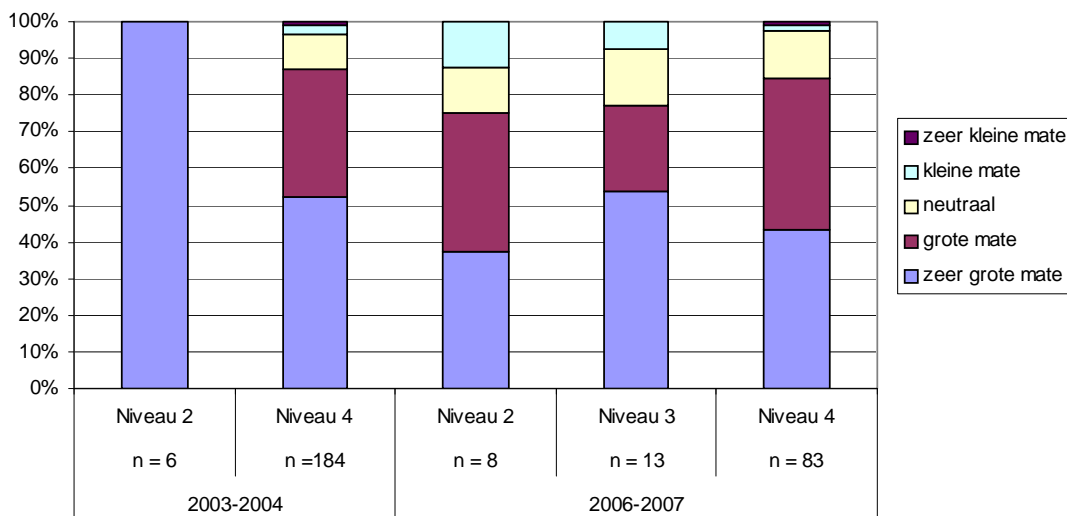
* Het totale aantal banen komt niet altijd overeen met de som der delen, vanwege enkele niet ingevulde antwoorden en omdat respondenten met meer dan 3 banen slechts de mogelijkheid hadden om voor 3 banen de vragenlijst in te vullen.

2.6.8 Kerntaken binnen sportgerelateerde functies

Aan de geënquêteerden is gevraagd om het belang aan te geven van een aantal takenclusters voor de sportgerelateerde functies die ze ten tijde van het onderzoek vervulden. Aan de hand van grafiek 2.2 tot en met 2.7 wordt het belang van zes takenclusters weergegeven voor de beroepsuitoefening. De grafieken hebben betrekking op de groep afgestudeerden, die toegetroten is tot de arbeidsmarkt.

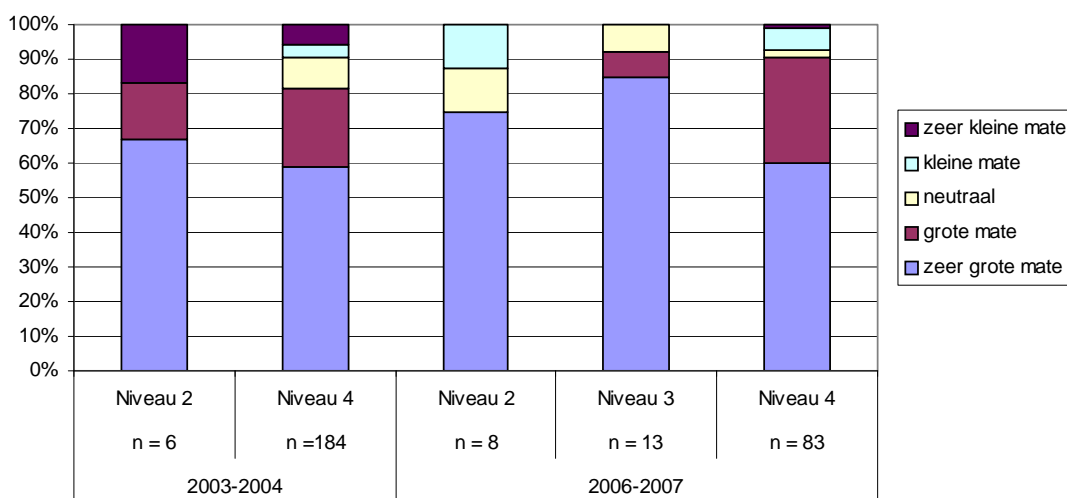
Allereerst het belang van praktische, uitvoerende taken. Ongeacht het opleidingsniveau vindt meer dan 75 procent (variërend van 76% tot 100%) van de afgestudeerden deze taken van groot of zeer groot belang. Voor bijna geen enkele respondent zijn praktische, uitvoerende taken niet van belang.

Grafiek 2.2 – Belang van praktische, uitvoerende taken

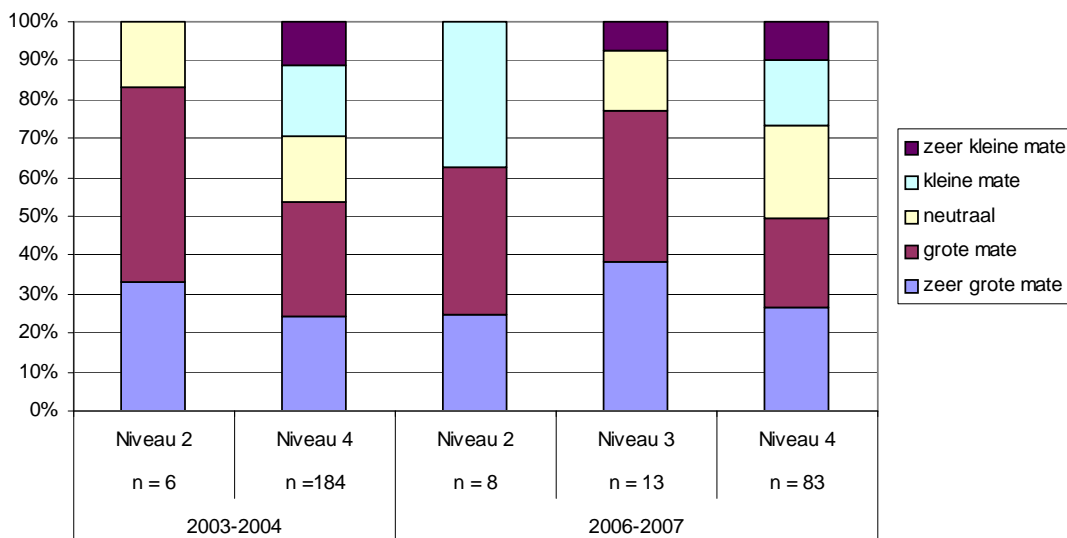
Instructietaken zoals lesgeven en trainen zijn voor het grootste gedeelte van elke groep respondenten van groot tot zeer groot belang (variërend tussen de 75% en 93%) bij hun huidige sportgerelateerde baan.

Grafiek 2.3 – Belang van instructietaken (lesgeven, trainen)

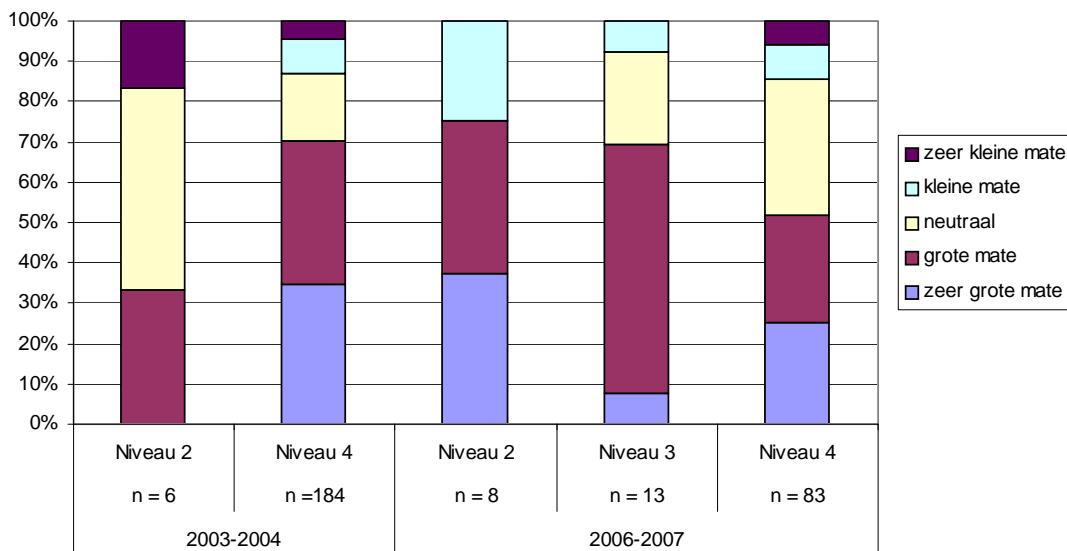
Het opstellen en adviseren over trainingsschema's, behandelplannen, belastbaarheid et cetera lijkt het belangrijkste te zijn bij de huidige banen van de afgestudeerden op niveau 2 en 3. Deze bevinding lijkt vooral voor niveau 2 enigszins verrassend. Mogelijk hebben deze respondenten aanvullende competenties of kwalificaties verworven. Dat is op grond van het onderzoek niet na te gaan. Door de lage respons in deze categorieën moeten we terughoudend zijn met conclusies op dit punt. Daarnaast blijkt dat circa de helft van de afgestudeerden op niveau 4 deze taken van groot tot zeer groot belang voor hun huidige functie vindt en ongeveer 30 procent niet of nauwelijks.

Grafiek 2.4 – Belang van opstellen c.q. adviseren over trainingsschema's, behandelplannen, belastbaarheid etc.

Organisatorische taken lijken vooral van belang bij de afgestudeerde mbo'ers op niveau 4 uit het cohort 2003-2004, hoewel ook de afgestudeerden op niveau 2 en 3 van het cohort 2006-2007 relatief hoog scoren op dit type taken. Vanwege de relatief kleine aantallen respondenten in deze groepen kunnen hier echter geen al te zwaarwegende conclusies aan verbonden worden.

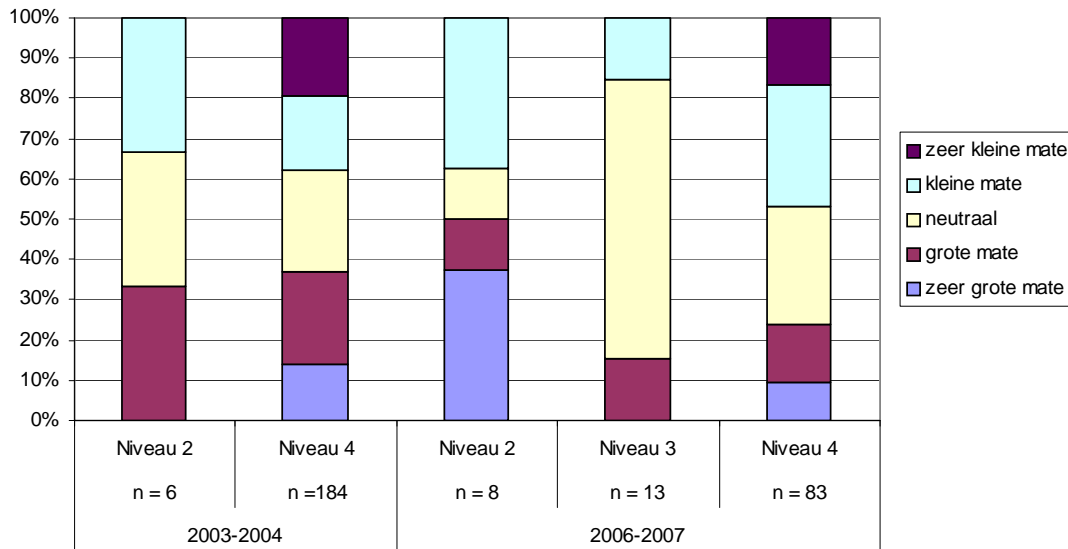
Grafiek 2.5 – Belang van organisatorische taken

Beleidsstaken zijn duidelijk minder belangrijk bij de uitvoering van de sportgerelateerde banen van de respondenten dan de eerder genoemde taken. Het relatieve belang van beleidsstaken is

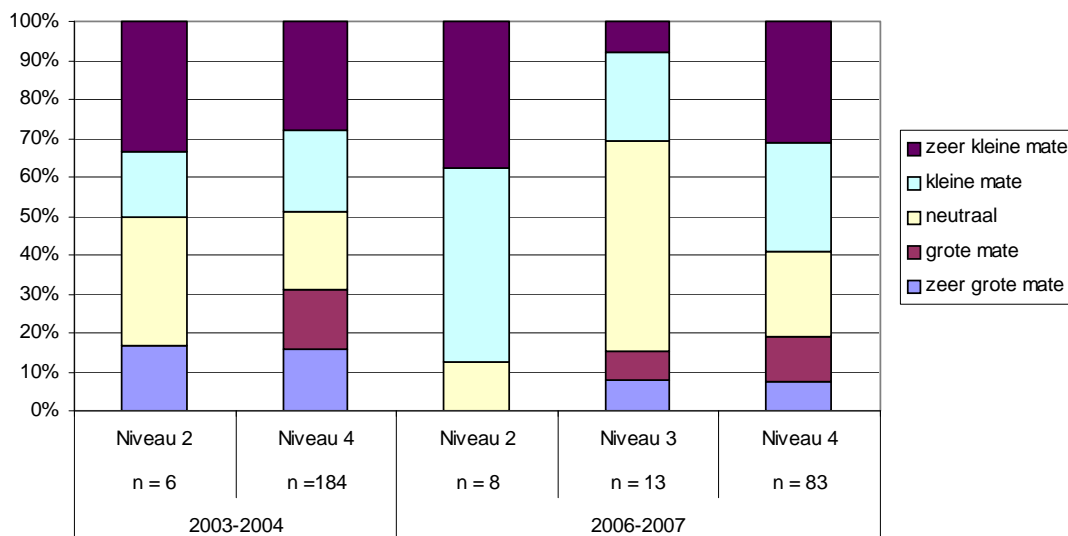
binnen het cohort 2003-2004 overigens wel groter dan binnen het cohort 2006-2007. Dit kan duiden op een loopbaanefect. Naarmate men langer werkzaam is in een functie en meer ervaring bemachtigt, worden beleidstaken belangrijker in het werk.

Grafiek 2.6 – Belang van beleidstaken

Managementtaken behoren in de meeste gevallen niet tot het primaire takenpakket van de respondenten. De scores voor managementtaken liggen nog onder het niveau van de scores voor beleidstaken. Alleen bij de afgestudeerden op niveau 4 uit het cohort 2003-2004 geeft iets meer dan 30 procent van de respondenten aan dat managementtaken voor hun functie van groot tot zeer groot belang zijn. Voor de andere categorieën respondenten liggen deze cijfers beduidend lager.

Grafiek 2.7 – Belang van managementtaken

Samenvattend kan gesteld worden dat het zwaartepunt in het takenpakket van sportgerelateerde functies van de afgestudeerden uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 ligt bij praktische, uitvoerende taken, instructietaken en organisatorische taken. Beleids- en managementtaken nemen een relatief ondergeschikte positie in. Het opstellen van en adviseren over trainings-schema's, behandelplannen en belastbaarheid neemt een tussenpositie in. Gezien de responsen gelden deze conclusies met name voor afgestudeerden op niveau 4. De respons voor niveau 2 en 3 is dermate laag dat we voorzichtiger moeten zijn met conclusies.

2.6.9 Opleidingseisen sportgerelateerde functies

Tabel b2.13 in bijlage 2 bevat een uitgebreid overzicht van de opleidingseisen voor de huidige sportgerelateerde functies van afgestudeerden, die de arbeidsmarkt hebben betreden. De belangrijkste bevindingen uit deze tabel zijn als volgt:

- Voor bijna de helft van de sportgerelateerde functies (49%) geldt een mbo-opleiding Sport en bewegen als opleidingseis.
- Bij 13 procent van de banen wordt een hbo-opleiding Sport en Bewegen gevraagd. Naast de ALO noemen respondenten in dit verband vooral 'sportmanagement'.
- Bij 6 procent wordt een bonds- of brancheopleiding gevraagd.
- Bij de categorie "overige opleidingen, anders" (6%) gaat het vooral om specialistische sportlicenties / -diploma's in (vrijwel alle gevallen) fitness of (reddend) zwemmen.
- Bij geen enkele baan van afgestudeerden uit de responsgroep is een opleiding op universitair niveau vereist.
- In 5 procent van de gevallen wordt volstaan met een opleiding Sport en Bewegen onder mbo-niveau als opleidingseis, terwijl bij 12 procent geen opleidingseisen worden gesteld.
- Al met al is bij 80 procent van de sportgerelateerde functies van afgestudeerden, die de arbeidsmarkt hebben betreden, sprake van een sportgerelateerde opleiding als functie-eis.

2.7 Kenmerken periodes zonder werk en vervolgopleiding

Aan de respondenten is gevraagd of en hoe vaak ze werkloos (zonder werk en zonder opleiding) zijn geweest na hun afstuderen van de mbo-opleiding Sport en bewegen. Tabel 2.17 bevat de werkloosheidsfrequenties van afgestudeerden van de cohorten 2003-2004 en 2006-2007, die de arbeidsmarkt betreden hebben.

Tabel 2.17 – Werkloosheidsperiodes van afgestudeerden die de arbeidsmarkt betreden hebben (en geen opleiding meer volgen)

n=338	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Sinds afstuderen niet werkloos geweest	89%	82%	74%	76%	90%	83%
Sinds afstuderen 1 keer werkloos geweest	11%	15%	26%	19%	8%	14%
Sinds afstuderen 2 keer werkloos geweest	-	1%	-	-	2%	1%
Sinds afstuderen meer dan 2 keer werkloos geweest	-	2%	-	5%	-	1%
Totaal	100% (9)	100% (189)	100% (27)	100% (21)	100% (92)	100% (338)

Van de 338 respondenten die antwoord hebben gegeven op de vraag of ze wel eens zonder werk hebben gezeten sinds het afstuderen, beantwoordden 282 (of 83%) deze vraag negatief. De overige respondenten, die één of meer keer werkloos zijn geweest (n = 56 of 17%), hebben gemiddeld genomen drie maanden zonder werk gezeten in de periode van hun afstuderen tot en met september – oktober 2008. Van de 56 respondenten, die sinds hun afstuderen werkloos zijn geweest, zijn de meesten (48 respondenten, 86%) slechts één keer werkloos geweest.

In tabel 2.18 worden de door de respondenten genoemde redenen van werkloosheid vermeld. 38 procent, van deze respondenten die werkloos zijn geweest, geeft aan niet direct na de studie een baan in de sector Sport en Bewegen te kunnen vinden. Nog eens 13 procent geeft aan überhaupt geen baan te kunnen vinden. Een enkeling was langdurig ziek, kreeg geen contractverlenging of werd ontslagen. Meer dan een kwart van de respondenten geeft 'andere redenen' voor werkloosheid op, variërend van de behoefte te willen reizen na de studie tot 'drukke topsportactiviteiten', wegens privéredenen of de gemaakte keuze om een vervolgopleiding te gaan volgen.

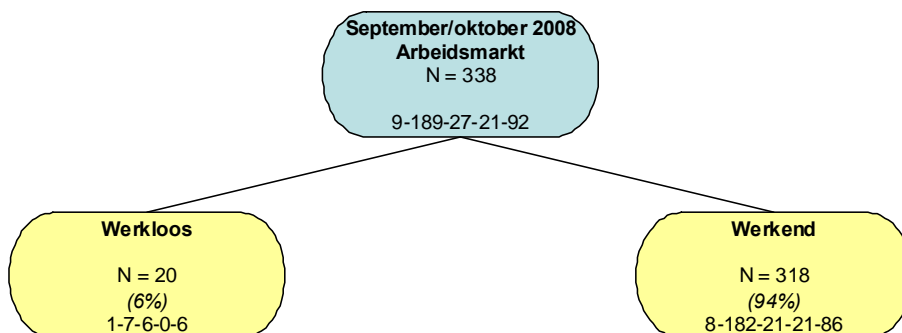
Tabel 2.18 – Redenen voor werkloosheid (respondenten, toegetreden tot de arbeidsmarkt en zonder opleiding)

n=56	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
Ik kon geen werk vinden op gebied van sport en bewegen	-	50%	29%	60%	22%	38%
Ik kon überhaupt geen werk vinden	-	6%	29%	20%	22%	13%
Langdurige ziekte (geestelijk of lichamelijk)	-	9%	14%	-	-	7%
Zwangerschap	-	-	-	-	-	-
Zorg voor kleine kinderen	-	-	-	-	-	-
Ontslag / geen contractverlenging	100%	12%	-	-	11%	11%
Andere redenen	-	24%	29%	20%	44%	27%
Totaal	100% (1)	100% (34)	100% (7)	100% (5)	100% (9)	100% (56)

Huidige werkloosheid

Van de 356 respondenten die zich momenteel op de arbeidsmarkt begeven en die geen (vervolg)opleiding volgen, is van 18 de situatie onbekend. Van de overige 338 respondenten hebben er 318 een baan en zijn 20 werkloos. Dat betekent een werkloosheidspercentage van gemiddeld 5,9 procent (20/338). Afgestudeerden uit het cohort 2003-2004 zijn minder vaak (4,0%) werkloos dan afgestudeerden van het cohort 2006-2007 (8,6%).

Figuur 2.4 – Huidige werkloosheid onder respondenten op arbeidsmarkt (en zonder vervolgoopleiding)

Om de onderzoeksbevindingen in een breder perspectief te plaatsen hebben we de bevindingen ten aanzien van werkloosheid onder afgestudeerden van SB-opleidingen vergeleken met de bevindingen uit twee andere onderzoeken onder afgestudeerde mbo-ers: de MBO-Kaart van onderzoeksbureau Toppen en het schoolverlatersonderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA)⁸. Uit de MBO-Kaart van 2006 en 2007 (Toppen, 2008) valt op te maken dat van de afgestudeerden 'Sport' op de arbeidsmarkt die geen vervolgoopleiding doen, na een half jaar 6,3 procent (2006) en 1,6 procent (2007) werkloos is. Van de afgestudeerde mbo-ers uit het Schoolverlatersonderzoek is in 2006 gemiddeld 7 procent van alle mbo-ers⁹ zo'n anderhalf jaar na het afstuderen werkloos. Per niveau bekeken is dit 11 procent (niveau 2), 7 procent (niveau 3) en 6 procent (niveau 4).

Op grond van het door ons uitgevoerde onderzoek zijn, gezien de lage respons, geen betrouwbare werkloosheidscijfers te geven voor niveau 2 en 3 afzonderlijk. Van de niveau-4-afgestudeerden van het cohort 2003-2004 is in het najaar van 2008 3,7 procent werkloos en van het cohort 2006-2007 6.5 procent. Het werkloosheidscijfer voor het cohort 2006-2007 loopt daarmee redelijk in de pas met de ROA-cijfers voor afgestudeerde mbo-ers.

De werkloosheidscijfers voor het cohort 2003-2004 zijn niet goed vergelijkbaar met die van ROA en Toppen, omdat de afgestudeerden in het door KBA uitgevoerde onderzoek al langer op

8 Het onderzoek van Toppen is gebaseerd op antwoorden van respectievelijk 79 en 122 respondenten in 2006 en 2007. De respons van ROA is ongeveer 46.000 mbo-ers in BOL-opleidingen, dus niet alleen opleidingen Sport en Bewegen. ROA gebruikt de officiële werkloosheidsdefinitie van het CBS: het deel van de afgestudeerden behorende bij de beroepsbevolking dat geen baan heeft van 12 uur of meer per week, wel een baan wil en daarnaar op zoek is. Bij de werkloosheidscijfers van ROA zijn, net als bij die van Toppen en KBA, de 'werkenden met opleiding' niet meegerekend.

9 Wegens een te laag aantal respondenten met een afgeronde opleiding Sport en Bewegen geeft het ROA geen werkloosheidscijfers specifiek voor afgestudeerden van deze opleidingen.

de arbeidsmarkt actief zijn. De werkloosheidscijfers van het cohort 2003-2004 laten in ieder geval zien dat de werkloosheid van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen 4 jaar na hun afstuderen op een voor Nederland gemiddeld niveau uitkomt (in de periode september-november 2008 was 3,6 procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkloos)¹⁰. Eerder in deze paragraaf is al opgemerkt dat van de afgestudeerden, die inmiddels de arbeidsmarkt hebben betreden en geen vervolgopleiding meer volgen, 83 procent nooit werkloos is geweest en 14 procent 1 keer. De werkloosheidsduur is daarbij betrekkelijk kort: gemiddeld 3 maanden. Herhaling van de AMMS zal in komende jaren meer inzicht moeten geven in de werkloosheidsrisico's voor afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen.

2.8 Stages

Voor 652 (of 96%) van de 680 respondenten was er een stageplaats beschikbaar op het moment dat ze er mee moesten beginnen. Naar niveau bekeken zijn deze percentages: niveau 2 – 92,6 procent, niveau 3 – 94,8 procent, niveau 4 – 96,6 procent. Het merendeel (> 60%) van de overige 28 respondenten had binnen een maand alsnog een stageplaats. Een enkeling heeft een half jaar moeten wachten en één respondent geeft aan dat er pas na een jaar een stageplaats beschikbaar was.

De duur van de stages is in de meeste gevallen zes tot twaalf maanden. De gemiddelde duur van een stage is voor de totale groep respondenten iets meer dan negen maanden. De respondenten die in 2006/07 zijn afgestudeerd, geven aan ongeveer een maand langer stage te hebben gevolgd dan de respondenten die in 2003/04 zijn afgestudeerd. Een logisch gevolg van het feit dat de duur van de opleiding op niveau 4 met ingang van het cohort 2002/03 van 3 naar 4 jaar is gegaan.

Zo'n 80 procent van de respondenten geeft aan dat de stages plaatsvonden in erkende leerbedrijven, 9 procent geeft aan dat dit niet het geval was en 11 procent weet het niet. Redenen, die aangevoerd zijn door de respondenten (N=58) voor het stage lopen in een niet-erkend leerbedrijf zijn:

- de stage kon bij een niet-erkende organisatie gevolgd worden, omdat de respondent daar iemand kende (n = 14);
- er was te weinig aanbod van stageplaatsen (n = 8);
- de afstand naar de stageplaats bij een erkend leerbedrijf was te groot (n = 4);
- andere redenen (n = 29), waarbij de meest genoemde redenen zijn dat de respondent zelf een stage gezocht heeft / moest zoeken (n = 9), in het buitenland (n = 4) of op een basisschool (n = 3) een stage heeft gevolgd, en dat de stageplek nog maar net in oprichting was (n = 2).

De respondenten is om hun mening gevraagd over de mate waarin zij tevreden zijn met aantal aan de stage verbonden aspecten. Hierbij gaat het om de volgende zaken:

- tevredenheid over de afstemming tussen stagebedrijf en SB-opleiding
- tevredenheid over de stagebegeleiding vanuit het stagebedrijf;
- tevredenheid over de stagebegeleiding vanuit de SB-opleiding
- tevredenheid over de aansluiting de stage en de rest van de SB-opleiding
- tevredenheid over de aansluiting tussen de stage en de eisen van de arbeidsmarkt.

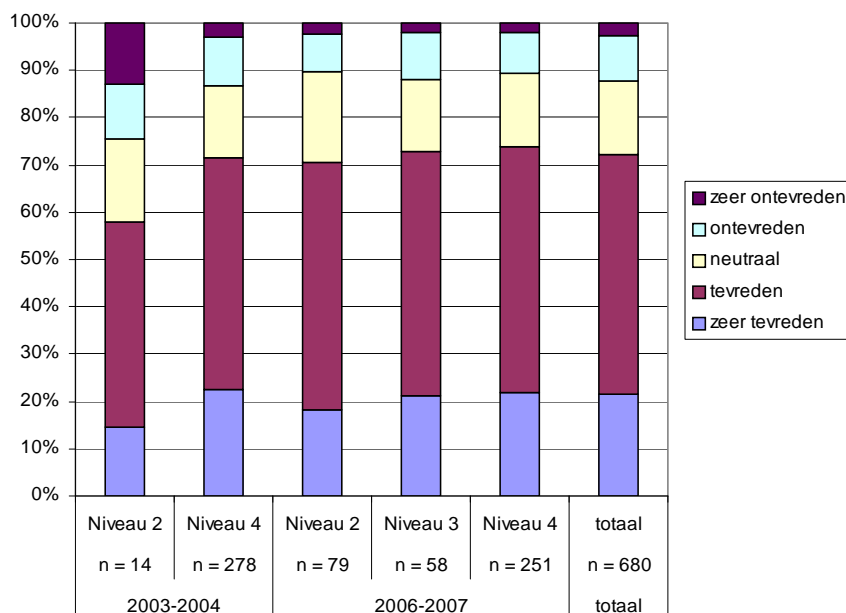
¹⁰ Bron: CBS, PB 08-084, 18 december 2008.

De tevredenheidsscores van de respondenten op ieder van deze 5 aspecten zijn gecombineerd weergegeven in grafiek 2.8. Over het algemeen is ruim 70 procent (met een range die grotendeels varieert van 60% tot 80% over de 5 aspecten en cohorten) van de respondenten tevreden tot zeer tevreden over de onderscheiden stageaspecten. Ruim 10 procent (range: 10-30%) van de respondenten is ontevreden tot zeer ontevreden over hun stage. De tevredenheid is het grootst over de stagebegeleiding vanuit het stagebedrijf en het minst over de stagebegeleiding vanuit de SB-opleiding. Grafiek b2.1 tot en met b2.5 uit bijlage 2 geven meer specifiek inzicht in de tevredenheidsscores van de afgestudeerden op de afzonderlijke aspecten van de stage.

De tevredenheidsscores van respondenten op niveau 2 uit het cohort 2003-2004 blijven verhoudingsgewijs iets achter bij de scores van de overige respondenten. Hierbij dient bedacht te worden dat het om slechts een klein aantal respondenten gaat, dat mogelijk ook nog te maken heeft gehad met aanloopproblemen van de destijds nog nieuwe opleidingen op niveau 2.

Grafiek 2.8 – Overall tevredenheid respondenten over stages in kader mbo-SB-opleiding

2.9 Oordeel over initiële SB-opleiding

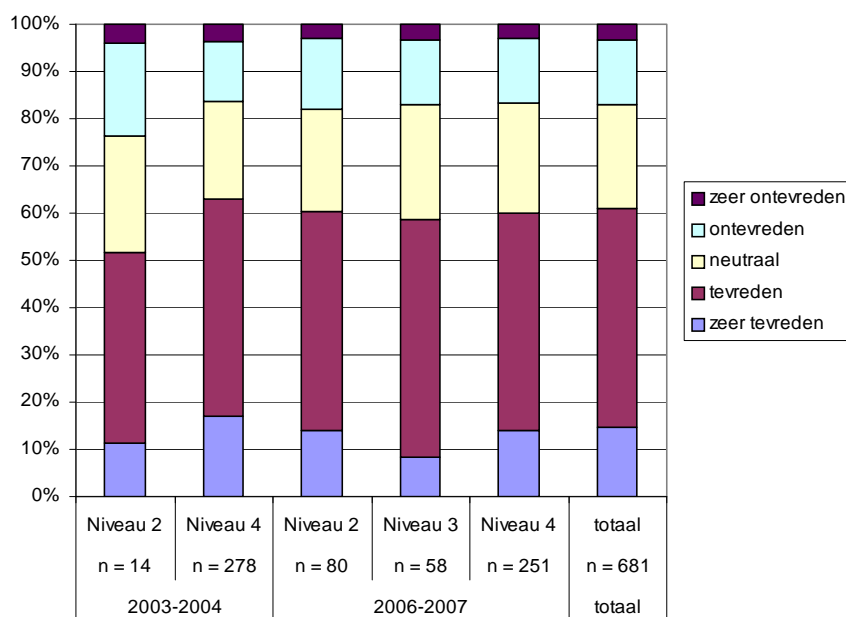
Hoe oordelen oud-deelnemers over de door hun gevolgde opleiding Sport en Bewegen? Aan de respondenten is gevraagd om voor een zevental aspecten van de opleiding een tevredenheidsscore te geven. Het gaat hierbij om de volgende aspecten:

- tevredenheid over voorlichting over beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de opleiding;
- tevredenheid over de sfeer op school;
- tevredenheid over de manier van lesgeven;
- tevredenheid over de begeleiding bij het kiezen van een uitstroomdifferentiatie, vervolgopleiding en/of beroep;
- tevredenheid over de wijze van toetsen en examineren;
- tevredenheid over de organisatie van de opleiding;
- tevredenheid over de aansluiting van de opleiding op de eisen van de arbeidsmarkt.

De tevredenheidsscores van de respondenten op ieder van deze 7 aspecten zijn gecombineerd weergegeven in grafiek 2.9. Specifieke informatie over de tevredenheid van de respondenten over de afzonderlijke opleidingsaspecten is terug te vinden in bijlage 2 in grafiek b2.6 – b2.12.

Over het algemeen is ongeveer 60 procent van de afgestudeerden tevreden tot zeer tevreden over de diverse aspecten van de opleiding en een groep van ongeveer 20 procent ontevreden tot zeer ontevreden. Afgestudeerden op niveau 2 van het cohort 2003-2004 scoren over het algemeen negatiever dan de overige respondenten. Om de zelfde redenen als genoemd bij de tevredenheid over de stage (zie 2.8: klein aantal respondenten; mogelijk opstarteffect van nieuwe opleiding) kunnen aan deze scores geen harde conclusies verbonden worden.

Grafiek 2.9 – Overall tevredenheid respondenten over mbo-opleiding Sport en Beweging

Het meest tevreden zijn de respondenten over het aspect 'de sfeer op school'. Ook 'de manier van lesgeven' scoort relatief goed. De tevredenheidsscores voor 'de aansluiting op de arbeidsmarkt' liggen iets onder die voor het algemene tevredenheidsbeeld uit grafiek 2.9. Het minst tevreden zijn de respondenten over de aspecten 'loopbaanbegeleiding' (keuze voor uitstroomdifferentiatie, vervolgopleiding en beroep) en 'organisatie van de opleiding'. Bij dit laatste aspect is meer dan 30 procent van de respondenten, ongeacht het opleidingsniveau of cohort, ontevreden tot zeer ontevreden over de opleiding. Dit heeft wellicht deels te maken doordat tal van nieuwe opleidingen aanvankelijk of nog steeds geen praktijkaccommodaties bezitten, hetgeen de organisatie van het onderwijs compliceert.

In aansluiting op vragen naar de tevredenheid over de gevolgde opleiding is aan de respondenten gevraagd of ze bepaalde zaken zouden willen veranderen om de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt te verbeteren. Van de 681 respondenten noemen 404 respondenten, bijna 60 procent, geen verbeteringssuggesties.

De verbeteringsuggesties die door de overige respondenten zijn gedaan zijn als volgt te rubriceren:

- Betere aansluiting van de opleiding SB op de eisen vanuit de arbeidsmarkt;
  - De theorie (vakken) moet beter afgestemd zijn op de praktijk (stage en werk). Gelijk vanaf het begin de theorie combineren aan de praktijk. Meer vakgerichte theorie die dieper op de stof ingaat.
  - Niveau van de opleiding kan en moet omhoog. Strengere toelatingseisen. Respondenten geven aan op de arbeidsmarkt te weinig te kunnen met een mbo-diploma. Een respondent noemt *“het gat tussen CIOS en arbeidsmarkt te hoog”*.
- Verbeteren van de bpv;
  - Meer relevante werkervaring opdoen tijdens de opleiding. Niet alleen meer praktijk, maar vooral bij verschillende bedrijven.
  - Zorg voor voldoende, relevante stages.
  - Verbeter de communicatie tussen bedrijven/stagebegeleiders en school, betere begeleiding tijdens stage.
- Betere loopbaanbegeleiding: betere voorlichting bij de instroom (o.a. arbeidsmarktkansen niet mooier voorstellen dan het is) en tijdens de opleiding en bij de uitstroom (welke beroepsmogelijkheden heb ik, wat kan ik met mijn opleiding, welke functies kan ik bekleden?);
- Geef afgestudeerde mbo-ers lesbevoegdheid, zodat ze bijvoorbeeld als gymleraar bij een basisschool aan de slag te gaan. Er moeten nu teveel diploma's behaald worden en dat kost tijd en geld.

2.10 Combinatiefuncties Sport en Bewegen

In de telefonische interviews is aan de respondenten ook een aantal vragen gesteld over de introductie van 'combinatiefuncties Sport en Bewegen'. Bij dit type combinatiefuncties is er sprake van:

- één werkgever;
- de hoofdtaak is het organiseren en uitvoeren van sport- en bewegingsactiviteiten voor kinderen en jongeren;
- de werkzaamheden vinden plaats binnen meerdere organisaties c.q. werkvelden i.c. scholen, sportverenigingen, buurtwerk, jongerenwerk, buitenschoolse opvang.

De belangrijkste bevindingen uit de telefonische enquête met betrekking tot de combinatiefuncties Sport en Bewegen zijn:

- slechts 15% van de afgestudeerde mbo-ers van een opleiding Sport en Bewegen is bekend met het feit dat er in de komende jaren circa 2.500 van deze functies gerealiseerd zullen worden;
- een grote meerderheid (81%) van de respondenten denkt over de vakmatige competenties te beschikken om het werk van een combinatiefunctionaris adequaat uit te voeren;
- ongeveer de helft van de respondenten (51%) zou zelf 'combinatiefunctionaris' willen worden, ongeveer een derde deel is niet geïnteresseerd en de overige respondenten kunnen deze vraag niet beantwoorden.

2.11 Conclusies

Respons en representativiteit

In de maanden september en oktober van 2008 is een telefonische enquête afgenomen onder 681 afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen afkomstig uit de afgestudeerden-cohorten 2003-2004 en 2006-2007. Berekend over het aantal daadwerkelijk bereikte afgestudeerden uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 (N=793) bedraagt de respons van het afgestudeerdenonderzoek 86 procent (681 personen).

Over het algemeen kan de responsgroep behoorlijk representatief genoemd worden (95% betrouwbaarheidsniveau). In twee opzichten is de responsgroep 'scheef' verdeeld:

- Afgestudeerden uit de CWI-regio's Zuidwest en Zuidoost zijn relatief oververtegenwoordigd in de responsgroep.
- Afgestudeerden op niveau 2 en niveau 3 zijn binnen de responsgroep ondervertegenwoordigd respectievelijk absent.

Na het diploma: vervolgopleiding of werk?

Figuur 2.5 op pagina 32 bevat een totaaloverzicht van de voornaamste kenmerken van de loopbanen van afgestudeerden van de opleidingen Sport en Bewegen uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007. De belangrijkste conclusies ten aanzien van de uitstroombestemming van deze afgestudeerden zijn:

- 28 procent van de afgestudeerden stroomt uit naar arbeidsmarkt en verblijft daar nog steeds in september/oktober 2008, 72 procent gaat uiteindelijk verder leren binnen mbo (doorstroom van niveau 2 naar niveau 3, van niveau 3 naar niveau 4) of hbo.
- In totaal kiest 52 procent van de 'verderleeders' voor een SB-vervolgopleiding, waarvan 14 procent op mbo-niveau en 37 procent op hbo-niveau; 30 procent kiest voor een 'sportaanpaalende' vervolgopleiding (fysiotherapie, PABO etc.), 19 procent maakt een niet-sportgerelateerde keuze.
- Ongeveer 60 procent van de 'verderleeders' met een SB-profiel is tevreden tot zeer tevreden over de aansluiting van hun afgesloten SB-opleiding op de SB-vervolgopleiding. Door de bank genomen is 10-20 procent ontevreden tot zeer ontevreden over deze aansluiting.
- 92 procent van de afgestudeerden heeft 1 of meer banen gehad na het afstuderen van de initiële mbo-opleiding Sport en Bewegen, 55 procent van deze banen is sportgerelateerd. 58 procent van de banen betreft een vast contract, 34 procent een tijdelijk contract; 8 procent is vrijwilligerswerk.

Situatie september/oktober 2008: groep werkenden zonder vervolgopleiding

- Van de banen van afgestudeerden, die zich op de arbeidsmarkt hebben begeven (peildatum september - oktober 2008) is 58 procent volledig sportgerelateerd en 12 procent gedeeltelijk sportgerelateerd.
- Bij het merendeel van de respondenten (ongeveer 65%) die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt en gekozen hebben voor een niet-sportgerelateerde functie, lijkt sprake te zijn van een min of meer bewuste persoonlijke afweging, waarbij de niet-sportgerelateerde banen op grond van een aantal kenmerken (aanstellingsomvang, beloningsniveau, inhoudelijke aspecten) aantrekkelijker gevonden lijken te worden dan sportgerelateerde banen.
- 49 procent van de sportgerelateerde functies zit in de hoek van de sportinstructeurs, trainer/coaches en sport(bege)leiders; daarnaast is 9 procent - inmiddels - docent LO.

- De sportgerelateerde functies van de respondenten bevinden zich vooral in sportscholen/fitnesscentra (21%), sportverenigingen (18%), zorg- en welzijnsinstellingen (alles bij elkaar 13%) en het onderwijs (11%).
- De groep, die ten tijde van het onderzoek minimaal 1 sportgerelateerde baan had en geen vervolgopleiding volgde, werkt gemiddeld 29,8 uur per week in sportgerelateerde banen en heeft gemiddeld genomen 1,3 sportgerelateerde baan. De gemiddelde omvang van een sportgerelateerde baan bedraagt 23,1 uur op weekbasis.
- Sportgerelateerde banen (van met name niveau 4 afgestudeerden) kenmerken zich vooral door praktische, uitvoerende taken, instructietaken en organisatorische taken; beleids- en managementtaken zijn relatief onbelangrijk in het werk van afgestudeerden uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007; adviseren over trainingsschema's, behandelplannen en belastbaarheid scoren gemiddeld qua belangrijkheid.
- Bij 80 procent van de sportgerelateerde functies geldt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis. Een mbo-opleiding SB is voor de helft van alle sportgerelateerde functies van de mbo-afgestudeerden de opleidingseis.
- Van de afgestudeerden, die inmiddels de arbeidsmarkt hebben betreden en geen vervolgopleiding meer volgen, is 83 procent nooit werkloos geweest; 14 procent was 1 keer werkloos. Als een afgestudeerde SB-er werkloos is, duurt dat gemiddeld 3 maanden.
- De werkloosheid onder de afgestudeerden - van het cohort 2003-2004 en 2006-2007 gezamenlijk - die geen vervolgopleiding (meer) volgen, bedroeg ten tijde van de telefonische enquête 5,9 procent (n = 338).
- De werkloosheid onder afgestudeerden op niveau 4 van het cohort 2003-2004 (3.7%) in het najaar van 2008 komt overeen met de werkloosheid onder de Nederlandse beroepsbevolking in het algemeen in de zelfde periode (3.6).

Verschillen tussen werkenden met en zonder vervolgopleiding in september/oktober 2008

- Werkenden zonder vervolgopleiding hebben vaker een geheel of gedeeltelijk sportgerelateerde baan dan werkenden met vervolgopleiding (70% versus 60%).
- Respondenten die momenteel een vervolgopleiding volgen met één of meer bijbanen werken gemiddeld 11,8 uur per week per sportgerelateerde baan en gemiddeld 15,4 uur per week per persoon (meerdere banen mogelijk) in SB-functies. Voor de afgestudeerden die geen vervolgopleiding (meer) volgen bedragen deze gemiddelden respectievelijk 23,1 en 29,8 uur per week.
- Het percentage vaste contracten ligt onder werkenden zonder vervolgopleiding (63%) hoger dan onder werkenden met vervolgopleiding (51%).

Verschillen tussen respondenten naar niveau / cohort¹¹

- Van de afgestudeerden op niveau 4 van het cohort 2006-2007 is verhoudingsgewijs een groter deel direct uitgestroomd naar de arbeidsmarkt dan bij hun soortgenoten uit het cohort 2003-2004 (33% versus 22%).
- De banen van niveau-2-afgestudeerden zijn minder vaak sportgerelateerd dan de banen van afgestudeerden op niveau 3 en 4 (ongeveer 30% is sportgerelateerd voor niveau 2 versus 50% voor niveau 3 en 4) en zij werken ook minder sportgerelateerde uren en meer niet-sportgerelateerde uren (2 keer zo veel als op niveau 3 en 4).

---

¹¹ Respons van niveau 2 en 3 van cohort 2003-2004 is laag of absent. Conclusies rondom verschillen tussen niveaus zijn daarom met name gebaseerd op cohort 2006-2007. Conclusies rondom verschillen tussen cohort zijn met name gebaseerd op niveau 4.

- Niveau-4-afgestudeerden (85%) kiezen vaker voor een sporteigen of sportaanpalende vervolgstudie dan niveau-2 en -3-afgestudeerden (circa 70%).
- Ongeveer 2 keer zo veel niveau-4-afgestudeerden (werkenden zonder vervolgopleiding) van het cohort 2006-2007 (51%) zijn werkzaam als sportinstructeur dan niveau-4-afgestudeerden uit het cohort 2003-2004 (26%).

Tevredenheid over stage en studie

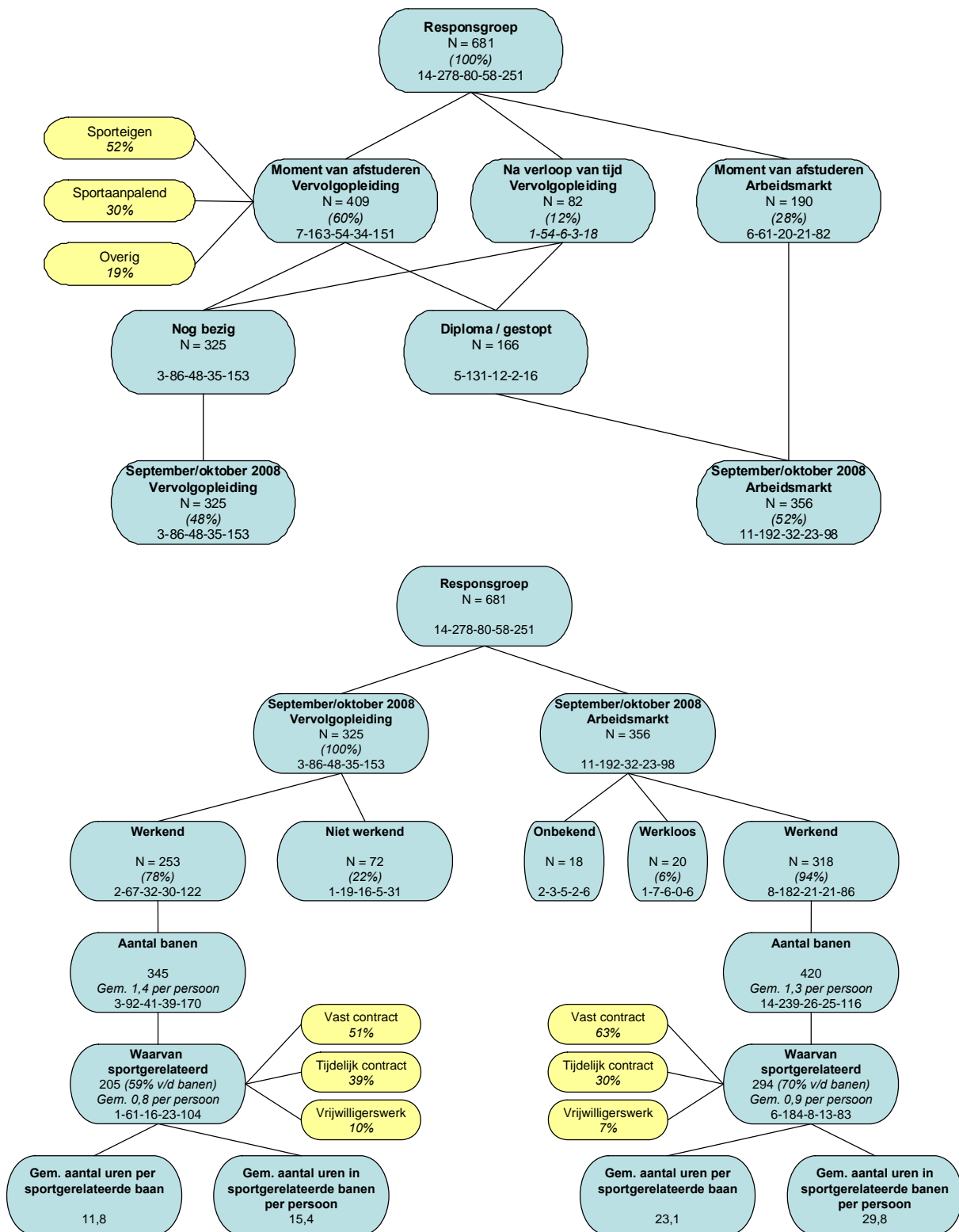
- 96 procent van de respondenten kon tijdens de opleiding meteen over een stageplaats beschikken.
- 80 procent van de stages vond plaats binnen erkende leerbedrijven. De keuze voor niet-erkende leerbedrijven hangt vooral af van persoonlijke en toevallige factoren.
- Over het algemeen is 60-80 procent van de respondenten tevreden tot zeer tevreden over de stage. De tevredenheid over begeleiding vanuit het stagebedrijf scoort daarbij het hoogst (circa 80% tevreden tot zeer tevreden). Het minst tevreden zijn respondenten over begeleiding van de stage vanuit de opleiding (circa 60% tevreden tot zeer tevreden).
- Over het algemeen zegt 60 procent van de respondenten tevreden tot zeer tevreden te zijn over de gevolgde SB-opleiding. Een groep van ongeveer 20 procent is ontevreden tot zeer ontevreden. Het meest tevreden zijn respondenten over de 'sfeer op school'. Ook de manier van lesgeven' scoort relatief hoog. Het minst tevreden zijn respondenten over 'loopbaanbegeleiding' en 'organisatie van de opleiding'. Over dit laatste aspect is ongeveer 30 procent (zeer) ontevreden.
- Ongeveer 60 procent van de respondenten zegt niets te willen veranderen om te komen tot een betere aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt.

Combinatiefuncties

- 'Combinatiefuncties' zijn (nog) nauwelijks bekend bij mbo-afgestudeerden: 15 procent van de respondenten weet om wat voor functies het gaat.
- 81 procent van de respondenten acht zich zelf geschikt voor combinatiefuncties.
- 51 procent zou zelf wel combinatiefunctionaris willen worden.

Figuur 2.5 – Loopbaan van afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen

Leeswijzer: de vijf getallen onder in elke box geven de verdeling weer van de respondenten over de vijf te onderscheiden groepen: de afgestudeerden uit cohort 2003-2004, niveau 2 en 4, respectievelijk de afgestudeerden uit cohort 2006-2007 op niveau 2, 3 en 4.

3 Deelnemersperspectief: de arbeidsmarkt voor afgestudeerden van hbo-sportopleidingen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de arbeidsmarkt beschreven van afgestudeerden aan de hbo-sportopleidingen. In het onderzoek zijn drie afstudeerjaren/ uitstroomcohorten als uitgangspunt genomen, te weten 2003-2004, 2004-2005 en 2006-2007¹².

Centraal in de beschrijving van de onderzoeksbevindingen staan kenmerken van de loopbaan van de desbetreffende afgestudeerden:

- In welke mate kiezen afgestudeerden ervoor om direct na hun diploma te gaan werken of door te stromen naar een vervolgopleiding?
- In hoeverre zijn vervolgopleidingen en banen na het behalen van het hbo-diploma te typeren als 'sportgerelateerd'?
- Hoe kijken afgestudeerden terug op de relatie tussen hun hbo-sportopleiding en hun vervolgopleiding respectievelijk de functies die ze uitoefenen?

Daarnaast wordt gerapporteerd over de bekendheid met en interesse in 'combinatiefuncties Sport en Bewegen' onder de afgestudeerden van de drie verschillende cohorten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting.

3.2 Macrogegevens afgestudeerden hbo-sportopleidingen

Tabel 3.1 bevat informatie over het aantal studenten dat in de periode 2003-2006 afstudeerde aan een hbo-sportopleiding op één van de zes Nederlandse hbo-sportinstituten (Alo's). Vooral bij de overige hbo-sportopleidingen valt de gestage groei op, wat onder meer komt doordat enkele 'jonge' opleidingen pas vanaf 2005 of 2006 gediplomeerden afleveren.

Tabel 3.1 – Uitstroom aantal gediplomeerde schoolverlaters hbo-sportopleidingen naar jaar van afstuderen

Aantal afgestudeerden	2003	2004	2005	2006	2007
Lerarenopleidingen LO	643	589	608	641	677
Overige hbo-sportopleidingen	88	109	188	326	348
Totaal	731	698	796	967	1025

Bron: HBO Raad

¹² Zie voor de volledige uitkomsten van het hbo-onderzoek: Hilhorst, J.E.C., Elfring, M., Bosscher, R.J. & Steenbergen, J. (2009). HBO-sport werkt! Inzicht in het arbeidsmarktperspectief van de hbo-sportinstituten (Alo's). Dalfsen: Drukkerij Meijerink.

Uit dezelfde cijfers van de HBO Raad zijn ook enkele achtergronden te achterhalen van de afgestudeerden. Zo is ongeveer 45 procent van de afgestudeerden vrouw en 55 procent man. Daarnaast lijken de opleidingen erg 'wit' te zijn, ongeveer 92 procent wordt getypeerd als autochtoon. Van het kleine deel allochtonen dat een hbo-sportopleiding succesvol afrondt wordt het merendeel bovendien aangemerkt als Westerse allochtoon.

3.3 Respons en representativiteit

3.3.1 Respons

Afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen van de uitstroomcohorten 2003-2004, 2005-2006 en 2006-2007 zijn in de periode september tot en met november 2008 benaderd voor een telefonisch interview. Daarin is gevraagd naar de gevolgde (voor)opleiding, stage, vervolgopleiding, loopbaangeschiedenis, huidige functie(s) en daarvoor gevraagde opleidingseisen, alsook naar eventuele perioden zonder werk.

Met de uitstroomgegevens, zoals bekend uit de opleidingsregisters, en uitgaande van een foutenmarge van 5 procent en een betrouwbaarheidsmarge van 95 procent, is de benodigde netto steekproef berekend van 787. Voor het bepalen van de bruto steekproef is een respons van 25 procent verondersteld.

De hbo-sportopleidingen hebben contactgegevens aangeleverd over de afgestudeerden. De totale bereikte steekproef valt met 729 respondenten wat lager uit dan de vooraf beoogde steekproef. Vooral wat betreft het uitstroomcohort 2003-2004 is het bereikte aantal respondenten enigszins lager dan wenselijk.

Tabel 3.2 – Respons afgestudeerden hbo-sportopleidingen

<i>Afstudeerjaar</i>	<i>% van totaal</i>	<i>Aantal (n)</i>
2003-2004	27	198
2005-2006	31	228
2006-2007	41	302
Onbekend	0	1
Totaal	100	729

De verdeling van de respons over de afstudeerjaren is enigszins scheef, zie tabel 3.2. Van het laatste afstudeerjaar is de respons het grootst (n = 302). Uiteindelijk was er één persoon niet in te delen in een afstudeerjaar. De antwoorden van deze persoon worden in de verdere beschrijving in het hoofdstuk niet telkens apart beschreven, maar worden wel meegenomen in de totalen. De verdeling over de afstudeerjaren heeft voor een deel te maken met kwaliteit van de aangeleverde gegevens door de deelnemende hogescholen. Van enkele opleidingen zijn van het afstudeerjaar 2003/ 2004 geen contactgegevens ontvangen en van 42 studenten uit Amsterdam was eerst niet bekend wat hun afstudeerjaar precies is.

De non-respons van het onderzoek is vrij groot en bestaat uit 581 personen, zij zijn benaderd maar dit contact heeft uiteindelijk geen bruikbare gegevens opgeleverd. Van deze 581 personen hebben 318 personen in het telefoongesprek aangegeven niet mee te willen werken aan het onderzoek en zijn de overige 263 personen niet bereikt. Tabel b3.1 in bijlage 3 toont redenen voor non-respons. De meest voorkomende reden (36%) voor het niet bereiken van respondenten is een foutief telefoonnummer. Ook blijkt een aanzienlijke groep (26%) niet tot de doelpopulatie van afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen te behoren. Wanneer de respons wordt berekend aan de hand van het aantal daadwerkelijke bereikte respondenten dan is het responsperscentage 70 procent. Dit percentage is berekend op basis van een deelname van 729 personen van een totale groep van 1047 personen.

3.3.2 Achtergrondkenmerken van de respondenten

In tabel b3.2 in bijlage 3 wordt de samenstelling vertoond van de steekproef uit dit onderzoek naar sociale achtergrondkenmerken. Ruim de helft (57%) van de respondenten is man. De gemiddelde leeftijd is 26 jaar. Vrijwel alle respondenten (100%) rekenen zichzelf tot de Nederlandse bevolkingsgroep. Slechts een enkeling rekent zichzelf tot een andere bevolkingsgroep: Suri-naams/Antilliaans/Arubaans (n=1), Turks (n=1) en anders (n=3).

Tabel 3.3 toont de samenstelling van de steekproef naar kenmerken van de opleiding(en) die respondenten hebben gevolgd. Als vooropleiding hebben afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen doorgaans de havo gevolgd (61%). Verder is 18 procent afkomstig uit het mbo en eveneens 18 procent uit het vwo. Het aandeel van de instroom uit het mbo is na 2003/ 2004 groter geworden. Viervijfde van de afgestudeerden (80%) volgde een lerarenopleidingen LO. Eenvijfde (20%) studeerde bij andere sportopleiding in het hbo. Als we het uitstroomcohort 2006-2007 echter vergelijken met het uitstroomcohort 2003-2004, dan wordt het aandeel van andere richtingen, echter groter. Voor dit vragenlijstonderzoek zijn respondenten benaderd bij vijf verschillende hbo-sportinstituten gevestigd in Tilburg/Sittard, Den Haag, Groningen, Amsterdam en Zwolle. Naast de vijf genoemde hogescholen biedt ook de Hogeschool Arnhem-Nijmegen de hbo-sportopleidingen aan, maar deze opleidingen zijn recent gestart en hebben nog nauwelijks gediplomeerden voor 2008.

Tabel 3.3 - Steekproef naar vooropleiding, opleiding, opleidingsrichting en onderwijsinstelling van afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen, naar uitstroomcohort

Vooropleiding	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Havo	67%	58%	59%	61%
Vwo	18%	18%	19%	18%
Mbo CIOS/ Sport en Bewegen	9%	16%	13%	13%
Mbo overig	3%	4%	6%	5%
Anders	3%	4%	3%	3%
Totaal	100% (198)	100% (228)	100% (302)	100% (729)
Opleiding	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Lerarenopleidingen LO	87%	87%	70%	80%
Overige hbo-sportopleidingen	13%	13%	30%	20%
Totaal	100% (198)	100% (228)	100% (302)	100% (729)
Instituut	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Fontys Sporthogeschool (Tilburg/ Sittard)	22%	17%	3%	13%
Haagse Hogeschool (Den Haag)	0%	17%	17%	12%
Hanze Hogeschool (Groningen)	22%	29%	31%	28%
Hogeschool van Amsterdam (Amsterdam)	22%	15%	28%	22%
Hogeschool Windesheim (Zwolle)	33%	23%	22%	25%
Totaal	100% (198)	100% (228)	100% (302)	100% (729)

3.3.3 Representativiteit van de onderzoeksgegevens

Over het algemeen zijn de onderzoeksgegevens representatief te noemen. Door de gegevens uit paragraaf 3.2 te koppelen aan de gerealiseerde respons kunnen eerst uitspraken worden gedaan over de betrouwbaarheid van het onderzoek. De totale populatie afgestudeerden aan de hbo-sportopleidingen in de drie afstudeerjaren bestaat uit $698 + 967 + 1.025 = 2.690$ (2004, 2006 en 2007). Met een respons van 729 is het betrouwbaarheidsniveau hoog met 99% (standaard is 95%). Als vervolgens naar de drie afstudeerjaren afzonderlijk wordt gekeken dan loopt dit op van 90 procent in 2003-2004 tot 95 procenten in 2006-2007. Uitspraken over de totale groep zijn dus zeer betrouwbaar, terwijl uitspraken per afstudeerjaar redelijk betrouwbaar zijn.

Vervolgens kunnen de gegevens uit paragraaf 3.2 vergeleken worden met de spreiding van afgestudeerden op de achtergrondkenmerken uit de vorige paragraaf. Dit lijkt goed overeen te komen met de spreiding in de totale populatie. Zo hebben de vijf hbo-sportinstituten allen minimaal 12 procent aandeel in de totale steekproef. Daarnaast sluit de groei van het aandeel studenten die de overige hbo-sportopleidingen volgen ook redelijk aan op de ontwikkelingen zoals die zijn weergegeven in tabel 3.1. Tot slot kan nog naar geslacht en etniciteit van populatie en steekproef worden gekeken. De man/ vrouw-verhouding van 55 procent/ 45 procent uit paragraaf 3.2 komt vrij goed overeen met de 57 procent/ 43 procent in de steekproef van dit onderzoek. Wat betreft etniciteit gaat dit niet helemaal op. In de steekproef rekent afgerond 100 procent zich tot de bevolkingsgroep Nederlands, terwijl de cijfers van de HBO Raad aangeven dat ongeveer 92 procent als autochtoon

wordt getypeerd. Hoewel de vergelijkbaarheid van deze cijfers beperkt is¹³, lijken autochtonen in de steekproef enigszins oververtegenwoordigd. Met inachtneming van de hiervoor geplaatste kanttekeningen kan de onderzoeksgroep van gediplomeerden van hbo-sportopleidingen behoorlijk representatief genoemd worden.

3.4 Uitstroombestemming afgestudeerden hbo-sportopleidingen

In welke mate hebben uitstromers na het halen van hun diploma ervoor gekozen om te gaan werken dan wel om verder te gaan leren? De gemaakte keuzes van de respondenten zijn weergegeven in tabel 3.4. Tweederde van de afgestudeerden stroomt in op de arbeidsmarkt en gaat werken, terwijl één op de vijf afgestudeerden direct start met een vervolgopleiding. Tussen de verschillende cohorten zijn geen noemenswaardige verschillen waarneembaar.

Tabel 3.4 - Uitstroombestemming afgestudeerden hbo-sportopleidingen

<i>Uitstroombestemming</i>	<i>2003-2004</i>	<i>2005-2006</i>	<i>2006-2007</i>	<i>Totaal</i>
<i>Direct naar vervolgopleiding</i>	22%	17%	20%	20%
<i>Na enige tijd naar vervolgopleiding (ev. na periode op arbeidsmarkt)</i>	17%	14%	13%	14%
<i>Direct naar arbeidsmarkt en daar nog steeds verblijvend per sept/okt 2008</i>	61%	68%	68%	66%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%
	(198)	(228)	(302)	(729)

In de volgende twee paragrafen worden de kenmerken van vervolgopleidingen (3.5) en banen na uitstroom uit de hbo-sportopleiding (3.6) nader bekeken.

3.5 Kenmerken vervolgopleidingen

Vaak beginnen studenten een vervolgopleiding meteen na het afronden van de voorgaande opleiding. Toch blijkt uit tabel 3.5 dat er behoorlijk aantal studenten later alsnog gaat studeren, een derde van de studenten uit de drie afstudeerjaren start uiteindelijk met een vervolgopleiding. Studenten die niet meteen beginnen aan een andere opleiding of vervolgopleiding na het afstuderen aan een hbo-sportopleiding (n=105) doen dit gemiddeld 18 maanden na het behalen van hun diploma.

13 In het onderzoek is gevraagd naar 'tot welke bevolkingsgroep reken jij jezelf', terwijl de HBO-Raad spreekt over etniciteit en de categorieën 'Autochtoon, niet-westers allochtoon, westers allochtoon en onbekend' onderscheidt.

Tabel 3.5 - Vervolgopleiding afgestudeerden hbo-sportopleidingen

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Geen vervolgopleiding	61%	68%	68%	66%
Wel vervolgopleiding	39%	32%	33%	34%
Totaal	100% (198)	100% (228)	100% (302)	100% (729)

Uit tabel 3.6 blijkt onder meer dat gemiddeld 40 procent van de afgestudeerden kiest voor een sportgerelateerde vervolgopleiding, veelal wederom een hbo/ bachelor-opleiding (66%) en in de helft van de gevallen (49%) weer een voltijd studie. Sportgerelateerd wil hier zeggen dat er een duidelijke link is met sport en bewegen. De hbo-sportopleidingen zijn zeer divers maar hebben gemeenschappelijk dat de opleiding zich richt op sport- en bewegingsdeskundigheid. Zo zijn studies als fysiotherapie, bewegingswetenschappen en sportmanagement wel getypeerd als sportgerelateerd en studies als gezondheidswetenschappen, docent biologie en bestuurskunde niet.

Tabel 3.6 – Soort vervolgopleiding, niveau en intensiteit van afgestudeerden die verder leren naar uitstroomcohort

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Soort vervolgopleiding				
Sportgerelateerde opleiding	33%	54%	40%	40%
Andere vervolgopleiding	67%	46%	60%	61%
Totaal	100% (78)	100% (72)	100% (98)	100% (248)
Niveau				
Bachelor/hbo	68%	69%	63%	66%
Master/wo	27%	24%	29%	27%
Overig	5%	7%	8%	7%
Totaal	100% (78)	100% (71)	100% (97)	100% (247)
Intensiteit				
Voltijd	49%	42%	56%	50%
Deeltijd	47%	52%	35%	44%
Duaal	4%	6%	9%	7%
Totaal	100% (77)	100% (71)	100% (97)	100% (246)

Tabel 3.7 vermeldt de opleidingsstatus ten tijde van het onderzoek (sept.-nov. 2008) van de 248 respondenten, die voor een vervolgopleiding hebben gekozen. Logischerwijs zijn de afgestudeerden van 2006/ 2007 vaker nog bezig met de vervolgopleiding en hebben zij de vervolgopleiding veelal nog niet met een diploma afgerond.

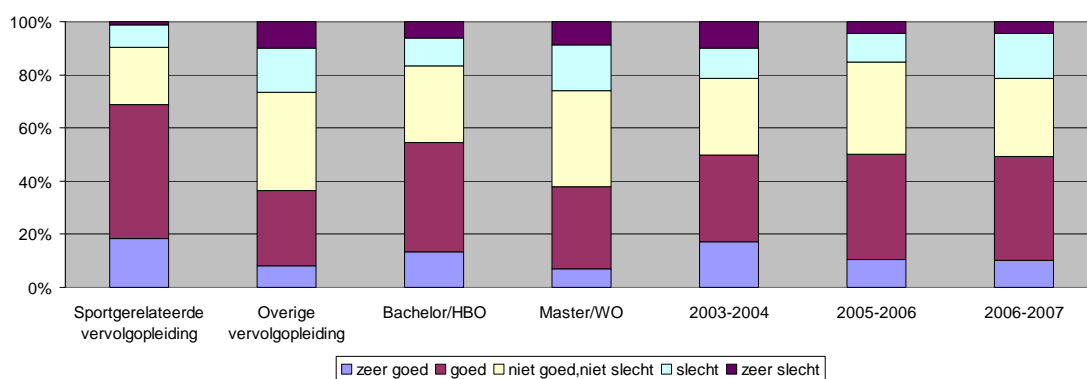
Tabel 3.7 - Status van vervolgopleiding van afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen, naar uitstroomcohort

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Status				
Ben nog bezig met deze opleiding	31	56	68	53
Opleiding met diploma afgerond	65	35	16	37
Opleiding zonder diploma gestopt	4	10	15	10
Totaal	100% (78)	100% (72)	100% (98)	100% (248)

Als reden voor het stoppen zonder diploma wordt zeven keer aangegeven dat 'de opleiding paste niet bij mij' en vijf keer 'ik kreeg een baan'. Andere antwoorden zijn niet vaker dan twee keer genoemd.

Aan de respondenten, die gekozen hebben voor een vervolgopleiding, is gevraagd een oordeel te geven over de aansluiting van hun initiële hbo-sportopleiding op hun vervolgopleiding. In grafiek 3.1 is het oordeel van de respondenten over de aansluiting met de vervolgopleiding weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt naar soort vervolgopleiding, niveau en uitstroomcohort. Wat betreft de eerste twee staven in de grafiek lijkt het logisch dat de respondenten van sportgerelateerde vervolgopleidingen de aansluiting beter vinden dan respondenten van overige vervolgopleidingen. Daarna zijn hbo en wo naast elkaar gezet. Respondenten die een opleiding in het wo volgden vinden de aansluiting met een vorige opleiding minder goed dan de respondenten die (wederom) een hbo-opleidingen volgden. Tot slot zijn de drie uitstroomcohorten naast elkaar weergegeven. Hier worden geen opvallende verschillen waargenomen.

Grafiek 3.1 - Oordeel over de aansluiting hbo-sportopleiding op vervolgopleiding, naar soort vervolgopleiding, niveau en uitstroomcohort

3.6 Kenmerken van banen na de opleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op de 'huidige' banen (peildatum sept. – nov. 2008) van de afgestudeerden van hbo-sportopleidingen:

- hoeveel banen hebben ze (gehad)?
- om wat voor functies gaat het?
- wat zijn daarin de kerntaken?
- binnen wat voor organisaties werken ze?
- hoe veel uren werken ze?
- wat voor dienstverband hebben ze?

3.6.1 Aantal banen en sportgerelateerde banen na afstuderen

Tabel 3.8 geeft inzicht in het aantal banen dat de afgestudeerden hebben vervuld sinds hun afstuderen en het aandeel van sportgerelateerde functies binnen deze banen.

Tabel 3.8 - Banen (inclusief vrijwilligersbanen) sinds afstuderen oorspronkelijke studie, totale responsgroep

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Banen				
Geen baan	1 %	0 %	2 %	1 %
1 baan	20 %	29 %	41 %	32 %
2 banen	29 %	29 %	26 %	28 %
3 banen	18 %	19 %	19 %	19 %
4 banen of meer	32 %	22 %	12 %	21 %
Minimaal een baan	197	227	295	720
Minimaal een sportgerelateerde baan	75%* (147)	68%* (154)	52%* (154)	63%* (456)
Totaal aantal banen	601	607	621	1829
% sportgerelateerde banen	77 %	73 %	58 %	70 %

* % is berekend ten opzichte van het aantal respondenten met een baan.

Afgestudeerden van hbo-sportopleidingen hebben bijna allemaal (99%) een baan (inclusief vrijwilligersbanen) gehad sinds hun afstuderen. Gemiddeld heeft zelfs 21 procent vier banen of meer gehad. Zoals verwacht mag worden hebben vooral diegenen die al langere tijd geleden zijn afgestudeerd meer dan één baan gehad. Ook is het hen vaker gelukt om werkzaam te zijn in een sportgerelateerde baan. Driekwart (74%) van de afgestudeerden uit 2003-2004 heeft minimaal een sportgerelateerde baan gehad ten opzichte van de helft (49%) in 2006-2007.

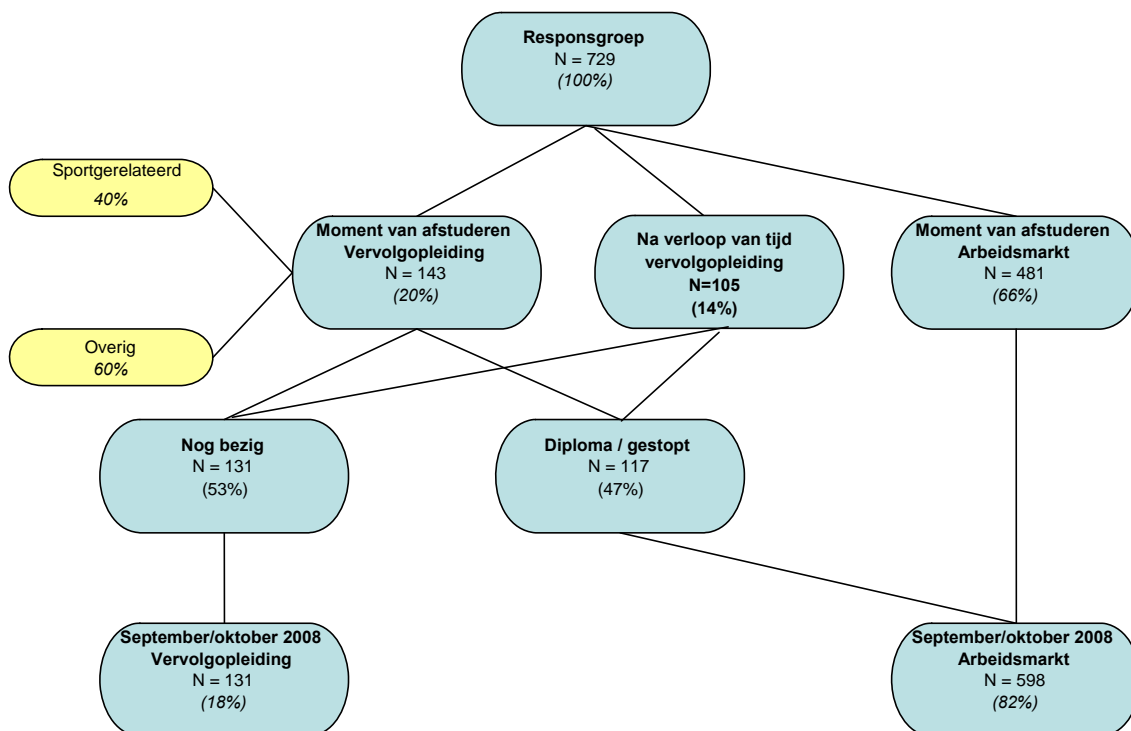

3.6.2 Huidige arbeidsmarktpositie afgestudeerden

Tabel 3.8 uit paragraaf 3.6.1 geeft inzicht in het aantal banen en aantal sportgerelateerde banen van de respondenten *sinds* hun afstuderen. Daaruit blijkt dat nagenoeg alle afgestudeerden na het beëindigen van de hbo-sportopleiding één of meer banen hebben gehad. Het resterende deel van paragraaf 3.6 richt zich op de *huidige arbeidsmarktpositie* (sept. – nov. 2008) van de respondenten. Binnen de nog volgende tabellen wordt onderscheid gemaakt tussen de groep respondenten, die momenteel nog een opleiding volgt (gegevens over deze groep staan in de bijlagen), en de groep die geen opleiding meer volgt en zich volledig op de arbeidsmarkt heeft begeven (deze tabellen staan veelal in de hoofdtekst). Hoewel beide groepen respondenten deel uitmaken van de arbeidsmarkt, mag aangenomen worden dat de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden die bezig zijn met een vervolgopleiding verschilt van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden, die ervoor gekozen hebben om te gaan werken.

Figuur 3.1 bevat een stroomschema, dat inzicht geeft in de school- en/ of beroepsloopbaan van afgestudeerden in 2003/ 2004, 2005/ 2006 en 2006/ 2007 van hbo-sportopleidingen. Ten tijde van het onderzoek volgen 131 (18%) respondenten een vervolgopleiding en begeven de overige 598 (82%) van de respondenten zich op de arbeidsmarkt.

Figuur 3.1 – Schematisch overzicht loopbaan responsgroep

Over de *huidige* arbeidsmarktpositie van de respondenten is gerapporteerd aan de hand van het aantal (sportgerelateerde) banen, dat zij ten tijde van het onderzoek vervullen. In totaal hebben 691 (95%) van de 729 respondenten aangegeven dat ze een baan hebben. Vrijwilligerswerk wordt hierbij ook als baan meegerekend, hoewel dit aandeel niet heel groot is. Zo

wordt ongeveer 4 procent van de alle (deels) sportgerelateerde banen getypeerd als vrijwilligersbaan.

Gegevens over de groep die, naast een baan, een opleiding volgt, staan in tabel b3.3 in bijlage 3. In tabel 3.9 staan het aantal sportgerelateerde banen van de respondenten die geen opleiding meer volgen. Tussen de groep respondenten, die ten tijde van het onderzoek nog een vervolgopleiding volgt, en de groep respondenten, die de arbeidsmarkt heeft betreden, zitten enkele verschillen. Zo is de groep die nog geen baan heeft gehad iets groter met 12% onder de respondenten in opleiding ten opzichte van de 2% van de werkende respondenten. Ook heeft niemand van de respondenten die bezig zijn met een vervolgopleiding 4 banen of meer gehad. Opvallend in de tabel uit de bijlage is nog wel dat de respondenten die een vervolgopleiding volgen uit cohort 2005-2006 relatief vaker geen baan hebben gehad dan de respondenten uit cohort 2006-2007. Vanwege de kleine groepen (n=7) hebben verdere interpretaties hierover beperkte betekenis. Tot slot loopt het totaal aantal banen van respondenten die een vervolgopleiding volgen logischerwijs op naarmate de respondenten langer afgestudeerd zijn.

Tabel 3.9 - Aantal (sportgerelateerde) banen per persoon (respondenten die toegetreden zijn tot arbeidsmarkt*)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Banen				
Geen baan	0%	2%	4%	2%
1 baan	75%	75%	77%	75%
2 banen	22%	20%	17%	20%
3 banen	2%	2%	2%	2%
4 banen of meer	1%	1%	0%	1%
Totaal aantal banen 1 (incl. vrijwilligerswerk)	224	237	275	736
Sportgerelateerde banen*				
Sportgerelateerde banen*	72%	78%	74%	75%
Gedeeltelijk sportgerelateerde* banen	13%	6%	7%	9%
Niet sportgerelateerde banen *	15%	15%	19%	17%
Totaal aantal banen 2 **	223	234	274	731
Gemiddeld aantal banen per persoon***				
Gemiddeld aantal banen per persoon***	1,3	1,2	1,2	1,2
3Gemiddeld aantal (deels) sportgerelateerde banen per persoon***	1,1	1,1	0,9	1,0

* Percentage berekend aan de hand van 'totaal aantal banen 2'

** Het totaal aantal banen ligt iets lager dan bij 'totaal aantal banen 1', omdat respondenten met meer dan 3 banen slechts de mogelijkheid hadden om voor 3 banen de vragenlijst in te vullen en een enkele vraag over de soort baan niet heeft ingevuld.

*** Berekend aan de hand van 'totaal aantal banen 2'

Van de respondenten op de arbeidsmarkt, heeft 83 procent een geheel of gedeeltelijk sportgerelateerde baan, zie tabel 3.9. Bij de respondenten die nog wel een opleiding volgen (zie tabel b3.3 in bijlage 3), ligt dit percentage lager, namelijk op 74 procent. Van de respondenten op de arbeidsmarkt heeft 98 procent tenminste één baan gehad sinds het afstuderen. Gemiddeld heeft twee procent dus nog geen baan gehad, bij de respondenten die afstudeerden in 2003-2004 is dit 0 procent. Bijna niemand (3%) van de respondenten op de arbeidsmarkt heeft drie

banen of meer gehad. Het gemiddeld aantal banen per persoon ligt wel iets hoger dan één, namelijk 1.2. Vergeleken met de respondenten die een vervolgopleiding doen, is het gemiddelde aantal banen en aantal sportgerelateerde banen voor de verschillende uitstroomcohorten telkens iets groter voor de respondenten die zijn toegetreten tot de arbeidsmarkt.

3.6.3 Redenen voor keuze niet-sportgerelateerde baan

In deze paragraaf worden de redenen beschreven voor de keuze van afgestudeerden van hbo-sportopleidingen voor een niet-sportgerelateerde baan. Hierbij gaat het in de beschrijving om de respondenten die zich op de arbeidsmarkt heeft begeven en geen opleiding meer volgt. Tabel 3.10 geeft inzicht in de redenen voor het kiezen van een niet-sportgerelateerde baan. De belangrijkste redenen zijn dat afgestudeerden een niet-sportgerelateerde baan interessanter vonden (32%) en dat ze geen sportgerelateerde baan konden vinden (28%). Een klein deel van de respondenten (7%) geeft aan dat ze met de gekozen niet-sportgerelateerde baan meer konden verdienen dan met een sportgerelateerde baan. Tot slot is er nog een groep respondenten die vanwege andere redenen hebben afgezien van een sportgerelateerde baan (32%). Andere redenen die worden aangegeven zijn dat men is blijven werken in de baan die ze voor het afronden van hun studie al hadden, dat men verder wilde studeren na het afronden van de studie en dat men een baan heeft gekozen die beter past bij de vervolgstudie die ze hebben gevolgd.

Tabel 3.10 - Reden voor afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen om af te zien van sportgerelateerde banen, voor respondenten die momenteel geen opleiding meer volgen, percentages

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
<i>Deze baan leek mij interessanter dan een baan in de sector sport</i>	44%	30%	26%	32%
<i>Ik kon geen baan vinden die te maken had met sport en bewegen</i>	15%	30%	35%	28%
<i>Ik kan met deze baan meer verdienen</i>	10%	8%	4%	7%
<i>Ik kan met deze baan meer uren draaien/deze baan is een volledige aanstelling</i>	3%	0%	0%	1%
<i>Mijn werktijden zijn in deze baan regelmatig</i>	3%	0%	0%	1%
<i>Andere reden</i>	26%	32%	35%	32%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%
	(39)	(37)	(57)	(133)

* Het totaal opgegeven redenen is hoger dan het aantal niet-sportgerelateerde banen in tabel 3.9, omdat respondenten meerdere redenen konden opgeven. Een enkeling heeft hiervan gebruik gemaakt.

Over het geheel genomen kan gesteld worden, dat bij het merendeel van de respondenten (ongeveer 41%) die zijn toegetreten tot de arbeidsmarkt en gekozen hebben voor een niet-sportgerelateerde functie, sprake lijkt te zijn van een min of meer bewuste persoonlijke afweging, waarbij de niet-sportgerelateerde banen op grond van een aantal kenmerken (aanstellingsomvang, beloningsniveau, inhoudelijke aspecten etc.) aantrekkelijker gevonden lijken te worden dan sportgerelateerde banen. Daarnaast bestaat deze groep uit een categorie respondenten (28%) met een negatieve keuze (geen sportgerelateerde functie kunnen vinden) en een categorie respondenten (32%) met min of meer diffuse redenen (andere redenen).

3.6.4 Functiebenamingen sportgerelateerde banen

Tabel 3.11 biedt een overzicht van functiebenamingen van respondenten, die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt (peildatum september – november 2008).

Tabel 3.11 - Functiebenaming van (deels) sportgerelateerde banen van afgestudeerden aan hbo-sportopleidingen, voor respondenten die momenteel geen opleiding meer volgen

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Docent Lichamelijke Opvoeding/leraar bewegingsonderwijs	60%	67%	56%	61%
Sportinstructeur (bijv. fitnessinstructeur)	9%	6%	6%	7%
Trainer/coach	5%	4%	4%	4%
Beleidsmedewerker sport	2%	3%	5%	3%
Combinatiefunctie Sport en Bewegen	3%	2%	2%	2%
Sport- en bewegingsbegeleider/Sportleider of sportbegeleider	3%	2%	0%	1%
Bewegingsagoog	1%	0%	1%	1%
Sportopbouwwerker, sportbuurtwerker	0%	0%	1%	0%
BOS-medewerker (inclusief LOBOS)	1%	1%	0%	0%
Operationeel manager Sport en Bewegen	1%	1%	0%	0%
Allround zwembadmedewerker	0%	1%	0%	0%
Activiteitenbegeleider	0%	0%	1%	0%
Verenigingsondersteuner	1%	0%	0%	0%
Toezichthoudend zwembadmedewerker	0%	0%	0%	0%
Recreatiemedewerker	0%	0%	0%	0%
Verenigingsmanager	0%	0%	0%	0%
combinatiefunctie sport en welzijn	0%	0%	0%	0%
Andere functiebenaming	16%	16%	23%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(190)	(198)	(221)	(609)

* Deze analyses betreffen 609 sportgerelateerde en deels sportgerelateerde banen, inclusief vrijwilligersbanen en inclusief tweede en derde banen.

De grootste groep afgestudeerden, die momenteel geen opleiding meer volgen, is aan de slag gegaan als docenten lichamelijke opvoeding (61%). Het is niet verrassend dat dit de grootste groep is, aangezien 80 procent van de respondenten is afgestudeerd aan een lerarenopleiding lichamelijke opvoeding. Een substantiële groep afgestudeerden is aan de slag gegaan als sportinstructeur (4%), terwijl deze functie normaliter wordt gezien als een functie op het niveau van mbo-opleidingen sport en bewegen. Mogelijk vervult het 'instructeursvak' de rol van instapfunctie voor afgestudeerden van hbo-sportopleidingen in afwachting van een beter passende baan. Wat betreft afgestudeerden van de overige hbo-sportopleidingen (niet lerarenopleiding lichamelijke opvoeding) lijken deze vooral aan het werk te zijn als beleidsmedewerker sport (3%), combinatiefunctionaris sport en bewegen (2%) en binnen andere functies dan de weergegeven opties. Hier heeft 18 procent van de respondenten andere – dan de in de tabel weergegeven – functiebenamingen genoemd. Voorbeelden van functies die meerdere keren genoemd worden, zijn: projectleider, -coördinator, -manager bij diverse sportprojecten, sportconsulent, een onderzoeksfunctie en fysiotherapeut. Naast deze functies in tabel 3.11 zijn ook de opties recreatiemedewerker, verenigingsmanager en combinatiefunctie sport en welzijn als optie genoemd, maar geen van de (deels) sportgerelateerde banen heeft deze functiebenaming.

3.6.5 Verdeling van sportgerelateerde banen naar sector

Afgestudeerden van hbo-sportopleidingen, die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt, zijn met name werkzaam in de volgende sectoren:

- Onderwijs (62%)
- Sportvereniging (7%)
- Overheid of semi-overheid (inclusief sportservice) (7%)
- Sportschool/ fitnesscentrum (4%)

Bij elkaar genomen bevindt 80 procent van de sportgerelateerde banen zich in één van de vier hiervoor genoemde soorten sectoren. Een totaaloverzicht van de verdeling van sportgerelateerde banen naar sector is te vinden in tabel 3.12.

Tabel 3.12 - Sportgerelateerde en deel sportgerelateerde banen naar sector (respondenten toegetreden tot arbeidsmarkt)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Onderwijs	62%	69%	57%	62%
Sportvereniging	9%	6%	7%	7%
Overheid of semi-overheid (incl. sportservice)	5%	7%	10%	7%
Sportschool / fitnesscentrum	5%	3%	4%	4%
Sportbond	2%	1%	2%	2%
Zorg & welzijnsinstelling	2%	3%	2%	2%
Zwembad	1%	1%	2%	1%
Outdoor-organisatie	2%	2%	1%	1%
Toerisme & recreatie	0%	1%	1%	0%
Justitiële inrichting	1%	1%	0%	0%
Defensie	0%	1%	0%	0%
Politie	0%	0%	0%	0%
Brandweer	0%	0%	0%	0%
Een ander soort organisatie	13%	7%	14%	11%
Totaal	100% (190)	100% (198)	100% (220)	100% (608)

3.6.6 Formatieomvang sportgerelateerde banen

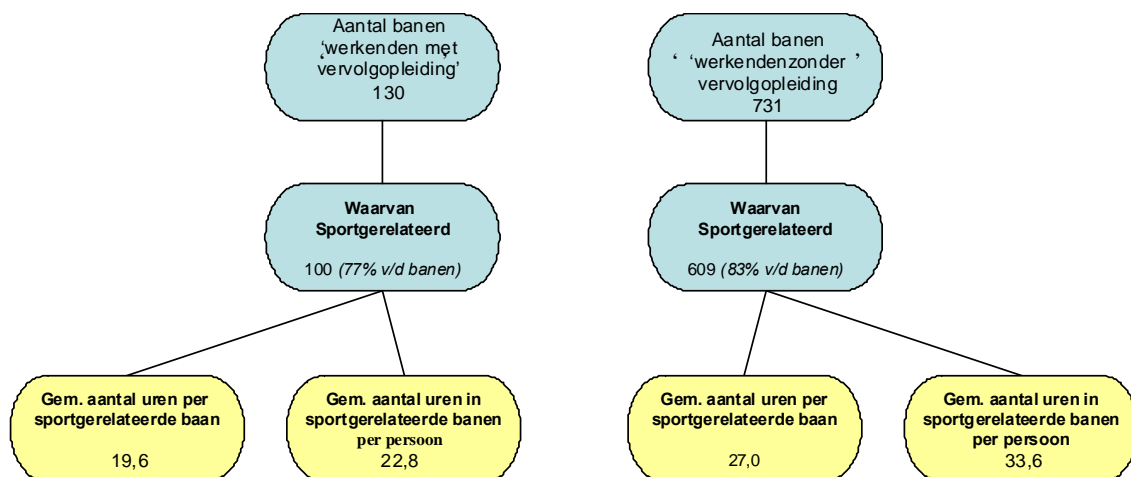
In figuur 3.2 wordt de gemiddelde omvang van sportgerelateerde banen weergegeven voor respectievelijk afgestudeerden die nog bezig zijn met een vervolgopleiding en afgestudeerden die zijn toegetreden op de arbeidsmarkt. Tabel 3.13 bevat meer specifieke gegevens over de formatieomvang van sportgerelateerde banen van de groep afgestudeerden van hbo-sportopleidingen die momenteel geen vervolgopleiding doen. Tabel b3.4 in bijlage 3 bevat dezelfde gegevens, maar dan van de groep die wel een vervolgopleiding doet.

De belangrijkste bevindingen uit de figuur en de tabellen zijn:

- Afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt werken gemiddeld meer uren binnen sportgerelateerde functies dan afgestudeerden, die nog bezig zijn met een vervolgopleiding. Toch is het gemiddeld aantal uren in sportgerelateerde banen per afgestudeerde die verder leert substantieel met 19,6 uren per baan en 22,8 uur per persoon.

- Het gemiddeld aantal uren van een (deels) sportgerelateerde baan per persoon voor respondenten die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt is relatief hoog (33,6 uren) en neemt toe naarmate afgestudeerden hun hbo-sportopleiding eerder hebben afgesloten.

Figuur 3.2 – Gemiddelde omvang sportgerelateerde banen, situatie september – november 2008

Tabel 3.13 – Omvang sportgerelateerde en deels sportgerelateerde banen* (afgestudeerden, toegetreden tot arbeidsmarkt)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
0-8 uur per week	15%	13%	10%	13%
9-16 uur per week	8%	17%	12%	28%
17-24 uur per week	11%	14%	18%	14%
25-32 uur per week	14%	15%	21%	17%
> 32 uur per week*	51%	42%	39%	44%
Totaal aantal sportgerelateerde banen**	181	185	215	581
Totaal aantal uren	5150,74	4897,26	5753,62	15801,62
Totaal aantal personen***	144	146	178	468
Gem. aantal uren per sportgerelateerde baan	28,5	26,5	26,8	27,2
Gem. aantal uren in sportgerelateerde banen per persoon	35,8	33,5	32,3	33,8

* T/m een maximum van 40 uur per baan

** Inclusief tweede en derde banen

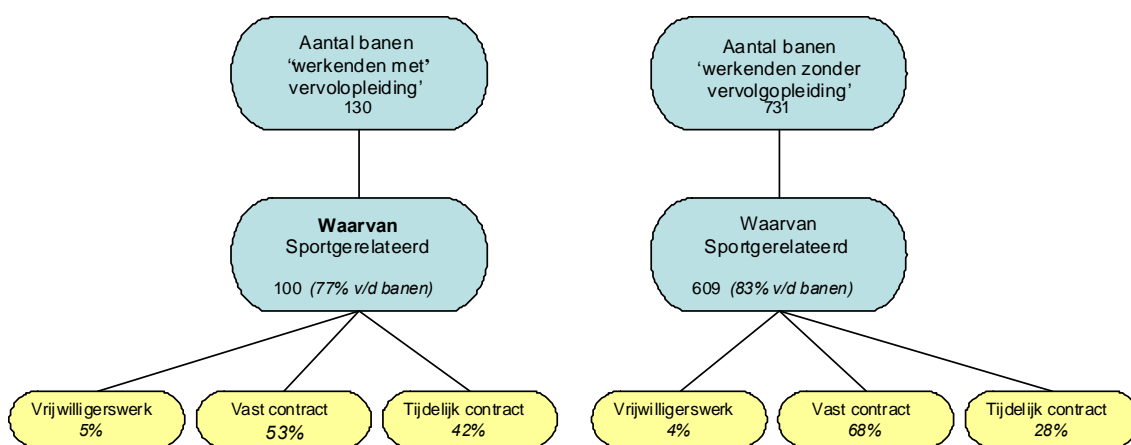
*** Totaal aantal personen met minimaal een (deels) sportgerelateerde baan dat deze vraag heeft beantwoord, 28 missing

3.6.7 Sportgerelateerde banen naar type aanstelling

In figuur 3.3 wordt een overzicht gegeven van de mate waarin sportgerelateerde banen bestaan uit vrijwilligersfuncties, vaste contracten en tijdelijke contracten voor respectievelijk afgestudeerden die nog bezig zijn met een vervolgopleiding en afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt. Tabel 3.14 bevat meer specifieke gegevens over het type aanstelling van sportgerelateerde banen van afgestudeerden van hbo-sportopleidingen die zich op de arbeidsmarkt begeven. In tabel b3.5 in bijlage 3 zijn dezelfde gegevens weergegeven voor respondenten die een vervolgopleiding doen. De belangrijkste uitkomsten, op grond van de grafiek en de tabellen zijn:

- Afgestudeerden die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt beschikken vaker over een vast contract dan respondenten die nog bezig zijn met een vervolgopleiding (68% tegenover 53%). Deze laatste groep heeft vaker een baan met een tijdelijk contract of een vrijwilligersbaan.
- Een klein deel van de sportgerelateerde banen bestaat uit vrijwilligersbanen.
- Afgestudeerden die op de arbeidsmarkt zijn toegetreden werken nauwelijks in het buitenland (1%). Dit beeld kan enigszins vertekent zijn omdat contactgegevens van werkenden in het buitenland mogelijk niet bekend zijn bij de opleidingen.
- Afgestudeerden die op de arbeidsmarkt zijn toegetreden hebben vaker een vast contract naarmate ze langer geleden zijn afgestudeerd.

Figuur 3.3 – Sportgerelateerde banen naar type aanstelling, situatie september – november 2008

Tabel 3.14 – Sportgerelateerde banen naar type aanstelling (respondenten die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
- aantal vrijwilligersbanen	6%	3%	2%	4%
- banen met vast contract	74%	68%	63%	68%
- banen met tijdelijk contract	21%	29%	34%	28%
<i>Baan bevindt zich in:</i>				
-- Nederland	99%	98%	98%	99%
-- Buitenland, binnen Europa	1%	2%	2%	1%
-- Buitenland, buiten Europa	-	-	-	-
Totaal aantal sportgerelateerde banen*	100% (190)	100% (198)	100% (221)	100% (609)

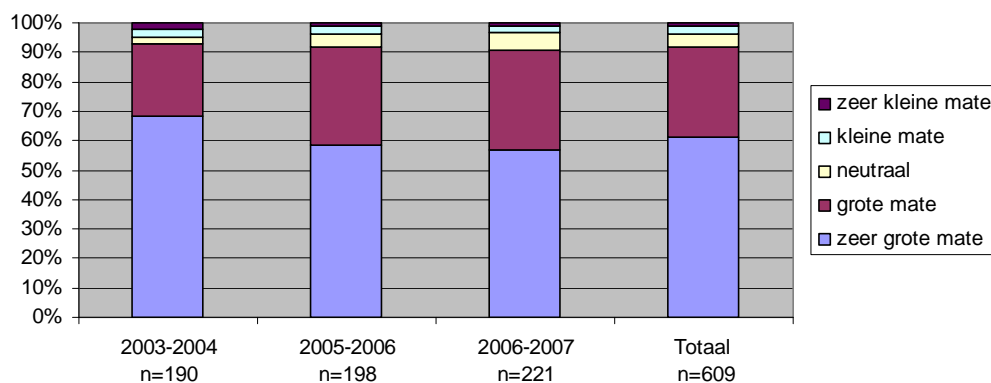
* Het totaal aantal banen komt niet altijd overeen met de som der delen vanwege enkele niet ingevulde antwoorden

3.6.8 Kerntaken van sportgerelateerde functies

Aan de geënquêteerden is gevraagd om het belang aan te geven van een aantal takenclusters voor de sportgerelateerde functies die ze ten tijde van het onderzoek vervulden. Aan de hand van grafiek 3.2 tot en met 3.7 wordt het belang van een zestal takenclusters weergegeven voor de beroepsuitoefening. De gepresenteerde grafieken hebben uitsluitend betrekking op de sportgerelateerde banen van afgestudeerden, die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt.

Allereerst het belang van praktische, uitvoerende taken. Ongeacht het uitstroomcohort vindt meer dan 90 procent van de afgestudeerden deze taken van groot of zeer groot belang. Voor bijna geen enkele respondent zijn praktische, uitvoerende taken helemaal niet van belang.

Grafiek 3.2 – Belang van praktische, uitvoerende taken

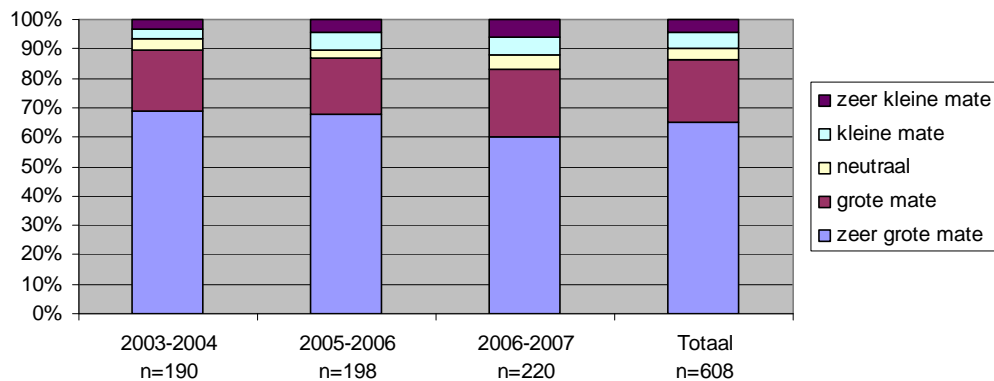

Instructietaken zoals lesgeven en trainen is voor het grootste gedeelte van de respondenten in grote tot zeer grote mate van belang bij hun sportgerelateerde baan (meer dan 80%), zie grafiek 3.3. Dat het belang enigszins afneemt per uitstroomcohort heeft mogelijk te maken met een toenemend aandeel respondenten, dat een andere opleiding dan de lerarenopleiding lichamelijke opvoeding volgt. De functies waarvoor de lerarenopleiding lichamelijke opleiding opleidt zijn

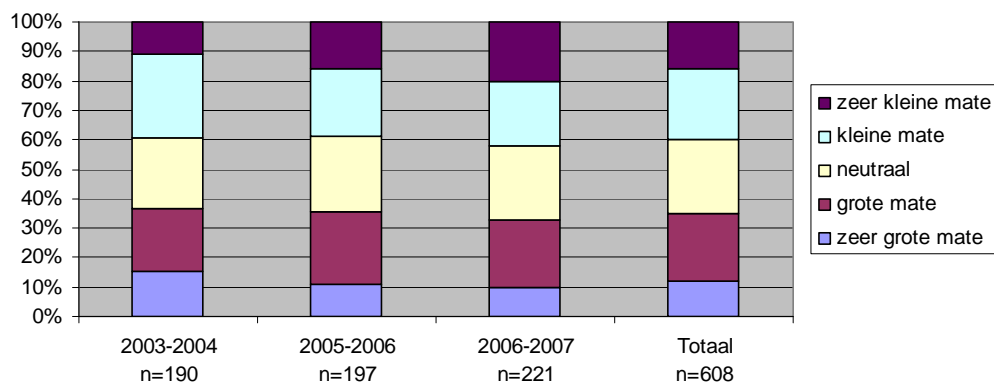
namelijk in het algemeen gericht op instructietaken, in tegenstelling tot de overige hbo-sportopleidingen.

Grafiek 3.3 – Belang van instructietaken (lesgeven, trainen)

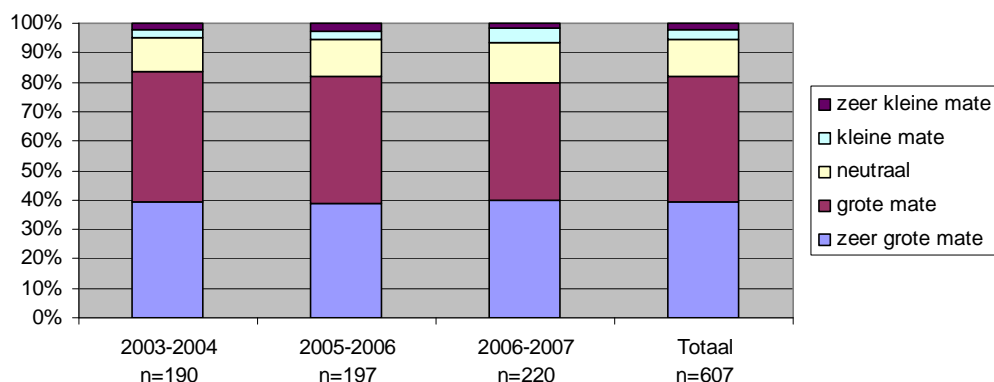
Het opstellen en adviseren over trainingschema's, behandelplannen, belastbaarheid etc. is een taak die voor ruim een derde van de afgestudeerden in kleine tot zeer klein mate van belang is. In tegenstelling tot de voorgaande taken lijkt het merendeel van de afgestudeerden dit dus geen erg belangrijke taak te vinden, zie grafiek 3.4. Er zijn nauwelijks verschillen tussen de uitstroomcohorten.

Grafiek 3.4 – Belang van opstellen c.q. adviseren over trainingschema's, behandelplannen, belastbaarheid etc.

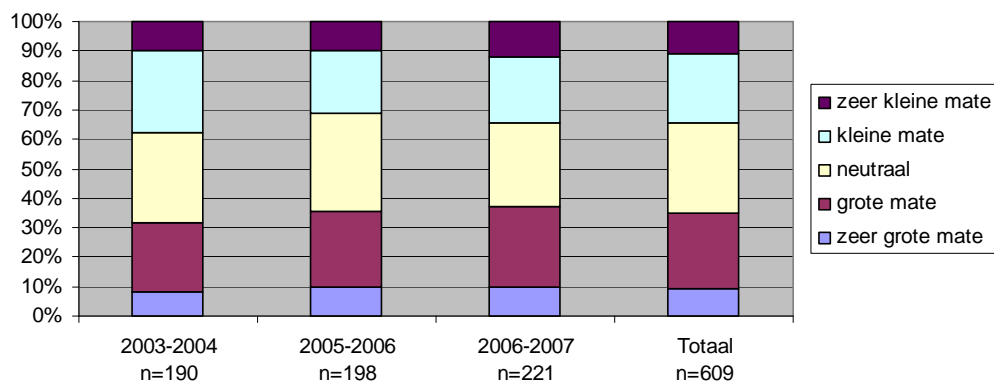
Meer dan 80 procent van de afgestudeerden van hbo-sportopleiding hecht in grote tot zeer grote mate aan het belang van organisatorische taken, zie grafiek 3.5. De verschillen tussen de uitstroomcohorten zijn beperkt.

Grafiek 3.5 – Belang van organisatorische taken

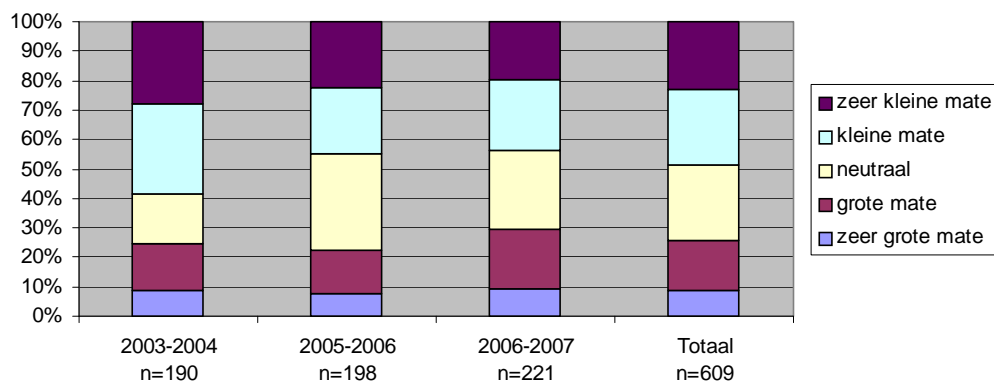
Uit grafiek 3.6 blijkt dat ongeveer eenderde van de respondenten vindt dat beleidstaken in grote tot zeer grote mate van belang zijn. In vergelijking met de organisatorische taken zijn beleidstaken dus veel minder belangrijk in de werkzaamheden van afgestudeerden van hbo-sportopleidingen.

Grafiek 3.6 – Belang van beleidstaken

Tot slot is er nog gevraagd naar het belang van managementtaken. Ook hier zien we dat nauwelijks een kwart van de respondenten dit in grote tot zeer grote mate van belang vindt, zie grafiek 3.7. In de eerste jaren na het afstuderen lijken managementtaken ook niet aan belang te winnen, aangezien er nauwelijks verschillen te zien zijn tussen de verschillende uitstroomcohorten.

Grafiek 3.7 – Belang van managementtaken

Samenvattend naar aanleiding van de zes besproken soorten taken valt in elk geval op dat de drie meest belangrijke taken volgens afgestudeerden zijn praktische, uitvoerende taken, organisatorische taken en instructietaken. Er is een duidelijke scheiding met de drie andere taken, die men van minder belang vindt. Dat zijn de beleidstaken, adviseren over en adviseren over trainingsschema's en managementtaken.

3.6.9 Opleidingseisen sportgerelateerde functies

Tabel b3.6 in bijlage 3 bevat een uitgebreid overzicht van de opleidingseisen voor de huidige sportgerelateerde functies van afgestudeerden, die de arbeidsmarkt hebben betreden. De belangrijkste bevindingen uit de tabel zijn:

- Voor driekwart van de sportgerelateerde functies (76%) geldt een hbo-sportopleiding als opleidingseis
- Een klein deel van de sportgerelateerde functies van afgestudeerden van hbo-sportopleidingen hebben geen opleidingseisen (7%) of de opleidingseisen niet sportgerelateerde hbo-opleiding (6%), SB-opleiding op mbo-niveau (6%) en overige opleidingen (3%).
- SB-opleidingen onder mbo-niveau (0%) en universitaire opleidingen (1%) spelen geen rol van betekenis als het gaat om de opleidingseisen van de sportgerelateerde banen.
- Er zijn nauwelijks verschillen tussen de uitstroomcohorten. Wel lijken afgestudeerden die langer geleden zijn afgestudeerd wat vaker te maken hebben met sportgerelateerde banen met SB-opleiding op mbo-niveau.
- Al met al is bij 82 procent van de sportgerelateerde functies van afgestudeerden, die de arbeidsmarkt hebben betreden, sprake van een sportgerelateerde opleiding in het beroepsonderwijs als functie-eis.

3.7 Kenmerken periodes zonder werk en vervolgopleiding

Aan de respondenten is gevraagd of en hoe vaak ze werkloos (zonder werk en zonder opleiding) zijn geweest na hun afstuderen van de hbo-sportopleiding. Tabel 2.20 bevat de werkloosheidsfrequenties van afgestudeerden die de arbeidsmarkt hebben betreden.

Tabel 3.15 – Werkloosheidsperiodes van afgestudeerden die de arbeidsmarkt betreden hebben

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
nee	80%	82%	82%	81%
ja, een keer	18%	15%	14%	16%
ja, twee keer	1%	2%	3%	2%
ja, meer dan twee keer	1%	1%	-	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(174)	(188)	(235)	(597)

Van de 597 respondenten die antwoord hebben gegeven op de vraag of ze wel eens zonder werk hebben gezeten sinds het afstuderen, beantwoorden 487 (of 81%) deze vraag negatief. Van de 110 respondenten, die sinds hun afstuderen werkloos zijn geweest, zijn de meesten (n=93) slechts één keer werkloos geweest.

Tabel 3.16 – Redenen voor werkloosheid (respondenten, toegetreden tot de arbeidsmarkt)

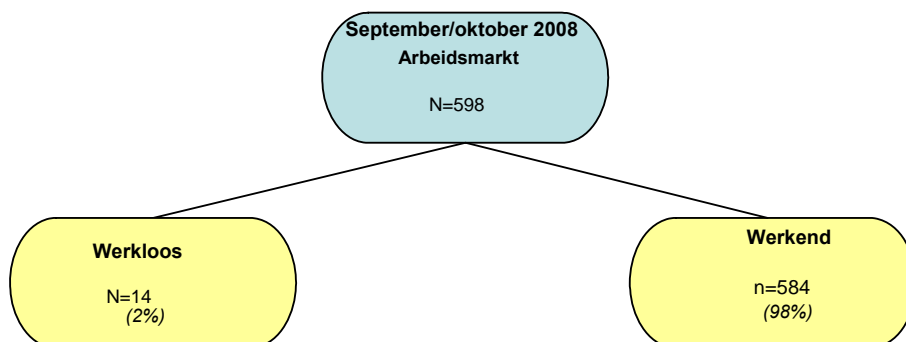
	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Ik kon geen werk vinden op gebied van sport en bewegen	43%	41%	37%	40%
Ik kon überhaupt geen werk vinden	14%	6%	4%	8%
Langdurige ziekte (geestelijk of lichamelijk)	-	-	-	-
Zwangerschap	-	-	-	-
Zorg voor kleine kinderen	-	3%	2%	2%
Ontslag / geen contractverlenging	-	-	-	-
Andere redenen	43%	50%	57%	50%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(40)	(34)	(46)	(120)

In tabel 3.16 worden de door de respondenten genoemde redenen van werkloosheid vermeld. 40 procent, van deze respondenten die werkloos zijn geweest, geeft aan niet direct na de studie een baan in de sector sport en bewegen te kunnen vinden. Een klein deel van de respondent (8%) geeft aan überhaupt geen werk te kunnen vinden. Voor een enkeling (2%) is de zorg voor kleine kinderen de reden voor werkloosheid. De helft van de respondenten geeft tot slot 'andere redenen' voor werkloosheid op. De andere redenen die door meerdere respondenten zijn aangegeven zijn: een bewuste rustperiode genomen en een verre reis gemaakt.

Huidige werkloosheid

Van de 598 respondenten die zich momenteel op de arbeidsmarkt begeven en die geen (vervolg)opleiding volgen, hebben er 584 een baan, 14 zijn werkloos. Dat betekent een werkloosheidspercentage van gemiddeld 2 procent, zie figuur 3.4. Van de afgestudeerden in cohort 2003-2004 is niemand werkloos, in cohort 2005-2006 is 2,1 procent van de afgestudeerden werkloos en in cohort 2006-2007 3,8 procent.

Figuur 3.4 – Huidige werkloosheid onder respondenten op arbeidsmarkt (en geen vervolgopleiding volgen)

3.8 Stages

Voor 710 (of 98%) van de 726 respondenten die deze vraag hebben beantwoord was er een stageplaats beschikbaar op het moment dat zij moesten starten met hun stage. Bijna de helft (46%) van de overige 16 respondenten had binnen een maand alsnog een stageplaats. Een enkeling heeft 2 maanden moeten wachten op een geschikte stageplaats en één respondent geeft aan dat er pas na 7 maanden een stageplaats beschikbaar was.

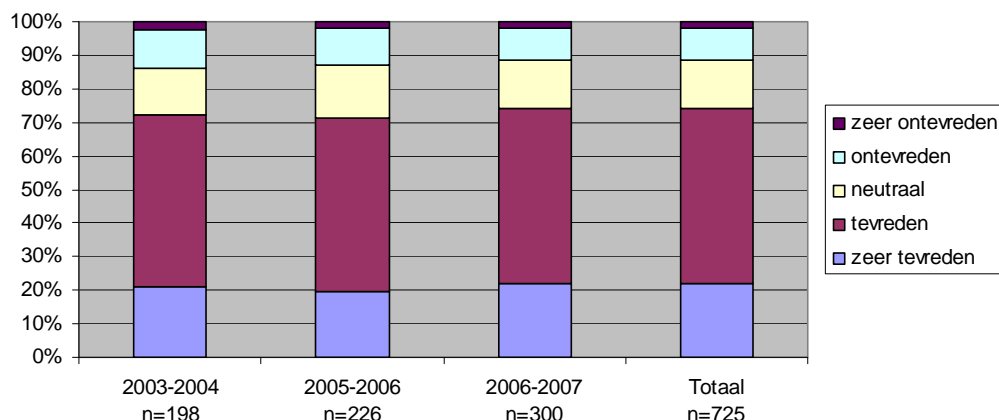
De duur van de stages is in de meeste gevallen zes tot tien maanden. De gemiddelde duur van een stage is voor de totale groep respondenten iets meer dan zeven maanden. Er zit weinig verschil tussen de duur van de stages van de verschillende cohorten.

De respondenten is om hun mening gevraagd over de mate waarin zij tevreden zijn met aantal aan de stage verbonden aspecten. Hierbij gaat het om de volgende zaken:

- tevredenheid over de afstemming tussen stagebedrijf en hbo-sportopleiding
- tevredenheid over de stagebegeleiding vanuit het stagebedrijf
- tevredenheid over de stagebegeleiding vanuit de hbo-sportopleiding
- tevredenheid over de aansluiting de stage en de rest van de hbo-sportopleiding
- tevredenheid over de aansluiting tussen de stage en de eisen van de arbeidsmarkt.

De tevredenheidsscores van de respondenten op ieder van deze vijf aspecten zijn gecombineerd weergegeven in grafiek 3.8. Over het algemeen is ruim driekwart van de respondenten tevreden tot zeer tevreden over de onderscheiden stageaspecten. Ongeveer 10-15 procent van de respondenten is ontevreden tot zeer ontevreden over hun stage. De tevredenheid is het grootst over de mate van aansluiting van de stage op de arbeidsmarkt en het minst over de stagebegeleiding vanuit zowel het stagebedrijf als de opleiding. Grafiek b3.1 tot en met b3.5 uit bijlage 2 geven meer specifiek inzicht in de tevredenheidsscores van de afgestudeerden op de afzonderlijke aspecten van de stage.

Grafiek 3.8 – Overall tevredenheid respondenten over stages in hbo-sportopleiding

3.9 Oordeel over initiële hbo-sportopleiding

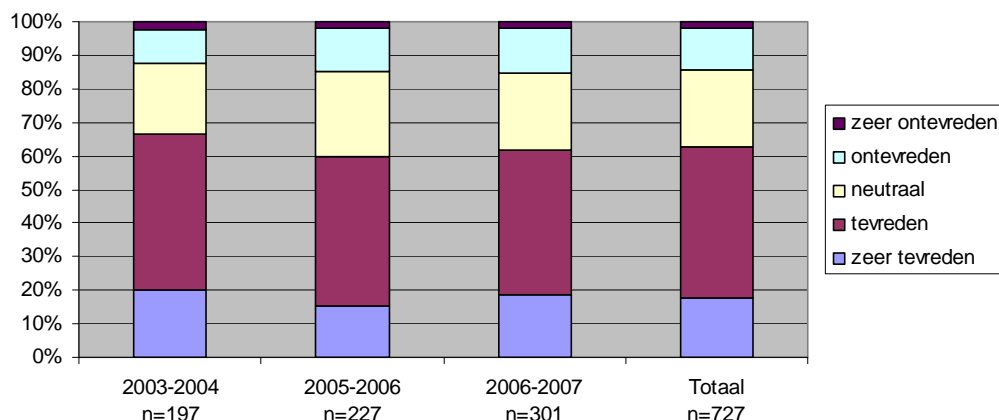
Hoe oordelen oud-deelnemers over de door hun gevolgde opleiding hbo-sportopleiding? Aan de respondenten is gevraagd om voor een zevental aspecten van de opleiding een tevredenheidsscore te geven. Het gaat hierbij om de volgende aspecten:

- tevredenheid over voorlichting over beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de opleiding;
- tevredenheid over de sfeer op school;
- tevredenheid over de manier van lesgeven;
- tevredenheid over de begeleiding bij het kiezen van een uitstroomdifferentiatie, vervolgopleiding en/of beroep;
- tevredenheid over de wijze van toetsen en examineren;
- tevredenheid over de organisatie van de opleiding;
- tevredenheid over de aansluiting van de opleiding op de eisen van de arbeidsmarkt.

De tevredenheidsscores van de respondenten op ieder van deze zeven aspecten zijn gecombineerd weergegeven in grafiek 3.9. Specifieke informatie over de tevredenheid van de respondenten over de afzonderlijke opleidingsaspecten is terug te vinden in bijlage 2 in grafiek b3.6 – b3.12.

Over het algemeen is ruim 60 procent van de afgestudeerden tevreden tot zeer tevreden over de diverse aspecten van de opleiding en een groep van ongeveer 15 procent ontevreden tot zeer ontevreden. De verschillen tussen de verschillende uitstroomcohorten zijn wat betreft het samengestelde totaaloordeel zijn klein, maar het uitstroomcohort 2003-2004 scoort iets positiever dan de twee andere cohorten.

Grafiek 3.9 – Overall tevredenheid respondenten over hbo-opleiding Sport en Bewegen

Zoals uit de grafieken b3.6 tot en met b3.12 blijkt zijn de respondenten het meest tevreden over de 'sfeer op school'. Vervolgens zijn er drie aspecten die ook overwegend positief worden benoemd en zijn er nog drie aspecten waarvan ongeveer een vijfde ontevreden of zeer ontevreden is. Overwegend positief is men over de manier van lesgeven, de aansluiting van de opleiding op de eisen van de arbeidsmarkt en de voorlichting over de beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de opleiding. De drie aspecten waarover ongeveer 20 procent ontevreden of zeer ontevreden is zijn de wijze van toetsen en examineren, de 'loopbaanbegeleiding' (begeleiding bij het kiezen van uitstroomdifferentiatie, vervolgopleiding en beroep) en de organisatie van de opleiding. Als de uitstroomcohorten worden vergeleken valt tot slot nog op dat afgestudeerden uit 2003/ 2004 enigszins positiever lijken te oordelen over de manier van lesgeven en de wijze van toetsen en examineren.

In aansluiting op vragen naar de tevredenheid over de gevolgde opleiding is aan de respondenten gevraagd of ze bepaalde zaken zouden willen veranderen om de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt te verbeteren. Van de 729 respondenten noemen 319 respondenten (44%), geen verbeteringssuggesties. De verbeteringssuggesties die door de overige 56 procent van de respondenten zijn gedaan zijn als volgt te rubriceren:

- Verbeteren van de stages
  - Het verbeteren van de contacten tussen de opleiding en de stagebedrijven
  - Betere begeleiding tijdens de stage vanuit de opleiding
- De opleiding beter aan laten sluiten bij het werkveld
  - Vakken aanbieden die aansluiten op arbeidsmarkt , meer praktijkgerichte opdrachten
  - Gebruik maken van docenten met ervaring in het werkveld
  - Studenten voorbereiden op de arbeidsmarkt door middel van o.a. sollicitatietrainingen en gesprekvaardigheden.
  - Voorlichting geven over het aanbod en de mogelijkheden op de arbeidsmarkt
- De opleiding onder de aandacht brengen bij werkgevers
  - Contacten tussen opleiding en werkveld intensiveren
  - Werkgeversmiddagen organiseren op de opleiding
- Meer banen creëren
- Banen beter aan laten sluiten op het opleidingsniveau

3.10 Combinatiefuncties Sport en Bewegen

In de telefonische interviews is aan de respondenten ook een aantal vragen gesteld over de introductie van 'combinatiefuncties Sport en Bewegen'. Bij dit type combinatiefuncties is er sprake van:

- één werkgever;
- hoofdtaak is het organiseren en uitvoeren van sport- en bewegingsactiviteiten voor kinderen en jongeren;
- de werkzaamheden vinden plaats binnen meerdere organisaties c.q. werkvelden i.c. scholen, sportverenigingen, buurtwerk, jongerenwerk, buitenschoolse opvang.

De belangrijkste bevindingen uit de telefonische enquête met betrekking tot de combinatiefuncties Sport en Bewegen zijn:

- Slechts 37% van de afgestudeerde aan een hbo-opleiding op het gebied van sport is bekend met het feit dat er in de komende jaren circa 2.500 van deze functies gerealiseerd zullen worden;
- een grote meerderheid (84%) van de respondenten denkt over de vakmatige competenties te beschikken om het werk van een combinatiefunctionaris adequaat uit te voeren;
- de helft van de respondenten (50%) zou zelf 'combinatiefunctionaris' willen worden, bijna 40% is niet geïnteresseerd en de overige respondenten kunnen deze vraag niet beantwoorden.

3.11 Conclusies

Respons en representativiteit

In september tot november 2008 is een telefonische enquête afgenomen onder 729 afgestudeerden van hbo-sportopleidingen afkomstig uit de afgestudeerdcohorten 2003-2004, 2005-2006 en 2006-2007. Berekend over het aantal daadwerkelijk bereikte afgestudeerden uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 (N=1047) bedraagt de respons van het afgestudeerdenonderzoek 70 procent (729 personen).

Met een respons van 729 is het betrouwbaarheidsniveau hoog met 99 procent (standaard 95%). Als vervolgens naar de drie afstudeercohorten wordt gekeken loopt het percentage op van 90 procent in 2003-2004 tot 95 procent in 2006-2007. Verder lijken autochtonen in de steekproef enigszins oververtegenwoordigd.

Na het diploma: vervolgopleiding of werk?

Figuur 3.5 en figuur 3.6 (zie het eind van deze paragraaf) bevatten twee totaaloverzichten van de voornaamste kenmerken van de loopbanen van afgestudeerden van de hbo-sportopleidingen uit de afstudeerjaren 2003/ 2004, 2005/ 2006 en 2006/ 2007. De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de uitstroombestemming van deze afgestudeerden zijn:

- 66 procent van de afgestudeerden stroomt uit naar arbeidsmarkt en verblijft daar nog steeds in september/oktober 2008, 34 procent gaat uiteindelijk verder leren binnen hbo of wo.
- In totaal kiest 40 procent van de 'verderleeders' voor een sportgerelateerde vervolgopleiding, waarvan 66 procent op hbo-niveau en 27 procent op wo-niveau; 50 procent volgt deze opleiding in voltijd en 44 procent in deeltijd.
- Ongeveer de helft van de 'verderleeders' is tevreden over de aansluiting van hun afgesloten hbo-opleiding op hun vervolgopleiding. De respondenten die verder leren en een niet sport-

gerelateerde opleiding volgen en de respondenten die een wo-vervolgopleiding volgen zijn minder tevreden over de aansluiting tussen hun afgeronde hbo-opleiding en hun vervolgo-pleiding dan de andere groepen.

- 99 procent van de afgestudeerden heeft 1 of meer banen gehad na het afstuderen aan een hbo-sportopleiding, 70 procent van deze banen is sportgerelateerd.

Situatie september-november 2008: groep werkenden zonder vervolgo-pleiding

- Van de banen van afgestudeerden, die zich op de arbeidsmarkt hebben begeven (peildatum september - oktober 2008) is 75 procent volledig sportgerelateerd en 9 procent gedeeltelijk sportgerelateerd.
- Bij het merendeel van de respondenten (ongeveer 41%) die zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt en gekozen hebben voor een niet-sportgerelateerde functie, lijkt sprake te zijn van een min of meer bewuste persoonlijke afweging, waarbij de niet-sportgerelateerde banen op grond van een aantal kenmerken (aanstellingsomvang, beloningsniveau, inhoudelijke aspecten) aantrekkelijker gevonden lijken te worden dan sportgerelateerde banen.
- 61 procent van de afgestudeerden met een sportgerelateerde functies is docent lichamelijke opvoeding verder is een substantieel deel van de afgestudeerden (7%) sportinstructeur terwijl deze functie wordt gezien als een functie op mbo-niveau.
- De sportgerelateerde functies van de respondenten bevinden zich vooral in het onderwijs (62%), binnen sportverenigingen (7%) en overheid en semi-overheid (7%).
- Gemiddeld werkt de groep werkenden 33,6 uur per persoon in sportgerelateerde banen (27,0 uur per sportgerelateerde baan). 68 procent van de banen betreft een vast contract, 28 procent een tijdelijk contract; 4 procent is vrijwilligerswerk.
- Sportgerelateerde banen kenmerken zich vooral door praktische, uitvoerende taken, instructietaken en organisatorische taken. Aan beleids- en managementtaken, adviseren over trainingsschema's, behandelplannen en belastbaarheid wordt duidelijk minder belang gehecht.
- Bij 82 procent van de sportgerelateerde functies geldt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis. Een hbo-sportopleiding is voor 76 procent van alle sportgerelateerde functies van de hbo-afgestudeerden de opleidingseis.
- Van de afgestudeerden, die inmiddels de arbeidsmarkt hebben betreden en geen vervolgo-pleiding meer volgen, is 81 procent nooit werkloos geweest. Van de groep afgestudeerden die wel eens werkloos is geweest was de grootste groep (n=93) 1 keer werkloos.
- De werkloosheid onder de afgestudeerden die geen vervolgo-pleiding (meer) volgen, bedroeg ten tijde van de telefonische enquête 2 procent (n=598).

Verschillen tussen werkenden met en zonder vervolgo-pleiding in september-november 2008

- Werkenden zonder vervolgo-pleiding hebben vaker een geheel of gedeeltelijk sportgerelateerde baan dan werkenden die momenteel een vervolgo-pleiding volgen (84% versus 76%).
- Respondenten die momenteel een vervolgo-pleiding volgen met één of meer bijbanen werken gemiddeld 19,6 uur per week per sportgerelateerde baan en gemiddeld 22,8 uur per week per persoon (meerdere banen mogelijk) in sportgerelateerde functies. Voor de afgestudeerden die geen vervolgo-pleiding (meer) volgen bedragen deze gemiddelden respectievelijk 27,0 en 33,6 uur per week.
- Het percentage vaste contracten ligt onder werkenden zonder vervolgo-pleiding (68%) hoger dan onder werkenden die momenteel een vervolgo-pleiding volgen(53%).

Verschillen tussen respondenten naar cohort

- Van de afgestudeerden van cohort 2006/ 2007 is verhoudingsgewijs een groter deel direct uitgestroomd naar de arbeidsmarkt dan bij hun soortgenoten uit het cohort 2003/ 2004 (68% versus 61%).
- Gemiddeld hebben afgestudeerden van de cohorten 2003/ 2004 en 2005/ 2006 een groter aantal sportgerelateerde banen per persoon dan afgestudeerden van het cohort 2006/ 2007, respectievelijk 1,1 en 0,9.
- Afgestudeerden van de cohorten 2003/ 2004 en 2005/ 2006 kiezen relatief minder vaak voor een voltijd studie dan afgestudeerden van het cohort 2006/ 2007.
- Afgestudeerden van het cohort 2003/ 2004 hebben vaker een vast contract (74%) dan afgestudeerden van de cohorten 2005/ 2006 (68%) en 2006/ 2007 (62%).

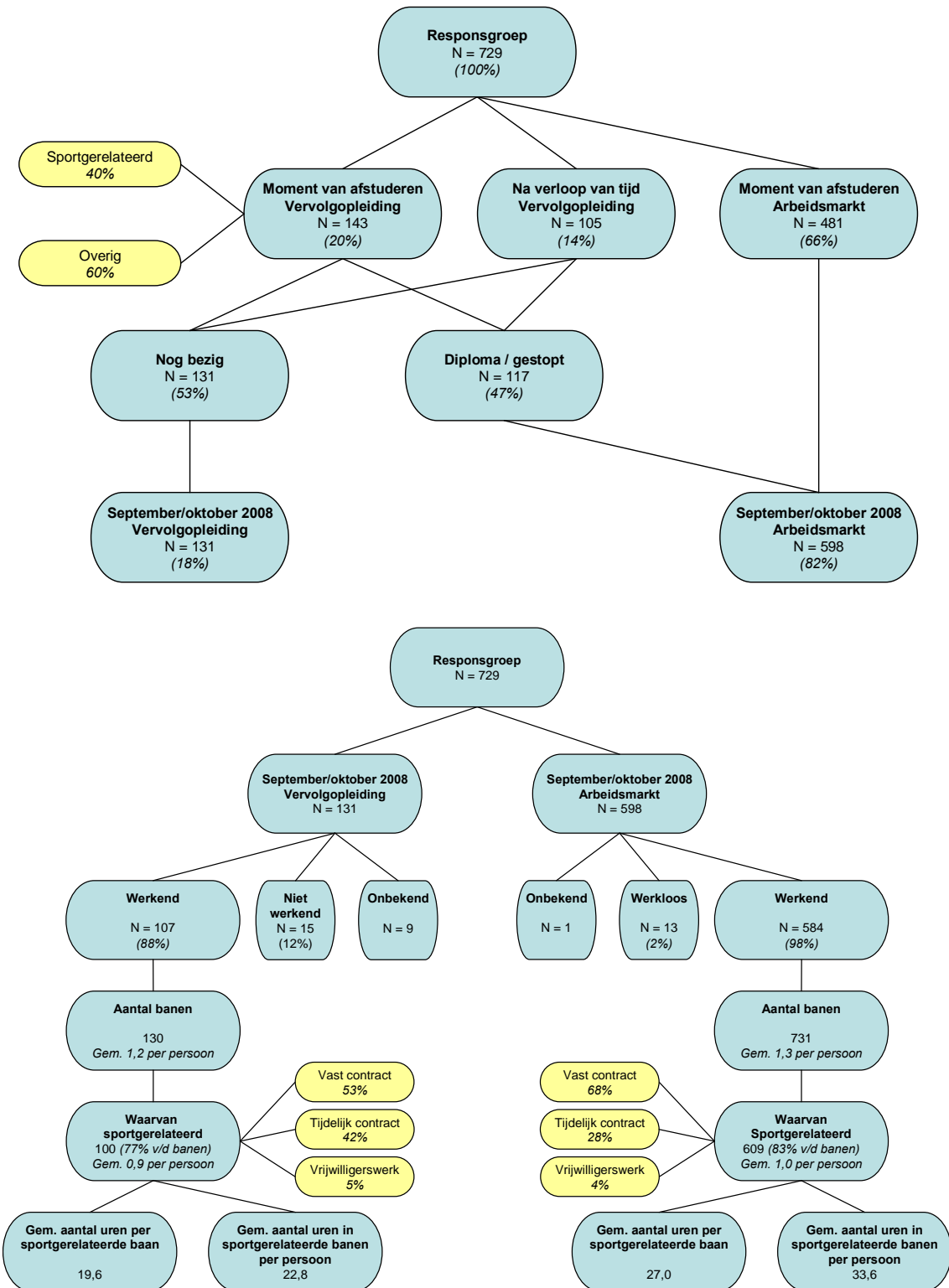
Tevredenheid over stage en studie

- 98 procent van de respondenten kon tijdens de opleiding meteen over een stageplaats beschikken.
- Over het algemeen is driekwart van de respondenten tevreden tot zeer tevreden over de stage. De tevredenheid over de aansluiting van de stage op de arbeidsmarkt scoort daarbij het hoogst (circa 80% tevreden tot zeer tevreden). Het minst tevreden zijn respondenten over begeleiding van de stage vanuit de opleiding en vanuit het stagebedrijf (circa 55% tevreden tot zeer tevreden).
- Over het algemeen zegt 60 procent van de respondenten tevreden tot zeer tevreden te zijn over de gevolgde hbo-sportopleiding. Het meest tevreden zijn respondenten over de 'sfeer op school'. Ook de 'manier van lesgeven' scoort relatief hoog. Het minst tevreden zijn respondenten over 'loopbaanbegeleiding' en 'organisatie van de opleiding'. Over dit laatste aspect is ongeveer 25 procent (zeer) ontevreden.
- 44 procent van de respondenten zegt niets te willen veranderen om te komen tot een betere aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt.

Combinatiefuncties

- 'Combinatiefuncties' zijn enigszins bekend bij afgestudeerden van hbo-sportopleidingen: 37 procent van de respondenten weet om wat voor functies het gaat.
- 84 procent van de respondenten acht zich zelf geschikt voor combinatiefuncties.
- De helft van de afgestudeerden zou zelf wel combinatiefunctionaris willen worden.

Figuur 3.5 – Loopbaan van afgestudeerden van hbo-opleidingen Sport en Bewegen

4 Werkgeversperspectief: de arbeidsmarkt voor afgestudeerden met een SB-profiel

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de arbeidsmarkt voor afgestudeerden met een Sport & Bewegen profiel vanuit het werkgeversperspectief bekeken. In eerste instantie bespreken we de onderzoeksopzet. Hoe is de steekproef getrokken en wat is de representativiteit en betrouwbaarheid? Vervolgens worden de kenmerken van organisaties gegeven op het werkveld Sport en Bewegen. Welke sportgerelateerde functies komen er in de organisaties van de steekproef voor, wat voor kerntaken spelen een rol en welke opleidingseisen worden hieraan gesteld? Hierop volgt een arbeidsmarktanalyse van de afgelopen en komende vijf jaar. De uitbreidings- en vervangingsvraag staan hierbij centraal. We sluiten het hoofdstuk af met een analyse van de opvattingen van werkgevers over sportgerelateerde stages en de wijze waarop organisaties hun het opleidingsbeleid voor sportgerelateerde functies vorm geven.

4.2 Respons en representativiteit

De steekproef is door middel van een e-mail enquête benaderd. Een relatief klein gedeelte van de steekproef waarbij het e-mailadres ontbrak (4,7%), is per post verzonden. Nadien hebben er via e-mail en telefonische rondes rappelacties plaatsgevonden. De vragen zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

- kenmerken van de organisatie op het werkveld Sport en Bewegen
- formatieontwikkeling van de afgelopen 5 jaar
- formatieontwikkeling in de komende 5 jaar
- stage en sportgerelateerde opleidingen
- opleidingsbeleid en -praktijk.

Naar analogie van de eerste 'arbeidsmarktmonitor sport' (nulmeting) hebben we de steekproef onderverdeeld in de drie volgende hoofdsectoren:

1. sportverenigingen;
2. branche-eigen (sportbonden en -koepels; sportscholen en fitness-centra; zwembaden; overheidsdiensten m.b.t. sport, outdoor);
3. aanpalend (toerisme & recreatie; onderwijs; zorg & welzijn; justitie, politie, brandweer en defensie).

Ad 1. Sportverenigingen

Wat betreft de eerste sector, sportverenigingen, is er door de NOC*NSF een selectie gemaakt waarbij 19 sportdisciplines zijn betrokken. De totale populatie van deze groep bedraagt 15.815 verenigingen, de netto steekproef 380. Bij het bepalen van de netto steekproefomvang (omvang responsgroep) voor de sector sportverenigingen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd: a) foutenmarge van 5 procent, b) 95 procent betrouwbaarheidsmarge, c) ondergrens van 5 ver-

enigingen per bond. Voor het bepalen van de bruto steekproefomvang zijn we uitgegaan van 25 procent respons. Om die te realiseren zijn in totaal 1.518 verenigingen benaderd.

Ad 2. Branche-eigen sector

De branche-eigen sector beslaat de sportbonden zelf, sportscholen/fitnesscentra, zwembaden, buitensportondernemingen, gemeenten en provinciale sportraden. De totale populatie van deze sector omvat 1.761 organisaties. Rekening houdend met dezelfde condities als bij de sportverenigingen, komt de netto en bruto steekproef respectievelijk uit op 319 en 1.268 organisaties.

Ad 3. Aanpalende sector

Ook is onderzocht in hoeverre sportgerelateerde arbeid in aanpalende sectoren plaatsvindt. De volgende sectoren zijn hierbij betrokken: toerisme&recreatie, onderwijs, zorg & welzijn, justitie, politie, defensie en brandweer. Op populatieniveau gaat het in totaal om 18.731 organisaties. Op grond van de eerder geformuleerde criteria met betrekking tot betrouwbaarheid en respons is de netto steekproefomvang bepaald op 394 organisaties en is de vragenlijst verspreid onder 1.553 organisaties.

Niveau van de steekproef

In bijlage 4.1 is een onderverdeling gegeven van de bovengenoemde drie hoofdsectoren: sportverenigingen, branche-eigen en aanpalend. In drie kolommen achtereenvolgens: de populatie, de netto- en bruto steekproef. Voor de goede orde zij vermeld, dat de representativiteit betrekking heeft op het niveau van de drie hoofdsectoren: sportverenigingen, branche-eigen en aanpalend. De representativiteit van de onderzoeksgegevens *ligt dus in de vergelijking van deze drie hoofdsectoren*, waarbij de steekproef is getrokken. Vanwege de haalbaarheid van het onderzoek is dit binnen de hoofdsectoren *zelf* niet gedaan en is er verhoudingsgewijs gezocht naar een betrouwbare bestandsopbouw. De netto steekproef is overigens groter uitgevallen dan de strikt gehanteerde steekproefberekening. Dit komt vanwege het streven om bij ieder bond of subsector tenminste een respons van 5 ingevulde vragenlijsten te realiseren.

Bestandsopbouw

De bestandsopbouw is via verschillende kanalen tot stand gekomen. Contactgegevens van de betreffende sportverenigingen en -bonden zijn door het NOC*NSF verzameld en aangeleverd bij de onderzoekers. Ook Calibris (kenniscentrum voor leren in de praktijk in Zorg, Welzijn en Sport) en diverse betrokken hogescholen hebben hun stagegegevens beschikbaar gesteld. Tot slot heeft de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) de contactgegevens van haar leden voor het onderzoek beschikbaar gesteld.

Typering respondenten

Van de organisaties die de vragenlijst hebben teruggestuurd is het merendeel van de respondenten (circa 70%) actief in management functies. Een relatief kleiner gedeelte (circa 20%) is werkzaam in een P&O functie of heeft zitting in het bestuur van een sportvereniging. Tevens is de vragenlijst ingevuld door docenten lichamelijke opvoeding of beleidsmedewerkers sport (circa 10%) en incidenteel door bewegingsagogen, jeugdwerkers sport, of trainers (< 1%).

(Non-) Responsverdeling en regionale spreiding

In onderstaande tabel 4.1 is de responsverdeling van de e-mailenquête weergegeven. In de daaropvolgende tabel 4.2 de regionale spreiding hiervan. Het totale responspercentage komt uit op 19,0 procent van de bruto steekproef en 75,4 procent van de nagestreefde netto respons.

De branche-eigen sector scoort het hoogst, gevolgd door de aanpalende sector. De sportverenigingen zijn relatief het minst vertegenwoordigd, we zullen daar zo nog op terugkomen. In bijlage 4.2 is een meer gedetailleerde onderverdeling van de respons binnen de hoofdsectoren opgenomen. Hierbij is per subsector de respons weergegeven.

Tabel 4.1 – (Non-) Responsverdeling

	Netto steekproef	Bruto steekproef	Respons	Percentage van Bruto steekproef	Percentage van streefrespons
Sportverenigingen	380	1.518	193	12,7%	50,8%
Branche-eigen	319	1.267	291	23,0%	91,2%
Aanpalend	394	1.553	340	21,8%	86,3%
Totaal	1.093	4.338	824	19,0%	75,4%

Tabel 4.2 – Regionale spreiding van de respons

CWI district	Sportvereniging		Branche-eigen		Aanpalend		Totaal	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Noord	21	12,9%	12	9,4%	26	9,6%	59	10,5%
Noordwest	12	7,4%	13	10,2%	33	12,1%	58	10,3%
Middenwest	42	25,8%	29	22,8%	57	21,0%	128	22,8%
Zuidwest	24	14,7%	12	9,4%	28	10,3%	64	11,4%
Zuidoost	30	18,4%	33	26,0%	48	17,6%	111	19,8%
Oost	34	20,9%	28	22,0%	80	29,4%	142	25,3%
Totaal	163	100%	127	100%	272	100%	562 *	100%

* Berekening op basis van bekende postcodes.

Redenen voor non-respons

Wat zijn de redenen voor non-respons? Van het totaal aantal verstuurd e-mail en brieven is een gedeelte niet aangekomen, de zogenoemde 'bounce-email' (11,6%). Van de correct geadresseerde respondenten hebben er 619 expliciet kenbaar gemaakt niet mee te willen of kunnen werken aan de enquête. De redenen hiervoor zijn als volgt:

- Sportverenigingen hebben overwegend als reden voor non-respons aangegeven dat de betreffende vereniging te klein is om met een dergelijke landelijke monitor mee te werken. De lijst is in de ogen van veel sportverenigingen te complex en te veel geënt op het professionele organisaties en bedrijven in plaats van kleinere verenigingen waarbij hoofdzakelijk vrijwilligers werken. Veel sportverenigingen blijken niet in staat het aantal fte van hun (vrijwillige) medewerkers te berekenen. Alhoewel er zoveel mogelijk is geprobeerd om dergelijke vragen en onduidelijkheden te beantwoorden (en de lijst dan wel met telefonische ondersteuning af te nemen), ligt hierin een belangrijke verklaring waarom veel verenigingen hun medewerking niet hebben verleend.
- Binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren geven respondenten relatief vaak aan geen tijd te hebben. Dit komt bijvoorbeeld veel voor bij commerciële organisaties en het onderwijs. Daarnaast zijn argumenten gegeven als: "niet van toepassing, we worden doodgegooid met enquêtes".

Representativiteit

Zoals eerder aangegeven is de netto respons binnen de drie onderscheiden sectoren achtergebleven bij het uitgangspunt om op het niveau van deze drie sectoren met een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent uitspraken te kunnen doen op het niveau van de populatie. Met name voor de sector sportverenigingen blijft de gerealiseerde respons achter bij de streefrespons die nodig is om uitspraken te kunnen doen met een betrouwbaarheid van 95 procent. Tegelijkertijd is de gerealiseerde netto respons nog steeds voldoende groot om bevindingen uit het onderzoek te kunnen generaliseren naar de drie onderscheiden hoofdsectoren. Op basis van een respons van 193 sportverenigingen ligt het betrouwbaarheidsniveau tussen de 93 en 94 procent. Voor de beide andere sectoren ligt de betrouwbaarheid tussen de 94 en 95 procent. Statistisch gezien beschikt het onderzoek dus over een behoorlijke basis om onderzoeksbevindingen te generaliseren naar de populaties van sportverenigingen, branche-eigen organisaties en organisaties uit aanpalende sectoren.

Naast het vaststellen van de statistische betrouwbaarheid is het belangrijk om na te gaan of de responsgroep op relevante kenmerken systematisch afwijkt van de non-responsgroep. Dat is slechts ten dele mogelijk, omdat er geen eigenstandig non-respons-onderzoek is uitgevoerd. Het responsoverzicht in bijlage 4.2 maakt duidelijk dat binnen er binnen iedere sector een aantal deelsectoren is, dat verhoudingsgewijs over- of ondervertegenwoordigd is in de responsgroep. Mogelijkerwijs is dit gegeven van invloed op de representativiteit van sommige onderzoeksbevindingen. Dit is echter moeilijk na te gaan. Daarnaast beschikken we over enig inzicht in de redenen van non-respons van aangeschreven organisaties, die expliciet geweigerd hebben om mee te werken aan het onderzoek. Voor branche-eigen en aanpalende organisaties was de hoofdreden voor non respons tijdgebrek. Dit lijkt niet direct een indicatie voor een mogelijke systematische vertekening van de onderzoeksresultaten. Bij de sportverenigingen is vaak als argument gegeven, dat de vragenlijst in hun ogen te complex was en niet op hen van toepassing. Dit zou kunnen wijzen op een oververtegenwoordiging van sportverenigingen met een hogere organisatiegraad. Dit valt echter niet na te gaan.

Samenvattend gaan we er van uit dat de onderzoeksgegevens over het geheel genomen over een behoorlijke mate van representativiteit en betrouwbaarheid beschikken. Bij het trekken van conclusies over sportverenigingen zullen we op grond van de eerder genoemde overwegingen iets meer voorzichtigheid aan de dag leggen.

4.3 Kenmerken organisaties op het werkveld Sport en Bewegen

In deze paragraaf geven we enkele kenmerken van organisaties op het werkveld Sport en Bewegen. Daarbij wordt ingegaan op de volgende aspecten:

- het aantal werkzame personen en fte (4.3.1)
- het sportgerelateerde aandeel binnen een organisatie (4.3.2)
- het onderscheid tussen betaalde en vrijwillige medewerkers (4.3.3)
- de meest voorkomende functies en opleidingseisen (4.3.4)
- de belangrijkste kerntaken in sportgerelateerde functies (4.3.5)

In paragraaf 4.2 en meer specifiek in bijlage 4.2 is te zien hoe de respons binnen de drie hoofdsectoren verdeeld is. Bijlage 4.3 geeft inzicht in de sector of sectoren waartoe de organisaties uit de responsgroep zichzelf hebben toegerekend. Hieruit blijkt dat er een substantiële groep

organisaties (N=161; 19,5%) is, die zichzelf tot meerdere (sub-)sectoren rekent. In zekere zin kunnen we dus spreken van een bepaalde *branchevervaging*. Dit gegeven lijkt een belangrijke trend binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen te markeren, maar maakt het tegelijkertijd lastiger om organisaties eenduidig te categoriseren. Ook in andere onderzoeken wordt een vermenging van voorheen eigenstandige branches gesignaleerd. Een goed voorbeeld hiervan is een onlangs uitgevoerd onderzoek door ‘Van Es Marketing Services’ binnen de zwembadbranche¹⁴. Hieruit blijkt dat exploitanten van zwembaden meer en meer te vinden zijn onder commerciële bedrijven, die een breed aanbod verzorgen op het gebied van sport, wellness en recreatie.

4.3.1 Personen en fte binnen responsgroep

Tabel 4.3 geeft het gemiddeld aantal medewerkers en fte uit de steekproef, gesplitst over de drie hoofdsectoren. De respons in deze tabel is lager dan in tabel 4.1, omdat relatief veel respondenten moeite hadden om de desbetreffende gegevens in te vullen. Dit doet zich, in lijn met eerder gemaakte opmerkingen over de redenen voor de achterblijvende respons bij sportverenigingen, het sterkst voor bij sportverenigingen. Binnen branche-eigen en aanpalende sectoren heeft circa 25 procent van de respondenten de vragenlijst ingevuld met betrekking tot een specifiek organisatieonderdeel. Sportverenigingen hebben vrijwel uitsluitend de totale organisatie (kader) als uitgangspunt genomen.

Tabel 4.3 – Gemiddeld aantal medewerkers, fte, deeltijdfactor en totaal aantal fte

	Sportvereniging (N=125)	Branche-eigen (N=255)	Aanpalend (N=290)
Aantal medewerkers	2.915	40.077	131.371
Aantal fte	407	28.532	89.820
Gemiddeld aantal medewerkers	23,3	157,2	451,4
Gemiddeld aantal fte	3,3	111,9	308,7
Deeltijdfactor	0,14	0,71	0,68

Ruim 18 procent (N=670) van de respondenten heeft te kennen gegeven dat er binnen hun organisatie *geen sportgerelateerde medewerkers* zijn. Verhoudingsgewijs betreft dit aandeel in de sportverenigingen, branche-eigen en aanpalende sectoren, respectievelijk: 22, 0 en 33 procent. Bij sportverenigingen zijn het vooral kleinschalige verenigingen in de ‘marges van de sport’ (bridgeclubs, motorsport, ponyclubs et cetera), die aangeven niet over sportgerelateerde functies te beschikken. Binnen aanpalend betreft dit vooral de sectoren toerisme & recreatie, zorg & welzijn.

4.3.2 Sportgerelateerde medewerkers en fte

Tabel 4.4 geeft inzicht in het aandeel sportgerelateerde medewerkers. Sportverenigingen kennen relatief gezien het meeste aandeel sportgerelateerde medewerkers (63,2%). Binnen branche-eigen en aanpalende sectoren ligt dit percentage respectievelijk op 8,0 en 3,4 procent.

14 www.sport.nl

Tabel 4.4 – Percentage sportgerelateerde medewerkers

	Sportvereniging (N=125)	Branche-eigen (N=255)	Aanpalend (N=290)
Aantal sportgerelateerde fte	257	2.292	3.049
Percentage sportgerelateerde medewerkers	63,2%	8,0%	3,4%
Gemiddeld aantal sportgerelateerde fte	2,1	9,0	10,5

4.3.3 Onderscheid tussen betaalde en vrijwillige medewerkers

Bij sportverenigingen werken de meeste sportgerelateerde medewerkers op vrijwillige basis (zie tabel 4.5 onderste twee regels). In de overige sectoren liggen deze verhoudingen andersom. Tussen de drie en acht procent werkt vrijwillig - de ruime meerderheid op betaalde basis. In de eerste twee regels van de tabel is het onderscheid tussen sportgerelateerde betaalde en vrijwillige fte doorgerekend. Deze cijfers zijn gebaseerd op het aandeel sportgerelateerde fte uit tabel 4.4.

Tabel 4.5 – Percentage sportgerelateerde betaalde en vrijwillige medewerkers

	Sportvereniging (N=125)	Branche-eigen (N=255)	Aanpalend (N=290)
Aantal sportgerelateerde betaalde fte	39	2.234	2.811
Aantal sportgerelateerde vrijwillige fte	218	58	233
Percentage sportgerelateerde betaalde fte	15%	97%	92%
Percentage sportgerelateerde vrijwillige fte	85%	3%	8%

4.3.4 Onderverdeling binnen subsectoren en sportdisciplines

Ter aanvulling op de hierboven gepresenteerde gegevens uit paragraaf 4.3.1, 4.3.2 en 4.3.3, is in bijlage 4.4 een onderverdeling opgenomen voor elk van de drie hoofdsectoren. De tabellen b4.1, b4.2 en b4.3 geven per subsector of sportdiscipline het volgende weer: het (gemiddeld) aantal medewerkers en fte, het aandeel sportgerelateerde medewerkers en het aandeel betaalde krachten en vrijwilligers. Voor de goede orde zij vermeld, dat de representativiteit van het onderzoek betrekking heeft op het niveau van de drie hoofdsectoren - waarbij de steekproef is getrokken. De onderverdeling per subsector geeft dus een indicatief beeld hoe de hierboven gepresenteerde percentages zijn opgebouwd.

Bij de deelgenomen sportdisciplines varieert de nagestreefde respons nogal. Zo is bijvoorbeeld voetbal ondervetegenwoordigd ten opzichte van turnen. Tevens is er bij aantal disciplines een enkele vragenlijst beantwoord, of in het geval van hockey en zwemmen helemaal niets.

Binnen de branche-eigen sector wordt het percentage sportgerelateerde werkgelegenheid sterk naar beneden gedrukt door de categorie overheid (gemeenten en provinciale sportraden) binnen de responsgroep. Zonder de categorie overheid zou het sportgerelateerde percentage uitkomen op 62,1 procent. In absolute zin (ten opzichte van het totale aandeel sportgerelateerde fte) is de sportgerelateerde werkgelegenheid binnen de categorie overheid overigens aanzienlijk.

In de aanpalende sector hebben we een aantal werkvelden geclusterd tot de categorieën zorg, welzijn en veiligheid. De sectoren toerisme&recreatie, welzijn en voortgezet onderwijs hebben een relatief hoog percentage sportgerelateerde fte, alhoewel dit in vergelijking met de branche-eigen sectoren en sportverenigingen beduidend lager ligt. In absolute zin (ten opzichte van het totale aandeel sportgerelateerde fte) is de sportgerelateerde werkgelegenheid binnen het voortgezet onderwijs en het middelbaar en hoger beroepsonderwijs aanzienlijk. Dit geldt ook overigens ook voor de sectoren welzijn en veiligheid.

4.3.5 Overzicht meest voorkomende functies en opleidingseisen

Respondenten konden voor 17 verschillende sportgerelateerde functies het aantal fte aangeven binnen hun organisatie. Iedere respondent is gevraagd om binnen deze lijst van 17 sportgerelateerde functies de 5 meest voorkomende functies aan te geven.

Tabel 4.6 – Totaal aantal fte sportgerelateerde functies

	Sportvereniging		Branche-eigen		Aanpalend		Totaal	
	N	Totaal fte	N	Totaal fte	N	Totaal fte	N	Totaal fte
Trainer/coach	87	400	44	229	19	118	150	747
Sport- & bewegingsbegeleider/sport(bege)leider	16	59	36	126	34	561	86	746
Sportinstructeur (bijv. fitnessinstructeur)	9	124	73	621	24	322	106	1066
Docent LO / leraar bewegingsonderwijs	1	5	12	47	102	796	115	847
Toezichthoudende zwembadmedewerker	0	0	47	212	5	36	52	247
Allround zwembadmedewerker	0	0	81	591	4	54	85	646
Beleidsmedewerker sport	6	19	87	200	19	59	112	278
Sportopbouw-/ sportbuurtmedewerker	1	5	9	12	11	74	21	90
Bewegingsagoog	1	3	4	8	11	48	16	59
Activiteitenbegeleider	9	72	15	35	17	83	41	190
Recreatiemedewerker	4	6	7	15	11	97	22	118
BOS- medewerker	2	3	27	62	13	137	42	202
Verenigingsmanager	12	10	18	20	4	4	34	33
Verenigingsondersteuner	14	34	22	24	1	2	37	60
Combinatiefunctie sport en bewegen	0	0	9	14	14	69	23	83
Combinatiefunctie sport en welzijn	1	2	6	7	6	37	13	46
Operationeel manager sport en bewegen	2	3	59	159	13	65	74	227
Overige functies	28	126	81	316	43	907	152	1349
Totaal	193	870	637	2.696	351	3.467	1.181	7.033

Aan de respondenten is gevraagd om voor ieder van de hiervoor genoemde 17 functies de opleidingseisen te vermelden. Het volledige overzicht van functies en functie-eisen is terug te vinden in tabel b4.4. Tabel 4.7 beschrijft het algemene beeld ten aanzien van de opleidingseisen voor de sportgerelateerde functies. De voornaamste conclusies zijn de volgende:

- Sportgerelateerde opleidingen op mbo-niveau (33,9%) en hbo-niveau (25,7%) worden het vaakst genoemd als functie-eis.

- Ook een sportgerelateerde opleiding onder mbo niveau (vmbo sport, dienstverlening en veiligheid) wordt relatief vaak gevraagd. Deze functie-eis wordt het meeste genoemd bij functies als trainer, sportinstructeur of toezichthoudend zwembadmedewerker.
- In 85,1 procent van de gevallen wordt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis gesteld.
- Over het algemeen worden voor de meeste sportgerelateerde functies opleidingseisen gesteld. In een relatief klein aantal gevallen worden geen opleidingseisen gesteld (3,2%).

Tabel 4.7 – Opleidingseisen voor sportgerelateerde functies

	%	N
Mbo- opleiding: Sport en Bewegen	33,90%	548
Hbo- opleiding: Sport en Bewegen	25,70%	416
Hbo- opleiding: Niet sportgerelateerd	6,80%	110
Sport gerelateerde opleiding onder mbo niveau	6,70%	108
Bondsopleiding	4,60%	75
Eén van bovenstaande opleidingen in combinatie met een bondsopleiding	4,10%	67
Mbo- opleiding: Niet sportgerelateerd	4,00%	64
Eén van bovenstaande opleidingen in combinatie met een brancheopleiding	3,80%	61
Wo- opleiding: Sport en Bewegen	3,50%	57
Geen opleidingseisen	3,20%	51
Brancheopleiding	2,80%	45
Wo- opleiding: Niet sportgerelateerd	0,90%	15
Totaal	100%	1.617

4.3.6 Kerntaken binnen sportgerelateerde functies

Om meer zicht te krijgen op de belangrijkste werkzaamheden binnen sportgerelateerde functies is aan de respondenten gevraagd om het belang aan te geven van zes soorten kerntaken voor de sportgerelateerde functies binnen hun eigen organisatie. Het gaat om de volgende zes kerntaken

- praktische taken – (zie grafiek b4.1)
- instructietaken – (zie grafiek b4.2)
- opstellen van trainingsschema's – (zie grafiek b4.3)
- organisatorische taken – (zie grafiek b4.4)
- beleidstaken – (zie grafiek b4.5)
- managementtaken – (zie grafiek b4.6)

In grafiek b4.1-b.4.6 is per kerntaak een overzicht gegeven van het belang van deze kerntaak voor de 17 in paragraaf 4.3.5 genoemde sportgerelateerde functies. Respondenten konden een waardering geven van 'in zeer grote mate' tot en met 'in zeer kleine mate'. In tabel b4.5 is een totaal overzicht opgenomen waarin het belang van de kerntaken is weergegeven met betrekking tot deze 17 sportgerelateerde functies.

Op grond van de grafiek b4.1-b.4.6 en tabel b4.5 kunnen we de volgende conclusies trekken:

- Praktische taken en instructietaken worden over het algemeen voor alle sportgerelateerde functies als belangrijk tot zeer belangrijk ervaren. Een uitzondering hierop vormen beleidsmedewerkers.

- Het 'opstellen van trainingsschema's en behandelplannen' wordt voor functies als trainer, sportinstructeur of bewegingsagoog over het algemeen belangrijker gevonden dan binnen andere functies.
- Het belang van organisatorische taken wordt binnen elke sportgerelateerde functie groot tot zeer groot geacht.
- Binnen de antwoorden op de vragen naar het belang van kerntaken 'beleidstaken' en 'managementtaken' zijn twee min of meer tegenoverstelde patronen te identificeren. Indien een functie meer praktisch en uitvoerend is, dan wordt er minder belang gehecht aan beleids- en managementtaken. Voor het werk van verenigingsmanagers, beleidsmedewerkers sport en operationeel managers sport en bewegen worden deze taken over het algemeen veel belangrijker gevonden dan voor andere functies.

4.4 Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de afgelopen 5 jaar

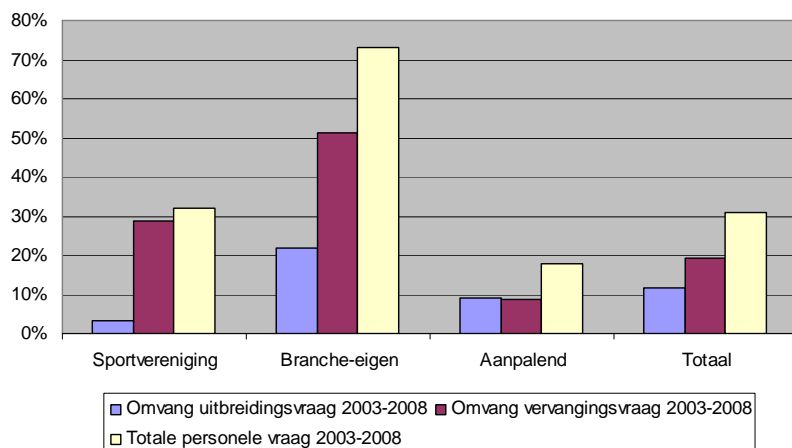
In deze paragraaf staat de formatie-ontwikkeling binnen organisaties met sportgerelateerde functies in de afgelopen 5 jaar centraal. De volgende vragen komen aan de orde:

- Hoeveel sportgerelateerde vacatures zijn er geweest en wat is de omvang van de uitbreidings- en vervangingsvraag bij sportgerelateerde functies?
- Welke deel hiervan is ingevuld door medewerkers met een sportgerelateerde opleiding?
- In hoeverre heeft men tijdens het werven knelpunten ervaren en welke zijn dit?
- Welke wervingskanalen zijn hierbij het meeste gebruikt?

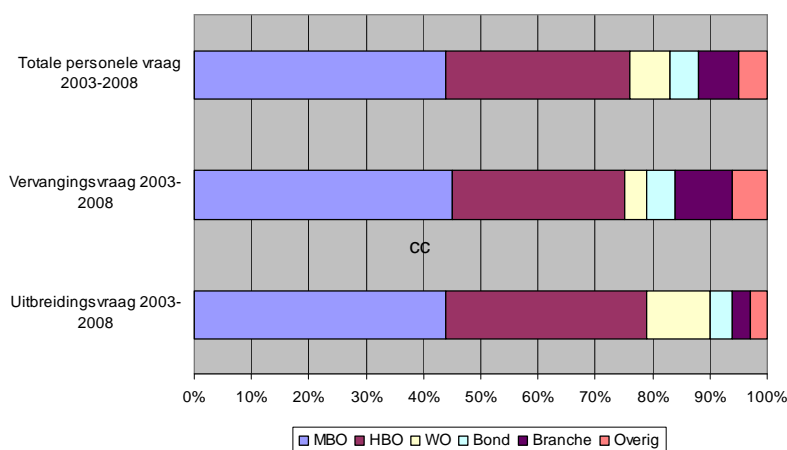
Grafiek 4.1 geeft inzicht in de uitbreidings- en vervangingsvraag van sportgerelateerde functies in de periode 2003-2008. Grafiek 4.2 maakt hierbij een onderscheid per type opleiding. In bijlage 4.4 zijn een drietal tabellen (tabel b4.6, b4.7 en b4.8) opgenomen die hierover een meer gedetailleerd cijfermatig inzicht geven. De voornaamste bevindingen uit deze grafieken en tabellen zijn:

- De totale uitbreidingsvraag bedraagt 11,5 procent, waarbij ten opzichte van de sportgerelateerde formatie 2003 relatief de grootste personele uitbreiding in de branche-eigen sectoren heeft plaatsgevonden (21,8%).
- De totale vervangingsvraag bedraagt 19,4 procent, ten opzichte van de totale sportgerelateerde formatie in 2003. Binnen de branche-eigen sectoren is de vervangingsvraag relatief het grootst (51,4%).
- In de aanpalende sectoren liggen de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag dicht bij elkaar. Binnen branche-eigen sectoren en sportverenigingen daarentegen is vervangingsvraag bepalend groter dan de uitbreidingsvraag.
- De totale personele vraag (uitbreiding plus vervanging) bedraagt 30,9 procent ten opzichte van het totaal volume aan sportgerelateerde formatie in 2003.
- Het merendeel van de personele vraag (uitbreiding en vervanging) ligt op mbo- en hbo-niveau, die respectievelijk 44 en 32 procent van de totale personele vraag vertegenwoordigen.

Grafiek 4.1 – Uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en totale personele vraag 2003-2008

Grafiek 4.2 – Uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en totale personele vraag 2003-2008 uitgesplitst per type opleiding

In tabel 4.8 geven we aan in hoeverre de vacatures in de periode 2003-2008 zijn ingevuld en in hoeverre dit gebeurd is door medewerkers met een sportgerelateerde opleiding. Ruim negentig procent van de sportgerelateerde vacatures is vervuld. Gemiddeld duurt het 3 maanden voordat een vacature is ingevuld (N=472). Ruim tweederde van de vacatures is ingevuld door medewerkers die een sportgerelateerde opleiding hebben afgerond. Sportverenigingen hebben relatief het minste aantal vervulde vacatures. Deze vacatures zijn verhoudingsgewijs bovendien relatief vaak ingenomen door sollicitanten die geen sportgerelateerde opleidingsachtergrond hebben. Aanpalende sectoren scoren in dit opzicht het hoogst.

Tabel 4.8 – Percentage vervulde vacatures en het aandeel vanuit een sportgerelateerde opleiding

	Sportvereniging		Branche-eigen		Aanpalend		Totaal	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Vacatures vervuld	85,6%	85	89,4%	230	94,5%	176	90,5%	491
Vervuld door sportgerelateerde opleiding	39,0%	83	69,0%	224	85,7%	174	68,7%	481

Tabel 4.9 geeft inzicht in de mate waarin organisaties met sportgerelateerde functies in de afgelopen 5 jaar knelpunten hebben ervaren bij het invullen van sportgerelateerde vacatures. Sportverenigingen ervaren op dit punt de meeste problemen (49% in grote mate tot zeer grote mate). Branche-eigen organisaties (36%) en aanpalende organisaties (18%) scoren in dit opzicht beïndrukkend lager.

Tabel 4.9 – Mate waarin organisaties knelpunten ervaren tijdens het werven

	Sportvereniging (N=99)	Branche-eigen (N=239)	Aanpalend (N=199)	Totaal (N=537)
In zeer grote mate	21%	10%	3%	9%
In grote mate	28%	26%	15%	22%
Noch in grote mate, noch in kleine mate	30%	27%	23%	26%
In kleine mate	8%	14%	23%	16%
In zeer kleine mate	12%	24%	38%	27%

De organisaties die knelpunten ervaren tijdens het invullen van hun vacatures geven hiervoor de volgende redenen (zie tabel 4.10):

- vacatures (alle 3 de sectoren) zijn te klein van omvang (26%)
- er is (alle 3 de sectoren) te weinig geschikt aanbod van personeel (30%).
- in de categorie 'overige redenen' (15%) worden binnen alle drie de hoofdsectoren zaken genoemd als - te grote - reisafstand en de ongunstige ligging van de werkplek; daarnaast wordt ook de spanning tussen de behoefte aan snelle beschikbaarheid van medewerkers en de - te - lange opzegtermijnen van die zelfde medewerkers als hinderlijk benoemd.
- sportverenigingen geven binnen de categorie 'overige redenen' specifiek aan een tekort aan vrijwilligers te ervaren en concurrentie te ondervinden van onder andere commerciële sport-scholen.

Tabel 4.10 – Achterliggende redenen (meerdere antwoorden mogelijk) van knelpunten bij vacaturevervulling

	Sportvereniging (N=120)	Branche-eigen (N=291)	Aanpalend (N=146)	Totaal (N=557)
Wij kunnen niet de salarissen bieden die sollicitantanten vragen	15%	14%	8%	13%
Onze vacatures zijn vaak te klein van formatieomvang om aantrekkelijk te zijn	21%	27%	27%	26%
Er is te weinig geschikt aanbod van personeel op de arbeidsmarkt	31%	34%	21%	30%
Wij hebben onregelmatige werktijden en zijn daardoor onvoldoende aantrekkelijk voor sollicitantanten	8%	13%	10%	11%
Het imago van onze organisatie (bedrijfstak) spreekt sollicitantanten te weinig aan	4%	5%	10%	6%
Overige redenen	21%	7%	25%	15%

Tabel 4.11 geeft een overzicht van de wervingskanalen die organisaties gebruiken voor de invulling van sportgerelateerde vacatures. Uit tabel 4.11 blijkt dat organisaties met sportgerelateerde functies een veelheid van wervingskanalen gebruiken om hun vacatures te vervullen. Het meest gebruikte wervingskanaal is het eigen netwerk. Ook websites en het zetten van advertenties scoren hoog. Er blijkt geen wezenlijk verschil te zitten tussen de sportverenigingen, branche-eigen of aanpalende sectoren.

Tabel 4.11 – Gebruikte wervingskanalen

	Totaal (N=1479)
Centrum voor werk en inkomen (CWI)	5%
Advertentie in krant en/of vakblad	19%
Commercieel uitzendbureau	4%
Werknemerspool vanuit gemeente, sportraad of overkoepelde stichting	2%
Contact met sportgerelateerde opleiding mbo	11%
Contact met sportgerelateerde opleiding hbo	7%
Contact met sportgerelateerde opleiding wo	1%
Eigen netwerk	31%
Website	19%

4.5 Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de komende 5 jaar

In de vorige paragraaf is de formatieontwikkeling van de afgelopen vijf jaar (2003-2008) behandeld. In deze paragraaf staan de *komende vijf jaar* (2008-2013) centraal. Hierbij gaan we in op de volgende aspecten:

- De ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage naar sportgerelateerde functies (groei, stabilisering of krimp?).
- De redenen voor krimp of groei.

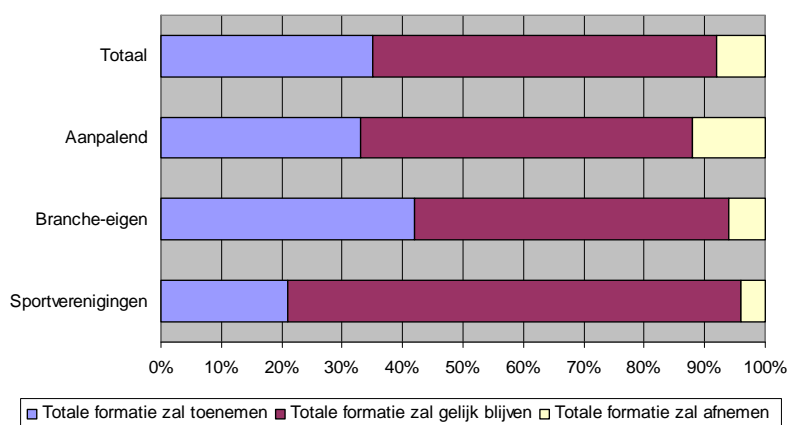
- Formatie-ontwikkeling binnen de 17 eerder genoemde sportgerelateerde functies.
- De verhouding tussen uitbreidingsvraag en vervangingsvraag.

We hebben de respondenten gevraagd om een inschatting te geven van de verwachte formatie-ontwikkeling voor hun organisatie in algemene zin (ontwikkeling totale formatie) en van de verwachting van de ontwikkeling van de sportgerelateerde formatie in de periode 2008-2013 ('in de komende 5 jaar'). Grafiek 4.3, 4.4 en tabel b4.9 geven informatie over de verwachtingen van de respondenten in algemene zin: zal de (totale en sportgerelateerde) formatie toenemen, gelijk blijven of afnemen?

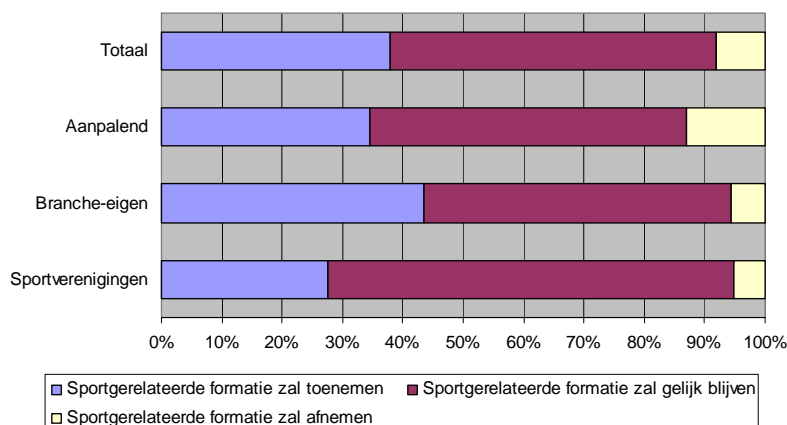
De voornaamste bevindingen ten aanzien van groei, krimp en stabilisering van de totale en de sportgerelateerde formatie zijn als volgt:

- Het verwachtingspatroon ten aanzien van de formatie-ontwikkeling in de komende 5 jaar in algemene zin en specifiek met betrekking tot sportgerelateerde formatie is nagenoeg identiek.
- Totale formatie: het merendeel van de organisaties (57%) verwacht in omvang gelijk te zullen blijven. Een aanzienlijk deel (35%) geeft aan te zullen gaan groeien binnen 5 jaar. Een relatieve minderheid (8%) verwacht een formatieafname.
- Totale formatie: de branche-eigen en de aanpalende sector kennen meer 'groeiers' (respectievelijk 42% en 33%) dan de sector sportverenigingen (21%).
- Sportgerelateerde formatie: net als bij de totale formatieontwikkeling verwacht het merendeel van de organisaties dat de sportgerelateerde formatie zal gelijk blijven (54%). Tevens geeft een aanzienlijk deel (38%) aan te zullen gaan groeien binnen 5 jaar. Een relatieve minderheid (8%) verwacht een formatieafname.
- Sportgerelateerde formatie: de branche-eigen sector (43,6%) en de aanpalende sector kennen meer 'groeiers' (34,5%) dan de sector sportverenigingen (27,6%).

Grafiek 4.3 – Totale formatieontwikkeling 2008-2013

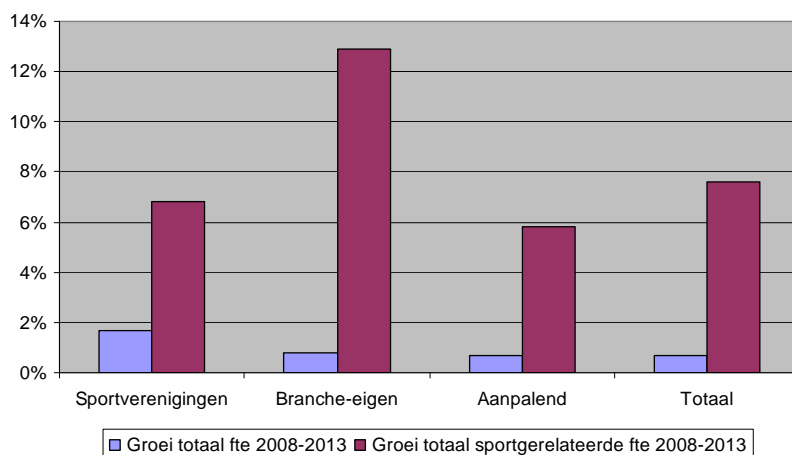
Grafiek 4.4 – Totale sportgerelateerde formatieontwikkeling 2008-2013

Grafiek 4.5 en tabel b4.10 geven meer specifiek inzicht in de groei van het totaal aantal fte en het totaal aantal sportgerelateerde fte binnen de responsgroep in de periode 2008-2013, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages. De voornaamste conclusies zijn:

- De door de respondenten verwachte groei voor sportgerelateerde formatie ligt aanzienlijk hoger dan de door hen verwachte groei van de totale formatie (7,6% ten opzichte van 0,7%).
- Ontwikkeling totale formatie: de groeiverwachting voor de totale formatie voor de organisaties uit de responsgroep bedraagt 0,7 procent. Binnen sportverenigingen ligt dit percentage iets hoger dan in beide andere sectoren.
- Ontwikkeling sportgerelateerde formatie: de sterkste sportgerelateerde groei wordt binnen de branche-eigen sector (12,9%) verwacht.

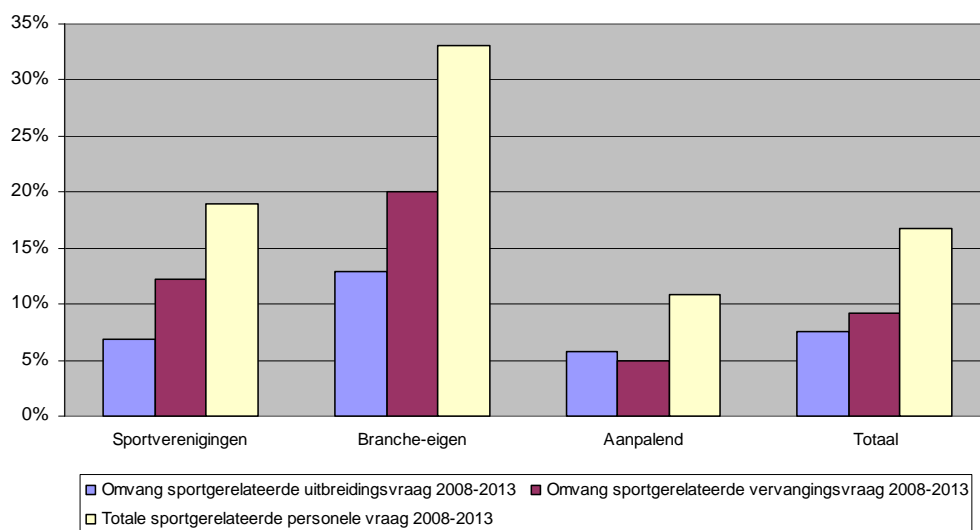
Grafiek 4.5 – Totale sportgerelateerde formatieontwikkeling 2008-2013

In grafiek 4.6 en tabel b4.11 worden de uitbreidingsvraag, de vervangingsvraag en de totale sportgerelateerde vraag in de periode 2008-2013 afgezet ten opzichte van de totale sportgerelateerde formatie in 2008. De voornaamste conclusies zijn:

- De vervangingsvraag (9,2%) ligt iets hoger dan uitbreidingsvraag (7.6%), behalve in de aanpalende sector waar beide percentages dicht bij elkaar liggen.
- In de branche-eigen sectoren verwacht men de grootste vervangingsvraag (20,1%).
- De totale personele vraag (uitbreiding en vervanging) komt neer op 16,8 procent ten opzichte van de totale sportgerelateerde formatie eind 2008.

Grafiek 4.6 – Uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en totale sportgerelateerde personele vraag 2008-2013

Wanneer we de formatieontwikkeling in de komende 5 jaar uitsplitsen voor de 17 eerder onderscheiden functiegroepen, dan zijn met name de volgende functies aan te duiden als functies waarbinnen relatief veel groei (meer dan 7 procent van de totale groei) van de formatie verwacht wordt (tabel 4.12):

- trainer/coach
- sport- & bewegingsbegeleider
- sportinstructeur
- docent lichamelijke opvoeding
- sportopbouw-/sportbuurtwerker
- combinatiefunctie sport en bewegen
- combinatiefunctie sport en welzijn.

Gezien de relatief kleine aantallen respondenten in sommige cellen van tabel 4.16 is enige voorzichtigheid geboden bij het interpreteren van de resultaten. Desalniettemin lijken de cijfers te wijzen op twee trends binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen. Enerzijds valt een groei waar te nemen binnen overwegend instructiegerelateerde functies (de eerste 4 regels van de tabel; 37% van de totale groei), anderzijds zit er een groei van vergelijkbare omvang (+ 39%) in functies op het snijvlak van welzijn, onderwijs en sport (combinatiefunctie sport en bewegen, combinatiefunctie sport en welzijn, sportopbouw/sportbuurtwerker, BOS-medewerker). Aan de

krimpzijde valt met name de hoge score van de functie 'docent LO' op. Naast groeischolen is er binnen het onderwijs ook sprake van krimpscholen.

Tabel 4.12 – Groei (+fte) en/ krimp (-fte) van sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013

	N	Totale steekproef		N	Totale steekproef	
		Totaal aantal +fte	%		Totaal aantal -fte	%
Trainer/coach	46	46	8%	7	4,9	13%
Sport- & bewegingsbegeleider/sport(bege)leider	30	60	11%	2	0,8	2%
Sportinstructeur (bijv. fitnessinstructeur)	30	63	11%	3	3,6	10%
Docent LO / leraar bewegingsonderwijs	22	41,8	7%	15	13,5	36%
Toezichhoudende zwembadmedewerker	6	3,6	1%	0	0	0%
Allround zwembadmedewerker	16	19,2	3%	3	4,8	13%
Beleidsmedewerker sport	20	18	3%	5	2,5	7%
Sportopbouw-/ sportbuurtmedewerker	7	46,9	8%	2	1,2	3%
Bewegingsagoog	12	21,6	4%	0	0	0%
Activiteitenbegeleider	13	23,4	4%	2	0,4	1%
Recreatiemedewerker	6	15,6	3%	0	0	0%
BOS- medewerker	4	22,4	4%	2	3,6	10%
Verenigingsmanager	9	9,9	2%	0	0	0%
Verenigingsondersteuner	5	8	1%	2	0,6	2%
Combinatiefunctie sport en bewegen	27	99,9	18%	0	0	0%
Combinatiefunctie sport en welzijn	13	52	9%	0	0	0%
Operationeel manager sport en bewegen	12	19,2	3%	3	1,2	3%
Totaal	278	570,5	100%	46	37,1	100%

Redenen voor personele groei en krimp

Bij de groep respondenten die een groei of daling in de formatie verwacht, is gevraagd om de oorzaken voor deze groei (tabel 4.13) of krimp (4.14) aan te geven. Op basis van de gegeven antwoorden zijn de volgende conclusies te trekken:

- Sportverenigingen, die groei van de formatie verwachten, zien voornamelijk een toename vanuit de vraag van individuen als oorzaak van groei. Dit kan bijvoorbeeld tot stand komen doordat een bepaalde gemeente zijn grondgebied kan uitbreiden en/of doordat een vereniging zijn accommodatie kan uitbreiden.
- In de branche-eigen en aanpalende sectoren worden extra financiële middelen, bij voorbeeld om combinatiefuncties te ontwikkelen, beschouwd als een belangrijke oorzaak voor de te verwachten groei. In die zin lijkt de politieke aandacht voor sport en bewegen van de laatste jaren positief door te werken in de verwachte formatie-ontwikkeling. Daarnaast neemt ook de vraag vanuit individuen en bedrijven toe. Tevens wordt, net zoals bij sportverenigingen, gemeentelijke groei als een belangrijke trigger voor een toename van sportgerelateerde formatie gezien. Binnen het onderwijs worden ook de komst van brede scholen en uitbreiding van de buitenschoolse opvang als reden aangegeven voor een toename van de formatie.
- Een relatief klein gedeelte van de responsgroep ziet een daling in het vershiet wat betreft de formatieontwikkeling in de komende 5 jaar. Met name teruglopende leerlingenaantallen en in mindere mate het wegvallen van subsidies worden hierbij als oorzaken genoemd. Enkele sportverenigingen noemen bezuinigingen en het gebrek aan vrijwilligers als oorzaken voor de verwachte krimp in de formatie.

Tabel 4.13 – Achterliggende redenen voor groei in de formatieomvang

	Sportvereniging (N=33)	Branche-eigen (N=168)	Aanpalend (N=99)	Totaal (N=300)
Extra middelen combinatiefuncties	6%	14%	17%	15%
Andere subsidiestromen	3%	4%	9%	6%
Stijging leerlingenaantallen	39%	13%	19%	18%
Toename vraag individuen	36%	23%	20%	23%
Toename vraag bedrijven	0%	19%	9%	14%
Toename vraag zorgverzekeraars	0%	11%	7%	8%
Overige factoren	15%	16%	18%	17%

Tabel 4.14 – Achterliggende redenen voor krimp in de formatieomvang

	Sportvereniging (N=7)	Branche-eigen (N=16)	Aanpalend (N=24)	Totaal (N=47)
Wegvallen van subsidiestromen	0%	38%	17%	21%
Daling leerlingenaantallen	14%	13%	63%	38%
Afname vraag individuen	29%	0%	0%	2%
Afname vraag bedrijven	0%	0%	0%	0%
Afname vraag zorgverzekeraars	0%	0%	0%	0%
Overige factoren	57%	50%	21%	38%

4.6 Ervaringen met stages en sportgerelateerde opleidingen

Net zoals binnen andere beroepsopleidingen vormen stages bij opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen een belangrijk onderdeel van de opleiding. Stages zijn bij uitstek de brug tussen beroepsopleiding en werk. In deze paragraaf beschrijven we de opvattingen van werkgevers over stages op het gebied van Sport en Bewegen. In de vragenlijst is onderscheid gemaakt tussen de zogenoemde 'beroepspraktijkvorming (bpv)' in het middelbaar beroepsonderwijs en stageplaatsen in het hoger beroepsonderwijs. Daarnaast worden stageplaatsen onderscheiden ten behoeve van het wetenschappelijk onderwijs, bondsopleidingen en brancheopleidingen.

Tabel 4.15 laat zien hoeveel stage-/bpv-plaatsen er gemiddeld voor de verschillende typen opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen worden aangeboden en hoe de verdeling van deze stageplaatsen over de drie hoofdsectoren binnen het onderzoek is:

- Binnen sportverenigingen ligt het zwaartepunt (65%) bij stageplaatsen vanuit een bondsopleiding.
- Binnen de branche-eigen sectoren is vooral sprake van stageplaatsen ten behoeve van het mbo (35%) en in iets mindere mate brancheopleidingen (24%).
- In de aanpalende sectoren zijn de stageplaatsen meer evenredig verdeeld over studenten vanuit het mbo, het hbo en het wetenschappelijk onderwijs.

Tabel 4.15 – Gemiddeld aantal stage-/bmv-plaatsen per organisatie per jaar

	Sportvereniging (N=58)		Branche-eigen (N=386)		Aanpalend (N=271)		Totaal (N=715)	
Mbo (bmv plaatsen)	2	16%	5,7	35%	6,7	31%	5,7	25%
Hbo	2,5	19%	3,1	19%	5,1	24%	4,1	18%
Wo	-	0%	1,3	8%	6,4	30%	3,4	15%
Bondsopleiding	8,4	65%	2,2	14%	2,0	9%	5,6	25%
Brancheopleiding	-	0%	3,8	24%	1,3	6%	3,6	16%

Specifiek voor wat betreft de bmv in het middelbaar beroepsonderwijs is aan de respondenten gevraagd in hoeverre de betreffende organisatie door een Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KBB) erkend wordt als leerbedrijf. Niet-erkende leerbedrijven is gevraagd naar hun motivatie voor het ontbreken van een status als 'erkend leerbedrijf'.

Uit de uitgevoerde analyses (zie ook tabel 4.16) komen de volgende zaken naar voren:

- Verhoudingsgewijs zijn de meeste erkende leerbedrijven te vinden onder de branche-eigen en aanpalende organisaties. Binnen deze hoofdsectoren is respectievelijk 86 en 88 procent van de leerbedrijven 'erkend'.
- Binnen de hoofdsector 'sportverenigingen' is slechts een kwart van het aantal stagebieders als leerbedrijf erkend door een KBB.
- De meeste leerbedrijven op het gebied van Sport en Bewegen zijn erkend door Calibris. Een klein aantal bedrijven heeft een erkenning als leerbedrijf vanuit Kenwerk. Het gaat hierbij vooral om zwembaden of vakantieparken die ook zwemfaciliteiten aanbieden. Dit wordt vanuit het kwalificatiedossier 'Aqua Leisure Host' geregeld.

Tabel 4.16 – Erkenning door een Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KBB)

	Sportvereniging (N=33)	Branche-eigen (N=194)	Aanpalend (N=129)
Ja, door Calibris	24%	88%	86%
Ja, door Kenwerk	0%	2%	2%
Nee	76%	11%	12%

De opgegeven redenen voor het ontbreken van een status als erkend leerbedrijf variëren per sector (zie tabel 4.17). Binnen sportverenigingen is het fenomeen leerbedrijf in veel gevallen niet bekend of wordt het instituut 'erkend leerbedrijf' als niet relevant gezien: 'te klein, niet van toepassing op een vereniging etc.'. Binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren worden vooral 'onbekendheid' en 'te veel rondslomp' als reden opgegeven. Sommige respondenten in deze sectoren geven aan dat een status als erkend leerbedrijf geen prioriteit heeft of dat ze hun organisatie hiervoor te klein vinden.

Tabel 4.17 – Achterliggende redenen voor niet erkend zijn van bpv-plaatsen door een KBB

	Sportvereniging (N=25)	Branche-eigen (N=18)	Aanpalend (N=15)
Dit is geen bewuste keuze, wij zijn onbekend met de erkenning als 'leerbedrijf'	56%	44%	27%
Wij kiezen er bewust niet voor, te veel rondslomp	12%	22%	27%
Overige redenen	32%	33%	47%

De bereidheid bij niet-erkende leerbedrijven om in de toekomst alsnog de status van erkend leerbedrijven te verwerven is beperkt van omvang. Uit de gegeven antwoorden (zie tabel 4.18) blijkt dat in alle drie de hoofdsectoren zo'n 60 procent of meer van de respondenten niet de intentie heeft om alsnog de status van erkend leerbedrijf te willen verwerven. Deze tendens is het sterkst binnen de aanpalende sector.

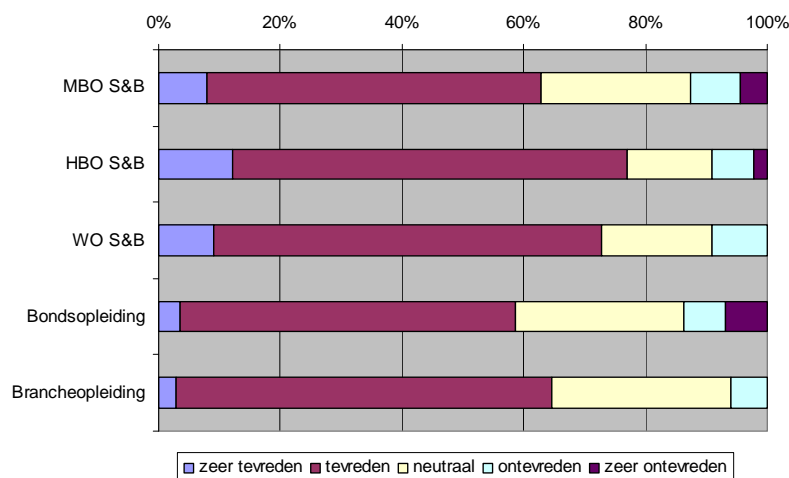
Tabel 4.18 – Intentie om wel of niet erkend te willen worden door een Kenniscentrum Beroeps-
onderwijs Bedrijfsleven (KBB)

	Sportvereniging (N=24)	Branche-eigen (N=18)	Aanpalend (N=11)
Ja, zonder meer	8%	6%	9%
Ja, in beginsel wel	33%	28%	18%
Nee, want dat geeft te veel rondslomp voor de organisatie	46%	28%	18%
Nee, want:	13%	39%	55%

Ter afsluiting van het vragenblok over stages zijn de respondenten, die in de voorbije 5 jaar hebben gefungeerd als stagebieder, gevraagd naar hun tevredenheid over de samenwerking tussen school en hun organisatie. Ook zijn vragen gesteld naar de aansluiting tussen opleiding en stage enerzijds en de eisen vanuit het eigen bedrijf en het werkveld anderzijds. De antwoordcategorieën zijn uitgezet op een 5-puntsschaal die loopt van 'zeer tevreden' tot en met 'zeer ontevreden'. Alle resultaten worden gepresenteerd op het niveau van de totale responsgroep.

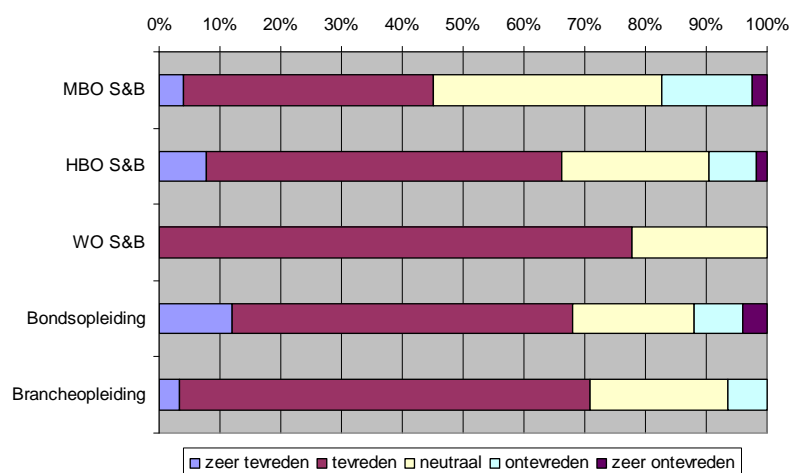
Wat betreft de *samenwerking en afstemming tussen de organisatie en sportgerelateerde scholen en opleidingsinstellingen*, is het beeld als volgt. Het merendeel van de respondenten (circa 60 procent of meer) is tevreden of zeer tevreden. Over het algemeen verloopt de samenwerking tussen de diverse opleidingen en de stagebedrijven dus naar tevredenheid. Dit geldt voor alle typen opleidingen (zie grafiek 4.7).

Grafiek 4.7 – Oordeel over de samenwerking en afstemming met sportgerelateerde scholen en opleidingsinstellingen (N=635)

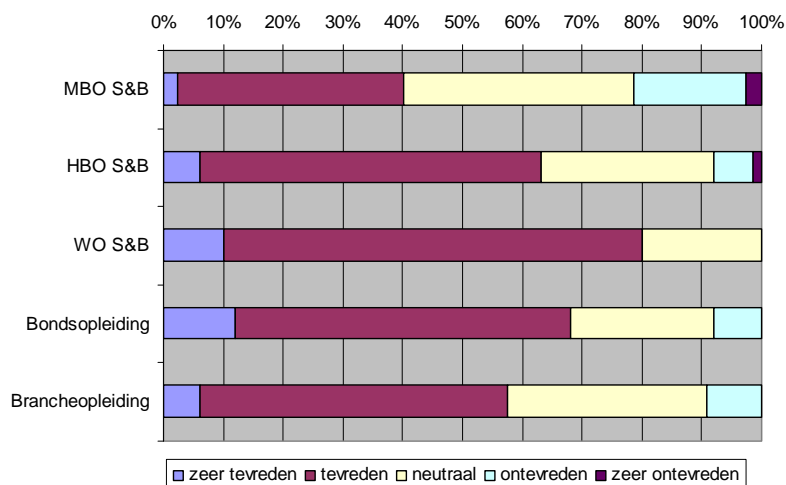
De volgende twee grafieken (4.8 en 4.9) hebben betrekking op de aansluiting van *sportgerelateerde opleidingen als geheel* op de eisen die enerzijds aan *het beroep in het algemeen* en anderzijds op de eisen specifiek vanuit de eigen *organisatie* worden gesteld. Opvallend is dat de waarderingen voor deze aansluiting beduidend minder positief zijn (gemiddeld zo'n 15% lager) dan de scores voor de samenwerking tussen opleiding en stagebedrijf uit grafiek 4.7. Een andere belangrijke constatering is dat de tevredenheidsscores voor de mbo-opleidingen in grafiek 4.8 en 4.9 gemiddeld 20 tot soms wel 40 procent (!) lager liggen dan de tevredenheidsscores voor de overige opleidingen.

Grafiek 4.8 – Oordeel over de aansluiting van de sportgerelateerde opleiding als geheel op de eisen vanuit het beroep (N=618)

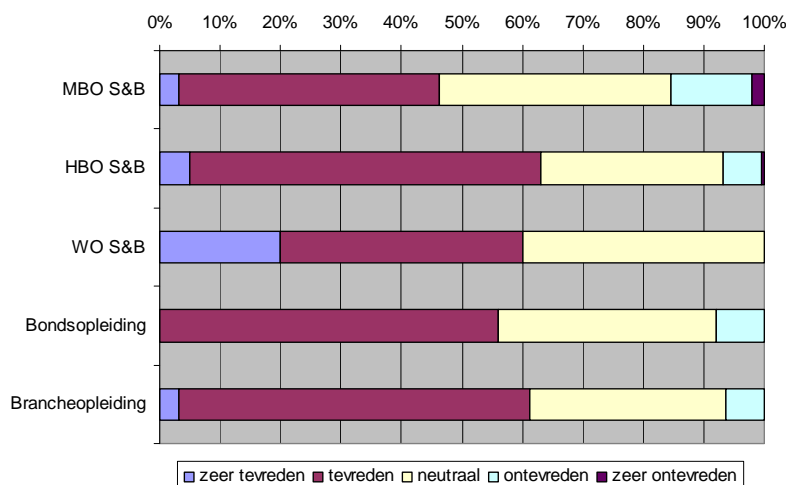

Grafiek 4.9 – Oordeel over de aansluiting van de sportgerelateerde opleiding op de eisen vanuit de eigen organisatie (N=616)

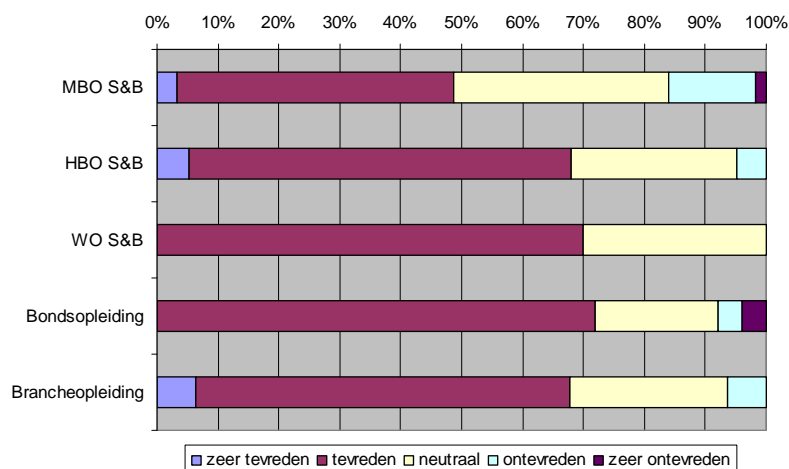

De laatste twee grafieken (4.10 en 4.11) geven informatie over de waardering van de stagebieders over het opleidingsonderdeel stage/bpv. Ook hier wordt de aansluiting van sportgerelateerde stage-/bpv-plaatsen vanuit twee onderscheiden invalshoeken belicht, die van de beroepseisen in het algemeen en die vanuit de eigen organisatie. Net zoals de tevredenheidsscores in grafiek 4.8 en 4.9 vallen ook deze tevredenheidsscores lager uit dan de scores uit grafiek 4.7. De waarderingcijfers voor mbo-stages liggen hoger dan de waarderingcijfers voor de mbo-SB-opleidingen in het algemeen. De waardering voor mbo-stages is overigens lager dan voor de stages vanuit andere opleidingen op het gebied van Sport en Beweging.

Grafiek 4.10 – Oordeel over de aansluiting van de bpv c.q. stage op de eisen vanuit het beroep (N=597)

Grafiek 4.11 – Oordeel over de aansluiting van de bpv c.q. stage op de eisen vanuit de eigen organisatie (N=596)

4.7 Opleidingsbeleid en opleidingspraktijk

Het laatste gedeelte van de werkgeversenquête betreft het opleidingsbeleid en de opleidingspraktijk inzake sportgerelateerde functies. Tabel 4.19 geeft inzicht in de mate van scholingsbeleid binnen de organisaties uit de responsgroep. Uit de tabel kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Sportverenigingen kennen vergeleken met organisaties uit de beide andere hoofdsectoren relatief weinig scholingsbeleid.
- In de branche-eigen en aanpalende sectoren zitten de scores voor scholingsbeleid vooral aan de neutrale categorie en de categorie ‘grote mate van scholingsbeleid’.

Tabel 4.19 – Mate waarin een organisatie scholingsbeleid ontplooit

Scholingsbeleid	Sportvereniging (N=94)	Branche-eigen (N=254)	Aanpalend (N=198)
in grote mate	18%	40%	43%
noch in grote, noch in kleine mate	32%	31%	34%
in kleine mate	50%	29%	23%

De verhoudingen uit tabel 4.19 komen eveneens tot uitdrukking in de antwoorden op de vraag of het opleidingsplan van de organisatie jaarlijks wordt bijgesteld. Sportverenigingen hebben door de bank genomen weinig scholingsbeleid. Dientengevolge vallen er ook weinig opleidingsplannen jaarlijks bij te stellen. Binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren is vaker sprake van opleidingsplannen, die jaarlijks bijgesteld worden (zie b4.12).

Aan de respondenten is ook gevraagd naar het huidige en toekomstige percentage van de begroting, dat wordt gereserveerd voor de opleidingskosten van personeel. Uit de gegeven antwoorden (weinig antwoorden, uitzonderlijk hoge percentages) blijkt dat respondenten moeite hadden om deze vraag te beantwoorden en dat er aanleiding is om de betrouwbaarheid van de

gegeven antwoorden in twijfel te trekken. Vanwege deze redenen laten we het presenteren van onderzoeksgegevens op dit punt achterwege.

De tabellen in (b4.13 en b4.14) geven informatie over de scholingspraktijk bij de organisaties uit de responsgroep. De meeste respondenten geven aan dat de inhuur van nascholing over het algemeen ofwel verloopt via individuele medewerkers, die een bekostiging ontvangen van de werkgever ofwel via een combinatie van deze wijze van inhuur met inhuur van opleiders door het bedrijf zelf. Overigens geeft een substantieel deel van de respondenten aan dat geen van beide varianten op hun organisatie van toepassing is. Dit geldt met name voor sportverenigingen. Uit telefonische en schriftelijke opmerkingen blijkt dat hierbij in veel gevallen ook training/scholing door medewerkers vanuit de eigen organisatie aan de orde is.

Tabel b4.14 geeft een overzicht van de belangrijkste aanbieders van sportgerelateerde na- en bijscholing. Binnen sportverenigingen zijn aanbieders van bondsopleidingen dominant (81%). Binnen de branche-eigen sector scoren vooral aanbieders van branche-opleidingen (37%) en mbo-opleidingen (25%) relatief hoog. Van de organisaties in de aanpalende sector kiest de grootste groep voor hbo-opleidingen als aanbieder.

De laatste twee vragen van de enquête gaan over de scholingsbereidheid van het eigen personeel en eventuele knelpunten die de organisatie ondervindt wat betreft de bij- of nascholing van sportgerelateerde werknemers. De resultaten zijn terug te vinden in tabel 4.20 en 4.21.

De scholingsbereidheid van het eigen personeel (tabel 4.20) wordt door branche-eigen en aanpalende organisaties als groter getypeerd dan door sportverenigingen. In de eerste twee sectoren is er volgens bijna 60 procent van de respondenten in grote mate sprake van een scholingsbereidheid. Bij de sportverenigingen ligt dit cijfer op 30 procent.

Tabel 4.20 – Scholingsbereidheid van sportgerelateerde werknemers

Scholingsbereidheid	Sportvereniging (N=93)	Branche-eigen (N=250)	Aanpalend (N=199)
Als groot	30%	58%	56%
Noch als groot, noch als klein	39%	34%	35%
Als klein	31%	8%	9%

Tabel 4.21, tenslotte, geeft inzicht in eventuele knelpunten met betrekking tot de bij- of nascholing van sportgerelateerde werknemers. Binnen alle drie de hoofdsectoren is ongeveer de helft van de respondenten van mening dat er geen sprake is van knelpunten op dit gebied. De andere helft van de respondenten wijzen op wisselende knelpunten, waarbij 'te weinig budget' en 'geen tijd' het meest als knelpunt worden genoemd.

Tabel 4.21 – Knelpunten omtrent de bij- en nascholing van sportgerelateerde werknemers

	Sportvereniging (N=90)	Branche-eigen (N=254)	Aanpalend (N=199)
In onze organisatie zijn er geen knelpunten	51%	50%	51%
In onze organisatie is er te weinig budget hiervoor	19%	16%	16%
In onze is er wel budget, maar geen tijd	18%	16%	22%
Er is inhoudelijk onvoldoende geschikt opleidingsaanbod	2%	10%	10%
Wij ervaren de aanbieders als te weinig flexibel en vraaggericht (locatie, tijden e.d.)	10%	7%	2%

4.8 Conclusies

Respons en representativiteit

- De beoogde netto respons is niet geheel gehaald (75,4%). Deze ligt met name onder sportverenigingen beduidend lager (50,8%) dan de streefrespons. Met name voor de branche-eigen sector (91,2%) en de aanpalende sector (86,3%) komt de bereikte netto-respons redelijk in de buurt van de nagestreefde netto-respons.
- Ondanks het feit dat de netto respons achterblijft bij de streefrespons beschikken de onderzoeksbevindingen met een betrouwbaarheidsniveau van tussen de 93 en 95 procent over een behoorlijke mate van generaliseerbaarheid naar de drie onderscheiden hoofdsectoren in het onderzoek.

Kenmerken organisaties op werkveld Sport en Beweging

- Nogal wat organisaties (N=161; 19,5%) rekenen zichzelf tot meerdere (sub-)sectoren. Dit gegeven kan opgevat worden als een aanwijzing voor een zekere mate van *branchevervaging* binnen het werkveld Sport en Beweging.
- Ruim 18% (N=670) van de respondenten in het onderzoek heeft *geen sportgerelateerde medewerkers* in dienst.
- 82% van de organisaties in de responsgroep heeft wél sportgerelateerde werknemers in dienst. In sportverenigingen blijkt dit het hoogst (63,2%, N=125) en voor de branche-eigen en aanpalende sectoren respectievelijk 8,0 procent (N=255) en 3,4 procent (N=290).
- Bij sportverenigingen werken de meeste sportgerelateerde medewerkers op vrijwillige basis (85%). In de overige sectoren blijkt deze verhouding omgekeerd. Tussen de drie en acht procent werkt vrijwillig - de overige medewerkers op betaalde basis.
- In 85,1 procent van de gevallen wordt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis gesteld voor sportgerelateerde functies.
- Sportgerelateerde opleidingen op mbo-niveau (33,9%) en hbo-niveau (25,7%) worden het meeste genoemd als functie-eis.
- Binnen sportgerelateerde functies worden praktische- en instructietaken worden over het algemeen als belangrijk tot zeer belangrijk bestempeld. Het 'opstellen van trainingsschema's en behandelplannen' wordt in functies als trainer, sportinstructeur of bewegingsagoog als voorname taak gezien. Het belang van organisatorische taken wordt binnen elke sportgerelateerde functie als groot tot zeer groot geacht. Het belang van 'beleids- en managementtaken' is met name hoog binnen beleids- en managementfuncties.

Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de afgelopen vijf jaar (2003-2008)

- De uitbreidingsvraag en vervangingsvraag in de periode 2003-2008 bedragen respectievelijk 11,5 en 19,4 procent.
- De uitbreidingsvraag is binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren relatief en absoluut het grootst, respectievelijk 21,8 en 9,2 procent.
- In de branche-eigen sectoren is er een relatief grote vervangingsvraag over de afgelopen vijf jaar geweest (51,4%).
- Het merendeel van sportgerelateerde vacatures lag op mbo- en hbo-niveau (44% en 32%).
- Gemiddeld duurt het 3 maanden voordat een sportgerelateerde vacature is ingevuld.
- Sportverenigingen ervaren verhoudingsgewijs de meeste knelpunten bij het werven van nieuwe sportgerelateerde medewerkers. Binnen de branche-eigen sectoren en aanpalende sectoren doen zich minder knelpunten voor in dit opzicht.
- Een belangrijk knelpunt bij de invulling van vacatures, dat genoemd wordt binnen alle drie de hoofdsectoren is, dat vacatures vaak klein van omvang zijn, dat het salaris te laag is en dat er te weinig aanbod van geschikt personeel is.
- De gebruikte wervingskanalen bij vacatures zijn zeer divers. Het meest gebruikte instrument is het eigen netwerk van de organisatie.

Formatie-omvang sportgerelateerde vacatures in de komende vijf jaar (2008-2013)

- Het merendeel van de respondenten verwacht dat de totale (57%) en sportgerelateerde (54%) formatie binnen hun organisatie gelijk zal blijven. Een aanzienlijk deel voorziet echter groei van de formatie, zowel in algemene zin (35%) als specifiek binnen sportgerelateerde functies (38%). Dit is met name het geval in de branche-eigen en aanpalende sectoren.
- De respondenten verwachten dat de totale formatie van hun organisatie in de periode 2008-2013 zal toenemen met 0,7 procent. Specifiek voor sportgerelateerde formatie wordt een groei van 7,6 procent verwacht. De sportgerelateerde formatiegroei ligt dus aanzienlijk hoger dan de groei van de overige formatie!
- De totale vervangingsvraag voor in de periode 2008-2013 5 jaar ligt volgens de respondenten iets hoger dan de uitbreidingsvraag, namelijk 9,2 procent ten opzichte van 7,6 procent. De totale personele vraag in de periode 2008-2013 komt daarmee uit op 16,8 procent.
- Branche-eigen sectoren hebben relatief gezien een hoge uitbreidings- en vervangingsvraag van respectievelijk 12,9 procent en 20,1 procent.
- Binnen de aanpalende sector liggen de uitbreidings- en vervangingsvraag dicht bij elkaar.
- Ten aanzien van de groei van sportgerelateerde functies lijken zich twee ontwikkelingen voor te doen: enerzijds valt een groei waar te nemen binnen overwegend instructiegerelateerde functies (37% van de totale groei), anderzijds zit er een groei van vergelijkbare omvang (39%) in functies op het snijvlak van welzijn, onderwijs en sport (combinatiefunctie sport en bewegen, combinatiefunctie sport en welzijn, sportopbouw/sportbuurtwerker, BOS-medewerker).
- Binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren zijn extra financiële middelen om combinatiefuncties te ontwikkelen een belangrijke oorzaak van de verwachte groei. In algemene zin wordt vraaguitbreiding relatief vaak genoemd als oorzaak voor formatiegroei in de periode 2008-2013.

Stage en sportgerelateerde opleidingen

- Binnen sportverenigingen zijn de meeste stageplaatsen gerelateerd aan een bondsopleiding.
- Branche-eigen sectoren kennen vooral stageplaatsen op mbo-niveau en stageplaatsen van brancheopleidingen.

- In de aanpalende sectoren zijn de stageplaatsen meer evenredig verdeeld over drie niveaus; het mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs.
- Over de samenwerking tussen de opleiding en het werkveld zijn werkgevers over het algemeen tevreden.
- Waar werkgevers in algemene zin tamelijk positief oordelen over de samenwerking en afstemming met de sportgerelateerde opleidingen, zijn zij beduidend minder positief over de aansluiting van deze opleidingen op de eisen vanuit het werkveld en de eigen organisatie.
- Een andere belangrijke constatering is dat de tevredenheidsscores van werkgevers ten aanzien van mbo-opleidingen aanzienlijk lager liggen dan de tevredenheidsscores met betrekking tot de overige sportgerelateerde opleidingen.

Opleidingsbeleid en opleidingspraktijk

- Binnen sportverenigingen is het scholingsbeleid minder sterk ontwikkeld dan binnen de branche-eigen en aanpalende sectoren.
- Binnen sportverenigingen kiest men overwegend voor een bondsopleiding voor de bij- en nascholing van het zittend personeel. Bij de beide andere hoofdsectoren richt men zich vooral op mbo- en hbo-opleidingen voor de bij- en nascholing van zittende medewerkers. Branche-eigen opleidingen komen relatief vaak voor binnen de branche-eigen sector.
- Vooral in de branche-eigen en aanpalende sectoren ziet men een grote scholingsbereidheid van haar personeel. Bij sportverenigingen komt dit, relatief gezien, minder goed uit de verf.
- Binnen alle drie de hoofdsectoren geven de respondenten aan niet of nauwelijks knelpunten te ondervinden op het gebied van bij- en nascholing.

5 De arbeidsmarkt voor sport en bewegen 2003-2013

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we op grond van de onderzoeksbevindingen uit de voorgaande hoofdstukken de arbeidsmarkt voor sport en bewegen over de periode 2003-2013. Allereerst (paragraaf 5.2) gaan we daarbij in op de omvang van de het aantal sportgerelateerde functies eind 2008 (aantal vrijwillige en betaalde fte) binnen de sportverenigingen, de branche-eigen sector en de sportaanpalende sector.

In paragraaf 5.3 gaan we in ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage naar betaalde, sportgerelateerde functies in de periode 2003-2008. Hierbij besteden we zowel aandacht aan de vervangingsvraag als aan de uitbreidingsvraag. In paragraaf 5.4 doen we het zelfde maar dan voor de periode 2008-2013.

In paragraaf 5.5, ten slotte, geven we antwoord op vraag in hoe verre het aanbod vanuit de mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van sport en bewegen aansluit op de ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage in de periode 2008-2013 en in hoe verre maatregelen ten aanzien van de instroom in deze sportgerelateerde opleidingen noodzakelijk lijken op grond van deze vergelijking van vraag en aanbod.

Voordat we nader ingaan op de cijfers over de ontwikkeling van het aantal sportgerelateerde functies in de periode 2003-2013 past een kanttekening vooraf. De gepresenteerde cijfers zouden de indruk kunnen wekken van een vergaande precisie. De tabellen bevatten namelijk kwantitatieve aanduidingen als *29.898 fte* of *2.281 fte*. De gepresenteerde getallen zijn het gevolg van extrapolaties op basis van landelijke populatiecijfers en percentages uit de diverse deelonderzoeken van de AMMS 2008. De cijfers zijn dus gebaseerd op extrapolaties en aannames en daarmee niet exact in absolute zin. We hebben er niet voor gekozen om deze cijfers af te ronden, omdat we niet het risico willen lopen, dat door een reeks van opeenvolgende afrondingen de 'eindcijfers' voor de ontwikkeling van vraag en aanbod in de periode 2008-2013 substantieel hoger of lager uit zouden vallen dan zonder deze afrondingen. Dat neemt niet weg, dat de in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers, niet over de mate van exactheid beschikken, die zij zouden kunnen suggereren. De feitelijke aantallen fte zullen in werkelijkheid iets hoger of lager liggen.

5.2 Sportgerelateerde werkgelegenheid anno 2008

5.2.1 Verantwoording extrapolatie

Om de gegevens uit de werkgeversenquête te kunnen extrapoleren naar de totale Nederlandse arbeidsmarkt is het nodig om zicht te hebben op de omvang van de totale arbeidsmarktpopulatie. Dat kan op 2 manieren: door te kijken naar het totale aantal medewerkers en/of fte en door te kijken naar het totale aantal (arbeids)organisaties. De kwaliteit van de extrapolatie wordt bepaald door de kwaliteit van de gegevens uit steekproef en responsgroep enerzijds en de kwaliteit van beschikbare gegevens op populatieniveau. In hoofdstuk 4 zijn we al ingegaan op de

kwaliteit van de gegevens uit het werkgeversonderzoek. Op grond van de respons en de responsverdeling lijkt over het algemeen sprake van een behoorlijke mate van representativiteit van de onderzoeksgegevens. Bij sportverenigingen is de onderzoeksrespons verhoudingsgewijs echter laag en dienen conclusies op populatieniveau met enige voorzichtigheid gepresenteerd te worden.

Omdat het bij sportverenigingen eenvoudiger is om betrouwbare cijfers over het aantal verenigingen te vergaren dan over het aantal medewerkers is de landelijke extrapolatie van sportgerelateerde werkgelegenheid gebaseerd op het aantal verenigingen. Voor de branche-eigen sector en de aanpalende sector is juist gekozen voor het aantal banen/fte op nationaal niveau als vertrekpunt voor de extrapolatie van de gegevens uit de werkgeversenquête. Bij veel organisaties is het namelijk lastig om vast te stellen op welk organisatieniveau (locatie, cluster, holding etc.) de landelijke referentiecijfers zijn gebaseerd. Dit maakt extrapoleren tot een riskante bezigheid. Vandaar dat gekozen is voor het aantal banen/fte als landelijk ijkpunt.

5.2.2 Omvang sportgerelateerde werkgelegenheid anno 2008

Tabel 5.1 bevat een overzicht van de uitkomsten van de extrapolatie van de gegevens uit het werkgeversonderzoek naar het landelijke niveau.

Tabel 5.1 – Sportgerelateerde werkgelegenheid 2008 *

	Sportverenigingen	Branche eigen	Aanpalend	Totaal
Aantal organisaties in populatie	26.875	1.761	18.731	36.307
Aantal fte in populatie	--	147.247	1.134.515	
<i>Berekening sportgerelateerde fte sportverenigingen</i>				
Gemiddeld aantal sportgerelateerde fte sportverenigingen (tabel 4.4)	2,1			
Totaal aantal sportgerelateerde fte populatie	56.438			
Gemiddeld aantal vrijwillige sportgerelateerde fte sportverenigingen (85.6% van totale sportgerelateerde fte)	1,8			
Totaal aantal vrijwillige sportgerelateerde fte populatie	48.375			
Gemiddeld aantal betaalde sportgerelateerde fte sportverenigingen (14.6% van totale sportgerelateerde fte)	0,3			
Totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte populatie	8.063			
<i>Berekening sportgerelateerde fte branche-eigen en aanpalende sector</i>				
Totaal aantal sportgerelateerde fte populatie (zie tabel 5.2 en 5.3)		15.925	29.898	
Totaal aantal vrijwillige sportgerelateerde fte populatie		515	2.975	
Totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte populatie		15.410	26.923	
<i>Berekening totaal aantal sportgerelateerde fte populatie</i>				
Totaal aantal vrijwillige sportgerelateerde fte	48.375	515	2.975	51.865
Aandeel vrijwillige sportgerelateerde fte in procenten	93,3%	1,0%	5,7%	100%
Totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte	8.063	15.410	26.923	50.396
Aandeel betaalde sportgerelateerde fte in procenten	16,0%	30,6%	53,4%	100%
Totaal aantal sportgerelateerde fte	56.438	15.925	29.898	102.261
Aandeel totaal aantal sportgerelateerde fte	55,2%	15,6%	29,2	100%

* Berekening aantal fte sportverenigingen op basis van aantal sportverenigingen (ontleend aan tabel 6.1 uit Rapportage Sport 2008 van het SCP en het W.J.H. Mulierinstituut); berekening aantal fte branche-eigen-organisaties en aanpalende organisaties op basis van populatiegegevens aantal banen CBS (zie verder tabel 2 en 3).

Landelijk gezien bevindt het grootste aandeel van de betaalde sportgerelateerde werkgelegenheid zich binnen de aanpalende sector (53,4%), gevolgd door de branche-eigen sector (30,6%) en de sportverenigingen (16,0%). Het totaal volume aan sportgerelateerde werkgelegenheid komt uit op 102.261 fte, waarvan 50.396 fte betaalde functies betreft. Op grond van de deeltijd-factor uit het werkgeversonderzoek (67,1%) betekent dit, dat er circa 75.000 personen werkzaam zijn binnen een betaalde, sportgerelateerde functie.

Tabel 5.2 en tabel 5.3 geven meer specifiek inzicht in de verdeling van sportgerelateerde werkgelegenheid binnen de branche-eigen en aanpalende sector. Een vergelijkbare tabel voor de sector sportverenigingen ontbreekt, omdat de respons voor diverse sportdisciplines relatief laag (atletiek, basketbal) is en omdat bij voorbeeld een discipline als hockeyverenigingen in het geheel ontbreekt.

Binnen de branche-eigen sector (tabel 5.2) bestaat 10,8 procent (15.925 fte) van de totale werkgelegenheid (147.247 fte) uit sportgerelateerde functies. De meeste betaalde, sportgerelateerde werkgelegenheid binnen de branche-eigen sector is te vinden bij sportscholen/fitnesscentra (39,5%) en de overheid (31,3%). Samen nemen deze werkgevers ruim 70 procent van de sportgerelateerde werkgelegenheid binnen de branche-eigen sector voor hun rekening.

Binnen de onderscheiden subsectoren binnen de branche-eigen sector is het aandeel van sportgerelateerde functies bij overheidsdiensten relatief gezien het laagst met 3,7 procent. Binnen de overige subsectoren bedraagt het aandeel sportgerelateerde werkgelegenheid circa 50 – 70 procent.

Tabel 5.2 – Sportgerelateerde werkgelegenheid 2008 in branche-eigen sector

subsector	banen** in Nederland	deeltijd-factor werkgevers-enquête	aantal fte in Nederland	% sport-gerelateerde fte werkgevers-enquête	aantal sport-gerelateerde fte Nederland	aantal betaalde sportgerelateerde fte Nederland	aandeel betaalde sportgerelateerde fte in %
outdoor	13.100	.26	3.406	71,1%	2.422	2.204	14,3%
overheidsdiensten*	174.000	.75	130.500	3,7%	4.829	4.829	31,3%
sportbonden	2.409	.55	1.325	49,8%	660	541	3,5%
sportscholen/fitness	22.200	.40	8.880	69,8%	6.198	6.074	39,5%
zwembaden	6.400	.49	3.136	57,9%	1.816	1.762	11,4%
totaal	218.109		147.247	10,8%	15.925	15.410	100%

* werkgelegenheid bij gemeenten en provinciale sportraden.

** banen in Nederland op basis van CBS-gegevens december 2008 (banen werknemers op basis SBI '93) m.u.v. overheidsdiensten (op basis van Trendnota Arbeidszaken Overheid 2009, ministerie van Binnenlandse Zaken 2008) en sportbonden (Goossens, Kamphuis en Van Veldhoven, 2008).

Binnen de aanpalende sector (tabel 5.3) bestaat 2,6 procent (29.898 fte) van de totale werkgelegenheid (1.134.515 fte) uit sportgerelateerde functies. De subsectoren met het grootste aandeel in de betaalde sportgerelateerde werkgelegenheid binnen de aanpalende sector zijn in volgorde van belangrijkheid het voortgezet onderwijs (20,6%), de welzijnssector (19,0%), toerisme en recreatie (16,6%) en de zorg (16,3%).

Binnen de diverse onderscheiden subsectoren is het aandeel sportgerelateerde werkgelegenheid relatief gezien het hoogst binnen toerisme en recreatie (21,8%) en de welzijnssector (10,0%). Het laagste aandeel sportgerelateerde functies bevindt zich binnen de zorgsector (0,7%).

Tabel 5.3 – Sportgerelateerde werkgelegenheid 2008 in aanpalende sector

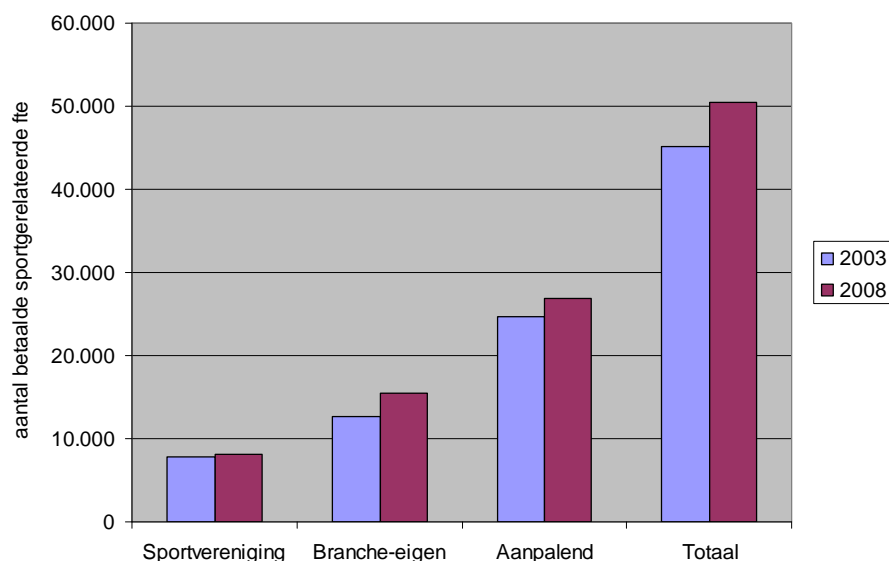
subsector	banen* in Nederland	deeltijd-factor werkgevers-enquête	aantal fte in Nederland	% sportgerelateerde fte werkgevers-enquête	aantal sportgerelateerde fte Nederland	aantal betaalde sportgerelateerde fte Nederland	aandeel betaalde sportgerelateerde fte in %
toerisme&recreatie	50.500	.55	27.775	21,8%	6.054	4.480	16,6%
primair onderwijs	176.400	.67	118.188	1,8%	2.127	2.127	7,9%
voortgez. onderwijs	104.600	.70	73.220	5,3%	5.544	5.544	20,6%
mbo	47.900	.78	37.362	3,2%	1.196	1.196	4,4%
hbo	33.733	.77	25.974	1,8%	468	468	1,7%
zorg	1.032.100	.62	664.640	0,7%	4.652	4.373	16,3%
welzijn	98.900	.63	62.307	10,0%	6.231	5.109	19,0%
veiligheid	171.300	.73	125.049	2,9%	3.626	3.626	13,5%
totaal	1.715.433		1.134.515	2,6%	29.898	26.923	100%

* banen in Nederland op basis van CBS-gegevens december 2008 (banen werknemers op basis SBI '93).

5.3 Ontwikkeling arbeidsmarktvraag sportgerelateerde functies in periode 2003-2008

Wanneer we de resultaten met betrekking tot de ontwikkeling van de sportgerelateerde werkgelegenheid volgens de werkgevers uit de responsgroep (zie paragraaf 4.4) extrapoleren naar het landelijke niveau, dan blijkt dat de totale sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2003-2008 is toegenomen met 7.164 fte, van 95.093 fte in 2003 naar 102.261 fte in 2008, een volumestijging van 7,5%. Het totaal aantal betaalde, sportgerelateerde fte neemt in de periode 2003-2008 toe met 5.296 fte tot 50.396 fte. Dit wordt schematisch weergegeven in grafiek 5.1.

Grafiek 5.1 – Ontwikkeling betaalde, sportgerelateerde werkgelegenheid 2003-2008

Tabel 5.4 geeft inzicht in de kwantitatieve ontwikkeling van het aantal betaalde sportgerelateerde fte in de periode 2003-2008 alsmede in de omvang van de sportgerelateerde vervangingsvraag in deze periode. Tabel b5.1 en b5.2 in bijlage 5 bevatten de grondslag voor de cijfers in tabel 5.4 en geven daarnaast ook inzicht in de ontwikkeling van de totale sportgerelateerde formatie en de totale personele vraag in de periode 2003-2008.

Tabel 5.4 – Ontwikkeling arbeidsmarktvaart betaalde sportgerelateerde functies 2003-2008

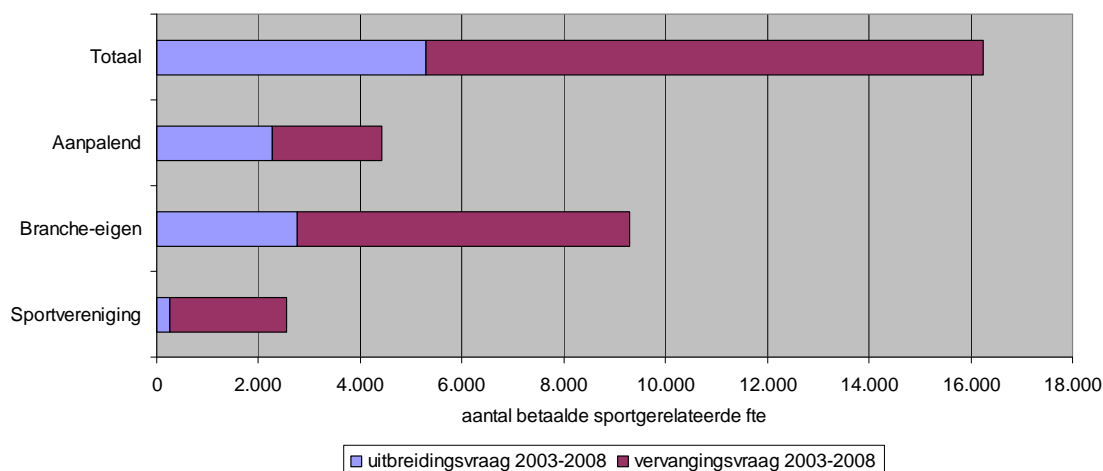
	Sportvereniging	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal betaalde fte 2003	7.800	12.645	24.655	45.100
Totaal aantal betaalde fte 2008	8.063	15.410	26.923	50.396
Omvang uitbreidingsvraag* 2003-2008 (betaalde fte)	263	2.765	2.268	5.296
Omvang vervangingsvraag 2003- 2008 (betaalde fte)	2.281	6.518	2.145	10.944
Omvang totale personele vraag 2003-2008 (betaalde fte)	2.544	9.283	4.413	16.240

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Op grond van tabel 5.4 zijn de volgende conclusies te trekken:

- Het totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte neemt in de periode 2003-2008 toe met 5.296 fte. Hiermee bedraagt de uitbreidingsvraag 11,7 procent ten opzichte van het referentiejaar 2003, gemiddeld meer dan 2 procent per jaar.
- De omvang van de betaalde vervangingsvraag in de periode 2003-2008, over alle drie hoofdsectoren heen, bedraagt met 10.944 fte 24,3 procent, gemiddeld bijna 5 procent op jaarbasis.
- De branche-eigen sector neemt het grootste aandeel van zowel de betaalde uitbreidingsvraag (ruim 50%) als van de betaalde vervangingsvraag (bijna 60%) voor zijn rekening.
- De totale personele vraag (uitbreidings- en vervangingsvraag samen) naar betaalde sportgerelateerde medewerkers in de periode 2003-2008 bedraagt ruim 16.240 fte (zie ook grafiek 5.2 voor een grafische weergave van de uitbreidings- en vervangingsvraag).
- Grofweg bestaat ongeveer een derde van de totale betaalde sportgerelateerde vraag uit uitbreidingsvraag en tweederde uit vervangingsvraag.

Grafiek 5.2 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag 2003-2008

Tabel 5.5 geeft inzicht in het niveau/type opleiding, waarmee werkgevers hun sportgerelateerde vacatures in de periode 2003-2008 omschrijven. Het merendeel van de sportgerelateerde vacatures ligt op mbo-niveau (45%). Vacatures op hbo-niveau zijn een goede tweede met 32 procent van de sportgerelateerde vacatureruimte in de periode 2003-2008. Sportgerelateerde vacatures op mbo- en hbo-niveau nemen samen ruim driekwart van de totale sportgerelateerde vacatureruimte in de periode 2003-2008 voor hun rekening.

Een opvallende bevinding in tabel 5.5 is het gegeven dat het aandeel van sportgerelateerde vacatures op wetenschappelijk niveau voor wat betreft de uitbreidingsvraag met 11 procent beduidend hoger ligt dan het aandeel van wo-vacatures bij de vervangingsvraag (4%). Dit lijkt te wijzen op een verschuiving van het opleidingsniveau voor sportgerelateerde functies in de richting van meer wetenschappelijk georiënteerde functies. In het verlengde hiervan is eveneens waar te nemen, dat het aandeel van vacatures op hbo-niveau eveneens iets hoger ligt bij de uitbreidingsvraag (35%) dan bij de vervangingsvraag (30%). Mogelijk is ook dit gegeven op te vatten als een indicatie voor upgradings van het opleidingsniveau voor sportgerelateerde functies.

Tabel 5.5 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag betaalde sportgerelateerde functies uitgesplitst naar opleidingstype in 2003-2008

	Mbo		Hbo		Wo		Bond		Branche		Overige		Totaal	
	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%
Uitbreidingsvraag 2003-2008 *	2.330	44%	1.853	35%	583	11%	212	4%	159	3%	159	3%	5.296	100%
Vervangingsvraag 2003-2008	4.925	45%	3.283	30%	438	4%	547	5%	1.094	10%	657	6%	10.944	100%
Totale personele vraag 2003-2008	7.255	45%	5.136	32%	1.021	6%	759	4%	1.253	8%	816	5%	16.240	100%

* Ongecorrigeerde uitbreidingsvraag (exclusief krimp): het gaat in deze tabel om de onderlinge verdeling van het gevraagde opleidingsniveau.

5.4 Ontwikkeling arbeidsmarktverwachting sportgerelateerde functies in periode 2008-2013

Welke conclusies zijn er op grond van de extrapolatie van het werkgeversonderzoek te trekken ten aanzien van de ontwikkeling van de arbeidsmarktverwachting naar sportgerelateerde beroepsbeoefenaren in de periode 2008-2013? Deze vraag kan op grond van het uitgevoerde onderzoek op twee verschillende manieren beantwoord worden.

Een *eerste antwoord* is mogelijk op basis van extrapolatie van de arbeidsmarktverwachting van werkgevers, op basis van de onderzoeksbevindingen in paragraaf 4.5. Bij deze benadering wordt de arbeidsmarktprognose gebaseerd op de inschattingen van werkgevers ten aanzien van de toekomstige uitbreidings- en vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies binnen hun organisatie.

Een *tweede antwoord* is mogelijk op basis van de realisatiecijfers over de periode 2003-2008. In dit geval wordt voor de periode 2008-2013 een min of meer lineaire voortzetting verondersteld

van de uitbreidings- en vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies, zoals deze zich voor heeft gedaan in de periode 2003-2008.

Bij beide prognosebenaderingen vormen de antwoorden uit het werkgeversonderzoek (zie hier voor hoofdstuk 4) de grondslag voor de raming van de arbeidsmarktvraag naar betaalde sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013. De prognose voor de arbeidsmarktvraag naar betaalde, sportgerelateerde functies op grond van de tweede benadering komt bijna twee keer zo hoog uit als op grond van de eerste berekeningswijze.

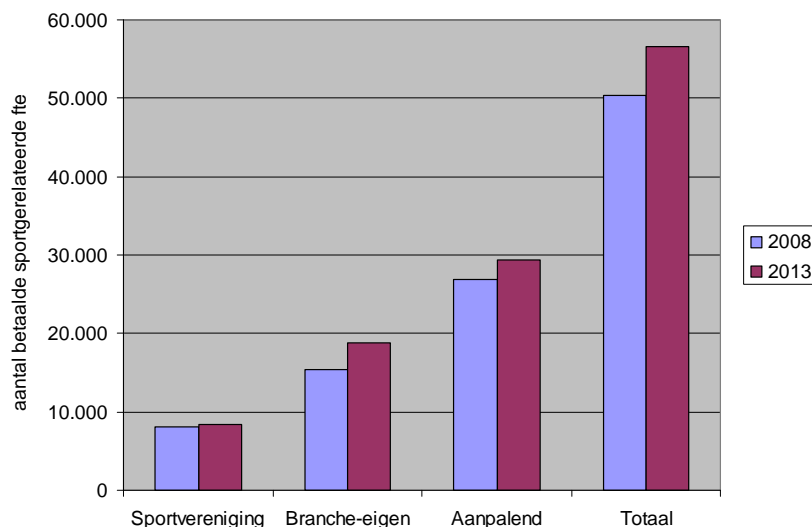
Onzeker is om welke redenen de door de werkgevers verwachte omvang van de uitbreidings- en vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013 op een lager niveau ligt dan dat van de realisatiecijfers voor de periode 2003-2008. Mogelijk verwachten de werkgevers op basis van hun eigen inschatting van de arbeidsmarktvraag daadwerkelijk een afwijkende uitbreidings- en vervangingsvraag voor de periode 2008-2013. Het is ook denkbaar, dat de toekomst zich moeilijker laat inschatten dan de feitelijke vacatureontwikkeling in de voorgaande periode 2003-2008, die immers al heeft plaats gevonden. Een dergelijk effect lijkt het best denkbaar ten aanzien van de vervangingsvraag. Zekerheden zijn op dit punt niet te geven. Periodieke herhaling van de AMMS in de komende jaren zal meer inzicht geven in de voorspellingswaarde van beide berekeningsmethodes.

In paragraaf 5.4.1 gaan we in op de arbeidsmarktprognose op basis van de eerste benadering. In 5.4.2 beschrijven we de toekomstige arbeidsmarktontwikkeling voor sportgerelateerde functies op basis van de realisatiecijfers over de periode 2003-2008.

5.4.1 Sportgerelateerde arbeidsmarktvraag 2008-2013 (op basis werkgeversverwachting)

Wanneer we de resultaten met betrekking tot de ontwikkeling van de sportgerelateerde werkgelegenheid volgens de werkgevers uit de responsgroep (zie paragraaf 4.5) extrapoleren naar het landelijke niveau, dan zal de totale sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2008-2013 (zie verder tabel b5.3 in bijlage 5) naar verwachting toenemen met 7.626 fte, van 102.261 fte in 2008 naar 109.887 fte in 2013, een overall volumestijging van 7,5%, ofwel 1,5 procent per jaar. Het aantal betaalde, sportgerelateerde fte neemt in de zelfde periode toe met 4.113 fte tot een totaal van 54.509 fte in 2013. Grafiek 5.3 bevat een schematische weergave van de ontwikkeling van de betaalde, sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2008-2013.

Grafiek 5.3 – Ontwikkeling betaalde, sportgerelateerde werkgelegenheid 2008-2013 (werkgeversverwachtingen)

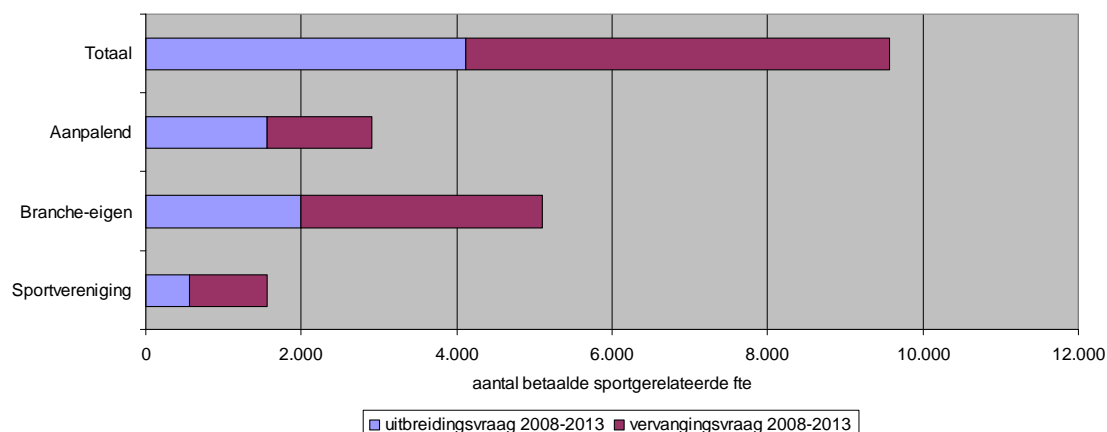
Tabel 5.6 (cijfermatig) en grafiek 5.4 (schematisch) zoomen in op de ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage naar *betaalde* sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013 *op basis van werkgeversverwachtingen voor de periode 2008-2013*. Tabel b5.3 in bijlage 5 bevat de berekeningsgrondslag voor tabel 5.6 en geeft daarnaast informatie over de ontwikkeling van de totale sportgerelateerde arbeidsmarktvrage in de periode 2008-2013, inclusief de vrijwillige sportgerelateerde functies.

Tabel 5.6 – Ontwikkeling arbeidsmarktvrage betaalde sportgerelateerde functies 2008-2013 (op basis van werkgeversverwachtingen)

	Sportvereniging	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal betaalde fte 2008	8.063	15.410	26.923	50.396
Totaal aantal betaalde fte 2013	8.623	17.402	28.484	54.509
Omvang uitbreidingsvraag* 2008-2013 (betaalde fte)	560	1.992	1.561	4.113
Omvang vervangingsvraag 2008-2013 (betaalde fte)	1.005	3.105	1.346	5.456
Omvang totale personele vraag 2008-2013 (betaalde fte)	1.566	5.097	2.906	9.569

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Grafiek 5.4 –uitbreidingsvraag en vervangingsvraag 2008-2013 (werkgeversverwachtingen)

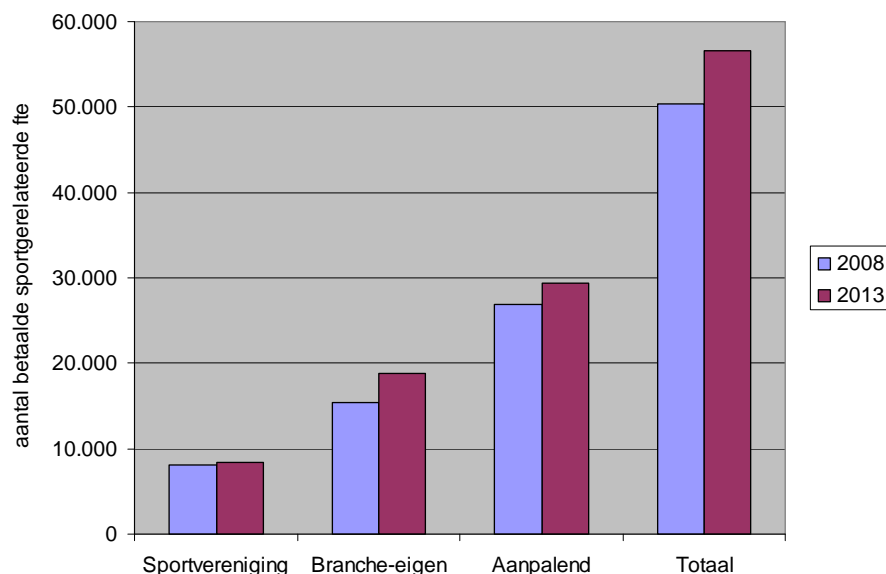
Op grond van tabel 5.6 en grafiek 5.2 zijn de volgende conclusies te trekken:

- Het totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte neemt in de periode 2008-2013 toe met 4.113 fte. Hiermee bedraagt de uitbreidingsvraag 7,5 procent ten opzichte van het referentiejaar 2008, gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- De omvang van de betaalde vervangingsvraag in de periode 2008-2013, over alle drie hoofdsectoren heen, bedraagt met 5.456 fte 10 procent, gemiddeld 2 procent op jaarbasis.
- De branche-eigen sector neemt het grootste aandeel van zowel de betaalde uitbreidingsvraag (bijna 50%) als van de betaalde vervangingsvraag (circa 57%) voor zijn rekening.
- De totale personele vraag (uitbreidings- en vervangingsvraag samen) naar betaalde sportgerelateerde medewerkers in de periode 2008-2013 bedraagt ruim 9.569 fte.
- Grofweg kan gesteld worden dat ruim 40 procent van de totale betaalde sportgerelateerde vraag uitbreiding van de sportgerelateerde formatie betreft. Bijna 60 procent van de personeelsvraag in de periode 2008-2013 betreft vervanging binnen bestaande functies.

5.4.2 Model 2: sportgerelateerde arbeidsmarktvraag 2008-2013 op basis realisatiecijfers

Wanneer we de bevindingen uit het werkgeversonderzoek met betrekking tot de feitelijk gerealiseerde ontwikkeling van de sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2003-2008 (zie paragraaf 4.4) extrapoleren naar het landelijke niveau, dan zal de totale sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2008-2013 (zie tabel b5.4 in bijlage 5) naar verwachting toenemen met 8.085 fte, van 102.261 fte in 2008 naar 110.346 fte in 2013, een volumestijging van 7,9%. Het totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte neemt in de periode 2008-2013 toe met 6.116 fte tot 56.512 fte. Grafiek 5.5 geeft deze groei schematisch weer.

Grafiek 5.5 – Ontwikkeling betaalde, sportgerelateerde werkgelegenheid 2008-2013 (realisatie-basis)

Tabel 5.7 en grafiek 5.6 bieden inzicht in de ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage naar *betaalde* sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013 *op basis van de feitelijke ontwikkeling van de arbeidsmarktvrage in de periode 2003-2008*. Tabel b5.4 in bijlage 5 bevat de berekeningsgrondslag voor tabel 5.6 en zoomt daarnaast in op de ontwikkeling van de totale sportgerelateerde arbeidsmarktvrage in de periode 2008-2013, inclusief de vrijwillige sportgerelateerde functies.

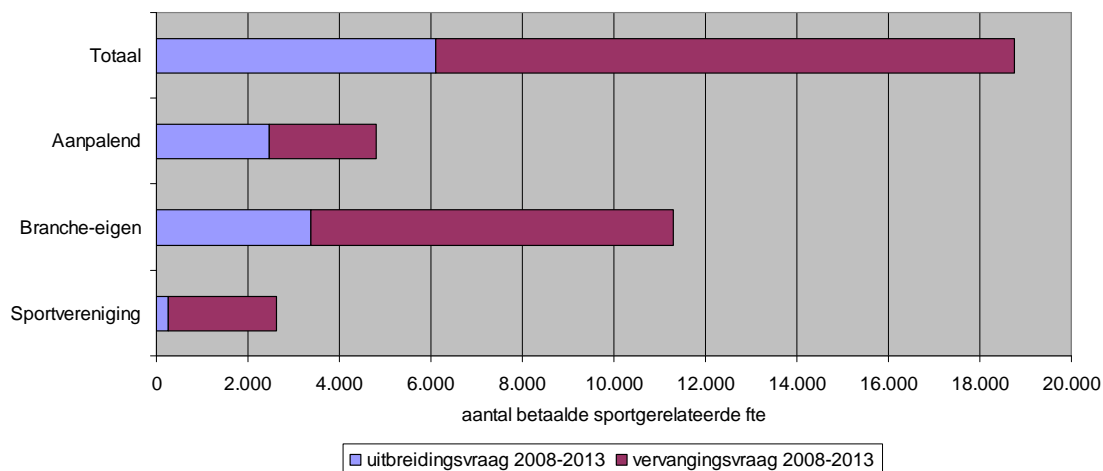
Tabel 5.7 – Ontwikkeling arbeidsmarktvrage betaalde sportgerelateerde functies 2008-2013 (op basis van feitelijke realisatiecijfers 2003-2008)

	Sportvereniging	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal betaalde fte 2008	8.063	15.410	26.923	50.396
Totaal aantal betaalde fte 2013	8.335	18.778	29.399	56.512
Omvang uitbreidingsvraag* 2008-2013 (betaalde fte)	272	3.368	2.476	6.116
Omvang vervangingsvraag 2008-2013 (betaalde fte)	2.357	7.939	2.341	12.637
Omvang totale personele vraag 2008-2013 (betaalde fte)	2.629	11.307	4.817	18.753

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Grafiek 5.6 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag 2008-2013 (op basis realisatie 2003-2008)

Op grond van tabel 5.7 en grafiek 5.6 zijn de volgende conclusies te trekken:

- Het totaal aantal betaalde sportgerelateerde fte neemt in de periode 2008-2013 toe met 6.116 fte. Hiermee bedraagt de uitbreidingsvraag 12,1 procent ten opzichte van het referentiejaar 2008, gemiddeld bijna 2,5 procent per jaar.
- De omvang van de betaalde vervangingsvraag in de periode 2008-2013, over alle drie hoofdsectoren heen, bedraagt met 12.637 fte 25,1 procent, gemiddeld 5 procent op jaarbasis.
- De branche-eigen sector neemt het grootste aandeel van zowel de betaalde uitbreidingsvraag (ongeveer 55%) als van de betaalde vervangingsvraag (circa 63%) voor zijn rekening.
- De totale personele vraag (uitbreidings- en vervangingsvraag samen) naar betaalde sportgerelateerde medewerkers in de periode 2008-2013 bedraagt ruim 18.753 fte.
- Grofweg kan gesteld worden dat ongeveer een derde van de totale betaalde sportgerelateerde vraag uitbreiding van de sportgerelateerde formatie betreft. Ongeveer twee derde van de personeelsvraag in de periode 2008-2013 heeft betrekking op vervanging binnen bestaande functies.

5.5 Aansluiting beroepsopleidingen Sport en bewegen op arbeidsmarktvraag

Welke conclusies zijn er op grond van de in paragraaf 5.2 tot en met 5.4 gepresenteerde macrobevindingen te trekken ten aanzien van het huidige aanbod van mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en bewegen? We zullen dat doen aan de hand van de volgende vragen:

1. In hoeverre komt de vraag naar personeel vanuit de arbeidsmarkt voor Sport en bewegen overeen met de omvang van de gediplomeerde uitstroom vanuit de opleidingen voor Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau in de periode 2008-2013?
2. Is er op grond van het antwoord op de voorgaande vraag aanleiding om maatregelen te treffen ten aanzien van de instroom in mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en bewegen in de komende jaren?

Bovenstaande vragen zijn niet in absolute zin te beantwoorden. Beantwoording van de vragen is uitsluitend mogelijk op basis van een aantal veronderstellingen. Afhankelijk van de gehanteerde veronderstellingen variëren de antwoorden op de gestelde vragen. In paragraaf 5.5.1

expliciteren we de veronderstellingen, die gehanteerd zijn bij de prognoses met betrekking tot de ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor Sport en bewegen in de periode 2008-2013. In paragraaf 5.5.2 geven we antwoord op de eerste van de twee hierboven geformuleerde vragen op basis van een vergelijking tussen vraag en aanbod op zowel mbo- als hbo-niveau. In paragraaf 5.5.3, ten slotte, plaatsen we de bevindingen uit paragraaf 5.5.2 in een breder perspectief en doen we een uitspraak over de gewenste instroomvolumes bij opleidingen Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau.

5.5.1 Veronderstellingen arbeidsmarktraming Sport en bewegen 2008-2013

Om uitspraken te kunnen doen over de aansluiting tussen het aanbod van gediplomeerden vanuit de beroepsopleidingen op het gebied van Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau op de vraagontwikkeling vanuit de arbeidsmarkt hanteren we de volgende uitgangspunten:

1. de gediplomeerde uitstroom van mbo-opleidingen Sport en bewegen zal zich in de periode 2008-2013 ongeveer stabiliseren op het niveau van 2007 (circa 2.400 gediplomeerden per jaar)¹⁵; het totaal aantal afgestudeerden in de periode 2008-2013 zal naar schatting 12.000 bedragen;
2. de gediplomeerde uitstroom van hbo-opleidingen Sport en bewegen zal in de periode 2008-2013 toenemen met circa 25% ten opzichte van het niveau van 2007¹⁶ (circa 1.250 gediplomeerden in 2013); het totaal aantal afgestudeerden in de periode 2008-2013 zal naar schatting 5.750 bedragen;
3. de uitbreidingsvraag voor sportgerelateerde functies op mbo- en hbo-niveau in de periode 2008-2013 wordt volledig vervuld met afgestudeerden van de beroepsopleidingen Sport en bewegen op respectievelijk mbo- en hbo-niveau;
4. de vervangingsvraag voor functies met een sportgerelateerd profiel in de periode 2008-2013 wordt voor een derde tot tweederde vervuld met afgestudeerden vanuit de beroepsopleidingen Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau; de overige vacatures worden ingevuld vanuit zittende beroepsbeoefenaren of de 'stille reserve';
5. de arbeidsmarktvrage in de periode 2008-2013 ontwikkelt zich qua functieniveau/type als in de periode 2003-2008, dat wil zeggen dat 45 procent van de personele vrage betrekking heeft op functies met een SB-profiel op mbo-niveau en 32 procent op functies met een SB-profiel op hbo-niveau;
6. de gemiddelde betrekkingssomvang van de vrage naar functionarissen met een sportgerelateerd profiel bedraagt tussen de 0.6 en 0.8 fte¹⁷;
7. de feitelijke omvang van de totale personele vrage naar sportgerelateerde functionarissen in de periode 2008-2013 zal liggen tussen 9.569 fte (op basis van berekeningsmethode 1: werkgeversverwachtingen 2008-2013) en 18.753 fte (op basis van berekeningsmethode 2: realisatiecijfers 2003-2008);
8. niet alle afgestudeerden van beroepsopleidingen op het gebied van Sport en bewegen nemen we mee in de berekening van het aanbod van afgestudeerden over de periode 2008-2013: tot het potentiële arbeidsmarktaanbod rekenen we:
  - alle afgestudeerden, die na het behalen van hun diploma zijn gaan werken (28% vanuit het mbo en 66% vanuit het hbo);

---

15 Cf. tabel 2.3 op basis van cijfers CFI.

16 Aanneame op basis vergelijking inschrijvingscijfers 2004-2008 sportgerelateerde opleidingen. Bron: HBO-raad.

17 Overall-deeltijdfactor op grond werkgeversonderzoek bedraagt 67,1 procent.

- alle afgestudeerden, die na het behalen van hun diploma verder zijn gaan studeren in een sportgerelateerde vervolgopleiding (mbo: 52%; hbo: 40%);
- van bovengenoemde groepen, het percentage afgestudeerden dat daadwerkelijk in geheel of gedeeltelijk sportgerelateerde banen terecht is gekomen (mbo: 70%; hbo: 84%);
- deze groep afgestudeerden wordt uitgebreid met de groep afgestudeerden die niet op grond van een bewuste keuze in niet-sportgerelateerde banen terecht is gekomen (mbo: 35% van de niet-sportgerelateerde banen; hbo: 59% van de niet-sportgerelateerde banen): deze groep afgestudeerden beschouwen we als potentieel geïnteresseerd in, en beschikbaar voor sportgerelateerde functies.

5.5.2 Vraag en aanbod arbeidsmarkt sport en bewegen 2008-2013

Berekeningsvarianten vraag en aanbod sport en bewegen op mbo-niveau

Op grond van bovenstaande uitgangspunten uit paragraaf 5.5.1 laat het aanbod van afgestudeerden van opleidingen sport en bewegen op mbo-niveau zich als volgt berekenen:

Tabel 5.8 – Aanbod mbo-afgestudeerden van opleidingen sport en bewegen 2008-2013

Gediplomeerde uitstroom 2008-2013 in personen	12.000
Gediplomeerde uitstroom naar werk (28%)	3.360
Gediplomeerde uitstroom naar sportgerelateerde vervolgopleidingen (52% van gekozen vervolgopleidingen)	4.493
<i>Subtotaal potentieel aanbod sportgerelateerde mbo-opleidingen</i>	<i>7.853</i>
Percentage sportgerelateerde functies werkenden (70% x 7.853)	5.497
(+) percentage beschikbaren (35%) vanuit niet-sportgerelateerde functies werkenden (30% x 7.853)	825
Totaal beschikbare gediplomeerde uitstroom op mbo-niveau 2008-2013	6.322

Tabel 5.9 geeft een raming van de totale arbeidsmarktvrage naar afgestudeerden met een SB-profiel op basis van de werkgeversprognoses ten aanzien van de *totale sportgerelateerde arbeidsmarktvrage* voor de periode 2008-2013. Deze raming ligt beduidend lager dan de realisatiecijfers voor de vervangingsvrage in de periode 2003-2008 (zie daarvoor tabel 5.10). Tabel 5.10 is gebaseerd op de *realisatiecijfers* voor de *totale arbeidsmarktvrage* naar sportgerelateerde functies over de periode 2003-2008 en komt op een beduidend hogere personele vrage uit. In beide berekeningsvarianten zijn twee aanvullende variabelen meegenomen, die van invloed zijn op de hoogte van de arbeidsmarktvrage naar mbo-ers met een afgeronde opleiding sport en bewegen:

- het aandeel van de invulling van de vervangingsvrage vanuit mbo-afgestudeerden bedraagt een derde respectievelijk tweederde van de arbeidsmarktvrage;
- de gemiddelde deeltijdfactor bedraagt respectievelijk 0.6, 0.7 en 0.8.

Tabel 5.9 – Arbeidsmarktvaart mbo-afgestudeerden Sport en bewegen 2008-2013 op basis werkgeversverwachtingen 2008-2013 (zie tabel 5.6, b5.3 en b5.5)

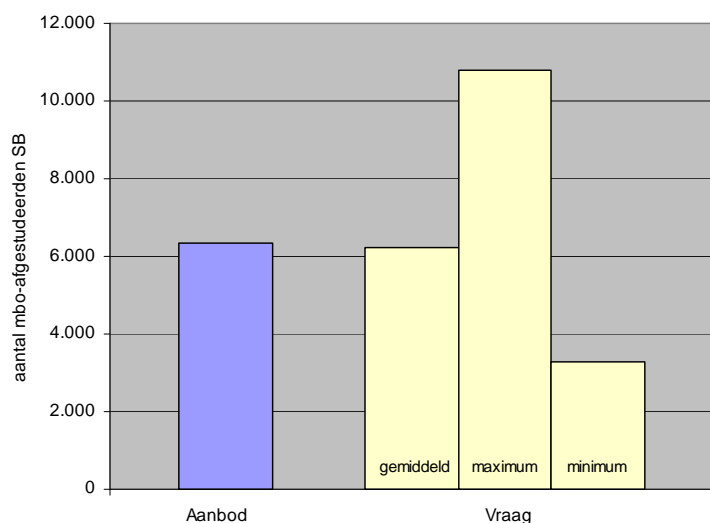
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte (45% x 9.569 fte)	4.265
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte bij 1/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	2.628
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	4.380
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	3.755
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	3.285
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte (45% x 9.569 fte)	4.265
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte bij 2/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	3.447
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	5.745
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	4.924
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	4.309

Tabel 5.10 – Arbeidsmarktvaart mbo-afgestudeerden Sport en bewegen 2008-2013 op basis realisatiecijfers 2003-2008 (zie tabel 5.7, b5.4 en b5.6)

Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte (45% x 18.753 fte)	8.378
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte bij 1/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	4.587
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	7.645
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	6.553
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	5.734
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte (45% x 18.753 fte)	8.378
Aantal sportgerelateerde vacatures op mbo-niveau in fte bij 2/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	6.482
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	10.803
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	9.260
Vraag naar mbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	8.103

De gemiddelde arbeidsmarktvaart naar afgestudeerden van mbo-opleidingen sport en bewegen over deze 12 berekeningsvarianten komt uit op 6.208 personen voor de periode 2008-2013. Bij 6.208 personen is sprake van een klein opleidingsoverschot van in totaal 114 afgestudeerden, gemiddeld 23 studenten per jaar. Anders gezegd: het gemiddelde van deze 12 berekeningsvarianten wijst op een opleidingsoverschot van minder dan 1 procent van het totaal aantal geraamde gediplomeerden in de periode 2008-2013 en bijna 2 procent van het totaal aantal beschikbare afgestudeerden voor sportgerelateerde functies. Grafiek 5.7 bevat een staafdiagram waarin het aanbod van afgestudeerden van mbo-opleidingen sport en bewegen wordt afgezet tegenover de minimum-, de maximum- en de gemiddelde berekeningsvariant voor de arbeidsmarktvaart in de periode 2008-2013.

Grafiek 5.7 – Vraag en aanbod sportgerelateerde arbeid op mbo-niveau 2008-2013

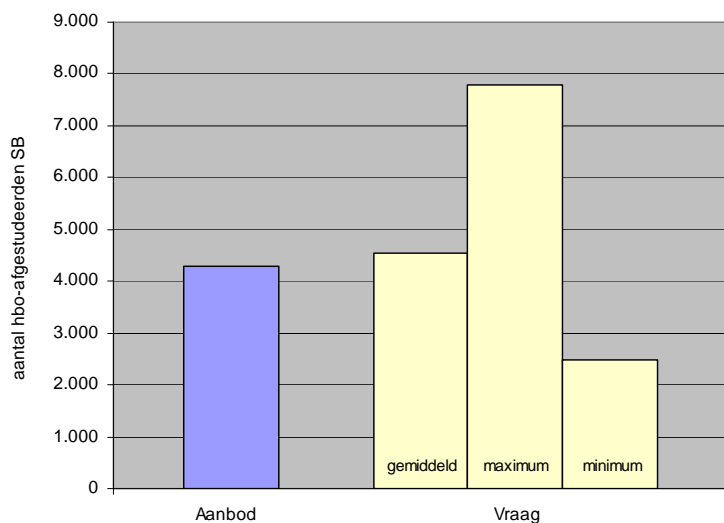
Berekeningsvarianten vraag en aanbod sportgerelateerde functies op hbo-niveau

Tabel 5.11 raamt het aanbod van afgestudeerden van hbo-opleidingen Sport en bewegen in de periode 2008-2013. De tabellen 5.12 en 5.13 bevatten de zelfde exercities als de tabellen 5.9 en 5.10, maar dan op hbo-niveau.

De gemiddelde arbeidsmarktvrage naar afgestudeerden van hbo-opleidingen sport en bewegen over deze 12 berekeningsvarianten komt uit op 4.548 personen voor de periode 2008-2013. Hiermee is sprake van een geraamd tekort van 271 afgestudeerden in de periode 2008-2013, oftewel 4,7 procent van het totaal aantal geraamde hbo-afgestudeerden in de periode 2008-2013 (5.750 personen) en 6,3 procent van het totaal aantal beschikbare afgestudeerden voor sportgerelateerde functies op hbo-niveau (4.277 personen). Op jaarbasis gaat het om een geraamd tekort van ongeveer 55 afgestudeerden over alle opleidingen heen.

Grafiek 5.8 bevat een staafdiagram waarin het aanbod van afgestudeerden van hbo-opleidingen Sport en Bewegen wordt afgezet tegenover de minimum-, de maximum- en de gemiddelde berekeningsvariant voor de arbeidsmarktvrage in de periode 2008-2013.

Grafiek 5.8 – Vraag en aanbod sportgerelateerde arbeid op hbo-niveau 2008-2013

Tabel 5.11 – Aanbod hbo-afgestudeerden van opleidingen Sport en bewegen 2008-2013

Gediplomeerde uitstroom 2008-2013 in personen	5.750
Gediplomeerde uitstroom naar werk (66%)	3.795
Gediplomeerde uitstroom naar sportgerelateerde vervolgopleidingen (40% van gekozen vervolgopleidingen)	782
Subtotaal potentieel aanbod sportgerelateerde hbo-opleidingen	4.577
Percentage sportgerelateerde functies werkenden (84% x 4.577)	3.845
(+) percentage beschikbaren (59%) vanuit niet-sportgerelateerde functies werkenden (16% x 4.577)	432
Totaal beschikbare gediplomeerde uitstroom op hbo-niveau 2008-2013	4.277

Tabel 5.12 – Arbeidsmarktvaart hbo-afgestudeerden Sport en bewegen 2008-2013 op basis werkgeversverwachtingen 2008-2013 (zie tabel 5.6, b5.3 en b5.5)

Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte (32% x 9.569 fte)	3.077
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte bij 1/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	1.986
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	3.310
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	2.837
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	2.483
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte (32% x 9.569 fte)	3.077
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte bij 2/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	2.501
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	4.168
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	3.573
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	3.126

Tabel 5.13 – Arbeidsmarktvraag hbo-afgestudeerden Sport en bewegen 2008-2013 op basis realisatiecijfers 2003-2008 (zie tabel 5.7, b5.4 en b5.6)

Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte (32% x 18.753 fte)	5.932
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte bij 1/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	3.405
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	5.675
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	4.864
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	4.256
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte (32% x 18.753 fte)	5.932
Aantal sportgerelateerde vacatures op hbo-niveau in fte bij 2/3 vervulling vervangingsvraag vanuit SB-opleidingen	4.668
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.6 (in personen)	7.780
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.7 (in personen)	6.669
Vraag naar hbo-afgestudeerden SB bij gemiddelde deeltijdfactor 0.8 (in personen)	5.835

5.5.3 Beschouwing vraag en aanbod arbeidsmarkt Sport en bewegen 2008-2013

De vergelijking tussen het aanbod van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau en de arbeidsmarktvraag in de periode 2008-2013 lijkt gemiddeld genomen te wijzen op een zeker evenwicht tussen vraag en aanbod. We willen er hier echter met nadruk op wijzen, dat het niet zeker is of dit 'gemiddelde scenario' zich in de toekomst ook daadwerkelijk voor zal doen. Zowel toekomstscenario's met een groot overschot aan afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau zijn denkbaar, als scenario's met een substantieel tekort aan deze typen afgestudeerden. In beide gevallen zijn er meer scenario's die op een overschot aan afgestudeerden wijzen (7x mbo-overschot, 7x hbo-overschot) dan op een tekort (5x mbo, 5x hbo).

Vanwege de onzekerheid over de toekomstige arbeidsmarktsituatie, is de vraag naar de wenselijkheid van een eventuele bijstelling van het instroomvolume van opleidingen Sport en Bewegen - ondanks het voorspelde evenwicht in het gemiddelde scenario - legitiem. Het antwoord op deze vraag zullen we formuleren langs de lijnen van een aantal overwegingen:

- de arbeidsmarktpositie van mbo- en hbo-afgestudeerden uit de AMMS 2008;
- de dynamiek van de arbeidsmarkt in het algemeen;
- omgevingsfactoren, die van invloed zijn op de arbeidsmarktontwikkeling voor Sport en Bewegen;
- referentiecijfers met betrekking tot andere arbeidsmarktsectoren (ROA, AMMS 2006);
- methodische overwegingen (herhaling is belangrijk: prognoses of realisatiecijfers).

De arbeidsmarktpositie van mbo- en hbo-afgestudeerden op grond van de AMMS 2008

Wanneer we de resultaten uit de beide deelonderzoeken van de AMMS 2008 onder gediplomeerden van opleidingen Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau als een indicatie beschouwen voor de toekomstige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van deze opleidingen, dan lijkt er weinig aan de hand. Bij de afgestudeerde mbo- en hbo-cohorten uit de AMMS 2008 doen zich geen substantiële problemen voor wat betreft de arbeidsmarktperspectieven. Dit geldt des te sterker naarmate gediplomeerden van deze opleidingen langer van school zijn. Er is sprake van een behoorlijke 'fit' tussen sportgerelateerde opleidingen op mbo- en vooral hbo-niveau en het bekleden van sportgerelateerde functies. Werkloosheidscijfers voor afgestudeerden van de

mbo-opleidingen Sport en bewegen steken niet ongunstig af bij gangbare referentiecijfers. De werkloosheidscijfers van afgestudeerden van ALO- en SBM-opleidingen zijn zelfs uitzonderlijk laag.

Op basis van de AMMS-cijfers over recente cohorten afgestudeerden, is de arbeidsmarktpositie van gediplomeerden van opleidingen Sport en Bewegen, zeker op hbo-niveau uitzonderlijk sterk te noemen. Interessant in dit verband is de observatie, dat aan het begin van deze eeuw zich eveneens veel mensen zorgen maakten over de uitbreiding van het aantal opleidingen en het aantal deelnemers op het gebied van sport en bewegen en dat op grond van het onderzoek onder gediplomeerden uit de afstudeercohorten 2003-2004 (mbo, hbo), 2005-2006 (hbo) en 2006-2007 (mbo, hbo) geconstateerd kan worden, dat de arbeidsmarktpositie van deze afgestudeerden anno 2008 normaal tot goed te noemen is. Deze constatering is uiteraard geen garantie voor een toekomstige solide arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen in de toekomst, maar biedt wel een relativering van eventuele doemscenario's.

Dynamisch karakter arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt heeft een zeer dynamisch karakter. Enerzijds maakt dit gegeven voorspellingen over de toekomstige arbeidsmarkt lastig, anderzijds betekent dit dat zowel werkgevers als werknemers over diverse substitutiemogelijkheden beschikken om zelf actief met vraag- en aanbodproblemen om te gaan. Voor werkgevers op de arbeidsmarkt voor sport en bewegen biedt een overschot aan afgestudeerden de mogelijkheid om op kwaliteit te selecteren. Afgestudeerden kunnen zich in een dergelijke situatie richten op instroommogelijkheden in andere beroepen, het starten van een eigen bedrijf, het opdoen van werkervaring in een vrijwilligersfunctie of genoeg nemen met een aanstelling met een kleinere omvang. In een situatie van een tekort aan sportgerelateerde arbeidskrachten zullen de arbeidsvoorwaarden over het algemeen verbeteren, hebben afgestudeerden meer te kiezen en zullen werkgevers mogelijk vaker hun toevlucht nemen tot arbeidskrachten zonder een opleiding op het gebied van sport en bewegen.

De dynamiek van de arbeidsmarkt maakt die zelfde arbeidsmarkt dus lastig voorspelbaar, maar biedt vragers en aanbieders op de markt over het algemeen voldoende mogelijkheden om alternatieve keuzes te maken in situaties waarin sprake is van een disbalans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor sport en bewegen.

Omgevingsfactoren

De diverse berekeningsvarianten van de toekomstige arbeidsmarktvaart naar afgestudeerden van opleidingen Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau in paragraaf 5.5.2 hebben als beperking dat zij lineair van aard zijn. In voorgaande alinea's is al gewezen op de dynamiek binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen door eigen keuzes van vragers en aanbieders. Daarnaast is sprake van omgevingsfactoren, die sterk van invloed (kunnen) zijn op het volume van de arbeidsmarktvaart naar functionarissen met een opleiding op het gebied van sport en bewegen.

Over het algemeen kan gesteld worden dat het maatschappelijke belang van 'sport en bewegen' in de afgelopen jaren sterk is toegenomen (zie o.a. Tiessen-Raaphorst en De Haan, 2008; Van der Poel, 2008) en dat 'sport en bewegen' zich steeds meer verankert binnen maatschappelijke contexten buiten het traditionele domein van de sportverenigingen. Het Nationaal Actie-

plan Sport en Bewegen (NASB), dat beschouwd kan worden als de uitkristallisering van het toegenomen maatschappelijke belang van 'sport en bewegen' focust op vijf aandachtsgebieden, waarvan de 'sport' er één is. Voor het welslagen van het actieplan zetten VWS, NISB en NOC*NSF daarnaast sterk in op 'wijk', 'school', 'werk' en 'zorg'. Binnen al deze aandachtsgebieden zal ook in de komende jaren sterk worden ingezet op intensivering en professionalisering van activiteiten op het gebied van 'sport en bewegen'. Een greep uit een willekeurige nieuwsbrief van de NISB illustreert de diversiteit en intensiteit van de inzet van tal van actoren om het bestaande aanbod uit te breiden en te professionaliseren:

- het organiseren van 12.000 maatschappelijke stages binnen de sport;
- het melden van substantiële vorderingen op weg naar het opnemen van een beweegkuur voor diabetici in het basispakket van de zorgverzekering;
- het aankondigen van diverse studiedagen;
- het signaleren van handige 'tools' voor lokaal beleid op het gebied van sport en bewegen.

Al deze activiteiten, ook al zijn ze niet exact te kwantificeren wat betreft hun impact op de arbeidsmarkt, vragen naar afgestudeerden van opleidingen sport en bewegen, duiden op een substantieel positief effect op deze arbeidsmarkt, vraag in de komende jaren.

Daarnaast willen we nog wijzen op de mogelijke impact van de plannen om het WK voetbal 2018 en de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen. Ongeacht of deze plannen wel of niet gerealiseerd zullen worden, zal Nederland zich overtuigend dienen te kunnen presenteren als een sportgeoriënteerde samenleving met goede sportvoorzieningen en zullen deze plannen goed voorbereid (bidbooks, vergaderingen, taakgroepen etc.) moeten worden. Ook de voorbereidingen voor de kandidaatstelling van Nederland voor het WK voetbal in 2018 en - in nog sterkere mate - de Olympische Spelen in 2028 zullen bijdragen aan de werkgelegenheidsontwikkeling (vermoedelijk vooral op hbo- en wo-niveau) op het gebied van sport en bewegen.

Samengevat: maatschappelijk gezien staan alle seinen voor sport en bewegen in feite op 'groen'. Hiervan zal ook in de komende jaren een substantieel positief effect uitgaan op de werkgelegenheidsontwikkeling op het gebied van sport en bewegen. Onzeker is in hoeverre dit effect al meegewogen is door de werkgevers uit de responsgroep. Zeker is wel, dat het effect van deze maatschappelijke factoren nog niet volledig heeft kunnen doorwerken in de realisatiecijfers over de periode 2003-2008 van de AMMS, die op een hoger peil lagen dan de werkgeversprognose voor de periode 2008-2013. Daarmee lijkt het niet onaannemelijk, dat de werkelijke werkgelegenheidsontwikkeling op het gebied van sport en bewegen hoger zou kunnen liggen dan op grond van de berekeningen uit de AMMS 2008 mogelijk is.

Bij bovenstaande overwegingen over de positieve impact van de genoemde omgevingsfactoren op de werkgelegenheidsontwikkeling op het gebied van sport en bewegen past één kritische kanttekening. Sinds het laatste kwartaal van 2008 is er sprake van een *economische crisis*. Het werkgeversonderzoek van de AMMS 2008 is in het laatste kwartaal afgenomen, maar het is ongewis in hoeverre de crisisdreiging meegespeeld heeft bij het beantwoorden van vragen over de formatie-ontwikkeling binnen de eigen organisatie in de periode 2008-2013.

Onzeker is überhaupt in welke mate de economische crisis zal doorwerken in de feitelijke arbeidsmarktontwikkeling op het gebied van sport en bewegen. Op zich lijkt het gegeven, dat het merendeel van de sportgerelateerde werkgelegenheid zich binnen het publieke domein bevindt (o.a. gemeenten, onderwijs, zorg, welzijn, veiligheid) een indicator, dat de economische crisis

minder negatieve effecten zal hebben op de werkgelegenheidsontwikkeling binnen het gebied van sport en bewegen dan binnen andere sectoren van de economie (productiebedrijven, logistiek). Desalniettemin blijkt uit een onderzoek van het Mulierinstituut (2009) naar effecten van de economische crisis binnen de sportsector, dat er ook sprake zal zijn van negatieve effecten op lidmaatschappen van met name sportscholen en - in mindere mate - sportverenigingen, de financiële positie van sportverenigingen en de omzetverwachtingen bij fitnessbedrijven/sportscholen voor 2009. Hoewel dit buiten de reikwijdte van het 'crisisonderzoek' van het Mulierinstituut valt, lijkt ook een negatief effect op de omzet en werkgelegenheid op het gebied van toerisme & recreatie niet ondenkbaar. Kortom, ook al lijkt de werkgelegenheid op het gebied van sport en bewegen zich in belangrijke mate binnen een minder conjunctuurgevoelig segment van de arbeidsmarkt te bevinden, het lijkt niet waarschijnlijk dat de economische crisis zonder gevolgen voor de sportgerelateerde werkgelegenheid zal blijven.

Daarnaast kan een ander mogelijk effect van de economische crisis ook zijn, dat andere beroepsbeoefenaren zonder een opleiding op het gebied van sport en bewegen zich zullen gaan richten op het vinden van een baan binnen dit segment van de arbeidsmarkt. Naarmate deze ontwikkeling zich sterker zal voordoen, neemt het belang van de kwaliteit van de mbo- en hbo-opleidingen sport en bewegen in gewicht toe. Met name de SB-opleidingen op mbo-niveau hebben in dit opzicht nog werk te verrichten. Over het algemeen is tussen de 60 en 80 procent van de werkgevers uit de AMMS 2008 tevreden tot zeer tevreden over de aansluiting tussen de SB-opleidingen en de arbeidsmarkt c.q. hun eigen organisatie. Voor de mbo-opleidingen liggen deze tevredenheidscijfers rond de 40 procent. Ongetwijfeld hangt dit relatief lage cijfer ten dele samen met opstartperikelen van een aantal SB-opleidingen op mbo-niveau, maar de opleidingen dienen zich te realiseren, dat werkgevers niet geïnteresseerd zijn in excuses. Een lage tevredenheid over de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt zal op termijn ten koste gaan van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van opleidingen sport en bewegen op mbo-niveau.

Wanneer we de diverse maatschappelijke en economische ontwikkelingen (crisis) in ogen-schouw nemen, dan lijkt het meest waarschijnlijke effect van deze ontwikkelingen, zeker op lange termijn, een groeiende arbeidsmarktvaart naar beroepsbeoefenaren, die beschikken over expertise op het gebied van sport en bewegen. Op korte termijn is er mogelijk sprake van een tijdelijke vermindering van de vraag naar medewerkers met een opleiding op het gebied van sport en bewegen ten gevolge van de economische crisis, al lijkt dit effect kleiner dan binnen andere arbeidsmarktsectoren.

Referentiecijfers

Als referentiecijfers voor de ramingen uit paragraaf 5.5.2 kunnen de ramingen uit het ROA-rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2012* (ROA, 2007, p.9) en de AMMS 2006 gebruikt worden.

Het ROA-rapport veronderstelt over het algemeen een gunstige arbeidsmarktontwikkeling in de periode 2007-2011, gemiddeld wordt over alle arbeidsmarktsectoren heen een volume-uitbreiding van jaarlijks 0,8 procent en een vervangingsvraag van 3,5 procent voorzien. Over de hele periode gaat het dan om 4 procent uitbreidingsvraag en 17,5 procent vervangingsvraag. Op grond van de ROA-cijfers is geen specificatie mogelijk naar de sector sport en bewegen, noch aan de vraagkant, noch aan de aanbodkant.

De raming van de uitbreidingsvraag op het gebied van sport en bewegen op basis van de AMMS 2008 voor de periode 2008-2013 ligt met 7,5 procent dus boven het arbeidsmarktgemiddelde uit de ROA-raming voor de periode 2007-2011. De raming van de vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies op mbo- en hbo-niveau op grond van de AMMS 2008 ligt op prognosebasis met 18,8 procent voor de periode 2008-2013 een fractie hoger dan de generieke ROA-raming voor 2007-2011. Op basis van extrapolatie van de realisatiecijfers vanuit de periode 2003-2008 komt de raming voor de periode 2008-2013 van de AMMS 2008 substantieel hoger uit (33,8%) dan de ROA-raming.

Voor de periode 2003-2008 geldt overigens, dat de vervangingsvraag op grond van de AMMS 2008 (24,3%) nagenoeg overeenkomt met de vervangingsvraag voor de arbeidsmarkt in het algemeen zoals het ROA deze heeft vastgesteld voor de periode 2002-2006 (5,2% per jaar, 26% voor de gehele periode). De uitbreidingsvraag voor functies op het gebied van sport en bewegen in de periode 2003-2008 ligt op grond van de AMMS met ruim 2 procent per jaar echter beduidend hoger dan de 0,1 procent banengroei op de arbeidsmarkt in het algemeen.

Hoewel de perioden van de ROA-raming en de AMMS-2008 niet volledig synchroon lopen en vergelijkbaar zijn, lijkt de indruk gerechtvaardigd dat de werkgelegenheidsontwikkeling binnen het domein sport en bewegen zich gunstiger lijkt te ontwikkelen dan binnen de arbeidsmarkt in het algemeen.

Omdat de uitgangspunten en onderzoeksmethoden van de AMMS 2008 en de AMMS 2006 in een aantal opzichten wezenlijk verschillen, dient voorzichtig omgegaan te worden met een vergelijking tussen de uitkomsten van de AMMS 2006 en de AMMS 2008. Over de arbeidsmarktperspectieven voor gediplomeerde hbo-ers van opleidingen Sport en bewegen doet de AMMS 2006 geen uitspraken. De AMMS 2006 schetst wel een aantal mogelijke varianten voor de arbeidsmarktperspectieven 2005-2010 van afgestudeerde SB-ers op mbo-niveau (AMMS 2006, p.116-119).

In de meest negatieve variant (scenario 'min') veronderstelt de AMMS 2006 een totale instroom van circa 6.000 SB-ers op mbo-niveau in de periode 2005-2010. In de meest positieve variant (scenario 'plus') zou het om een totale instroom van ongeveer 30.000 SB-ers op mbo-niveau gaan. Daarnaast onderscheidt de AMMS 2006 nog een scenario 'homeostase', dat een instroomruimte voor SB-ers op mbo-niveau veronderstelt van tussen de 9.000 en 18.000 personen. Deze ramingen zijn echter gebaseerd op de veronderstelling, dat het totale volume van sportgerelateerde functies binnen de Nederlandse arbeidsmarkt circa 172.000 fte bedraagt, meer dan het drievoudige van de raming op grond van de AMMS 2008 voor de arbeidsmarktsituatie 2008. Met een raming van een instroomruimte voor circa 6.200 afgestudeerden van opleidingen Sport en bewegen op mbo-niveau in de periode 2008-2013 komt de 'gemiddelde' raming van de AMMS 2008 in de buurt van de raming van het 'min-scenario' uit de AMMS 2006. Wanneer we zouden abstraheren van de overschatting van het volume aan betaalde sportgerelateerde fte in Nederland, dan zou de 'gemiddelde raming' op basis van de AMMS 2008 voor de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerde SB-ers op mbo-niveau uitkomen tussen het scenario 'homeostase' en het scenario 'plus' vanuit de AMMS 2006 en daarmee wijzen op een substantiële groei.

Methodische overwegingen

De AMMS 2008 is in 2008 pas voor de eerste keer in zijn huidige opzet uitgevoerd. Vergelijking met de bevindingen vanuit de AMMS 2006 gaat op een aantal essentiële punten mank. Daarom

is op dit moment ook nog moeilijk aan te geven of een toekomstvoorspelling op basis van de realisatiecijfers uit de voorafgaande 5 jaar meer voorspellingskracht heeft dan een werkgeversprognose voor de komende 5 jaar of andersom. Herhaling van de AMMS zal moeten uitwijzen welke benadering over de meeste voorspellingskracht beschikt of dat juist het combineren van beide benaderingen tot de meest robuuste voorspellingsresultaten leidt. Voor de voorspellingen ten aanzien van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van mbo- en hbo-opleidingen Sport en bewegen op grond van de AMMS 2008 geldt, dat deze gebaseerd zijn op beide benaderingen en dat daarmee zowel recht gedaan wordt aan recente arbeidsmarktontwikkelingen in het verleden als aan de inschatting door werkgevers van de komende arbeidsmarktontwikkelingen.

Maatregelen nodig ten aanzien van de instroom bij SB-opleidingen?

Op grond van bovenstaande overwegingen is het mogelijk om - met een aantal slagen om de arm - een uitspraak te doen over de noodzakelijkheid van eventuele maatregelen ten aanzien van de instroomvolumes bij de opleidingen sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau.

Gemiddeld genomen lijken vraag en aanbod zowel op mbo- als hbo-niveau in de periode 2008-2013 redelijk met elkaar in evenwicht te zijn. Op grond van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerde SB-ers op mbo- en zeker op hbo-niveau, op grond van overwegend vraagbevorderende factoren in de omgeving van de sportarbeidsmarkt en op grond van substitutiemogelijkheden voor vragers en aanbieders binnen die zelfde arbeidsmarkt, lijkt het niet nodig om de instroom van nieuwe studenten in opleidingen Sport en bewegen op mbo- en hbo-niveau op korte termijn te reduceren.

Tegelijkertijd lijkt een verdere toename van de instroom bij sportgerelateerde opleidingen op mbo- en hbo-niveau niet verstandig in het licht van de mogelijkheid van arbeidsmarktscenario's, die afwijken van het gemiddelde scenario. Ondanks de relatief gunstige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van diverse cohorten uit de AMMS 2008 geldt ook hier: in het verleden behaalde resultaten bieden geen zekerheid voor de toekomst! Bovendien is ongewis in welke mate de economische crisis zal doorwerken in de vraag naar beroepsbeoefenaren op mbo- en hbo-niveau op het gebied van sport en bewegen. De ook aanwezige mogelijkheid van een overschot van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen in de periode 2008-2013 is daarom vooral te zien als een uitnodiging tot reflectie op de huidige opleidingspraktijk, zowel wat betreft de kwaliteit van de huidige opleidingen als het starten van eventuele nieuwe sportgerelateerde opleidingen of het uitbreiden van de instroom. Uitbreiding van de instroom of het aantal opleidingen lijkt daarom vooralsnog evenmin wenselijk.

Herhaling van de AMMS in de komende jaren zal meer inzicht moeten opleveren in de ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor sportgerelateerde functies op mbo- en hbo-niveau. Op basis van meerjarige waarnemingen kunnen dan meer gefundeerde besluiten worden genomen over maatregelen ten aanzien van het volume van het aantal studenten en het aantal opleidingen.

6 Conclusies: beantwoording van de onderzoeksvragen

In dit hoofdstuk trekken we conclusies op basis van:

- de bevindingen uit het onderzoek onder afgestudeerden van mbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen (zie hoofdstuk 2);
- de bevindingen uit het onderzoek onder afgestudeerden van hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen (zie hoofdstuk 3);
- de bevindingen uit onderzoek onder werkgevers afkomstig uit de drie onderscheiden hoofdsectoren op de arbeidsmarkt voor sport en bewegen (zie hoofdstuk 4);
- de extrapolaties op basis van de hiervoor genoemde onderzoeken naar het niveau van de Nederlandse arbeidsmarkt voor sport en bewegen (zie hoofdstuk 5).

Voor ieder van de in paragraaf 1.2 geformuleerde onderzoeksvragen van de AMMS zetten we de belangrijkste bevindingen op een rij en geven we antwoord op de gestelde vraag.

6.1 Conclusies ten aanzien van de eerste onderzoeksvraag

De eerste onderzoeksvraag luidt:

Wat is het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen anno 2008 en hoe is de werkgelegenheid binnen dit arbeidsmarktsegment verdeeld over de diverse sectoren binnen dit arbeidsmarktsegment?

Het volume van de Nederlandse arbeidsmarkt voor sport en bewegen anno 2008 bedraagt op grond van het uitgevoerde onderzoek en de daarop gebaseerde extrapolaties circa 102.000 fte. Ongeveer de helft van dit arbeidsvolume (circa 51.000 fte) betreft vrijwilligerswerk. De andere helft (eveneens circa 51.000 fte) bestaat uit betaalde banen. Van deze betaalde fte's bevindt zich het grootste deel (53,4%) binnen de 'aanpalende' sector van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen: bijna 27.000 fte. Van de overige betaalde werkgelegenheid bevindt zich ongeveer 15.500 betaalde fte (30,6%) binnen de branche-eigen sector en is ongeveer 8.000 fte (16,0%) gesitueerd binnen de sector van de sportverenigingen.

Binnen de branche-eigen sector is de meeste sportgerelateerde werkgelegenheid te vinden bij overheidsdiensten op het gebied van sport en bewegen (gemeenten, provinciale sportraden; samen circa 4.800 fte) en sportscholen en fitnesscentra (6.200 fte).

Binnen de aanpalende sector zijn de subsectoren met de meeste sportgerelateerde werkgelegenheid gesitueerd binnen toerisme & recreatie (bijna 4.500 fte), het voortgezet onderwijs (circa 5.500 fte), de zorg (ongeveer 4.400 fte) en de welzijnsector (circa 5.100 fte).

6.2 Conclusies ten aanzien van de tweede onderzoeksvraag

De tweede onderzoeksvraag van de AMMS is als volgt geformuleerd:

Hoe heeft het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen zich ontwikkeld in de periode 2003-2008, zowel in algemene zin als op het niveau van de diverse sectoren binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen?

In de periode 2003-2008 heeft de arbeidsmarkt voor sport en bewegen zich gestaag ontwikkeld, met een uitbreidingsvraag van 7,5 procent over het gehele tijdvak. Het totale arbeidsvolume is in de periode 2003-2008 toegenomen met bijna 7.200 fte en daarmee gestegen van 95.000 fte in 2003 naar het niveau van 102.000 fte in het jaar 2008.

Van de uitbreidingsvraag in de periode 2003-2008 heeft het grootste deel betrekking op betaalde formatie-uitbreiding: 5.300 fte (73,8%). Het grootste aandeel in de uitbreiding van betaalde functies op het gebied van sport en bewegen komt voor rekening van de branche-eigen sector: bijna 2.800 fte. Ook binnen de aanpalende sector is de toename van sportgerelateerde formatie relatief groot met bijna 2.300 fte. Bij de sportverenigingen is een uitbreiding van sportgerelateerde formatie gerealiseerd van ongeveer 250 fte.

Naast vacatures ten gevolge van uitbreiding van de sportgerelateerde formatie was er in de periode 2003-2008 sprake van een substantiële vervangingsvraag met betrekking tot sportgerelateerde functies. Op een totaal aantal fte van 95.000 fte in 2003 heeft zich een vervangingsvraag voorgedaan van 33,6 procent, circa 32.000 fte. De vervangingsvraag is het grootst geweest binnen de branche-eigen sector met 51,4 procent over de periode 2003-2008, gevolgd door sportverenigingen met 28,6 procent en organisaties binnen de aanpalende sector met 8,7 procent. Wat betreft de vervangingsvraag voor betaalde functies gaat het in absolute aantallen om bijna 9.300 fte binnen de branche-eigen sector, ruim 2.500 fte binnen de sportverenigingen en ongeveer 4.400 fte binnen de aanpalende sector. In totaal komt het volume van de vervangingsvraag voor betaalde, sportgerelateerde functies in de periode 2003-2008 hiermee uit op ruim 16.000 fte.

6.3 Conclusies ten aanzien van de derde onderzoeksvraag

De derde onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe heeft het volume van de arbeidsmarkt voor sport en bewegen zich ontwikkeld in de periode 2008-2013, zowel in algemene zin als op het niveau van de diverse sectoren binnen de arbeidsmarkt voor sport en bewegen?

De derde onderzoeksvraag laat zich op twee uiteenlopende manieren beantwoorden.

Een *eerste antwoord* is mogelijk op basis van extrapolatie van de arbeidsmarktprognose van werkgevers, op basis van de onderzoeksbevindingen in paragraaf 4.5. Bij deze benadering wordt de arbeidsmarktprognose gebaseerd op de inschattingen van werkgevers ten aanzien van de toekomstige uitbreidings- en vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies binnen hun organisatie.

Een *tweede antwoord* is mogelijk op basis van de *realisatiecijfers* over de periode 2003-2008. In dit geval wordt voor de periode 2008-2013 een min of meer lineaire voortzetting van de uitbreidings- en vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies, zoals deze zich voor heeft gedaan in de periode 2003-2008, verondersteld.

Antwoord op basis van de werkgeversprognose 2008-2013

Wanneer we de resultaten met betrekking tot de ontwikkeling van de sportgerelateerde werkgelegenheid volgens de werkgevers uit de responsgroep (zie paragraaf 4.5) extrapoleren naar het niveau van de landelijke arbeidsmarkt voor sport en bewegen, dan zal de totale sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2008-2013 naar verwachting toenemen met ruim 7.600 fte, van 102.000 fte in 2008 naar bijna 110.000 fte in 2013, een volumestijging van 7,5%. Procentueel (12,9%) zal de grootste stijging zich volgens de werkgevers voordoen binnen de branche-eigen sector (ruim 2.000 fte). Absoluut (ruim 3.800 fte) bezien zal de grootste toename, op grond van de werkgeversprognoses uit paragraaf 4.5, zich echter voltrekken binnen de sportverenigingen.

Andere kernconclusies op basis van de werkgeversprognoses zijn:

- De totale personele vraag naar sportgerelateerde medewerkers in de periode 2008-2013 zal ruim 19.000 fte bedragen.
- Iets minder dan de helft van de totale personeelsvraag (ruim 9.500 fte) zal betrekking hebben op betaalde, sportgerelateerde functies.
- Grofweg kan gesteld worden dat ongeveer ruim 40 procent van de totale betaalde sportgerelateerde vraag uitbreiding van de sportgerelateerde formatie betreft. Iets minder dan 60 procent heeft betrekking op vervanging binnen bestaande functies.
- Het grootste aandeel van de totale, betaalde, sportgerelateerde personele vraag komt voor rekening van de branche-eigen sector: bijna 5.100 fte, ofwel 53,3 procent (van 9.500 fte).

Antwoord op basis van de realisatiecijfers van werkgevers over de periode 2003-2008

Wanneer we de bevindingen uit het werkgeversonderzoek met betrekking tot de feitelijk gerealiseerde ontwikkeling van de sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2003-2008 (zie paragraaf 4.4) extrapoleren naar het landelijke niveau, dan zal de totale sportgerelateerde werkgelegenheid in de periode 2008-2013 naar verwachting toenemen met bijna 8.100 fte, van ruim 102.000 fte in 2008 naar ruim 110.000 fte in 2013, een volumestijging van 7,9%. Procentueel (21,8%) en absoluut (bijna 3.500 fte) beschouwd zal de grootste stijging zich binnen deze benadering voordoen binnen de branche-eigen sector. Absoluut bezien (een kleine 2.800 fte) zal ook de ontwikkeling van sportgerelateerde formatie binnen de aanpalende sector substantieel zijn.

Op grond van de realisatiecijfers over de periode 2003-2008 zijn daarnaast nog de volgende conclusies te trekken:

- De totale personele vraag naar sportgerelateerde medewerkers in de periode 2008-2013 zal ruim 35.000 fte bedragen.
- Iets meer dan de helft van de totale personeelsvraag, bijna 19.000 fte, zal betrekking hebben op betaalde, sportgerelateerde functies.
- Ongeveer een derde van de totale betaalde sportgerelateerde vraag betreft uitbreiding van de sportgerelateerde formatie. De overige tweederde heeft betrekking op vervanging binnen bestaande functies.

- Het grootste aandeel van de totale, betaalde, sportgerelateerde personele vraag komt voor rekening van de branche-eigen sector: ruim 11.000 fte, ofwel 60,3 procent (van 19.000 fte).

Onzeker is om welke redenen de door de werkgevers geprognosticeerde omvang van de vervangingsvraag voor sportgerelateerde functies in de periode 2008-2013 op een lager niveau ligt dan de realisatiecijfers voor de periode 2003-2008. Het zelfde geldt voor de prognosecijfers voor de uitbreidingsvraag, die voor de periode 2008-2013 op grond van werkgeversverwachtingen anders samengesteld is dan de realisatiecijfers over de periode 2003-2008. Mogelijk verwachten de werkgevers op basis van hun eigen inschatting van de arbeidsmarktvraag daadwerkelijk een afwijkende uitbreidingsvraag voor de periode 2008-2013. Het is ook denkbaar, dat de toekomst zich moeilijker laat inschatten dan de feitelijke vacatureontwikkeling in de voorafgaande periode 2003-2008, die immers al heeft plaats gevonden. Een dergelijk effect lijkt het best denkbaar ten aanzien van de vervangingsvraag. Zekerheden zijn op dit punt niet te geven. Periodieke herhaling van de AMMS in de komende jaren zal meer inzicht geven in de voorspelingswaarde van beide ramingsmethoden.

Afhankelijk van de gehanteerde ramingssystematiek zal de totale werkgelegenheid op het gebied van sport en bewegen in de periode 2008-2013 vermoedelijk uitkomen tussen 109.500 en 110.500 fte. Voor betaalde, sportgerelateerde functies zal de onder- en bovengrens van de uitbreidingsvraag vermoedelijk uitkomen ergens tussen de 4.000 en 6.000 fte. Voor de betaalde, sportgerelateerde vervangingsvraag liggen de onder- en bovengrens op respectievelijk 5.500 en 12.500 fte.

6.4 Conclusies ten aanzien van de vierde onderzoeksvraag

Hoe ziet de loopbaan van gediplomeerden van mbo- en hbo-opleidingen Sport en Bewegen eruit na het beëindigen van hun initiële beroepsopleiding:

- *In welke mate kiezen zij ervoor om verder te leren, te gaan werken of raken zij werkloos?*
- *In welke mate kiezen zij voor sportgerelateerde vervolgopleidingen, in welke mate komen zij terecht in sportgerelateerde functies?*

Mbo-afgestudeerden

De belangrijkste conclusies ten aanzien van de uitstroombestemming van afgestudeerden van mbo-opleidingen Sport en Bewegen zijn:

- 28 procent van de afgestudeerden stroomt uit naar arbeidsmarkt, 72 procent gaat uiteindelijk verder leren binnen mbo (doorstroom van niveau 2 naar niveau 3, van niveau 3 naar niveau 4) of hbo.
- In totaal kiest 52 procent van de 'verderleerders' voor een sportgerelateerde vervolgopleiding, waarvan 14 procent op mbo-niveau en 37 procent op hbo-niveau; 30 procent kiest voor een 'sportaanpalende' vervolgopleiding (fysiotherapie, PABO etc.), 19 procent maakt een niet-sportgerelateerde keuze.
- Van de banen van afgestudeerden, die zich op de arbeidsmarkt hebben begeven (peildatum september - oktober 2008) is 58 procent volledig sportgerelateerd en 12 procent gedeeltelijk sportgerelateerd.
- 49 procent van de sportgerelateerde functies zit in de hoek van de sportinstructeurs, trainer/coaches en sport(bege)leiders; daarnaast is 9 procent - inmiddels - docent LO.

- Sportgerelateerde banen (van met name niveau 4 afgestudeerden) kenmerken zich vooral door praktische, uitvoerende taken, instructietaken en organisatorische taken; beleids- en managementtaken zijn relatief onbelangrijk in het werk van afgestudeerden uit de cohorten 2003-2004 en 2006-2007; adviseren over trainingsschema's, behandelplannen en belastbaarheid scoren gemiddeld qua belangrijkheid.
- Bij 80 procent van de sportgerelateerde functies geldt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis. Een mbo-opleiding SB is voor de helft van alle sportgerelateerde functies van de mbo-afgestudeerden de opleidingseis.
- Gemiddeld werken mensen, die na hun afstuderen zijn gaan werken binnen sportgerelateerde functies 29,8 uur in sportgerelateerde banen (23,1 uur per sportgerelateerde baan).
- Van de afgestudeerden, die inmiddels de arbeidsmarkt hebben betreden en geen vervolgopleiding meer volgen, is 83 procent nooit werkloos geweest; 14 procent was 1 keer werkloos.
- De werkloosheid onder de afgestudeerden - van de cohorten 2003-2004 en 2006-2007 gezamenlijk - die geen vervolgopleiding (meer) volgen, bedroeg ten tijde van de telefonische enquête 5,9 procent. De werkloosheid onder afgestudeerden op niveau 4 van het cohort 2003-2004 (3.7%) ten tijde van het onderzoek (najaar 2008) komt overeen met de werkloosheid onder de Nederlandse beroepsbevolking in het algemeen in de zelfde periode (3.6%).

Hbo-afgestudeerden

De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de uitstroombestemming van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op hbo-niveau zijn:

- 66 procent van de afgestudeerden stroomt na het afstuderen uit naar arbeidsmarkt, 34 procent gaat uiteindelijk verder leren binnen hbo of wo.
- In totaal kiest 40 procent van de 'verderleeders' voor een sportgerelateerde vervolgopleiding, waarvan 66 procent op hbo-niveau en 27 procent op wo-niveau; 50 procent volgt deze opleiding in voltijd en 44 procent in deeltijd.
- Van de banen van afgestudeerden, die zich op de arbeidsmarkt hebben begeven (peildatum september - oktober 2008) is 75 procent volledig sportgerelateerd en 9 procent gedeeltelijk sportgerelateerd.
- 61 procent van de afgestudeerden met een sportgerelateerde functie is docent lichamelijke opvoeding; verder is een substantieel deel van de afgestudeerden (7%) sportinstructeur terwijl deze functie wordt gezien als een functie op mbo-niveau.
- Gemiddeld werken afgestudeerden, die na afronding van hun studie de arbeidsmarkt hebben betreden en werkzaam zijn binnen sportgerelateerde functies 33,6 uur per persoon in sportgerelateerde banen (27,0 uur per sportgerelateerde baan).
- Sportgerelateerde banen kenmerken zich vooral door praktische, uitvoerende taken, instructietaken en organisatorische taken. Aan beleids- en managementtaken, adviseren over trainingsschema's, behandelplannen en belastbaarheid wordt duidelijk minder belang gehecht.
- Bij 82 procent van de sportgerelateerde functies geldt een sportgerelateerde opleiding als functie-eis. Een hbo-sportopleiding is voor 76 procent van alle sportgerelateerde functies van de hbo-afgestudeerden de opleidingseis.
- Van de afgestudeerden, die inmiddels de arbeidsmarkt hebben betreden en geen vervolgopleiding meer volgen, is 81 procent nooit werkloos geweest. Van de groep afgestudeerden die wel eens werkloos is geweest was de grootste groep (n=93) 1 keer werkloos. De werkloosheid onder de afgestudeerden die geen vervolgopleiding (meer) volgen, bedroeg ten tijde van de telefonische enquête 2 procent (n=598).

Samenvattend kan geconcludeerd worden, dat mbo-ers over het algemeen na hun opleiding vaker kiezen voor een vervolgopleiding dan afgestudeerden van hbo-opleidingen. De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau is over het algemeen genomen goed te noemen. De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van hbo-opleidingen Sport en Bewegen lijkt daarbij iets steviger dan de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van SB-opleidingen op mbo-niveau. Over het algemeen komen hbo-ers vaker terecht in sportgerelateerde functies en hebben deze functies een iets grotere betrekkingsomvang. Daarnaast blijken afgestudeerde hbo-ers ten tijde van het onderzoek (najaar 2008) minder vaak werkloos dan afgestudeerde mbo-ers.

6.5 Conclusies ten aanzien van de vijfde onderzoeksvraag

In welke mate is er sprake van een kwantitatieve en kwalitatieve aansluiting tussen de arbeidsmarktvrage naar sportgerelateerde functionarissen (vraagkant) en de gediplomeerde uitstroom uit de opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau (aanbodskant)?

Kwantitatieve aansluiting

Op grond van het antwoord op de vierde onderzoeksvraag kan gesteld worden, dat de aansluiting tussen de gediplomeerde uitstroom uit mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van sport en bewegen en de vraag vanuit de arbeidsmarkt in de afgelopen jaren goed is geweest.

Op grond van de in paragraaf 5.5.2 uitgevoerde extrapolaties zijn er verschillende antwoorden denkbaar op de vraag naar de kwantitatieve aansluiting tussen mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van sport en bewegen in de periode 2008-2013. Zowel een overschot als een tekort van enkele duizenden afgestudeerden van beroepsopleidingen op het gebied van Sport en Bewegen is denkbaar, afhankelijk van de gehanteerde veronderstellingen. Over alle uitgevoerde berekeningsvarianten heen komt de gemiddelde berekening uit op een geraamd opleidingsstekort van circa 271 afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen op hbo-niveau in de periode 2008-2013, circa 5 procent van het totaal aantal afgestudeerden van sportgerelateerde opleidingen op hbo-niveau. Voor mbo-opleidingen Sport en Bewegen is sprake van een klein opleidingsoverschot van gemiddeld ruim 100 studenten, nog geen 1 procent van het verwachte aantal gediplomeerden in de periode 2008-2013.

De aansluiting tussen beroepsopleidingen op het gebied van Sport en Bewegen en de vraag vanuit de arbeidsmarkt in de periode 2008-2013 lijkt daarmee relatief in evenwicht.

Kwalitatieve aansluiting

Zowel binnen de telefonische enquêtes onder afgestudeerden als binnen de email-enquête onder werkgevers is gevraagd naar de tevredenheid over de aansluiting tussen de beroepsopleidingen op het gebied van Sport en Bewegen en de eisen vanuit de arbeidsmarkt.

Werkgevers en afgestudeerden zijn relatief het meest tevreden over de aansluiting tussen hbo-opleidingen Sport en Bewegen en de eisen vanuit het werkveld. Ongeveer twee derde van de werkgevers en twee derde van de afgestudeerden is tevreden tot zeer tevreden over de aansluiting op hbo-niveau. Circa 10 procent van de werkgevers en bijna 20 procent van de afgestudeerde hbo-ers is ontevreden tot zeer ontevreden op dit punt.

Op mbo-niveau zijn de tevredenheidscijfers minder rooskleurig: iets meer dan de helft van de afgestudeerde mbo-ers Sport en Bewegen is tevreden tot zeer tevreden over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de arbeidsmarkt. Bij de werkgevers ligt dit percentage op circa 45 procent. Bijna 20 procent van de werkgevers en afgestudeerde mbo-ers is ontevreden tot zeer ontevreden.

6.6 Conclusies ten aanzien van de zesde onderzoeksvraag

In welke mate vragen de onderzoeksbevindingen ten aanzien van vraag 1 tot en met 5 om kwalitatieve en kwantitatieve aanpassingen binnen de bestaande mbo- en hbo-opleidingen op het gebied van Sport en Bewegen?

Kwantitatieve aanpassingen wenselijk/noodzakelijk?

Bij de beantwoording van de vijfde onderzoeksvraag is aangegeven, dat vraag en aanbod op mbo- en hbo-niveau in de periode 2008-2013 redelijk met elkaar in evenwicht lijken te zijn. In paragraaf 5.5.3 wordt op basis van een aantal overwegingen evenwel gesteld, dat het niet nodig lijkt om op korte termijn over te gaan tot maatregelen om de instroom van nieuwe studenten in de opleidingen Sport en Bewegen op korte termijn te reduceren. Deze overwegingen hebben vooral betrekking op de relatief solide arbeidsmarktpositie van afgestudeerde SB-ers op mbo- en zeker op hbo-niveau in de voorbije jaren, op de aanwezigheid van overwegend vraagbevorderende factoren in de omgeving van de sportarbeidsmarkt (Nationaal Actieplan Sport en Bewegen) en op de aanwezigheid van substitutiemogelijkheden voor vragers en aanbieders binnen die zelfde arbeidsmarkt.

Tegelijkertijd maken de in paragraaf 5.5.2 gepresenteerde ramingen ook inzichtelijk, dat een verdere toename van de instroom bij sportgerelateerde opleidingen op mbo- en hbo-niveau niet zonder risico's is: in het verleden behaalde resultaten bieden geen zekerheid voor de toekomst! De mogelijkheid van een overschot van afgestudeerden van opleidingen Sport en Bewegen, zowel op mbo- als op hbo-niveau, in de periode 2008-2013 is eveneens serieus te nemen. Uitbreiding van de instroom of het aantal opleidingen lijkt daarom vooralsnog evenmin wenselijk. Het lijkt daarom op korte termijn verstandig om de gepresenteerde arbeidsramingen vooral te zien als een uitnodiging tot reflectie op de huidige opleidingspraktijk, zowel wat betreft de omvang van de studenteninstroom als wat betreft de kwaliteit van de huidige opleidingen en het starten van nieuwe sportgerelateerde opleidingen.

Herhaling van de AMMS in de komende jaren zal meer inzicht moeten opleveren in de feitelijke ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor sportgerelateerde functies op mbo- en hbo-niveau. Op basis van meerjarige waarnemingen kunnen dan meer gefundeerde besluiten worden genomen over maatregelen ten aanzien van het volume van het aantal studenten en het aantal opleidingen.

Kwalitatieve aanpassingen wenselijk/noodzakelijk?

Gezien de uitspraken van werkgevers en afgestudeerden (zie ook antwoord op onderzoeksvraag 5) ten aanzien van de kwalitatieve aansluiting tussen opleidingen Sport en Bewegen en de eisen vanuit het werkveld zouden met name mbo-opleidingen Sport en Bewegen zich beroepen moeten voelen om zich nader te bezinnen op het aansluitingsvraagstuk, bij voorkeur in overleg met het werkveld.

Naast de aansluiting op de arbeidsmarkt hebben de afgestudeerden zich uitgesproken over andere kenmerken van de opleidingen Sport en Bewegen op mbo- en hbo-niveau. Over het algemeen is van de hbo-afgestudeerden ruim 60 procent tevreden tot zeer tevreden over relevante kenmerken van hun studie en ongeveer 15 procent ontevreden tot zeer ontevreden. Het meest tevreden tonen afgestudeerden zich over de stage, de sfeer op school, de manier van lesgeven en de voorlichting over beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de studie. Het minst tevreden zijn afgestudeerden over de wijze van toetsen en examineren, loopbaanbegeleiding tijdens de studie en de organisatie van de opleiding.

Van de mbo-afgestudeerden is iets meer dan 60 procent tevreden tot zeer tevreden over de opleiding. Een groep van ongeveer 20 procent is ontevreden tot zeer ontevreden over de opleiding. Het meest tevreden zijn afgestudeerde mbo-ers Sport en Bewegen over de stage, de sfeer op school en de manier van lesgeven. Het minst tevreden zijn mbo-afgestudeerden over de loopbaanbegeleiding en de organisatie van de opleiding.

Het merendeel van de afgestudeerden is dus tevreden tot zeer tevreden over de kwaliteit van de gevolgde opleiding Sport en Bewegen. Voor werkgevers geldt dat zij met name ten aanzien van mbo-opleidingen minder tevreden zijn wat betreft hun aansluiting op de eisen van de arbeidsmarkt. In hoeverre de opvattingen van de ontevreden respondenten aanleiding dienen te zijn voor kwalitatieve aanpassingen van de opleidingen, kunnen de SB-opleidingen het beste zelf in overleg met het werkveld, hun studenten en hun alumni vaststellen.

Begrippenlijst

Aanpalende sector: sector, waarin organisaties werkzaam zijn, waarvan de core-business niet gericht is op sport en bewegen, maar waarbinnen wel sprake is van sportgerelateerde functies. Voorbeelden hiervan zijn organisaties op het gebied van toerisme en recreatie, het onderwijs, zorg en welzijn en veiligheidsdiensten als leger, politie en brandweer.

Branche-eigen sector: sector waarin organisaties werkzaam zijn, waarvan de core-business gericht is op sport en bewegen. Hoewel ook sportverenigingen onder deze definitie zouden kunnen vallen worden zij in het kader van de AMMS beschouwd als een eigenstandige sector.

Combinatiefunctie Sport en Bewegen: functie met een aanstelling bij één werkgever, met als hoofdtak sport en bewegen en een operationele inzet binnen meerdere werkvelden (bij voorbeeld: onderwijs, sportclub, buitenschoolse opvang, buurthuis).

Combinatiefunctie Sport en Welzijn: functie met een aanstelling bij één werkgever, met als onderdeel van een breder takenpakket ook taken op het gebied van sport en bewegen en een operationele inzet meestal binnen één organisatie (bij voorbeeld: activiteitenbegeleider binnen een brede school of buitenschoolse opvang of buurthuis).

Sportgerelateerde functie: functie die inhoudelijk te maken heeft met 'sport en bewegen'. Een functie kan nagenoeg volledig sportgerelateerd zijn zoals bij trainer, coach, fitnessinstructeur, docent LO, maar kan ook deels sportgerelateerd zijn zoals bij voorbeeld bij een recreatiemedewerker of een sportbuurtwerker. Min of meer algemeen voorkomende functies binnen sportgerelateerde organisaties die inhoudelijk niet op sport en bewegen gericht zijn, zoals bij voorbeeld als een secretaressefunctie bij een sportbond, vallen buiten deze definitie.

Sportgerelateerde opleiding: beroepsopleiding gericht op het kwalificeren van studenten/deelnemers voor beroepen op het gebied van sport en bewegen.

Sportgerelateerde organisatie: organisatie waarbinnen sprake is van één of meer sportgerelateerde functies.

Uitbreidingsvraag: vraag naar personeel als gevolg van uitbreiding van de activiteiten van een organisatie.

Verderleeders: groep respondenten, die (direct of enige tijd) na het afstuderen op de mbo-opleiding Sport en Bewegen nog een opleiding is gaan volgen (ongeacht of hij/zij daar momenteel nog mee bezig is of niet).

Vervangingsvraag: vraag naar personeel als gevolg van vervanging van vertrekkende medewerkers.

Werkenden met vervolgopleiding: groep respondenten, die tijdens onderzoek september/ oktober 2008 een baan heeft en die momenteel nog een opleiding volgt.

Werkenden zonder vervolgopleiding: groep respondenten, die tijdens onderzoek september/ oktober 2008 een baan heeft en geen opleiding meer volgt.

Literatuur

- AMMS (2006). *Arbeidsmarktmonitor Sport. Een meting van sportgerelateerde arbeid in Nederland. Nulmeting*. Tilburg / 's-Hertogenbosch: IVA Beleidsonderzoek en Advies / W.J.H. Mulier Instituut.
- Essen, G. e.a. (2006). *Arbeid in Zorg en Welzijn 2006*. Utrecht: Prismant.
- Hilhorst, J.E.C., Elfring, M., Bosscher, R.J. & Steenbergen, J. (2009). *HBO-sport werkt! Inzicht in het arbeidsmarktperspectief van de hbo-sportinstituten (Alo's)*. Dalfsen: Drukkerij Meijerink.
- Min. BZ (2008). *Trendnota Arbeidszaken Overheid 2009*. 's-Gravenhage: Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- Min. OCW (2008). *Werken in het onderwijs 2009*. 's-Gravenhage: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
- ROA (2007). *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2012*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- ROA (2007). *Statistische Bijlage. Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2006*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- SCP / Mulier Instituut (2008). *Rapportage sport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau / W.J.H. Mulier Instituut.
- Toppen (2008). *Gediplomeerden van het mbo van opleidingen binnen Calibris. Tabellenbijlage op basis van MBO-Kaart 2006 en 2007*. Toppen Onderzoek & Beleid.

Bronnen:

CBS / CFI / CWI / HBO Raad

www.brancherapporten.minvws.nl
www.brandweer.nl
www.dji.nl
www.Fit!vak.nl
www.ggd.nl
www.ggz nederland.nl
www.iossport.nl
www.kombijdepolitie.nl
www.nvz.nl
www.recron.nl
www.sport.nl
www.vebon.nl
www.vgn.nl

Bijlage bij hoofdstuk 2 - Tabellen / figuren onderzoek mbo-afgestudeerden Sport en Bewegen

Tabel b2.1 – Doorstroom van mbo-2-3-4-opleidingen naar mbo-en hbo-opleidingen

05/06 → 06/07	Van de mbo opleiding Sport en Bewegen:			
	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Naar SB niveau 2	-	4%	2%	2%
Naar SB niveau 3	37%	-	13%	13%
Naar SB niveau 4	20%	71%	-	29%
Naar overig mbo	43%	20%	25%	27%
Naar hbo	1%	5%	61%	29%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(687)	(1.226)	(1.533)	(3.446)

06/07 → 07/08	Van de mbo opleiding Sport en Bewegen:			
	Van niveau 2	Van niveau 3	Van niveau 4	Totaal
Naar SB niveau 2	-	3%	2%	2%
Naar SB niveau 3	34%	-	13%	14%
Naar SB niveau 4	20%	53%	-	20%
Naar overig mbo	45%	37%	26%	33%
Naar hbo	1%	7%	59%	31%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(861)	(1.076)	(1.871)	(3.808)

Bron: CFI

Tabel b2.2 – Benodigde netto en bruto steekproef mbo afgestudeerden

	Benodigde netto steekproef			Benodigde bruto steekproef		
	2003-2004	2006-2007	Totaal	2003-2004	2006-2007	Totaal
Niveau 2	41	78	119	164	312	476
Niveau 3	6	49	55	24	196	220
Niveau 4	262	204	466	1.048	816	1.864
Totaal	309	331	640	1.236	1.324	2.560

Tabel b2.3 – Gerealiseerde netto respons in relatie tot benodigde netto respons

	Gerealiseerde netto respons			Benodigde netto respons		
	2003-2004	2006-2007	Totaal	2003-2004	2006-2007	Totaal
Niveau 2	14	80	94	41	78	119
Niveau 3	-	58	58	6	49	55
Niveau 4	278	251	529	262	204	466
Totaal	292	389	681	309	331	640

Tabel b2.4 – Redenen voor non-respons

	Aantal	Redenen van non-respons
Totale non-respons	n = 321 (100%)	
- Respondent zelf niet bereikt *	n = 209 (65%)	- Foutief telefoonnummer (35%) - Vakantie, ziekte, te drukke werkzaamheden (volgens familie/vrienden), niet willen doorgeven van telefoongegevens door familie/vrienden of nieuwe huisbewoners vanwege privacy, etc. (30%)
- Respondent zelf wel bereikt, maar niet bereid tot deelname aan onderzoek	n = 112 (35%)	- Geen interesse in onderwerp (8%) - Kost te veel tijd/moeite (5%) - Te druk momenteel (3%) - Geen belang bij (2%) - Niet langer werkzaam in de sector Sport en Bewegen (2%) - Principieel tegen enquêtes/gebeurt toch niks met enquête (1%) - Geen reden is opgegeven (7%) - Overige redenen (7%)

* In deze gevallen is er wel iemand bereikt, maar niet de respondent. Dat kan zijn: een familielid, nieuwe bewoner of een vreemde (foutief telefoonnummer).

Tabel b2.5 – Achtergrondkenmerken populatie afgestudeerde SB-ers

	Populatie afgestudeerden 2007			
	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Man	80%	77%	68%	72%
Vrouw	20%	23%	32%	28%
autochtoon	69%	77%	89%	83%
Suriname	3%	5%	1%	2%
Aruba/Ned. Antillen	5%	2%	1%	2%
Turkije	4%	3%	1%	2%
Marokko	6%	3%	1%	2%
niet-westerse allochtonen	9%	4%	2%	4%
westerse allochtonen	5%	6%	5%	5%
onbekend	0%	0%	0%	0%
Totaal	233	488	1.149	1.870 (100%)

Bron: CFI

Tabel b2.6 – Spreiding mbo afgestudeerden naar regio

CWI district	2003-2004		2006-2007		Totaal	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Noord	17	6%	16	4%	33	5%
Noordwest	27	9%	42	11%	69	10%
Middenwest	43	15%	70	18%	113	17%
Zuidwest	107	37%	89	23%	196	29%
Zuidoost	87	30%	86	22%	173	25%
Oost	11	4%	86	22%	97	14%
Totaal	292	100%	389	100%	681	100%

Tabel b2.7 – Deelnamecijfers (populatie) aan mbo-opleidingen Sport & Bewegen naar leerweg (BOL/BBL)

	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
2004/2005				
- BOL	1.395	2.761	5.154	9.310
- BBL	10	12	-	22
- Examendeelnemer	1	6	169	176
2005/2006				
- BOL	2.062	3.557	8.382	14.001
- BBL	16	20	-	36
- Examendeelnemer	13	37	203	253
2006/2007				
- BOL	2.476	4.392	10.083	16.951
- BBL	57	24	-	81
- Examendeelnemer	32	96	216	344
2007/2008				
- BOL	2.365	5.039	10.627	18.031
- BBL	55	71	-	126
- Examendeelnemer	46	146	337	529

Bron: CFI

Tabel b2.8 – Deelname (responsgroep) aan mbo-opleidingen Sport en Bewegen naar leerweg (BOL/BBL)

n=681	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
BOL	86%	91%	90%	83%	92%	90%
BBL	14%	5%	9%	16%	7%	7%
Onbekend	-	3%	1%	2%	2%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(14)	(278)	(80)	(58)	(251)	(681)

Tabel b2.9 – Uitstroomniveau gediplomeerde schoolverlaters responsgroep en populatie

	2003 / 2004		2006 / 2007	
	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Niveau 2: Sport- en bewegingsbegeleider	5%	13%	21%	24%
Niveau 3: Sport- en bewegingsleider	-	2%	15%	15%
Niveau 4: Sport- en bewegingscoördinator	95%	85%	65%	62%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(292)	(1.565)	(389)	(2.373)

Tabel b2.10 – Aantal (sportgerelateerde) banen per persoon voor respondenten die opleiding volgen*

	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
- 1 baan	50%	66%	81%	77%	69%	70%
- 2 banen	50%	31%	9%	17%	23%	23%
- 3 banen	-	1%	9%	7%	4%	4%
- 4 banen of meer	-	1%	-	-	4%	2%
Aantal respondenten met een baan (incl. vrijwilligerswerk)	100% (2)	100% (67)	100% (32)	100% (30)	100% (122)	100% (253)
- volledig sportgerelateerd **	33%	61%	37%	49%	54%	53%
- gedeeltelijk sportgerelateerd	-	5%	2%	10%	8%	7%
- niet sportgerelateerd	67%	34%	61%	41%	39%	41%
Totaal aantal banen***	100% (3)	100% (92)	100% (41)	100% (39)	100% (170)	100% (345)
Gemiddeld aantal banen per persoon	1,5	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4
Gemiddeld aantal sportgerelateerde banen per persoon	0,5	0,9	0,5	0,8	0,9	0,8

* Peildatum: september - oktober 2008.

** Sportgerelateerd: de hoofdtak van het werk bestaat uit activiteiten op het gebied van sport en bewegen.

*** Het gaat hier om het aantal banen, niet fte.

Tabel b2.11 – Omvang sportgerelateerde banen* (afgestudeerden, die vervolgopleiding doen)

	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
0-8 uur per week	100%	38%	73%	50%	55%	51%
9-16 uur per week	-	22%	27%	27%	36%	30%
17-24 uur per week	-	17%	-	9%	2%	7%
25-32 uur per week	-	10%	-	9%	4%	6%
> 32 uur per week	-	13%	-	5%	4%	6%
Totaal aantal sportgerelateerde banen	100% (1)	100% (60)	100% (15)	100% (22)	100% (104)	100% (202)
Totaal aantal uren	8	937	102	250	1.089	2.386
Totaal aantal personen	1	45	12	15	82	155
Gem. aantal uren per sportgerelateerde baan	8,0	15,6	6,8	11,4	10,5	11,8
Gem. aantal uren per persoon in de sector Sport en Bewegen	8,0	20,8	8,5	16,7	13,3	15,4

* Inclusief tweede en derde banen.

Tabel b2.12 – Sportgerelateerde banen naar type aanstelling (respondenten die vervolgopleiding doen)

n=205	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
- aantal vrijwilligersbanen	-	8%	25%	13%	8%	10%
- banen met vast contract	-	49%	25%	52%	57%	51%
- banen met tijdelijk contract	100%	43%	50%	35%	35%	39%
Baan bevindt zich in:						
- Nederland	100%	98%	94%	100%	99%	99%
- Buitenland, binnen Europa	-	-	6%	-	1%	1%
- Buitenland, buiten Europa	-	-	-	-	-	-
Totaal aantal sportgerelateerde banen*	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(1)	(61)	(16)	(23)	(104)	(205)

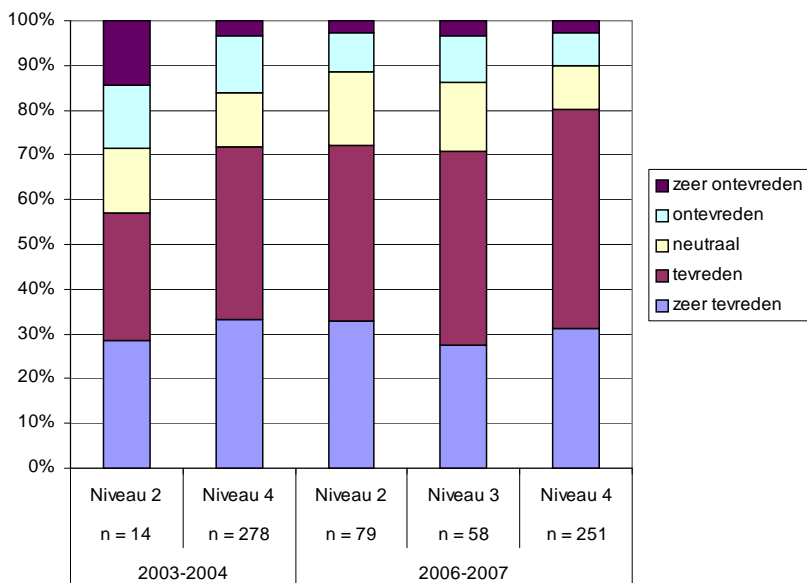
* Het totaal aantal banen komt niet altijd overeen met de som der delen, vanwege enkele niet ingevulde antwoorden en omdat respondenten met meer dan 3 banen slechts de mogelijkheid hadden om voor 3 banen de vragenlijst in te vullen.

Tabel b2.13 – Opleidingseisen* voor sportgerelateerde banen (respondenten, toegetreden tot arbeidsmarkt)

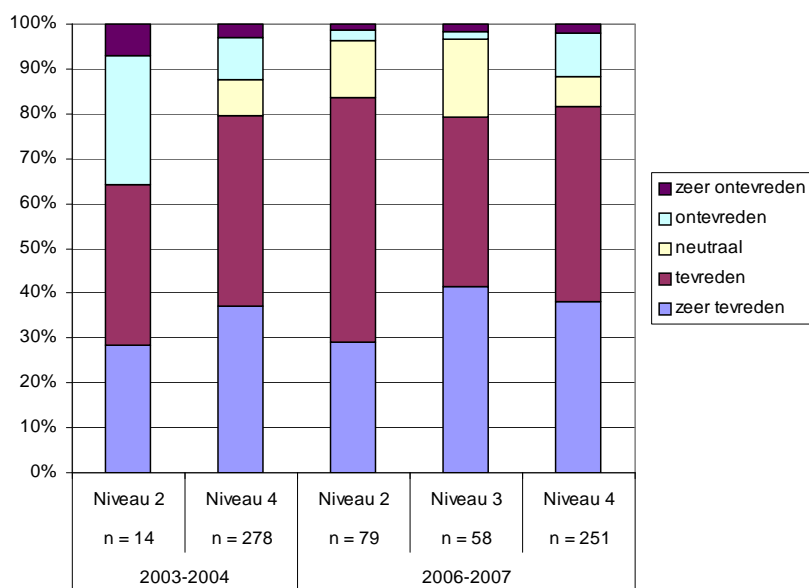
n=286	2003-2004		2006-2007			Totaal
	Niveau 2	Niveau 4	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
SB - opleiding onder mbo niveau	-	4%	25%	-	12%	7%
SB - opleiding op mbo-niveau	50%	42%	38%	77%	60%	49%
- onbekend	-	5%	-	-	1%	3%
- niveau 2	17%	3%	38%	8%	4%	5%
- niveau 3	17%	5%	-	69%	5%	8%
- niveau 4	17%	30%	-	-	51%	33%
Andere mbo-opleiding, niet sportgerelateerd	-	2%	-	8%	5%	3%
SB - opleiding op hbo-niveau:	-	20%	-	-	1%	13%
- ALO (Academie / Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding)	-	11%	-	-	1%	7%
- Andere, namelijk ..... (bijv. SGM, SBE)	-	9%	-	-	-	5%
hbo-niveau, niet sportgerelateerd	17%	7%	-	-	1%	5%
Universitaire opleiding	-	-	-	-	-	-
Overig	17%	13%	25%	8%	8%	12%
- bondsopleiding	-	2%	-	-	1%	2%
- brancheopleiding	17%	3%	13%	-	4%	4%
- anders, namelijk.....	-	7%	13%	8%	4%	6%
geen opleidingseisen	17%	12%	13%	8%	12%	12%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	(6)	(176)	(8)	(13)	(83)	(286)

* Peildatum: september – oktober 2008

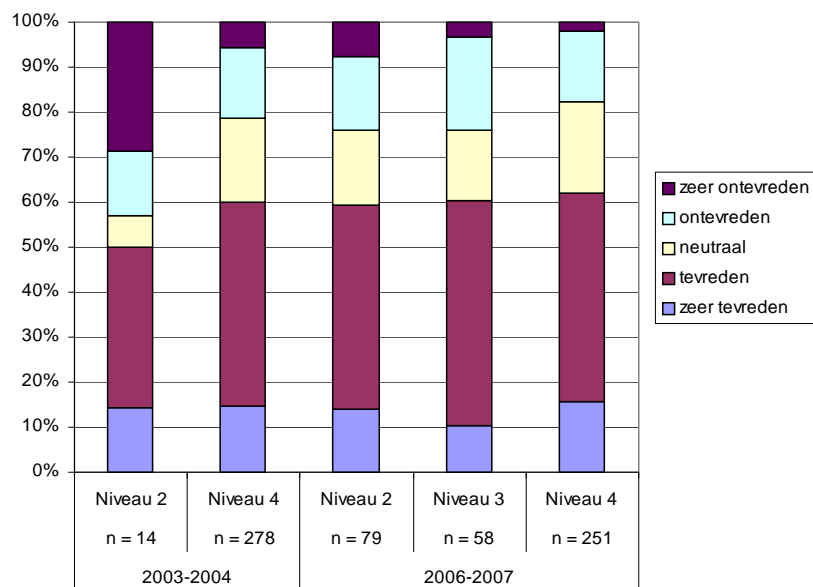
Grafiek b2.1 – Tevredenheid over afstemming stagebedrijf – opleiding SB

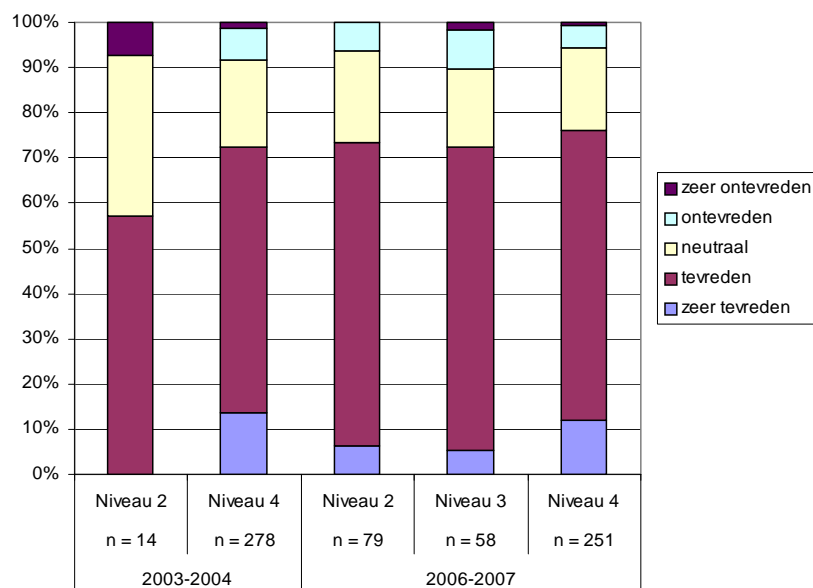
Grafiek b2.2 – Tevredenheid over begeleiding stage vanuit stagebedrijf

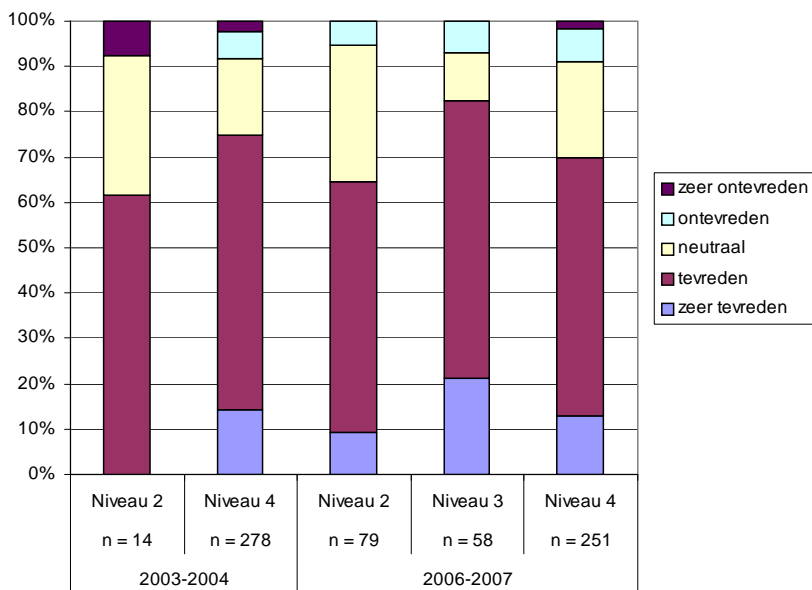
Grafiek b2.3 – Tevredenheid over begeleiding stage vanuit opleiding SB

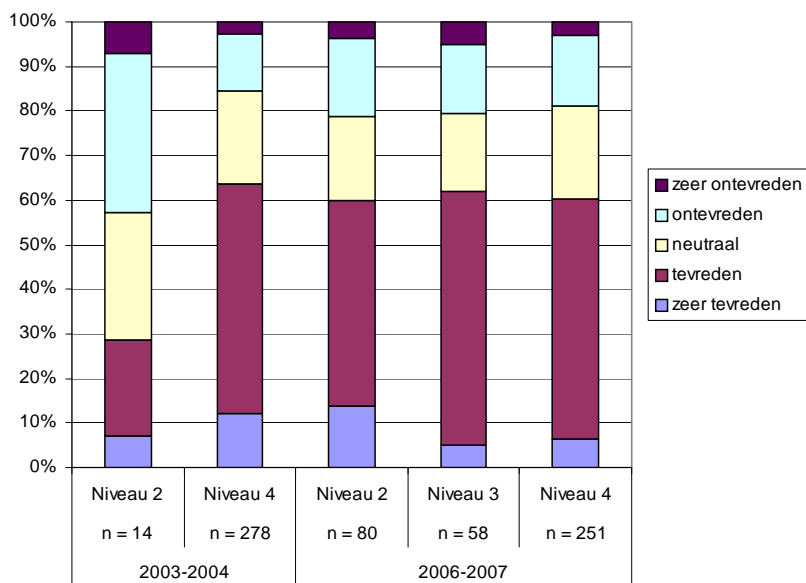
Grafiek b2.4 – Tevredenheid over de mate van aansluiting tussen stage en rest opleiding SB

Grafiek b2.5 – Tevredenheid over de mate van aansluiting stage op de arbeidsmarkt

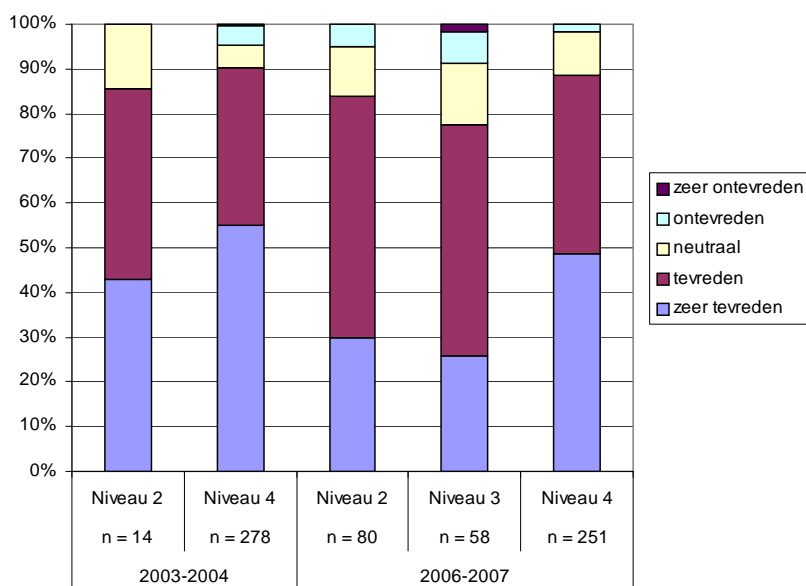

Grafiek b2.6 – Tevredenheid over voorlichting over beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de opleiding

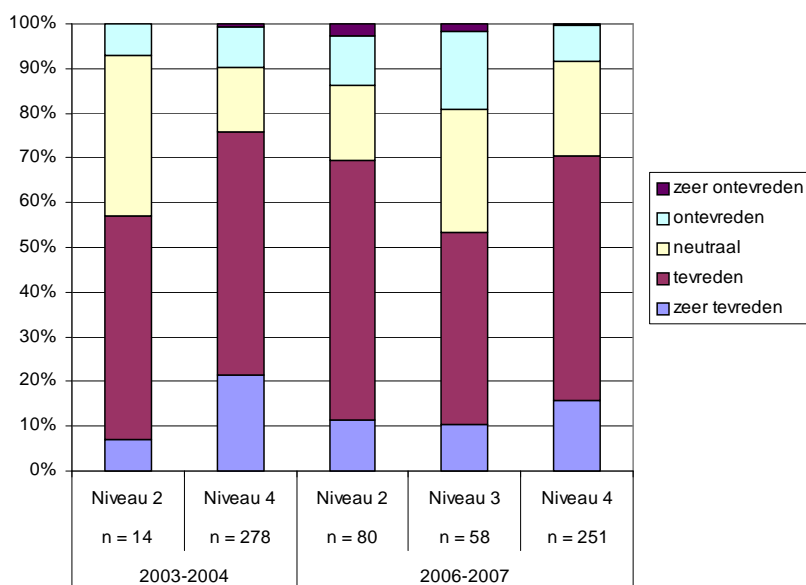

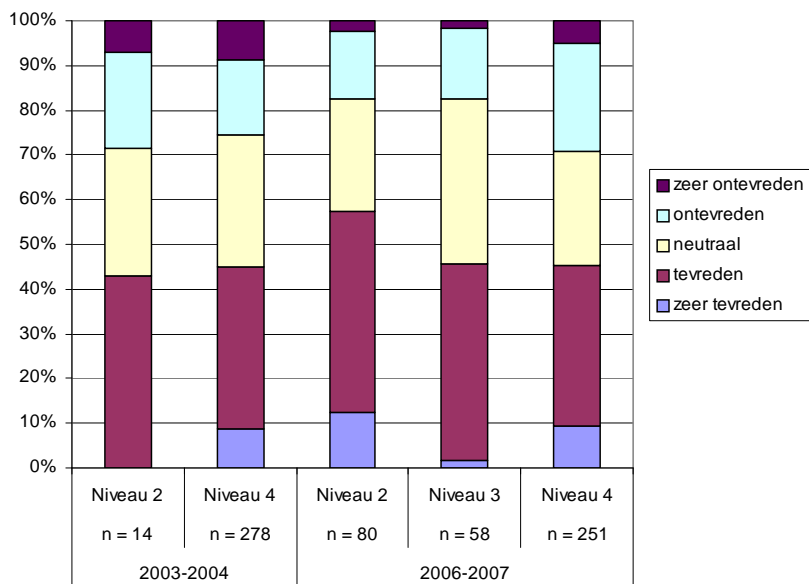
Grafiek b2.7 – Tevredenheid over de sfeer op school

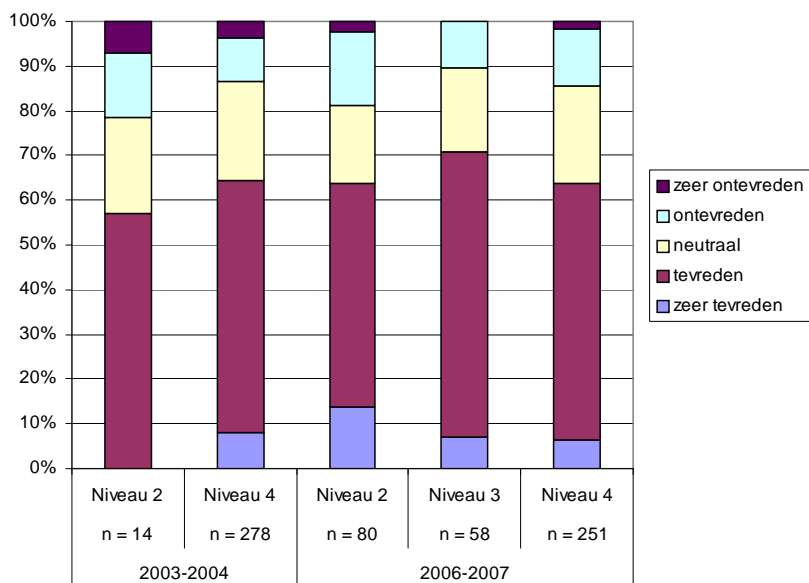
Grafiek b2.8 – Tevredenheid over de manier van lesgeven

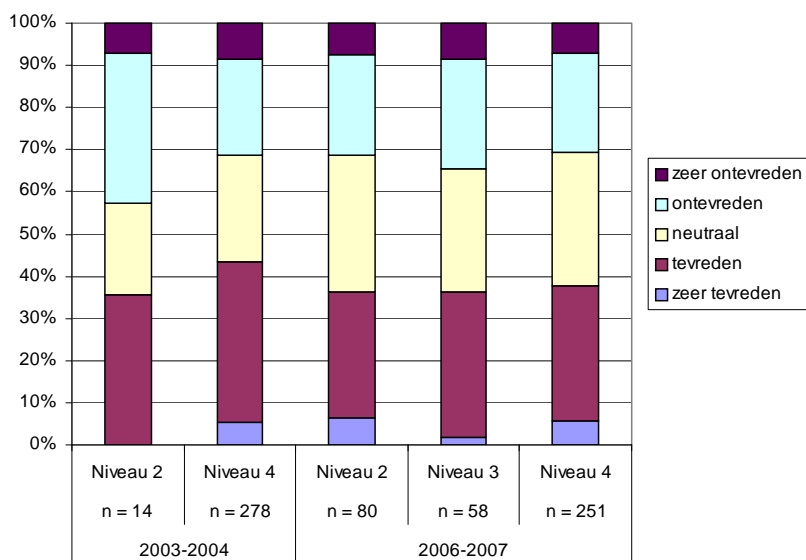
Grafiek b2.9 – Tevredenheid over begeleiding bij kiezen van uitstroomdifferentiatie, vervolgo-
leiding en beroep

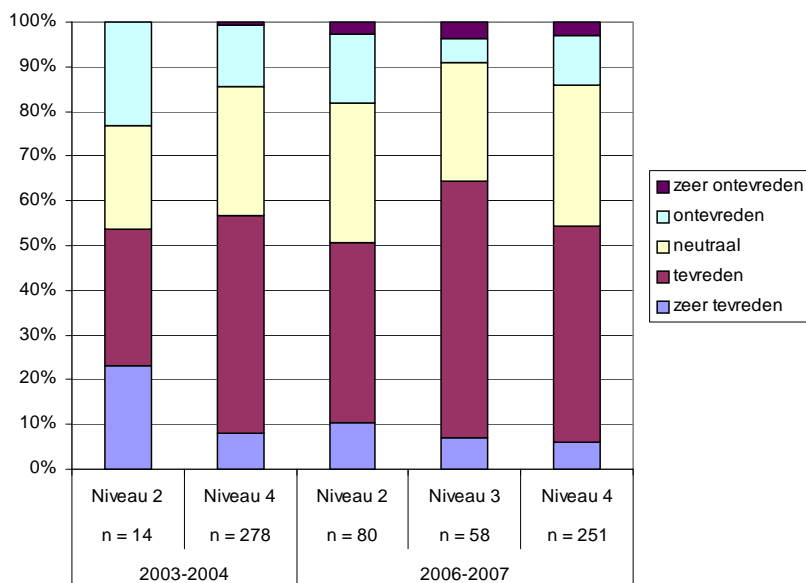
Grafiek b2.10 – Tevredenheid over de wijze van toetsen en examineren

Grafiek b2.11 – Tevredenheid over de organisatie van de opleiding

Grafiek b2.12 – Tevredenheid over de aansluiting van de opleiding op de eisen van de arbeidsmarkt

Bijlage bij hoofdstuk 3 - Tabellen / figuren onderzoek hbo-afgestudeerden Sport en Bewegen

Tabel b3.1 - Redenen voor non-respons

	Aantal	Redenen van non-respons
Totale non-respons	n = 581 (100%)	
- Respondent zelf niet bereikt *	n = 263 (45%)	- Foutief telefoonnummer (36%) - Op vakantie/reis (4%) - Krijgt respondent niet aan de lijn (2%) - Persoon niet bekend (2%) - Verhuisd (1%)
- Respondent zelf wel bereikt, maar niet bereid tot deelname aan onderzoek	n = 318 (55%)	- Is niet afgestudeerd aan een hbo-sportopleiding (26%) - Geen interesse in onderwerp (6%) - Vertrouwt niet op anonimiteit (2%) - Geeft geen persoonlijke gegevens (2%) - Kost teveel tijd/moeite (2%) - Gesprek afgebroken (2%) - Weigert zonder reden (1) - Principieel tegen enquêtes (1) - Heeft er geen belang bij (1) - Geen afspraak mogelijk in beschikbare periode (1%) - Andere reden (11%)

* In deze gevallen is er wel iemand bereikt, maar niet de respondent. Dat kan zijn: een familielid, nieuwe bewoner of een vreemde (foutief telefoonnummer).

Tabel b3.2 - Steekproef naar geslacht, leeftijd en etniciteit, naar uitstroomcohort

n=729	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Geslacht				
Man	56%	56%	58%	57%
Vrouw	44%	44%	42%	43%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(198)	(228)	(302)	(729)
Leeftijd				
21-22 jaar	-	1%	37%	5%
23 jaar	1%	15%	67%	14%
24 jaar	6%	24%	66%	18%
25 jaar	11%	22%	46%	16%
26 jaar	19%	14%	37%	15%
27 jaar	27%	9%	26%	14%
28 jaar	19%	7%	12%	9%
29-30 jaar	10%	4%	6%	5%
≥ 30 jaar	8%	3%	3%	3%
Onbekend	-	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(198)	(228)	(302)	(729)
Etniciteit*				
Nederlands	100%	98%	100%	100%
Surinaams, Antilliaans, Arubaans	-	-	-	-
Turks	-	-	-	-
Marokkaans	-	-	-	-
Anders	-	1%	-	-
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(198)	(228)	(302)	(729)

* Aan de respondenten is de vraag 'tot welke bevolkingsgroep reken jij jezelf?' gevraagd

Tabel b3.3 - Aantal (sportgerelateerde) huidige banen per persoon (respondenten die een opleiding volgen*)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
Banen				
Geen baan	4%	18%	12%	12%
1 baan	83%	59%	75%	71%
2 banen	13%	18%	12%	14%
3 banen	-	5%	2%	3%
4 banen of meer	-	-	-	-
Totaal aantal banen 1 (incl. vrijwilligerswerk)	25	43	62	130
Sportgerelateerde banen*	72%	74%	71%	72%
Gedeeltelijk sportgerelateerde banen*	-	7%	5%	4%
Niet sportgerelateerde banen *	28%	19%	24%	24%
Totaal aantal banen 2	25	43	62	130
Gemiddeld aantal banen per persoon**	1,1	1,1	1,0	1,1
Gemiddeld aantal sportgerelateerde (deels) banen per persoon**	0,8	0,9	0,8	0,8

* Percentage berekend aan de hand van totaal banen 2

** Berekend aan de hand van totaal aantal banen 2

Tabel b3.4 – Omvang sportgerelateerde en deels sportgerelateerde banen* (respondenten, die vervolgopleiding doen)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
0-8 uur per week	17%	23%	34%	27%
9-16 uur per week	6%	11%	30%	19%
17-24 uur per week	22%	23%	17%	20%
25-32 uur per week	17%	20%	13%	16%
> 32 uur per week*	39%	23%	6%	18%
Totaal aantal sportgerelateerde banen**	18	35	47	100
Totaal aantal uren	472	756,5	733	1961,5
Totaal aantal personen***	18	27	41	86
Gem. aantal uren per sportgerelateerde baan	26,2	21,6	15,6	19,6
Gem. aantal uren per persoon in de sector sport	26,2	28,0	17,9	22,8

* T/m een maximum van 40 uur per baan

** Inclusief tweede en derde banen.

*** Totaal aantal personen met minimaal een (deels) sportgerelateerde baan die deze vraag hebben beantwoord

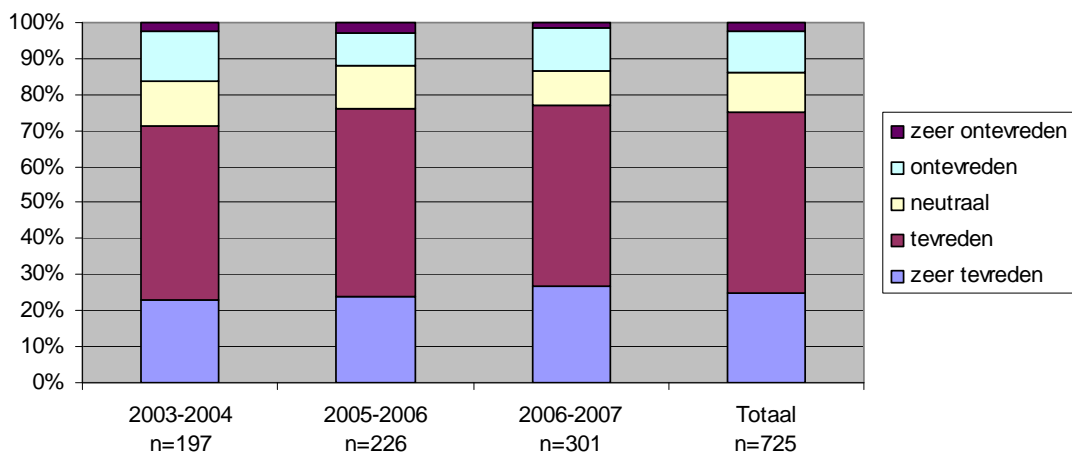
Tabel b3.5 – Sportgerelateerde en deels sportgerelateerde banen naar type aanstelling (respondenten die vervolgopleiding volgen)

	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
- aantal vrijwilligersbanen	11%	3%	4%	5%
- banen met vast contract	83%	49%	45%	53%
- banen met tijdelijk contract	6%	49%	51%	42%
<i>Baan bevindt zich in:</i>				
- Nederland	100%	100%	100%	100%
- Buitenland, binnen Europa	-	-	-	-
- Buitenland, buiten Europa	-	-	-	-
Totaal aantal sportgerelateerde banen	18	35	47	100

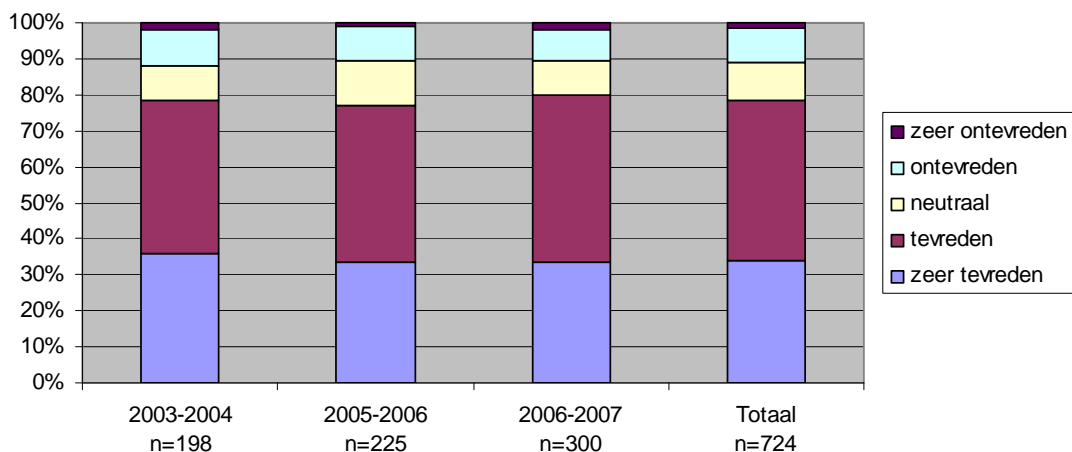
Tabel b3.6 – Opleidingseisen* voor sportgerelateerde banen (respondenten, toetreders tot arbeidsmarkt)

n=606	2003-2004	2005-2006	2006-2007	Totaal
SB - opleiding onder mbo niveau	-	-	-	-
SB - opleiding op mbo-niveau	10%	6%	3%	6%
- onbekend	17%	18%	29%	19%
- niveau 2	6%	9%	0%	6%
- niveau 3	17%	9%	0%	11%
- niveau 4	61%	64%	71%	64%
Andere mbo-opleiding, niet sportgerelateerd	1%	2%	1%	1%
SB – opleiding op hbo-niveau:	71%	80%	77%	76%
- Onbekend	1%	1%	1%	1%
- ALO (Academie / Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding)	95%	94%	89%	92%
- Anders	4%	6%	10%	7%
Hbo-niveau, niet sportgerelateerd	6%	5%	6%	6%
Universitaire opleiding	2%	1%	0%	1%
Overig	3%	3%	4%	3%
- bondsopleiding	67%	33%	38%	45%
- brancheopleiding	17%	0%	13%	10%
- Anders	17%	67%	50%	45%
Geen opleidingseisen	7%	5%	9%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%
	(188)	(197)	(221)	(606)

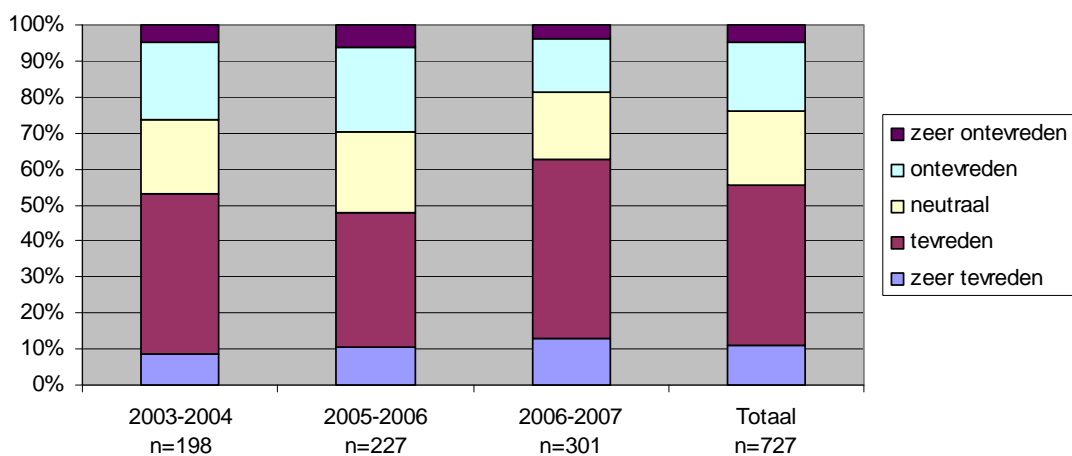
Grafiek b3.1 – Tevredenheid over afstemming stagebedrijf – opleiding SB

Grafiek b3.2 – Tevredenheid over begeleiding stage vanuit stagebedrijf

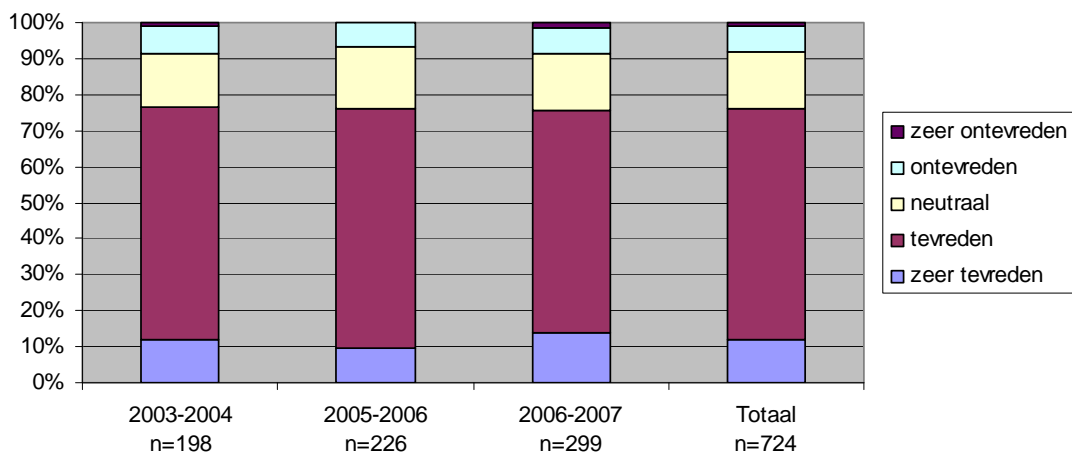

Grafiek b3.3 – Tevredenheid over begeleiding stage vanuit hbo sportopleiding

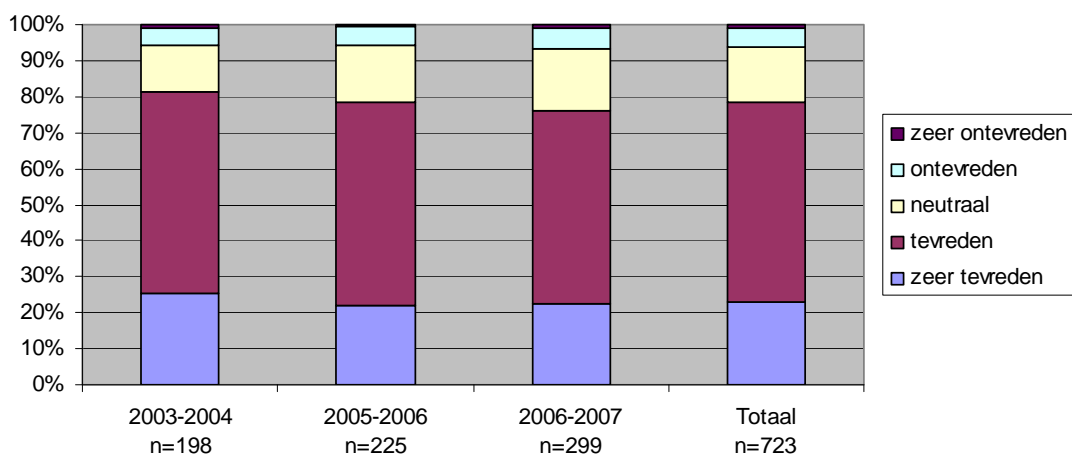

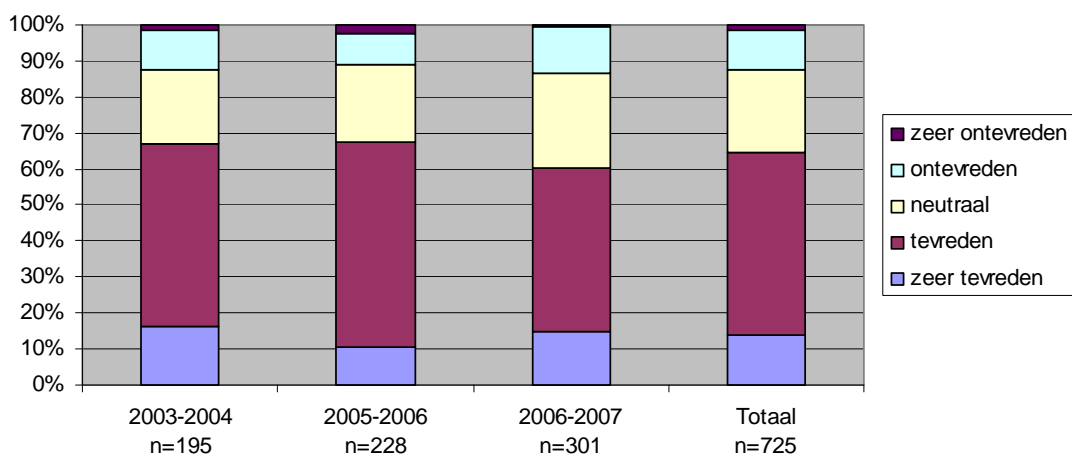
Grafiek b3.4 – Tevredenheid over de mate van aansluiting tussen stage en rest hbo sportopleiding

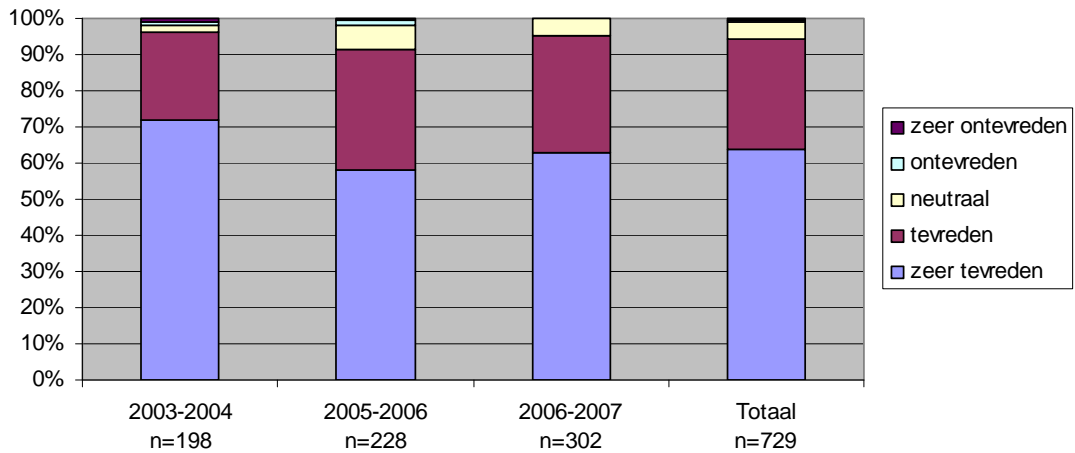
Grafiek b3.5 – Tevredenheid over de mate van aansluiting stage op de arbeidsmarkt

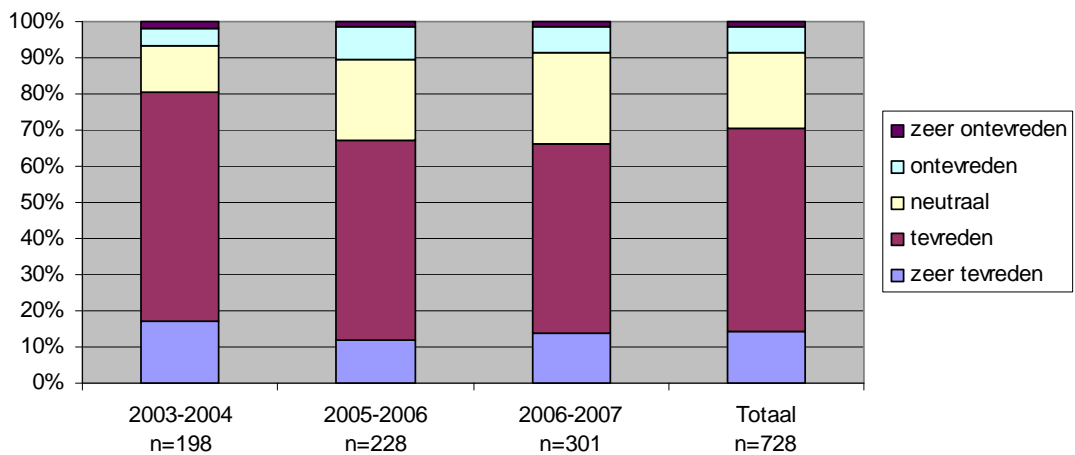
Grafiek b3.6 – Tevredenheid over voorlichting over beroepsmogelijkheden voorafgaand aan de opleiding

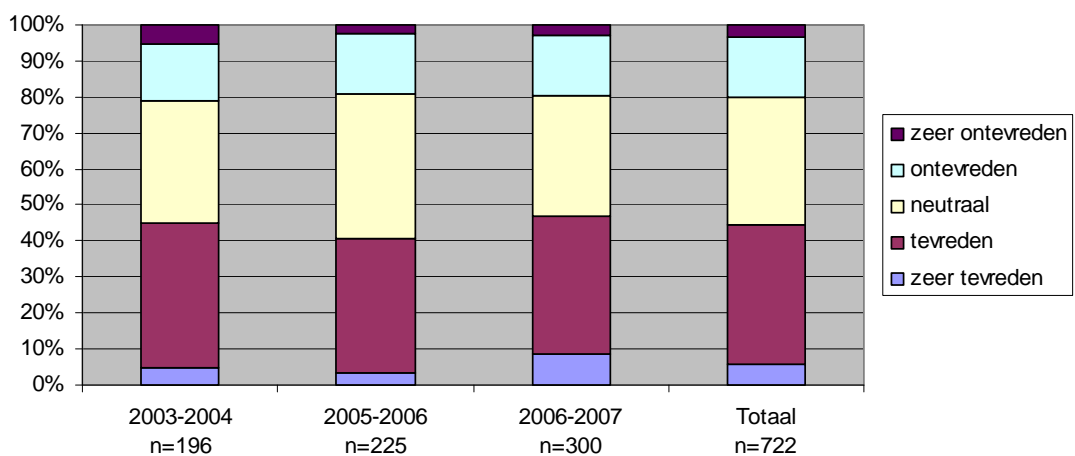
Grafiek b3.7 – Tevredenheid over de sfeer op school

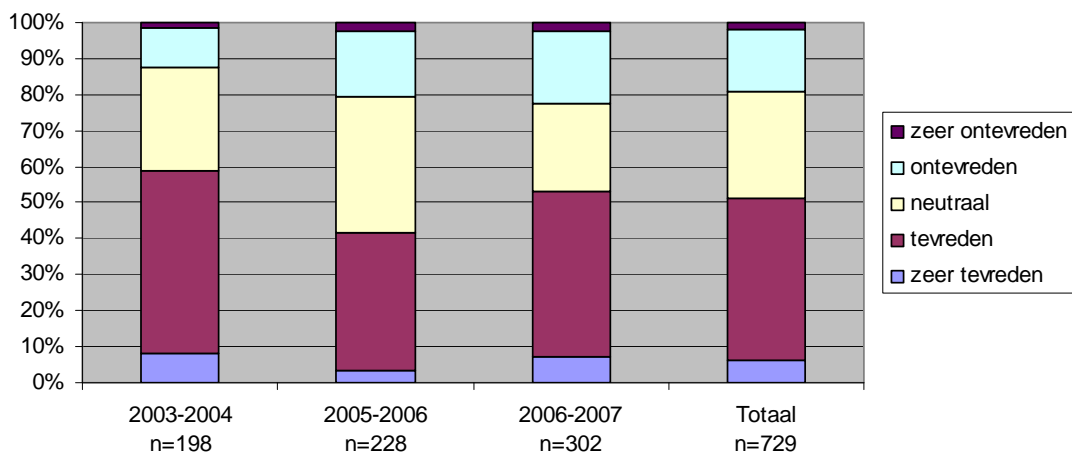
Grafiek b3.8 – Tevredenheid over de manier van lesgeven

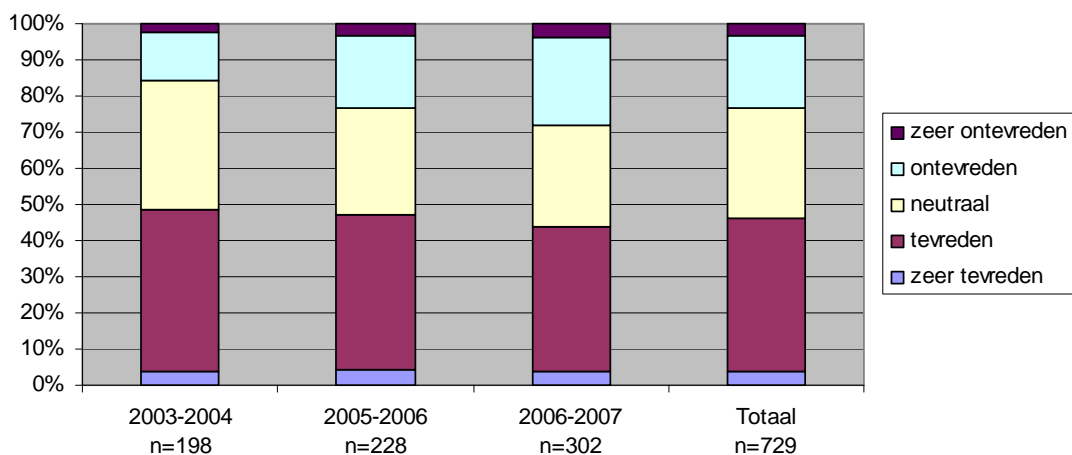
Grafiek b3.9 – Tevredenheid over begeleiding bij kiezen van uitstroomdifferentiatie, vervolgopleiding en beroep

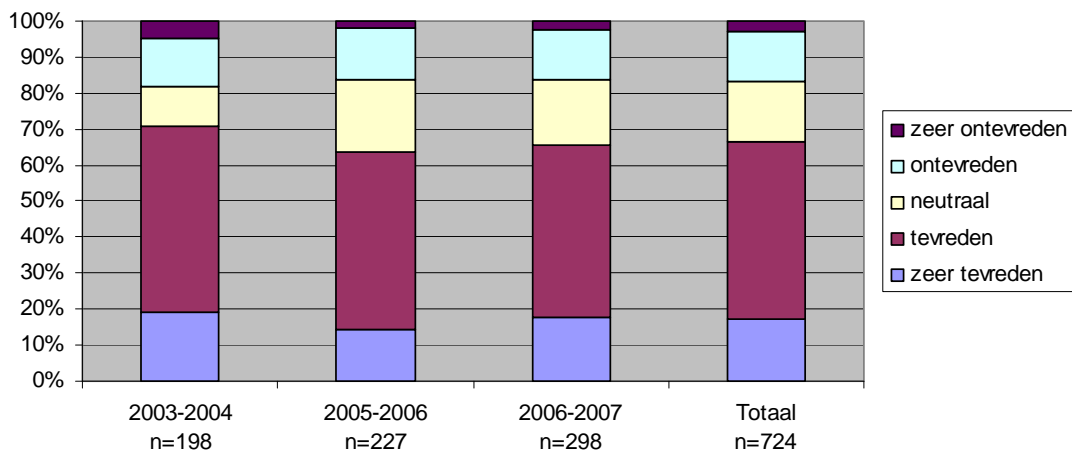
Grafiek b3.10 – Tevredenheid over de wijze van toetsen en examineren

Grafiek b3.11 – Tevredenheid over de organisatie van de opleiding

Grafiek b3.12 – Tevredenheid over de aansluiting van de opleiding op de eisen van de arbeidsmarkt

Bijlage bij hoofdstuk 4

Bijlage 4.1 - Steekproef werkgeversonderzoek

	Populatie	Netto ¹⁸	Bruto ¹⁹
Sector sportverenigingen²⁰	15.815	380	1.520
Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond	3.535	84	338
Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	1.183	28	113
Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	307	7	29
Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie	2.306	55	219
Koninklijke Nederlandse Zwembond	436	10	41
Nederlandse Volleybal Bond	1.287	31	122
Nederlandse Ski Vereniging	59	5	20
Nederlandse Bridge Bond	1.056	25	100
Watersportverbond	455	11	43
Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie	282	7	27
Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond	575	14	55
Koninklijke Nederlandse Schaatsenrijders Bond	729	17	69
Nederlandse Badminton Bond	604	14	57
Judo Bond Nederland	762	18	72
Nederlands Handbal Verbond	421	10	40
Nederlandse Basketbal Bond	398	9	38
Nederlandse Toer Fiets Unie	508	12	48
Nederlandse Tafeltennis Bond	642	15	61
Koninklijke Nederlandse Motorrijders Vereniging	270	6	26
Branche-eigen sectoren	1.761	319	1.268
Sportorganisaties ²¹	77	14	55
sportscholen en fitnesscentra ²²	694	125	499
zwembaden ²³	443	79	318
buitensportondernemingen ²⁴	92	17	66
Overheid: gemeenten ²⁵	443	79	318
Overheid: provinciale sportraden ²⁶	12	5	12

18 Voor het bepalen van de netto steekproef zijn we uitgegaan van een foutenmarge van 5 % en een betrouwbaarheidsmarge van 95 %. Van elk type vereniging of organisatie worden ten minste 5 werkgevers geïnterviewd.

19 Voor het bepalen van de bruto steekproef zijn we uitgegaan van een respons van 25 %.

20 Gegevens op verzoek aangeleverd door NOC*NSF.

21 Het aantal sportorganisaties bestaat uit 72 sportbonden en 5 sportkoepels (NSA, NKS, NCSU, NCS en NOC*NSF).

22 Bron: website Fit!vak (www.fitvak.com).

23 Bron: website Vereniging van Nederlandse Gemeenten (www.vgn.nl): schatting elke gemeente heeft ongeveer 1 bad.

24 Bron: website van de Vereniging van Buitensport Ondernemingen Nederland (www.vebon.nl). Het aantal leden (92) is inclusief 18 aspirant-leden en 1 sublid.

25 Bron: website Vereniging van Nederlandse Gemeenten (www.vgn.nl).

26 Bron: website Interprovinciaal Overleg Sport (www.ioSPORT.nl).

Vervolg bijlage 4.1: Steekproef werkgeversonderzoek

		Populatie	Netto ²⁷	Bruto ²⁸
Aanpalende sectoren		18.731	394	1.553
toerisme en recreatie ²⁹		1.900	38	153
Onderwijs: primair onderwijs ³⁰	- 20%	7584	32	127
Onderwijs: voortgezet onderwijs	- 65%	664	103	413
Onderwijs: middelbaar beroepsonderwijs	- 10%	73	16	63
Onderwijs: hoger beroepsonderwijs	- 5%	52	8	8
Zorg: Ziekenhuizen ³¹		170	5	20
Zorg: V&V ³²		750	14	57
Zorg: Thuiszorg ³³		720	14	55
Zorg: GGZ ³⁴		100	5	20
Zorg: Gehandicaptenzorg ³⁵		165	5	20
Zorg: GGD ³⁶		30	5	20
Maatschappelijke opvang ³⁷		466	9	36
Sociaal cultureel werk ³⁸		2320	47	187
Welzijn: Jeugdzorg ³⁹		124	5	20
Welzijn: Kinderopvang / BSO ⁴⁰		3410	68	274
Justitie ⁴¹		104	5	20
Politie ⁴²		26	5	20
Brandweer ⁴³		25	5	20
Defensie ⁴⁴		48	5	20
Totaal		36.307	1.093	4.338

27 Voor het bepalen van de netto steekproef zijn we uitgegaan van een foutenmarge van 5 % en een betrouwbaarheidsmarge van 95 %. Van elk type vereniging of organisatie worden ten minste 5 werkgevers geïnterviewd.

28 Voor het bepalen van de bruto steekproef zijn we uitgegaan van een respons van 25 %.

29 Bron: website Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (www.recron.nl). De RECRON onderscheidt 6 groepen bedrijven: kampeer- en bungalowbedrijven, sauna en thermen, zwembaden, groepsaccommodaties, dagattracties en buitensport (de bedrijven in deze groep zijn verenigd in de VeBON).

30 Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (statline.cbs.nl). Dit aantal scholen bestaat uit 7.584 scholen voor primair onderwijs, 664 voor voortgezet onderwijs, 73 voor mbo en 52 voor hbo. Verklaring percentages PO, VO, MBO, HBO: bereedeneerde schatting met betrekking tot de verhouding van het aantal sportgerelateerde functionarissen.

31 Bron: www.nvz.nl. (algemene ziekenhuizen, categorale instelling, zoals astmacentra, audiologische centra, kankercentra, radiotherapeutische instituten, revalidatiecentra en dialysecentra).

32 Bron: Essen, G. ea. (2006). *Arbeid in Zorg en Welzijn 2006*. Prismant: Utrecht.

33 Bron: Essen, G. ea. (2006). *Arbeid in Zorg en Welzijn 2006*. Prismant: Utrecht.

34 Bron: www.ggz nederland.nl, betreft het aantal leden.

35 Bron: www.vgn.nl, betreft het aantal leden.

36 Bron: www.ggd.nl. totaal 30 ggd'en

37 Bron: www.brancherapporten.minvws.nl

38 Bron: statline.cbs.nl

39 Bron: MOgroep, telling eind 2003, in: Arbeidsmarkt in beeld, 2005; www.brancherapporten.minvws.nl

40 Bron: statline.cbs.nl

41 Bron: website Dienst Justitiële Inrichtingen (www.dji.nl). Dit aantal organisaties bestaat uit 12 Tbs-klinieken, 6 bijzondere voorzieningen, 64 gevangnissen en 22 justitiële jeugdinrichtingen.

42 Bron: www.kombijdepolitie.nl. Dit aantal bestaat uit 25 politiekorpsen en het Korps Landelijke Politiediensten.

43 Bron: www.brandweer.nl/brandweer_in_de/overzicht_regio's. De gemeentelijke korpsen zijn onderverdeeld in 25 regionale verbanden.

44 Het betreft hier het aantal kazernes.

Bijlage 4.2 - Respons en non-respons binnen de drie hoofdsectoren

Sector	Streefrespons	Netto respons	responspercentage
Sportverenigingen			
KNVB	84	27	32%
KNGU	28	21	75%
KNHB	7	1	14%
KNHS	55	26	47%
KNZB	10	1	10%
NeVoBo	31	14	45%
NSV	5	3	60%
NBB	25	30	120%
Watersportverbond	11	5	45%
atletiekunie	7	4	57%
KNKV	14	6	43%
KNSB	17	4	24%
Nederlandse Badminton Bond	14	7	50%
JBN	18	9	50%
NHV	10	9	90%
Nederlands basketbal bond	9	3	33%
NTFU	12	7	58%
NTTB	15	8	53%
KNMV	6	4	67%
Onbekend		4	
	380	193	
Branche eigen			
Sportorganisaties	14	18	129%
Sportscholen en fitnesscentra	125	108	86%
Zwembaden	79	63	80%
Buitensportondernemingen	17	22	129%
Gemeenten	79	75	95%
Provinciale sportraden	5	4	80%
onbekend		1	
	319	291	
aanpalend			
Toerisme	38	37	97%
Po	32	37	116%
Vo	103	66	64%
Mbo	16	13	81%
Hbo	8	8	100%
Ziekenhuizen	5	5	100%
V&V	14	10	71%
Thuiszorg	14	15	107%
GGZ	5	6	120%
Gehandicaptenzorg	5	9	180%
GGD	5	6	120%
Maatschappelijke opvang	9	10	111%
Sociaal cultureel werk	47	41	87%
Jeugdzorg	5	7	140%
Kinderopvang	68	40	59%
Justitie	5	6	120%
Politie	5	8	160%
Brandweer	5	8	160%
Defensie	5	8	160%
	394	340	
Totaal	1.093	824	

Bijlage 4.3 - Respons vraag 1a ten opzichte van de steekproef

Sector sportverenigingen	respons vraag 1a	respons steekproef
sportvereniging	217	
	217	193
branche-eigen sectoren		
sportbond	30	
sportschool / fitnesscentrum	101	
zwembad	72	
outdoor- organisatie	36	
overheid of semi-overheid (incl. sportservice)	105	
	344	291
Aanpalende sectoren		
toerisme & recreatie	49	
onderwijs	133	
ziekenhuizen	6	
verpleeg- en verzorgingshuizen	14	
thuiszorg	18	
GGZ (Geestelijke Gezondheidszorg)	10	
gehandicaptenzorg	12	
GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst)	7	
maatschappelijke opvang	12	
sociaal-cultureel werk / jongerenwerk	34	
sociaal-cultureel werk / ouderenwerk	20	
sociaal-cultureel werk / andere doelgroepen	26	
jeugdzorg	7	
kinderopvang / buitenschoolse opvang	44	
justitiële inrichting	6	
politie	9	
brandweer	11	
defensie	6	
	424	340
Totaal	985	824

Bijlage 4.4 - Tabellen / figuren werkgeversonderzoek

Tabel b4.1 – Onderverdeling subsectoren binnen sportverenigingen

	N	Aantal medewerkers	Aantal fte	Gemiddeld aantal medewerkers	Gemiddeld aantal fte	Deeltijdfactor	Aantal 0%-lijsten	Percentage 0%-lijsten	Percentage sportgerelateerde fte	Percentage betaald	Percentage vrijwillig	Aantal sportgerelateerde fte	Aantal betaalde fte	Aantal vrijwillige fte
Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie	1	95	13	95,0	13,3	0,14	0	0	100,0%	0%	100%	13	0	13
Nederlandse Badminton Bond	7	65	5	9,3	0,7	0,07	0	0	98,7%	10%	90%	5	0	4
Nederlandse Basketball Bond	2	66	13	33,0	6,4	0,19	0	0	88,9%	0%	100%	11	0	11
Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	15	235	22	15,7	1,4	0,09	0	0	80,5%	73%	27%	17	13	5
Nederlands Handbal Verbond	6	200	26	33,3	4,3	0,13	0	0	88,5%	8%	92%	23	2	21
Judo Bond Nederland	7	29	6	4,1	0,9	0,22	0	0	79,6%	61%	39%	5	3	2
Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond	4	407	52	101,8	13,1	0,13	0	0	61,0%	4%	96%	32	1	31
Onbekend	1	50	15	50,0	15,0	0,30	0	0	100,0%	0%	100%	15	0	15
Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie	11	226	50	20,5	4,5	0,22	0	0	71,4%	7%	93%	36	3	33
Koninklijke Nederlandse Schaatsenrijders Bond	4	53	7	13,3	1,9	0,14	0	0	48,0%	0%	100%	4	0	4
Nederlandse Ski Vereniging	3	44	3	14,7	1,1	0,07	0	0	99,4%	3%	97%	3	0	3
Nederlandse Tafeltennis Bond	7	77	12	11,0	1,7	0,15	0	0	45,3%	13%	87%	5	1	5
Nederlandse Toer Fiets Unie	5	165	25	33,0	5,0	0,15	0	0	56,3%	1%	99%	14	0	14
Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond	11	392	60	35,6	5,5	0,15	0	0	69,3%	16%	84%	42	7	35
Nederlandse Volleybal Bond	9	231	30	25,7	3,3	0,13	0	0	66,0%	31%	69%	20	6	14
Watersportverbond	4	173	20	43,3	5,1	0,12	0	0	61,3%	25%	75%	13	3	9
0% Lijsten	28	407	47	14,5	1,7	0,12	28	100%	0,0%	0%	0%	0	0	0
Totaal	125	2915	407	23,3	3,3	0,14	28	22,4%	63,2%	15%	85%	257	39	218

Tabel b4.2 – Onderverdeling subsectoren binnen branche-eigen

	N	Aantal medewerkers	Aantal fte	Gemiddeld aantal medewerkers	Gemiddeld aantal fte	Deeltijdfactor	Aantal 0%-lijsten	Percentage 0%-lijsten	Percentage sportgerelateerde fte	Percentage betaald	Percentage vrijwillig	Aantal sportgerelateerde fte	Aantal betaalde fte	Aantal vrijwillige fte
anders	7	90	40	12,9	5,7	0,44	0	0	26,3%	96%	4%	11	10	0
outdoor	18	345	91	19,2	5,0	0,26	0	0	71,1%	91%	9%	64	58	6
overheid	82	35302	26395	430,5	321,9	0,75	0	0	3,7%	100%	0%	966	963	3
sportbond	14	413	226	29,5	16,1	0,55	0	0	49,8%	82%	18%	112	92	21
sportschool	78	2248	909	28,8	11,6	0,40	0	0	69,8%	98%	2%	634	620	14
zwembad	56	1769	872	31,6	15,6	0,49	0	0	57,9%	97%	3%	505	491	13
Totaal	255	40077	28532	157,2	111,9	0,71	0	0%	8,0%	97%	3%	2292	2234	58

Tabel b4.3 – Onderverdeling subsectoren binnen aanpalend

	N	Aantal medewerkers	Aantal fte	Gemiddeld aantal medewerkers	Gemiddeld aantal fte	Deeltijdfactor	Aantal 0%-lijsten	Percentage 0%-lijsten	Percentage sportgerelateerde fte	Percentage betaald	Percentage vrijwillig	Aantal sportgerelateerde fte	Aantal betaalde fte	Aantal vrijwillige fte
toerisme	33	971	536	29,4	16,2	0,55	18	55%	21,8%	74%	26%	117	87	30
po	27	1138	758	42,1	28,1	0,67	9	33%	1,8%	99%	0%	13	13	0
vo	54	11077	7704	205,1	142,7	0,70	1	2%	5,3%	99%	0%	406	402	0
mbo	14	13782	10750	984,4	767,9	0,78	0	0%	3,2%	100%	0%	344	344	0
hbo	8	16573	12725	2071,6	1590,6	0,77	0	0%	3,6%	100%	0%	452	452	0
zorg	51	43757	27253	858,0	534,4	0,62	29	57%	0,7%	94%	6%	202	190	11
welzijn	70	16601	10530	237,2	150,4	0,63	28	40%	10,0%	82%	18%	1048	860	188
veiligheid	27	21837	15662	808,8	580,1	0,72	8	30%	2,9%	100%	0%	459	459	0
anders	6	5635	3902	939,1	650,3	0,69	3	50%	0,2%	56%	44%	7	4	3
Totaal	290	131371	89820	453,0	309,7	0,68	96	33%	3,4%	92%	8%	3049	2811	233

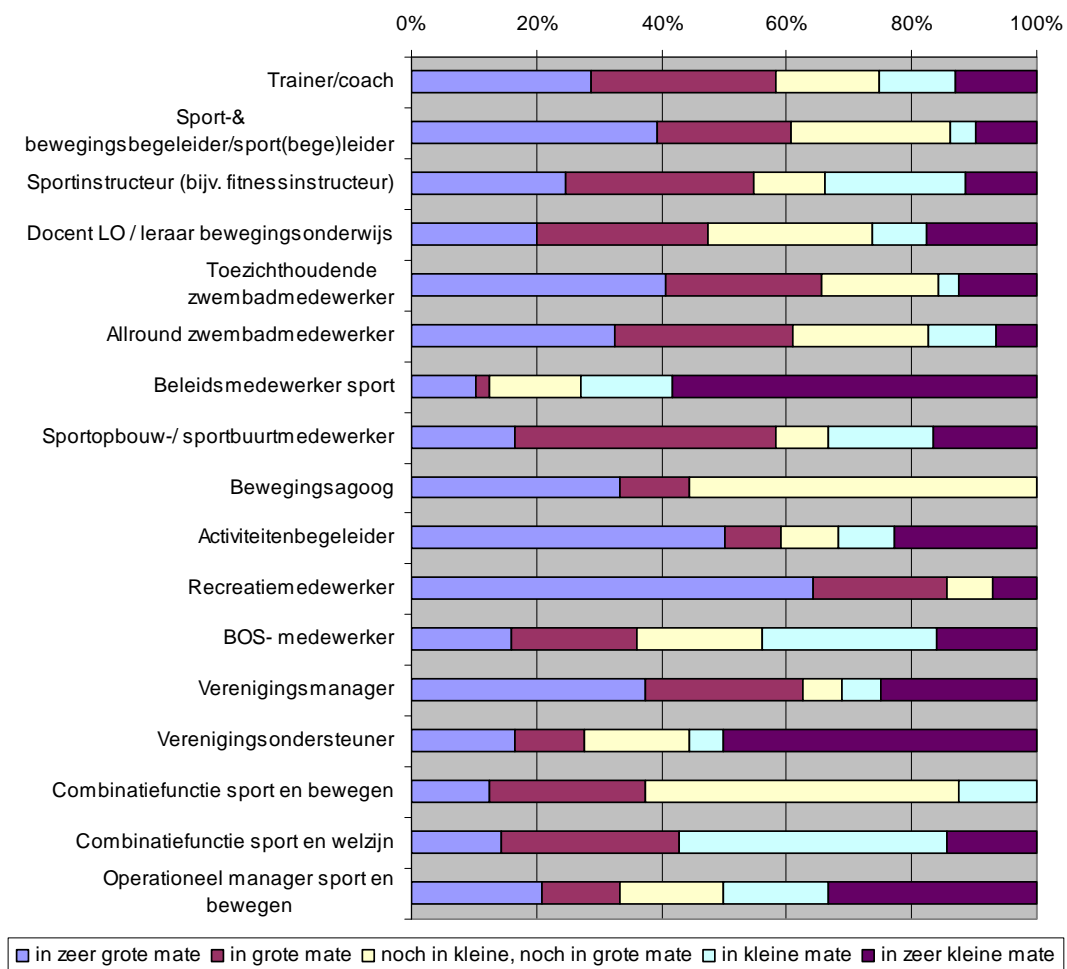
* Toerekening eigen formatie mbo en hbo op basis van 'Werken in het onderwijs 2009': OCW 2008.

Tabel b4.4 – Opleidingseisen voor sportgerelateerde functies - totaaloverzicht

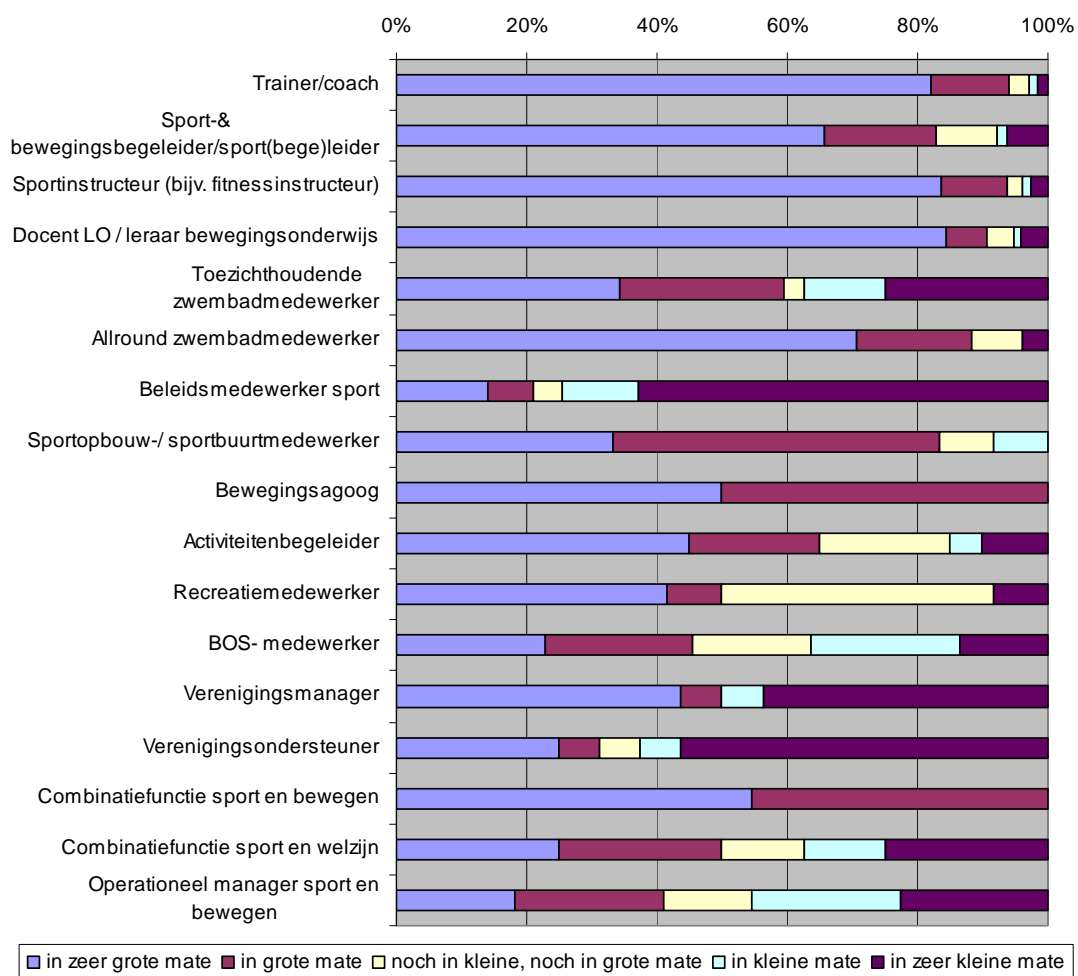
	N	247	154	251	144	78	134	155	22	25	55	38	51	51	43	32	18	105
	Trainer/coach	Sport-&bewegingbegeleider	sportinstructeur	Docent LO	Toezichthoudend zwembadmedewerker	Allround zwembadmedewerker	Beleidsmedewerker sport	Sportopbouwwerker	bewegingsagoog	activiteitenbegeleider	recreatiemedewerker	BOS- medewerker	verenigingsmanager	verenigingsondersteuner	Combinatiefunctie sport en bewegen	Combinatiefunctie sport en welzijn	Operationeel manager sport en bewegen	
<i>sportgerelateerde opleiding onder mbo niveau (vmbo sport, dienstverlening en veiligheid)</i>	10%	12%	8%	1%	19%	10%	3%	0%	0%	7%	5%	2%	0%	0%	0%	0%	4%	
<i>mbo-opleiding sport&bewegen, zonder eisen m.b.t. niveau 2, 3, 4 of uitstroomprofiel</i>	3%	4%	4%	0%	8%	4%	1%	5%	4%	5%	3%	0%	0%	2%	0%	0%	2%	
<i>sport- en bewegingsleider op mbo- niveau 2</i>	4%	6%	6%	0%	17%	8%	1%	14%	0%	7%	11%	2%	0%	0%	0%	0%	1%	
<i>sport- en bewegingsleider op mbo-niveau 3</i>	4%	12%	11%	0%	8%	14%	3%	5%	8%	9%	8%	6%	4%	2%	13%	6%	1%	
<i>operationeel sport- en bewegingsmanager / sportmanagement en –beleid (niveau 4)</i>	4%	5%	9%	0%	4%	6%	1%	0%	8%	5%	13%	6%	6%	0%	6%	6%	4%	
<i>sport- en bewegingsconsulent (tot 2006) / BOS- medewerker (inclusief LOBOS, niveau 4)</i>	0%	2%	3%	1%	0%	0%	1%	18%	0%	2%	3%	16%	0%	2%	9%	11%	0%	
<i>trainer / coach op mbo-niveau 4</i>	14%	4%	4%	1%	0%	3%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	4%	2%	6%	0%	2%	
<i>bewegingsagoog op mbo-niveau 4</i>	1%	5%	2%	1%	0%	2%	0%	9%	24%	2%	0%	4%	0%	0%	3%	0%	1%	
<i>sport- en bewegingsleider op mbo-niveau 4 (oude stijl, voor 2002/2003)</i>	3%	14%	10%	2%	10%	15%	3%	18%	8%	7%	8%	6%	2%	2%	9%	6%	6%	
<i>andere mbo-opleiding, niet sportgerelateerd</i>	2%	3%	3%	1%	1%	2%	4%	32%	0%	13%	13%	8%	6%	7%	9%	6%	2%	
<i>hbo-opleiding sport&bewegen, zonder eisen m.b.t. soort opleiding</i>	2%	1%	2%	4%	0%	0%	5%	0%	0%	2%	5%	8%	4%	2%	0%	0%	5%	
<i>Academie voor lichamelijke Opvoeding (ALO) op hbo-niveau</i>	8%	6%	8%	65%	6%	8%	12%	9%	12%	4%	3%	20%	10%	9%	3%	6%	11%	
<i>Sport, Gezondheid en Management (SGM) op hbo-niveau</i>	1%	3%	4%	3%	0%	1%	10%	0%	0%	0%	0%	6%	10%	7%	9%	11%	12%	
<i>Sport en Bewegingseducatie (SBE) op hbo-niveau</i>	1%	1%	0%	2%	3%	0%	0%	5%	4%	0%	0%	0%	2%	0%	3%	0%	5%	
<i>andere sportgerelateerde opleiding op hbo-niveau</i>	3%	2%	4%	5%	1%	1%	13%	5%	8%	0%	3%	6%	2%	7%	9%	11%	6%	
<i>andere hbo-opleiding, niet sportgerelateerd</i>	2%	1%	3%	6%	0%	2%	26%	14%	8%	11%	8%	6%	10%	21%	3%	22%	9%	

	N	Trainer/coach	Sport-&bewegingbegeleider	sportinstructeur	Docent LO	Toezichthoudend zwembadmedewerker	Allround zwembadmedewerker	Beleidsmedewerker sport	Sportbouwwerker	bewegingsagoog	activiteitenbegeleider	recreatiemedewerker	BOS- medewerker	verenigingsmanager	verenigingsondersteuner	Combinatiefunctie sport en bewegingen	Combinatiefunctie sport en wezijn	Operationeel manager sport en bewegingen
<i>universitaire opleiding sport&bewegen, zonder eisen m.b.t. soort opleiding</i>		0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	4%	2%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
universitaire opleiding bewegingswetenschappen		1%	3%	0%	3%	1%	4%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	2%	0%	0%	2%
andere sportgerelateerde opleiding op universitair niveau		0%	1%	1%	1%	3%	7%	1%	0%	4%	2%	3%	0%	2%	2%	3%	0%	1%
andere universitaire opleiding, niet sportgerelateerd		0%	0%	1%	0%	0%	2%	3%	0%	0%	0%	3%	2%	2%	2%	0%	0%	2%
bondsopleiding		17%	5%	2%	1%	3%	4%	2%	0%	0%	2%	0%	2%	6%	5%	3%	0%	1%
brancheopleiding		1%	2%	4%	0%	8%	7%	3%	0%	0%	4%	3%	0%	2%	2%	3%	6%	3%
één van bovenstaande opleidingen in combinatie met een bondsopleiding		11%	3%	4%	2%	3%	2%	2%	0%	4%	2%	3%	0%	8%	2%	6%	6%	4%
één van bovenstaande opleidingen in combinatie met een brancheopleiding		2%	4%	6%	1%	5%	8%	1%	0%	4%	2%	3%	0%	2%	9%	0%	6%	8%
geen opleidingseisen		6%	1%	2%	0%	1%	0%	3%	0%	0%	13%	5%	2%	16%	9%	0%	0%	1%

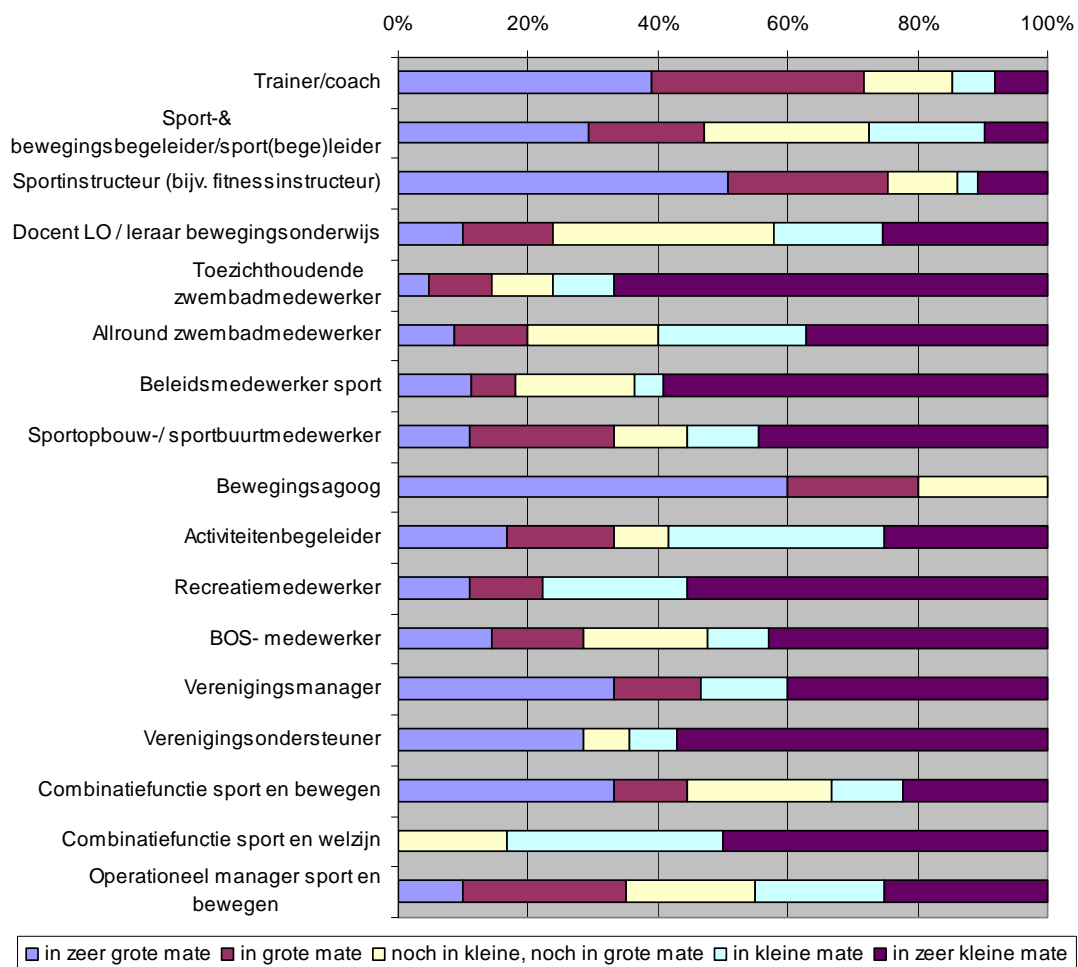
Grafiek b4.1 – Belang van Praktische taken (bv materialen verzamelen, lijnen uitzetten etc.)

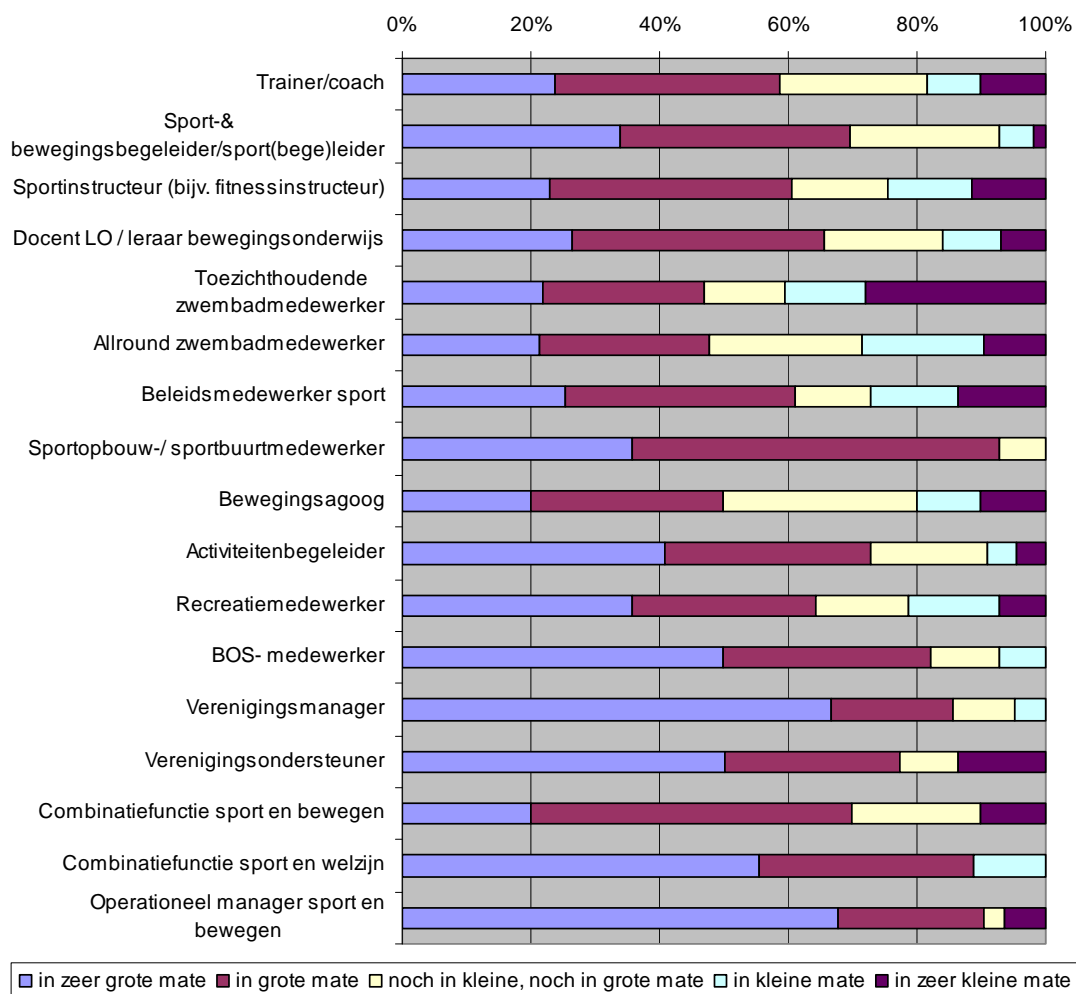
Grafiek b4.2 – Belang van Instructie taken (lesgeven, trainen)

Grafiek b4.3 – Belang van het opstellen van c.q. adviseren over trainingsschema's, behandelplannen

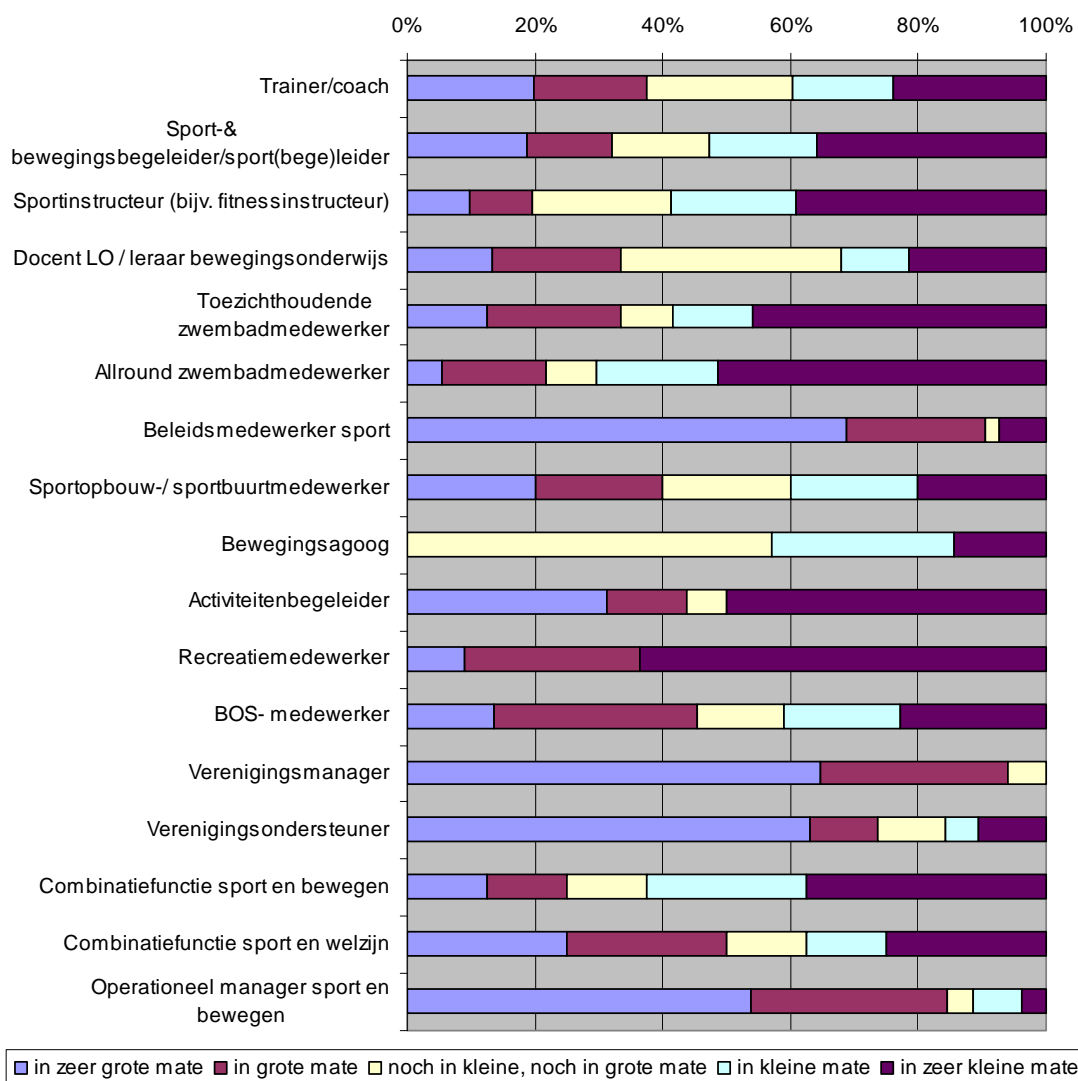

Grafiek b4.4 – Belang van organisatorische taken

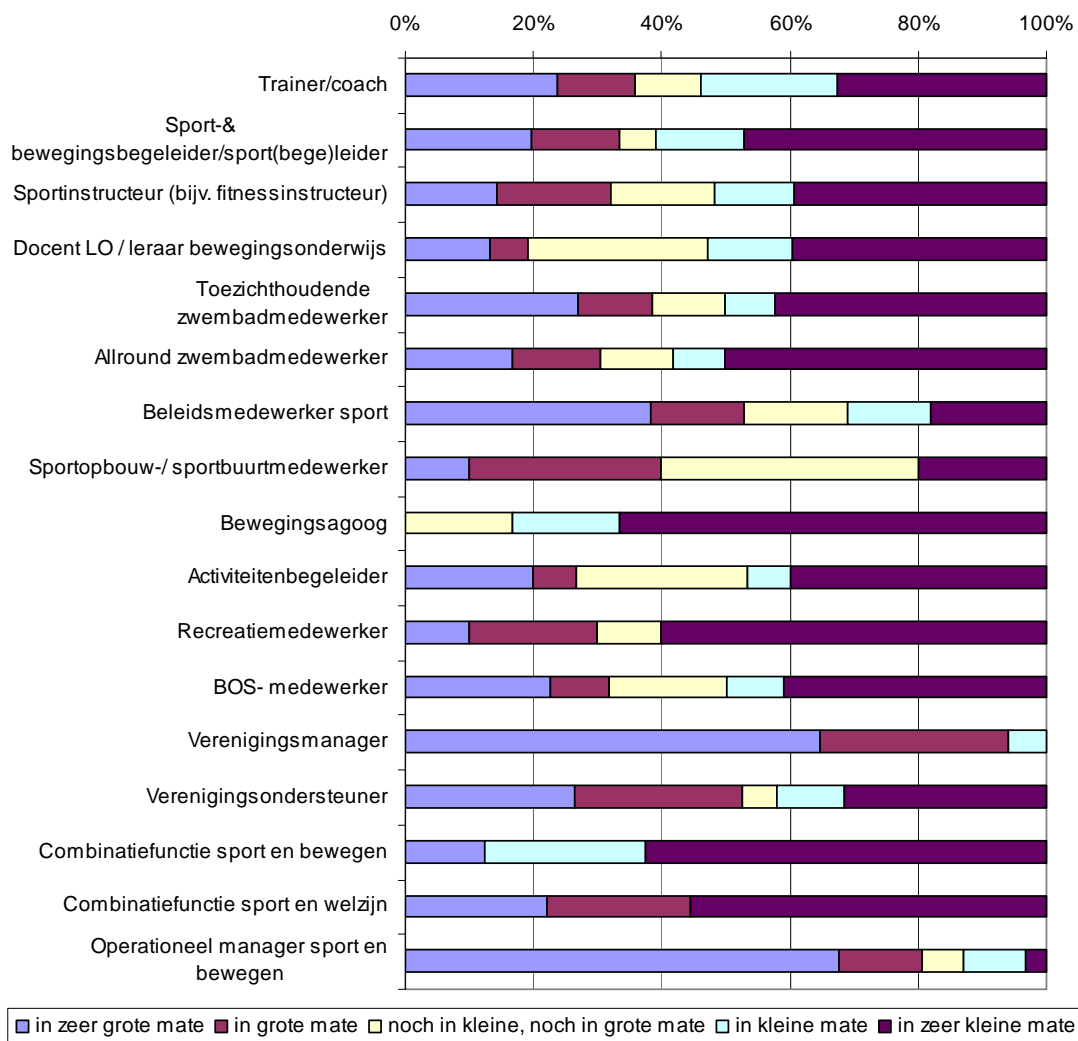

Grafiek b4.5 – Belang van beleidstaken

Grafiek b4.6 – Belang van managementtaken

Tabel b4.5 – Belang van takenclusters binnen sportgerelateerde functies – Totaaloverzicht

waarderingsschaal: zeer grote mate - zeer kleine mate.	Praktische taken (by materialen verzamelen, lijnen uitzetten etc.)					Instructietaken (lesgeven, trainen)					Opstellen van c.q. adviseren over trainingsschema's, handelplannen.					Organisatorische taken					beleidstaken					managementtaken				
	33	34	19	14	15	110	16	4	2	2	43	36	15	7	9	26	38	25	9	11	19	17	22	15	23	21	11	9	19	29
Trainer/coach	20	11	13	2	5	42	11	6	1	4	15	9	13	9	5	19	20	13	3	1	10	7	8	9	19	10	7	3	7	24
Sport- & bewegingsbegeleider/sport(bege)leider	13	16	6	12	6	66	8	2	1	2	33	16	7	2	7	14	23	9	8	7	5	5	11	10	20	8	10	9	7	22
Sportinstructeur (bijv. fitnessinstructeur)	16	22	21	7	14	82	6	4	1	4	7	10	24	12	18	23	34	16	8	6	10	15	26	8	16	9	4	19	9	27
Docent LO / leraar bewegingsonderwijs	13	8	6	1	4	11	8	1	4	8	1	2	2	2	14	7	8	4	4	9	3	5	2	3	11	7	3	3	2	11
Toezichthoudende zwembadmedewerker	15	13	10	5	3	36	9	4	-	2	3	4	7	8	13	9	11	10	8	4	2	6	3	7	19	6	5	4	3	18
Allround zwembadmedewerker	5	1	7	7	28	6	3	2	5	27	5	3	8	2	26	15	21	7	8	8	57	18	2	-	6	21	8	9	7	10
Beleidsmedewerker sport	2	5	1	2	2	4	6	1	1	-	1	2	1	1	4	5	8	1	-	-	2	2	2	2	2	1	3	4	-	2
Sportopbouw-/ sportbuurtmedewerker	3	1	5	-	-	5	5	-	-	-	6	2	2	-	-	2	3	3	1	1	-	-	4	2	1	-	-	1	1	4
Bewegingsagoog	11	2	2	2	5	9	4	4	1	2	2	2	1	4	3	9	7	4	1	1	5	2	1	-	8	3	1	4	1	6
Activiteitenbegeleider	9	3	1	-	1	5	1	5	-	1	1	1	-	2	5	5	4	2	2	1	1	3	-	-	7	1	2	1	-	6
Recreatiemedewerker	4	5	5	7	4	5	5	4	5	3	3	3	4	2	9	14	9	3	2	-	3	7	3	4	5	5	2	4	2	9
BOS- medewerker	6	4	1	1	4	7	1	-	1	7	5	2	-	2	6	14	4	2	1	-	11	5	1	-	-	11	5	-	1	-
Verenigingsmanager	3	2	3	1	9	4	1	1	1	9	4	-	1	1	8	11	6	2	-	3	12	2	2	1	2	5	5	1	2	6
Verenigingsondersteuner	1	2	4	1	-	6	5	-	-	-	3	1	2	1	2	2	5	2	-	1	1	1	1	2	3	1	-	-	2	5
Combinatiefunctie sport en bewegen	1	2	-	3	1	2	2	1	1	2	-	-	1	2	3	5	3	-	1	-	2	2	1	1	2	2	2	-	-	5
Combinatiefunctie sport en welzijn	5	3	4	4	8	4	5	3	5	5	2	5	4	4	5	21	7	1	-	2	14	8	1	2	1	21	4	2	3	1
Operationeel manager sport en bewegen																														
	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein	Zeer groot	Groot	noch klein of groot	Klein	Zeer klein

Tabel b4.6 – Uitbreidingsvraag sportgerelateerde functies in 2003-2008

	Sportvereniging (N=60)	Branche-eigen (N=211)	Aanpalend (N=155)	Totaal (N=426)
Totaal aantal fte 2003	493,3	1437,7	4678,4	6609,4
Totaal aantal fte 2008	509,7	1751,3	5107,4	7368,4
Omvang uitbreidingsvraag 2003-2008 (fte) *	16,4	313,6	429,0	759,0
Omvang uitbreidingsvraag 2003-2008 (%)	3,3%	21,8%	9,2%	11,5%

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Tabel b4.7 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag sportgerelateerde functies in 2003-2008

	Sportvereniging (N=60)	Branche-eigen (N=211)	Aanpalend (N=155)	Totaal (N=426)
Totaal aantal fte 2003	493,3	1437,7	4678,4	6609,4
Omvang uitbreidingsvraag* 2003-2008 (fte)	16,4	313,6	429	759
Omvang uitbreidingsvraag 2003-2008 (%)	3,3%	21,8%	9,2%	11,5%
Omvang vervangingsvraag 2003-2008 (fte)	141,3	738,3	405,5	1285,1
Omvang vervangingsvraag 2003-2008 (%)	28,6%	51,4%	8,7%	19,4%
Totale personele vraag 2003-2008 (fte)	157,7	1051,9	834,5	2044,1
Totale personele vraag 2003-2008 (%)	32,0%	73,2%	17,8%	30,9%

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Tabel b4.8 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag sportgerelateerde functies uitgesplitst naar opleidingstype in 2003-2008

	Mbo (N=224)		Hbo (N=206)		Wo (N=22)		Bond (N=40)		Branche (N=41)		Overige (N=37)		Totaal (N=426)	
	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%
Uitbreidingsvraag* 2003-2008	379,7	44%	297,2	35%	96,7	11%	34,4	4%	25,8	3%	23,7	3%	858	100%
Vervangingsvraag 2003-2008	572,1	45%	383,4	30%	57,6	4%	68,2	5%	128,3	10%	75,5	6%	1.285	100%
Totale personele vraag 2003-2008	952	44%	681	32%	154	7%	103	5%	154	7%	99	5%	2.143	100%

* Ongecorrigeerde uitbreidingsvraag (exclusief krimp); het gaat in deze tabel om de onderlinge verdeling van het gevraagde opleidingsniveau.

Tabel b4.9 – Verwachtingen ten aanzien van ontwikkeling totale en sportgerelateerde formatie in de komende 5 jaar

	Sportverenigingen		Branche-eigen		Aanpalend		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Totale formatie zal toenemen	20	21%	105	42%	65	33%	190	35%
Totale formatie zal gelijk blijven	71	75%	130	52%	109	55%	310	57%
Totale formatie zal afnemen	4	4%	14	6%	24	12%	42	8%
Totaal	95	100%	249	100%	198	100%	542	100%
Sportgerelateerde formatie zal toenemen	16	27,6%	99	43,6%	59	34,5%	174	38%
Sportgerelateerde formatie zal gelijk blijven	39	67,3%	115	50,7%	90	52,6%	244	54%
Sportgerelateerde formatie zal afnemen	3	5,1%	13	5,7%	22	12,9%	38	8%
	58	100%	227	100%	171	100%	456	100%

Tabel b4.10 – Ontwikkeling totale formatie en sportgerelateerde formatie in de komende 5 jaar

Ontwikkeling totale formatie	Sportverenigingen (N=95)	Branche-eigen (N=242)	Aanpalend (N=195)	Totaal (N=532)
Totaal aantal fte 2008	1096,9	29840,5	48792,9	79730,3
Totaal aantal fte 2013	1115,3	30092,1	49116,8	80324,2
Groei totaal fte 2008-2013 absoluut *	18,4	251,6	323,9	593,9
Groei totaal fte 2008-2013 procentueel	1,7%	0,8%	0,7%	0,7%
Ontwikkeling sportgerelateerde formatie	Sportverenigingen (N=63)	Branche-eigen (N=210)	Aanpalend (N=165)	Totaal (N=438)
Totaal aantal fte sportgerelateerd 2008	592,1	1832,1	5216,3	7640,5
Totaal aantal fte sportgerelateerd 2013	632,5	2069,2	5519,3	8221
Groei sportgerelateerde fte 2008-2013 absoluut	40,4	237,1	303,0	580,5
Groei sportgerelateerde fte 2008-2013 procentueel	6,8%	12,9%	5,8%	7,6%

* Groeicijfers gecorrigeerd voor krimp

Tabel b4.11 – Uitbreidings- en vervangingsvraag sportgerelateerde functies in periode 2008-2013

	Sportverenigingen (N=63)	Branche-eigen (N=210)	Aanpalend (N=165)	Totaal (N=438)
Totaal aantal sportgerelateerde fte 2008	592,1	1832,1	5216,3	7640,5
Saldo sportgerelateerde uitbreidingsvraag * 2008-2013 (fte)	40,4	237,1	303,0	580,5
Omvang sportgerelateerde uitbreidingsvraag 2008-2013 (%)	6,8%	12,9%	5,8%	7,6%
Omvang vervangingsvraag 2008-2013 sportgerelateerde fte	72,3	368,8	262,2	703,3
Omvang sport-gerelateerde vervangingsvraag 2008-2013 (%)	12,2%	20,1%	5,0%	9,2%
Totale sportgerelateerde personele vraag 2008-2013 (fte)	112,7	605,9	565,2	1283,8
Totale personele vraag 2008-2013 (%)	19,0%	33,1%	10,8%	16,8%

* Saldo omvat de groei van de totale sportgerelateerde formatie na aftrek van het totaal aantal sportgerelateerde fte, dat ten gevolge van krimp verloren zal gaan in de periode 2008-2013.

Tabel b4.12 – Jaarlijkse bijstelling van het opleidingsplan

Jaarlijkse bijstelling opleidingsplan	Sportvereniging (N=98)	Branche-eigen (N=256)	Aanpalend (N=201)
Ja	17%	54%	58%
Nee	83%	46%	42%

Tabel b4.13 – Manier van inhuur voor sportgerelateerde bij- en nascholing

	Sportvereniging (N=97)	Branche-eigen (N=251)	Aanpalend (N=197)
Via een bijdrage van de organisatie aan opleiding van individuele medewerker	27%	28%	29%
Via inhuur van opleiders door onze organisatie	11%	7%	8%
Zowel via de manier van antwoord 1 als van de manier van antwoord 2	13%	35%	31%
Niet van toepassing	48%	29%	32%

Tabel b4.14 – Belangrijkste aanbieder voor sportgerelateerde bij- en nascholing

	Sportvereniging (N=73)	Branche-eigen (N=209)	Aanpalend (N=147)
Een mbo-opleiding	8%	25%	19%
Een hbo-opleiding	1%	10%	54%
Een wo-opleiding	0%	1%	3%
Een bondsopleiding	81%	9%	4%
Een brancheopleiding	4%	37%	15%
Een commerciële aanbieder	5%	18%	5%

Bijlage bij hoofdstuk 5 - Tabellen ontwikkeling sportgerelateerde functies 2003-2013

Tabel b5.1 – Ontwikkeling aantal sportgerelateerde functies 2003-2008

	Sportvereniging	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal fte 2008	56.438	15.925	29.898	102.261
Totaal aantal fte 2003 (op basis tabel b4.6)	96,8% x fte 2008 =	82.1% x fte 2008	91,6% x fte 2008	91.5% x fte 2008
Uitbreidingsvraag 2003-2008 procentueel * (op basis tabel b4.6)	54.632	13.074	27.387	95.093
Omvang uitbreidingsvraag 2003-2008 (fte)	3,3%	21,8%	9,2%	7,5%
	1.803	2.850	2.511	7.164

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Tabel b5.2 – Ontwikkeling arbeidsmarktvaart sportgerelateerde functies 2003-2008

	Sportvereniging	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal fte 2003	54.632	13.074	27.387	95.093
Omvang uitbreidingsvraag* 2003-2008 (%)	3,3%	21,8%	9,2%	7,5%
Omvang uitbreidingsvraag* 2003-2008 (fte)	1.803	2.850	2.520	7.173
<i>Omvang uitbreidingsvraag* 2003-2008 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 263</i>	<i>(97%) 2.765</i>	<i>(90%) 2.268</i>	<i>(73,8%) 5.296</i>
Omvang vervangingsvraag 2003-2008 (%) (op basis tabel b4.7)	28,6%	51,4%	8,7%	26%
Omvang vervangingsvraag 2003-2008 (fte)	15.625	6.720	2.383	24.728
<i>Omvang vervangingsvraag 2003-2008 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 2.281</i>	<i>(97%) 6.518</i>	<i>(90%) 2.145</i>	<i>(44.3%) 10.944</i>
Totale personele vraag 2003- 2008 (%)	31,9%	73,2%	17,9%	33,6%
Totale personele vraag 2003- 2008 (fte)	17.428	9.570	4.903	31.901
<i>Totale personele vraag 2003- 2008 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 2.544</i>	<i>(97%) 9.283</i>	<i>(90%) 4.413</i>	<i>(51%) 16.240</i>

* Uitbreidingsvraag gecorrigeerd voor krimp

Tabel b5.3 – Ontwikkeling arbeidsmarktvaart sportgerelateerde functies 2008-2013 (op basis werkgeversverwachting)

	Sportverenigingen	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal sportgerelateerde fte 2008	56.438	15.925	29.898	102.261
Totaal aantal sportgerelateerde fte 2008	60.276	17.979	31.632	109.887
Omvang sportgerelateerde uitbreidingsvraag * 2008-2013 (fte)	3.838	2.054	1.734	7.626
Omvang sportgerelateerde uitbreidingsvraag 2008-2013 (%)	6,8%	12,9%	5,8%	7,5%
<i>Omvang uitbreidingsvraag* 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 560</i>	<i>(97%) 1.992</i>	<i>(90%) 1.561</i>	<i>(53.7%) 4.113</i>
Omvang sport-gerelateerde vervangingsvraag 2008-2013 (%)	12,2%	20,1%	5,0%	11,3%
Omvang vervangingsvraag 2008-2013 sportgerelateerde fte	6.885	3.201	1.495	11.581
<i>Omvang vervangingsvraag 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 1.005</i>	<i>(97%) 3.105</i>	<i>(90%) 1.346</i>	<i>(47,1%) 5.456</i>
Totale sportgerelateerde personele vraag 2008-2013 (fte)	10.723	5.255	3.229	19.207
Totale personele vraag 2008-2013 (%)	19,0%	33,0%	10,8%	18,8%
<i>Totale sportgerelateerde vraag 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 1.566</i>	<i>(97%) 5.097</i>	<i>(90%) 2.906</i>	<i>(49,8%) 9.569</i>

* Groeicijfers gecorrigeerd voor krimp.

Tabel b5.4 – Ontwikkeling arbeidsmarktvaart sportgerelateerde functies 2008-2013 (op basis van realisatiecijfers 2003-2008)

	Sportverenigingen	Branche-eigen	Aanpalend	Totaal
Totaal aantal sportgerelateerde fte 2008	56.438	15.925	29.898	102.261
Totaal aantal sportgerelateerde fte 2013	58.300	19.397	32.649	110.346
Omvang sportgerelateerde uitbreidingsvraag * 2008-2013 (fte)	1.862	3.472	2.751	8.085
Omvang sportgerelateerde uitbreidingsvraag 2008-2013 (%)	3,3%	21,8%	9,2%	7,9%
<i>Omvang uitbreidingsvraag* 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 272</i>	<i>(97%) 3.368</i>	<i>(90%) 2.476</i>	<i>(75,6%) 6.116</i>
Omvang sportgerelateerde vervangingsvraag 2008-2013 (%)	28,6%	51,4%	8,7%	26,3%
Omvang vervangingsvraag 2008-2013 sportgerelateerde fte	16.141	8.185	2.601	26.927
<i>Omvang vervangingsvraag 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 2.357</i>	<i>(97%) 7.939</i>	<i>(90%) 2.341</i>	<i>(46,9%) 12.637</i>
Totale sportgerelateerde personele vraag 2008-2013 (fte)	18.003	11.657	5.352	35.012
Totale personele vraag 2008-2013 (%)	31,9%	73,2%	17,9%	34,2%
<i>Totale sportgerelateerde vraag 2008-2013 (betaalde fte)</i>	<i>(14.6%) 2.629</i>	<i>(97%) 11.307</i>	<i>(90%) 4.817</i>	<i>(53,6%) 18.753</i>

* Groeicijfers gecorrigeerd voor krimp.

Tabel b5.5 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag betaalde sportgerelateerde functies uitgesplitst naar opleidingstype in 2008-2013* (op basis werkgeversverwachtingen)

	Mbo		Hbo		Wo		Bond		Branche		Overige		Totaal	
	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%
Uitbreidingsvraag* 2003-2008	1.810	44%	1.440	35%	452	11%	165	4%	123	3%	123	3%	4.113	100%
Vervangingsvraag 2003-2008	2.455	45%	1.637	30%	218	4%	273	5%	546	10%	327	6%	5.456	100%
Totale personele vraag 2003-2008	4.265	45%	3.077	32%	670	6%	438	4%	669	8%	450	5%	9.569	100%

* berekening op basis van de aanname dat de verdeling van de vraag tussen de diverse opleidingstypen in de periode 2008-2013 gelijk zal zijn aan de verdeling in de periode 2003-2008.

Tabel b5.6 – Uitbreidingsvraag en vervangingsvraag betaalde sportgerelateerde functies uitgesplitst naar opleidingstype in 2008-2013* (op basis van realisatiecijfers periode 2003-2008)

	Mbo		Hbo		Wo		Bond		Branche		Overige		Totaal	
	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%	Fte	%
Uitbreidingsvraag 2003-2008	2.691	44%	2.141	35%	673	11%	245	4%	183	3%	183	3%	6.116	100
Vervangingsvraag 2003-2008	5.687	45%	3.791	30%	505	4%	632	5%	1.264	10%	758	6%	12.637	100
Totale personele vraag 2003-2008	8.378	45%	5.932	32%	1.178	6%	877	4%	1.447	8%	941	5%	18.753	100